

**T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**“TANRI KENDİNDEN OLANI BİLİR”: ALBİ HAÇLI SEFERİ’NE
DAİR DÖNEM KRONİKLERİNİN TARİHYAZIMI AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ERAY ÖZER

MART 2021

**T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**“TANRI KENDİNDEN OLANI BİLİR”: ALBİ HAÇLI SEFERİ’NE
DAİR DÖNEM KRONİKLERİNİN TARİHYAZIMI AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ERAY ÖZER

ORCID: 0000-0002-8102-2898

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FATİH DURGUN

ORCID: 0000-0001-6620-2359

MART 2021

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı

Eray ÖZER

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığını taahhüt ederim.

İmza

Danışmanın Unvanı Adı Soyadı

Doç. Dr.

Fatih DURGUN

İMZA SAYFASI

Eray ÖZER tarafından hazırlanan “‘Tanrı Kendinden Olanı Bilir’: Albi Haçlı Seferi’ni Konu Alan Dönem Kaynaklarının Tarihyazımı Açısından İncelenmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı’nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. FATİH DURGUN

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Cihan PIYADEOĞLU

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Aydın USTA

.....

Kurumu: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 26/03/2021

ÖNSÖZ

1209 yılında başlayan Albi Haçlı Seferi, daha önce düzenlenen Haçlı Seferleri'nin aksine Doğu'yu yahut Müslümanları değil, başlıca Languedoc'ta faaliyet gösteren, Katharlar olarak adlandırılan heretik topluluğunu ve Katharlar'ı savunduğu düşünülen Toulouse Kontluğu'nu hedef almıştır. Seferi konu alan üç dönem kaynağı ve bu kaynakların dört yazarı, olaya farklı açılardan bakmış ve farklı anlatılar sunmuştur. Bu çalışma, söz konusu dönem kaynaklarını karşılaştırmalı olarak tarihyazımı açısından incelemektedir. Ülkemizde Albi Haçlı Seferi konusu, daha önce yüksek lisans tezi seviyesinde çalışılmamıştır. Dünyada ise bu seferin tarihyazımı açısından incelendiği bazı örnekler bulunmaktadır. Fakat bu çalışma, dünyadaki örneklerinden ayrı olarak, bahsedilen üç dönem kaynağını birbirleriyle hem biçim, hem de içerik olarak karşılaştırmakta ve tartışmaktadır. Ülkemizde Albi Haçlı Seferi'ne yönelik çalışmaların yetersizliği de göz önüne alınarak, çalışmamızın Türkçe literatüre bir ilk olarak katkı sağlaması ve daha sonraki çalışmalara yardımcı olması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın her aşamasında fikir ve görüşlerime değer veren, sabrı ve hoşgörüsüyle hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan, içinde bulunduğumuz zorlu pandemi sürecinde dahi benimle ve çalışmamızla içtenlikle ve büyük bir özveriyle alakadar olan değerli hocam ve rehberim Doç. Dr. Fatih DURGUN'a ne kadar teşekkür etsem yetersiz kalır. Çalışmamızda kullandığımız haritaların çizimi ile meşgul olan kıymetli arkadaşım Harun AYDEMİR'e çabalarından dolayı müteşekkirim. Yazım sürecinde manevî destekleri, yorumları ve görüşleri ile bana yardımcı olan sevgili dostlarım Sinan ÇAKAR, Ahmet Faruk KIRDEMİR, Serra KULHAN ve Erdem Emir ÜLKÜ'ye yanımda bulunduklarından dolayı minnettarım.

Eray ÖZER

Şubat, 2021

ÖZET

“TANRI KENDİNDEN OLANI BİLİR”: ALBİ HAÇLI SEFERİ’NE DAİR DÖNEM KRONİKLERİNİN TARİHYAZIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özer, Eray

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih Durgun

Mart, 2021. 147 sayfa.

Albi Haçlı Seferi, 1209 yılında Papa III. Innocentius’un çağrısı ile resmen başlamıştır. Seferin birincil amacı Languedoc’ta bulunan Katharlar başta olmak üzere heretikleri imha etmek ve bölgedeki Katolik dinî düzeni yeniden tesis etmektir. Fakat sefer sırasında yaşanan olayları kaleme alan dört çağdaş yazar, Albi Haçlı Seferi’nin dinî, siyasî ve sosyal boyutlarını farklı perspektiflerden ele alarak kendi fikirleri doğrultusunda yorumlamışlardır. Tek bir olayın farklı bakış açılarından tasviri, tarihçiler için hayli değerli veriler içermektedir. Yazarların dinî ve etnik kimlikleri, eğitimleri, bağlılıkları ve kişisel ilişkileri gibi birçok faktör, yazdıkları eserlere şekil vermiştir. Okuyucularına kendi fikirlerini aktarmayı hedefleyen yazarlar, bu amaca yönelik olarak sıkça edebî, dinî ve toplumsal öğeleri kullanmışlardır.

Tezimizin amacı, Albi Haçlı Seferi’nin önemini vurgulamak ve gelecek çalışmaların önünü açmaktır. Bu çalışmada Albi Haçlı Seferi’ne dair dönem kaynakları, seferin tarihsel arka planı, yazarların hayatı ve kişilikleri gibi birçok öge tarihyazımı açısından karşılaştırılacak ve tartışılacaktır. Böylece Albi Haçlı Seferi’ni kaynakların perspektifinden eleştirel bir şekilde değerlendirmek ve bu konu üzerine daha sonra yapılacak çalışmalara bir başlangıç noktası oluşturmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Albi Haçlı Seferi, Tarihyazımı, Dinsel Sapkınlık, Katharlar, Languedoc.

ABSTRACT

“THE LORD KNOWETH THOSE WHO ARE HIS”: AN HISTORIOGRAPHICAL ANALYSIS ON THE CHRONICLES OF THE ALBIGENSIAN CRUSADE

Özer, Eray

Master’s Thesis, Department of History, Medieval History

Supervisor: Assoc. Prof. Fatih Durgun

March, 2021. 147 pages.

The Albigensian Crusade had started officially in 1209 with the call of Pope Innocent III. The primary purpose of the expedition was to destroy heretics, especially the Cathars in Languedoc, and restore the Catholic religious order in the region. However, four contemporary authors who wrote about the events of the campaign, interpreted the religious, political and social dimensions of the Albigensian Crusade from distinct perspectives in line with their own ideas. Depictions of a single event from different sides provide highly valuable informations for historians. Many factors such as the authors' religious and ethnic identities, education, loyalties and personal relationships formed the character of the works that they wrote. In conveying their own ideas to their readers, the chroniclers of the Albigensian Crusade frequently used literary, theological and social patterns to serve this purpose.

In this sense, the aim of this thesis is to emphasize the importance of Albigensian Crusade and to pave way for future studies. In this study, many elements such as the primary sources of the Albigensian Crusade, the historical background of the expedition and the life and personalities of the authors will be compared and discussed in terms of historiography. Thus, it is aimed to develop a critical stance on the Albigensian Crusade from the perspective of sources and to constitute a basis for future studies on this subject.

Keywords: Albigensian Crusade, Historiography, Heresy, Cathars, Languedoc.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
1. Albi Haçlı Seferi Döneminde Languedoc	3
2. Albi Seferi'nin Haçlı Seferi Olarak Değerlendirilmesi	5
2.1. Genel Hatlarıyla Albi Haçlı Seferi	9
3. Albi Haçlı Seferi'ni Konu Alan Dönem Kaynakları	13
3.1. Pierre des Vaux-de-Cernay, <i>Historia Albigensis (Historia Albigensium)</i> ...	13
3.2. Guilhem de Tudela ve Anonim Yazar, <i>Canso de la Crozada (Canso)</i>	15
3.3. Guillaume de Puylaurens, <i>Chronica</i>	16
3.4. Diğer Kaynaklar	18
4. Tezin Ana Temaları ve Metodu	20

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAYNAKLARIN TAHLİLİ

1.1. Kaynaklara ve Yazarlarına Kısa Bir Bakış	23
1.1.1. Pierre des Vaux-de-Cernay	23
1.1.2. Guilhem de Tudela ve Anonim Halefi	27
1.1.3. Guillaume de Puylaurens	30
1.2. Kaynakların Yazılış Amaçları	33
1.3. Eserlerin Güvenilirliği ve Kaynak Kullanımı	40

1.4. Eserlerde Edebî Dil Kullanımı	43
1.4.1. Yazarların Dil Hâkimiyeti ve Olayları Aktarış Biçimleri	43
1.4.2. Eserlerdeki Dinî Temalar ve Edebî Eserlerin Etkisi	47

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAKLARA GÖRE ALBİ HAÇLI SEFERİ'NDEN ÖNCE HERETİKLER

2.1. Heretikler Kimlerdir?	55
2.1.1. Düalist ve 'İlmî' Heretiklerin Kökenleri	57
2.1.2. Ortaçağ Avrupası'nda Heretikliğin "Yeniden Dirilişi"	60
2.1.3. 13. Yüzyılda Languedoc'ta Varlık Gösteren Heretikler	63
2.1.3.1. Katharlar ve Valdensiyenler	64
2.1.3.2. Kaynaklarda Katharlar ve Valdensiyenlerin Sınıflandırılması	68
2.2. Albi Haçlı Seferi Öncesi Languedoc'taki Heretiklerin ve Kilise'nin Nüfuzu	74
2.3. Katolik Kilisesi'nin Bölgedeki Heretiklerle Mücadelesi (1145-1208)	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖNEM KAYNAKLARINDA ALBİ HAÇLI SEFERİ'NİN ELE ALINIŞI (1209-1219)

3.1. Albi Haçlı Seferi'nin İlk On Yılı (1209-1219)	91
3.2. Eserlerdeki 'Biz ve Öteki' Algısı: Albi Haçlı Seferi Sırasında Düşman ve Müttefiklerin Tasviri	105
3.2.1. Eserlerde Albi Haçlı Seferi'nin Tasviri	105
3.2.2. Yazarlara Göre 'Dost' ve 'Düşman' Soylular	106
3.2.3. Güneyli Halk, Haçlılar ve Heretikler	115
3.2.4. Kilise ve Ruhbanlar	121

SONUÇ	126
HARİTALAR.....	131
KAYNAKÇA.....	133

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.: Aktaran

bkz.: Bakınız

çev.: Çeviren

d.: Doğum tarihi

dn.: Dipnot

ed.: Editör

eds.: Editörler

GP (D): Guillaume de Puylaurens, *Chronique 1145-1275* (trans. & ed.: Jean Duvernoy) Toulouse: Le Pérégrinateur Editeur, 1996.

GP (L): Guillaume de Puylaurens, *Chronique De Maître Guillaume De Puylaurens Sur La Guerre Des Albigeois (1202-1272)* (trans.: Charles Lagarde) Béziers: Chez Bénézech-Roque et De Rebière, 1864.

GP (RHGF): Petri Vallium Sarnaii Monachi, “Historia Albigenium, et Sacri Belli in Eos Suscepti” içinde Martin Bouquet (ed.), *Recueil des Historiens des Gaules et de la France, Nouvelle Édition*. Paris: Victor Palmé, 1880. Tome 19, 193-225.

GP (S&S): William of Puylaurens, *The Chronicle of William of Puylaurens: The Albigensian Crusade and Its Aftermath* (trans.: W. A. Sibly, M. D. Sibly) Woodbridge: The Boydell Press, 2003.

GT&A (F): Guillaume de Tudèle, *Histoire de la Croisade contre les Hérétiques Albigeois - Écrite en vers provençaux par un Poète Contemporain* (trans. & ed.: Charles-Claude Fauriel) Paris: Imprimerie Royale, 1837.

GT&A (M-C): Guillaume de Tudèle, *La Chanson de la Croisade Albigeoise*. tome 2. (trans. & ed.: Eugène Martin-Chabot) Paris: Les Belles Lettres, 1957.

GT&A (S): William of Tudela and an Anonymous Successor, *The Song of the Cathar Wars: A History of the Albigensian Crusade* (trans.: Janet Shirley) Aldershot: Ashgate Publishing, 2000.

ö.: Ölüm tarihi

psk.tar.: Piskoposluk tarihi

PL: Patrologia Latina

PVC (G): Pierre des Vaux-de-Cernay, *Histoire de l'Herésie des Albigeois et de la Sainte Guerre Entreprise contre eux (de l'an 1203 a l'an 1218)* (trans.: François Guizot) Paris: Chez Jean-Louis-Joseph Brière, 1824.

PVC (G&L): *Petri Valium Sarnaii Monachi, Hystoria albigensis*, vol. 1 (eds.: Pascal Guéblin, Ernest Lyon) Paris: Champion, 1926.

PVC (PL): Petrus Vallis Caernaii, "Historia Albigensium Et Sacri Belli In Eos AD 1209" içinde Jacques-Paul Migne (ed.), *Patrologia Latina, Series Secunda*. Tome 213. Paris: Jacques-Paul Migne 1855. 543-711.

PVC (S&S): Peter of les Vaux-de-Cernay, *The History of the Albigensian Crusade* (trans.: W. A. Sibly, M. D. Sibly) Woodbridge: The Boydell Press, 2000.

RHGF: Recueil des Historiens des Gaules et de la France

t.: Takriben

TDV İA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

TNPEOPP: The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics

trans.: Translated by

Vol.: Volume

_____: Anonim/belirtilmemiş yazar

GİRİŞ

1209 yılında başlayan Albi Haçlı Seferi, hem Ortaçağ Avrupa Tarihi'nin hem de Haçlı Seferleri Tarihi'nin en ilgi çekici ve sıra dışı olaylarından biridir. Haçlılar, daha önceki Haçlı Seferleri'nden farklı olarak Kutsal Topraklar'a yönelmemiş, Güney Fransa'da bulunan Languedoc'u hedef almıştır. Dahası, bu seferdeki ana düşmanlar diğer Haçlı Seferleri'ndeki gibi Müslümanlar yahut paganlar değil, bölgede varlık gösteren *dinsel sapkınlar (heretikler)* olmuştur. Aslen Hristiyanlığı temel alan ve Kilise otoritesini ciddi bir biçimde sekteye uğratan heretik topluluklar, Hristiyanlık tarihinin başından beri görülmüşse de ilk kez üzerlerine bir Haçlı Seferi düzenlenmesi ihtiyacı 1209 tarihinde Albi Haçlı Seferi ile birlikte hissedilmiştir. Languedoc'ta oluşan dinî otorite probleminin ana kaynağı ise *Katharlar* olarak da bilinen düalist inanca sahip heretiklerdi. Düalist heretikler, Doğu Hristiyanlığında farklı isimlerle çeşitli zamanlarda faaliyette bulunmuşlardır. Avrupa'da 6. yüzyıldan beri yok oldukları düşünülen, 11. yüzyılın başından itibaren ise 'tekrar dirildikleri' çeşitli kaynaklarca rapor edilen düalist dinsel sapkınlıklar, Kilise tarafından önemli bir tehdit olarak algılanmıştır. Vaaz, münazara ve hatta bazı durumlarda halka açık idam gibi yollarla mücadele edilen dinsel sapkınlık kontrol altına alınamamış, aksine başta Languedoc olmak üzere bulunduğu bölgelerde gittikçe kök salmıştır. Toulouse Kontluğu başta olmak üzere bölgedeki seküler yöneticilerin konuya olan ilgisizliği ve bir grup seküler liderin heretiklerin koruyuculuğunu üstlenmesi, Kilise'nin hem bölgenin dinî hem de seküler otorite problemini çözme amacıyla bir Haçlı Seferi başlatmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Albi Haçlı Seferi'ni ilgi çekici kılan bir başka husus ise, seferin özellikle ilk on yılını konu alan dönem kaynaklarının niteliğidir. Döneme ait üç farklı eser ve bu eserleri kaleme alan dört yazar, sefer sırasında yaşananları kendi perspektiflerinden aktarmış ve olayları kişisel görüşleri doğrultusunda göstermeye çalışmışlardır. Yazarlardan Sistersiyen keşişi Pierre des Vaux-de-Cernay¹ (ö. t.1218), *Historia Albigensis* adlı eserinde harekâtı Kilise'nin ve Haçlılar'ın gördüğü şekilde yansıtmış, seferin

¹ Pierre des Vaux-de-Cernay, Paris'in 35 kilometre güneybatısında bulunan Les Vaux-de-Cernay Sistersiyen Manastırı'nda keşişlik yapmıştır. Les Vaux-de-Cernay Manastırı Başrahibi Gui des Vaux-de-Cernay'ın yeğenidir. 1212-13 yıllarından itibaren Albi Haçlı Seferi'ne aralıklarla katılım göstermiş, seferin ruhanî ve askerî liderlerine oldukça yakın bulunmuştur. *PVC* (S&S) 1.

haklılığını ve ordunun lideri Kont Simon de Montfort'un² (t.1175-1218) 'övgüye lâyık kişiliği'ni aktarmayı amaç edinmiştir. *Canso de la Crozada*'nın ilk yazarı Guilhem de Tudela³ (ö. t.1213), seferi kısmen desteklemekle birlikte bir Güneyli olmasından mütevellit Languedoc halkının yaşadığı acı ve zorluklara karşı empati ve Languedoc seküler yöneticilerine saygı duymaktadır. *Canso*'nun 1213-1219 tarihli devamındaki kısımları yazan Haçlı karşıtı anonim yazarı⁴ (ö. t.1219) ise Guilhem'in yarıda bıraktığı eseri fikren bambaşka bir noktaya getirerek Güneyli direnişine övgüler yağdırmış, Haçlı Seferi'ni ise ekseriyetle Kont Simon'un şahsında ağır bir biçimde eleştirmiştir. Yine aslen Güneyli olan, fakat Kilise'ye bağlı bir din adamı olan Guillaume de Puylaurens⁵ (t.1200- t.1276), *Chronica* adlı eserini seferden bir süre sonra kaleme almanın özgürlüğüyle nispeten daha tarafsız ve uzak bir bakış açısı sergilemiş, fakat aynı zamanda kendi döneminin siyasetine uygun bir eser oluşturmuştur.

Yukarıdaki verilere bakıldığında, bir olay üzerine elde edebildiğimiz böylesi bakış açısı çeşitliliği, bize dönemi birçok boyuttan inceleyebilme imkânı sağlamaktadır. Yazarların yalnızca yaşananları değil, kendi bağlılıklarını, eğitimlerini, kültürlerini, inançlarını ve düşüncelerini de eserlere aktardığı göz önüne alındığında, dönem kaynaklarından çıkarılabilecek sonuçlar seferin siyasî ve askerî boyutlarından çok daha fazlası olabilir. Bu nedenle bu çalışmada, söz ettiğimiz eserler tarihyazımı

² V. Simon (bazı kaynaklarda IV. olarak geçer) de Montfort, Monfort Kontu, daha sonra Carcassonne ve Béziers Vikontu ve Toulouse Kontu unvanlarına sahip olmuştur. Takriben 1171'de Fransa'da doğan Kont Simon, bir soylu olmasına rağmen Sistersiyen eğitiminden geçmiştir. 1203 yılında Dördüncü Haçlı Seferi'ne katılan Kont Simon, seferin amacından sapması üzerine Zara şehrinden Suriye'ye geçmiş ve Fransa'ya geri dönmüştür. Kont Simon, 1209 yılında Papa III. Innocentius'un çağrısıyla Albi Haçlı Seferi'ne katılmıştır. Kısa sürede seferde ön plana çıkan ve liderlik rolünü üstlenen Kont Simon, Haziran 1218'de Toulouse'u kuşattığı sırada başına isabet eden bir mancınık taşı sebebiyle can vermiştir. Gregory E. M. Lippiatt, *Simon V of Montfort and Baronial Government, 1195-1218* (Oxford: Oxford University Press, 2017) 1-6.

³ Guilhem de Tudela (veya Guillaume de Tudele), aslen Navarra'lıdır. Eserinde kendisini Tudela'da eğitim görmüş bir ruhban ve *jeomansi* (geomancy: toprak üzerindeki şekillerle geleceği görme sanatı) üstadı olarak tanıtır. Muhtemelen halefinin *Canso*'yu devraldığı 1213 yılı civarında ölmüştür. *GT&A* (S) 11.

⁴ Anonim yazarın kim olduğuna dair çeşitli iddialar mevcut olsa dahi kesin bir yargıya varmak imkânsıza yakındır. Aşağıda anonim yazarın kimliği hakkında gerçekleşmiş bazı tartışmalara değinilecektir.

⁵ 12. yüzyılın sonlarında Toulouse'da doğduğu tahmin edilen Guillaume, Puylaurens Kilisesi'nin papazlığını yapmıştır. Piskopos Foulques (de Toulouse yahut de Marselha) ile yakın ilişkileri bulunmaktadır. Toulouse Kontu VII. Raymond'un papazı (capellanus) olarak görev almıştır. 1275-1276 yılları civarında öldüğü düşünülmektedir. *GP* (S&S) xx-xxiv.

açısından incelenecek ve Albi Haçlı Seferi'nin ilk on yılının farklı boyutları bu dönem kaynaklarının ışığında yorumlanacaktır.

Albi Haçlı Seferi'ni tarihyazımı açısından inceleyen bu çalışma, sefer hakkında bu kapsamda yapılan ilk Türkçe çalışma özelliğine sahiptir.⁶ Albi Haçlı Seferi'ne ait dönem kaynaklarının değerlendirilmesi ise ülkemiz tarihçilerince henüz gerçekleştirilmemiştir.

Giriş bölümünde ilk olarak seferin gerçekleştiği coğrafyanın durumunun daha iyi kavranması adına çalışmamızda odaklanılan Fransa'nın güneyindeki Languedoc bölgesinin coğrafi, beşerî ve siyasî genel durumu açıklanacaktır. İkinci olarak, bu seferin Haçlı Seferleri Tarihi için önemini yansıtmak üzere, ülkemizde üzerinde çok az durulmuş Albi Seferi'ne ve bu seferin neden bir Haçlı Seferi olarak görülmesi gerektiğine değinilecektir. Üçüncü olarak, çalışmamızın zeminini oluşturan ve yukarıda söz edilen üç dönem kaynağı olan *Historia*, *Canso* ve *Chronica* adlı eserler yazarlarıyla birlikte kısaca tanıtılacak, bununla birlikte döneme ait diğer biçimlerdeki belgelerin bulunduğu derleme çalışmalardan da bahsedilecektir. Son olarak çalışmamızın ana temalarına değinilerek nasıl bir yol izleneceği hakkında bilgi verilecektir. Bu şekilde tezimizin arka planı üzerine ön bilgi verilerek çalışmamızın tümüyle anlaşılır kılınması amaçlanmaktadır.

1. Albi Haçlı Seferi Döneminde Languedoc

Katharlara karşı yapılan Albi Haçlı Seferi'nin gerçekleştiği yer olan Languedoc⁷, kuzeyde Rodez bölgesi, doğuda Rhône Vadisi, güneyde Pirene Dağları'nın kuzey yakasındaki toprakları ve batıda Agen bölgesini kapsayan, yaygın olarak Kuzey Fransa'da konuşulan Fransızca'dan farklı bir dil olan Oksitanca dilini konuşan insanların yaşadığı bir bölgedir. Languedoc; Agen, Albi, Foix ve Toulouse gibi önemli bölgeleri ve yerleşim yerlerini içermektedir. Güneydoğusundan Akdeniz ile kıyısı bulunan ve bu sayede kuzeye nispeten daha ılıman bir iklime sahip olan bölge,

⁶ Albi Haçlı Seferi'ne ülkemizde bazı Haçlı Seferleri tarihi çalışmalarında kısaca değinilmiştir. Örneğin Işın Demirkent (1938-2006), 1997 tarihli "*Haçlı Seferleri*" adlı eserinin bir bölümünde Albi Haçlı Seferi'nden özetle bahsetmiştir. Demirkent'in akademik olmayan bir dergide 2005 yılında yayınladığı "Güney Fransa'ya Haçlı Seferi" adlı bir makalesi de bulunmaktadır. Fakat konu, ülkemizde spesifik olarak genel hatlarıyla daha önce yalnızca Fatih Durgun'un 2017 tarihli "'They Are Worse Than Saracens With Their Strong Hand and Their Arm Stretched in Fight': Multifaceted Context of the Albigensian Crusade" adlı İngilizce makalesinde incelenmiştir.

⁷ Diğer adlarıyla Güney Fransa, Oksitanya yahut Midi.

Kuzey Fransa'dan yalnızca coğrafi açıdan değil sosyal ve siyasî özellikleriyle de ayrılmaktadır.⁸

13. yüzyıl başlarında Languedoc'taki hâkim siyasî kuvvet, Toulouse merkezli Toulouse Kontluğu idi. Karolenj İmparatoru Charlemagne (748-814) tarafından 778 yılında kurulan ve ilk kontu Chorso (kontluğu: 778-790) olan Toulouse Kontluğu, 1271 yılında hanedanın son üyesi Kontes Jeanne de Toulouse'un (1220-1271) ölümü ile Fransa Krallığı'nın parçası hâline gelmiştir. Kendine bağlı irili ufaklı birçok vikontluk ve yerleşime sahip olan Toulouse Kontluğu'nu Foix ve Comminges Kontlukları izlemekteydi. Bu kontluklar, resmî olarak Fransa Krallığı'na bağlı olsa da iç işlerinde bağımsız olmalarından mütevellit kendi siyasî ittifaklarını ve ilişkilerini gerçekleştirmektedirler. Toulouse Kontluğu ile Aragon ve İngiltere Krallıkları arasındaki yakın ilişki bu duruma en uygun örnektir. Aragon Krallığı'nın Toulouse Kontluğu sınırları içerisinde Carcassonne gibi büyük ve önemli toprakları bulunabilmekte ve bazı durumlarda evlilik münasebetiyle Toulouse Kontu ile Aragon ve İngiltere Kralları akraba⁹ olabilmekteydi. Aslen Fransa Krallığı için büyük bir tehlike arz eden bu ilişkiler, Güney siyasetinin olağan birer parçasıydı.¹⁰

Languedoc'taki seküler otoritelerin Kilise ile ilişkileri Avrupa'nın geri kalanından oldukça farklı olmuştur. Kilise, Languedoc'un seküler yöneticileri ile diğer Avrupalı yöneticilere benzer bir ittifak içerisinde bulunamamıştır. Özellikle Kuzey Fransa'nın Kilise ile olan yakın ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda bu durum oldukça ilgi uyandırıcıdır. Dahası, zaman içerisinde diğer bölgelere bir şekilde nüfuz edebilmiş olan Kilise, Languedoc'ta kuvvetli bir biçimde varlık gösterememiştir. Bölgedeki piskoposlar ve diğer ruhbanlar ile seküler yöneticiler arasında Avrupa'nın geri kalanında görüldüğü gibi köklü ve yakın ilişkiler görülmemekte, seküler otoritelerle

⁸ Anne Bradford Townsend, *The Cathars of Languedoc as Heretics: From the Perspectives of Five Contemporary Scholars* (Unpublished doctoral dissertation, Union Institute & University, 2007) 22. Languedoc'un sınırları ve Languedoc içerisindeki şehirler için Harita 1'e bakınız.

⁹ Örneğin beş kez evlenen Kont VI. Raymond, son evliliğini 1204 yılında Aragon Kralı II. Pere (1178-1213) 'in kızkardeşi Elionor (1182-1226) ile yapmıştı. Daha önce İngiltere Kralı II. Henry'nin (1133-1189) kızkardeşi Joan (1165-1199) ile 1196'da üçüncü evliliğini gerçekleştirmiş olan Kont VI. Raymond'un bu evlilikten ise oğlu ve varisi VII. Raymond (1197-1249) dünyaya gelmiştir. Ancak Toulouse Kontluğu'nun Fransa Krallığı ile akrabalık bağları da bulunmaktaydı. Kont VI. Raymond'un annesi Constance (t.1124-t.1176), Fransa Kralı VI. Louis'nin (1081-1137) kızıydı. *GP* (S&S) 16-19.

¹⁰ Elaine Graham-Leigh, *The Southern French Nobility and the Albigensian Crusade* (Woodbridge: The Boydell Press, 2005) 12-13. Languedoc'un Avrupa içerisindeki konumu için Harita 2'ye bakınız. Languedoc'un parçalı siyasî yapısı için Harita 1'e bakınız.

ilişkide bulunan Kilise görevlileri ise genellikle kendi çıkarlarını gözetmekle ilgilenmektedir. Bu düzensizlik ise bölgede dinsel sapkınlıkların ve Kilise karşıtı fikirlerin daha kolay ortaya çıkmasına ve Kilise'nin bu fikirlere daha geç müdahale etmesine neden olmuştur.¹¹

Languedoc'ta yaşayan Güneyli halk da komşularından farklı bir kültürel yapıya sahip olmalarıyla bilinmektedir. Öncelikle, Oksitanca konuşan Güneyliler, Fransızca konuşan Kuzeylilerden farklı bir kültüre sahiplerdi. *Langue d'oc* (lenga d'òc) adıyla da bilinen Oksitanca, *langue d'oïl* olarak da sınıflandırılan Fransızca'dan ziyade Katalanca'ya daha yakındı. Kendi dillerinde yazabilen ve edebî eserler meydana getirebilen bu toplum, Kuzey Fransa'daki komşularıyla bir çeşit bağları bulunduğunun farkında olsa da kendilerini 'barbar ve vahşi' Fransa'nın bir parçası olarak görmemekteydi. Kuzeyliler de Güneylileri farklı bir toplum olarak gördüklerinden, onları kendilerinden farklı kabul ederek 'tembel, sefa düşkün, köhne ve gereğinden fazla hoşgörülü' olduklarını dile getirmişlerdir. Doğrusu, Kilise'nin bölgedeki güçsüzlüğü dolayısıyla dinî baskının da zayıf olması ve bölgedekilerin tarih boyunca farklı dinlerle etkileşim içerisinde bulunması, Güneyli toplumunu diğer Avrupalı topluluklara nazaran farklı dinî inançlara sahip kişilere karşı daha hoşgörülü ve kabullenici hâle getirmiştir. 13. yüzyılda özellikle Béziers, Carcassonne ve çevresinde yaşamını sürdüren ve halk arasında kabul gören Yahudilerin varlığına dair kayıtlar bu hoşgörüyü örnek teşkil etmektedir.¹²

2. Albi Seferi'nin Haçlı Seferi Olarak Değerlendirilmesi

20. yüzyıl ile birlikte Batılı tarihçiler, tarihin birçok alanında olduğu gibi Haçlı Seferleri tarihinde de yeni yorumlar ve tartışmalar üretmişlerdir. Bu tartışmaların en önemli, en geniş kapsamlı ve en dikkat çekicisi ise şüphesiz 1935'te Carl Erdmann'ın *Die Entstehung des Kreuzzugsgedankens* (Haçlı Seferi Fikrinin Kökeni) eserinde temelini oluşturduğu ve 1972'de Hans Eberhart Mayer'in sorduğu 'Haçlı

¹¹ Jacques Madaule, *The Albigensian Crusade: An Historical Essay* (trans.: Barbara Wall) (New York: Fordham University Press, 1967) 23. Townsend, *The Cathars*, 23-24.

¹² Sean McGlynn, *Kill Them All: Cathars and Carnage in the Albigensian Crusade (e-book edition)* (Gloucestershire: The History Press, 2015) 28. Graham-Leigh, *Southern*, 136, dn.: 57. Townsend, *The Cathars*, 24-25.

Seferleri'nin ne olduğu' sorusu üzerinedir.¹³ Jonathan Riley-Smith, Christopher Tyerman, Michael Markowski ve Giles Constable gibi Haçlı Seferi tarihçileri, Haçlı Seferleri'nin kavramsal kökenleri, kapsamı, şartları ve seferlerin sınıflandırması gibi konularda görüş beyan etmişlerdir.

Bu tartışmalar, Haçlı Seferlerini daha dar bir kalıp içine sokan ve Kudüs hedefli seferler dışında hiçbir askerî hareketi kabul etmeyen *gelenekçi görüşün* (traditionalism/tradisyonizm) karşısında daha geniş perspektifli bir yaklaşımın gelişmesine neden olmuştur. Jonathan Riley-Smith gibi tarihçilerin temsil ettiği *çoğulculuk* (pluralism/plüralizm) ve Christopher Tyerman gibi tarihçilerin takip ettiği, Haçlı Seferleri'nin sınıflandırılmasını kabul etmeyen ve tüm Hristiyan savaşlarını birer Haçlı Seferi olarak gören *genelcilik* (generalism/generalizm) gibi nispeten yeni fikirler seferler hakkındaki tartışmaları canlı tutmaktadır.¹⁴

Haçlı Seferleri'nin tanımı ve kapsamı hakkında tarihçiler arasında tam bir uzlaş sağlanamamıştır. Devam eden tartışmalar neticesinde araştırmacılar içinde bazı net görüş ayrılıkları ve sınıflandırma şekilleri ortaya çıkmıştır. 20. yüzyıl öncesi eserlerin sınıflandırma şekillerini takip eden gelenekçi (tradisyonalist) görüş, bir seferin Haçlı Seferi olarak sınıflandırılabilmesi için Kudüs'ü hedef alması, dolayısıyla Müslümanlara karşı düzenlenen bir harekât olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu nedenle gelenekçilere göre 1095 ila 1291 yılları arasındaki klasik seferler harici hiçbir dinsel savaş Haçlı Seferi olarak tanımlanmamaktadır.

Çoğulcu (plüralist) görüşe sahip tarihçiler ise Haçlı Seferleri'ne geleneğin dışında, zaman ve mekân sınırlamasından bağımsız olarak değerlendirmişlerdir. Çoğulcular, Haçlı Seferleri'ni Kudüs'ün kurtarılması çabası ve Müslümanların hedef alındığı bir çeşit temizlik hareketi olarak değil, Ortaçağ dünyasında Müslümanlar üzerine olduğu kadar paganlar ve heretikler üzerine düzenlenmiş olan din savaşları olarak görmeye meyillidir.

¹³ Hans Eberhart Mayer, *The Crusades* (trans.: John Gillingham) (New York: Oxford University Press, 1972) 15 (akt.: Michael Markowski, "Crucesignatus: Its Origins and Early Usage" *Journal of Medieval History*, Vol.: 10, No: 3 (1984) 157)

¹⁴ Gelenekçi görüşe örnek için bkz.: Thomas Asbridge, *The Crusades: The Authoritative History of the War for the Holy Land* (New York: Ecco, 2010). Çoğulcu görüşe örnek için bkz.: Jonathan Riley-Smith, *The Crusades: A History* (3rd Edition) (London: Bloomsbury Academic, 2014). Genelci görüşe örnek için bkz.: Christopher Tyerman, *Fighting for Christendom: Holy War and the Crusades* (Oxford: Oxford University Press, 2004)

Bir genelci (generalist) olarak bilinen Erdmann ise *Entstehung*'da, Hans Prutz'dan yaptığı bir alıntıyla birlikte Haçlı Seferleri'nin temelinde Hristiyanların dünyaya hükmetmelerinin kaderlerinde olduğu inancının yattığının abartı olduğunu savunmuştur. Erdmann, bu seferlerdeki asıl amacın seferin kendisi olduğunu, Kudüs hedefi ve hac ibadeti gibi amaçların ise 11. yüzyıl reformist Kilise görevlilerinin seferi meşrulaştırmak ve savaşçıların coşkularını arttırmak amaçlı üretildiğini ifade etmiştir.¹⁵

Çoğulcu görüşün en önemli temsilcilerinden Jonathan Riley-Smith 1977'de yazdığı *What Were the Crusades?* (Haçlı Seferleri Neydi?) adlı eserinde bir seferin Haçlı Seferi olarak tanımlanması için, dolayısıyla bir plüralistin bir seferi Haçlı Seferi olarak görmesi için belirli şartlar ortaya koymuştur. Bu şartlardan birincisi, Haçlı yemini ederek ve haç kabul ederek bu askeri harekâtın bir resmen bir parçası olmalarıdır. Haçlı yemini ve haçın kabul edilişi bölgelere, refah seviyesine ve bireyin sınıfına göre çeşitlilik gösteren halka açık bir törendir. Genelde etkili bir retorik ardından düzenlenen yemin törenleri dinî bir coşku durumunun bir sonucudur. Bununla birlikte Haçlı olmanın yalnızca asker olmak anlamına gelmediği de aşîkârdır. Haçlı kafilesine katılanlar arasında kadınlar, keşiş ve rahipler, hacılar ve sıradan halka mensup kişiler de bulunmaktaydı.¹⁶

İkincisi, haç kabul eden kişilerin bunu bir Papa tarafından yapılmış bir çağrıya istinaden yapmış olmalarıdır. Bu durumda, 1212 Çocuk Haçlı Seferi olarak bilinen hareket, Riley-Smith'e göre tam manasıyla bir Haçlı hareketi olarak görülmemektedir. Fransa'dan Etienne adlı bir çocuk ve Almanya'dan Nikolaus adlı başka bir çocuk, birbirlerinden bağımsız halde aynı yıllarda etraflarında birçok çocuğu toplamış ve İsa tarafından görevlendirildiklerini vaaz etmişlerdir. Papalık tarafından kınanan ve sefer sonunda da Kilise tarafından eleştirilen bu seferler, çocuklar açısından korkunç bir şekilde, açlık, kölelik yahut ölümle sonuçlanmıştır.¹⁷

¹⁵ Christopher Tyerman, *The Debate on the Crusades, 1099-2010* (Manchester: Manchester University Press, 2011) 183-185.

¹⁶ Jonathan Riley-Smith, *What Were the Crusades?* (London: Macmillan Publishers, 1977) 12-13. Norman Housley, *Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*, (New Haven: Yale University Press, 2008) xiii.

¹⁷ Riley-Smith, *What Were the Crusades?* 12-13. Cüneyt Kanat, Devrim Burçak, *Sorularla Haçlı Seferleri* (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018) 159-162.

Üçüncü ve Riley-Smith'in en önemli dayanak noktası olan şart ise Haçlıların ettikleri yemin ve kabul ettikleri haç karşılığında çeşitli haklara sahip olmalarıdır. Bu haklar *indulgentia* adıyla anılıp bizzat Papa yahut Papalık temsilcileri tarafından bahsedilmektedir. Aileleri ve malları güvence altına alınan Haçlılar, bununla birlikte tüm günahlarından arındırılarak ruhani açıdan da desteklenmişlerdir. Belirtmek gerekir ki, bahsedilen haklar yalnızca Kudüs'ü hedef alan Haçlılara değil, zaman zaman Avrupa ve Britanya'daki mücadelelere katılan savaşçılara da tanınmıştır.¹⁸ Özetle Giles Constable, *Crusaders and the Crusading in the Twelfth Century* (On İkinci Yüzyılda Haçlılar ve Haçlılık) adlı eserinde gelenekçi ve çoğulcu bakış açıları arasındaki farkı;

“Gelenekçiler bir Haçlı Seferi'nin nereye gittiğini sorgular ve bundan dolayı Haçlı Seferleri'nin Doğu'daki Haçlı devletlerinin çöküşüyle temel olarak sonlandığını iddia ederler. Çoğulcular ise, bir Haçlı Seferi'nin nasıl başladığını ve örgütlendiğini sorgular, böylece Haçlı Seferi tarihini sadece coğrafi olarak değil, kronolojik olarak da modern zamanlara kadar genişletirler.”

şeklinde açıklamıştır.¹⁹

Seferleri kategorize etmeye karşı olan genelticiliği hariç tuttuğumuzda, gelenekçi görüşe göre bir Haçlı Seferi olarak kabul edilmeyen ve Doğu'yu hedef alan seferlerden ayrı tutulan Albi Haçlı Seferi, çoğulcu bakış açısının kriterlerini tamamen karşılamaktadır. Papa III. Innocentius'un çağrısıyla başlatılan, haç kabul edilme törenleriyle asker toplanan ve bu Haçlılara özel ruhanî haklar tanınan Albi Haçlı Seferi, amacı ve örgütlenişi itibarıyla diğer Haçlı Seferleri'nden farksızdır. Albi Seferi'nin bir Haçlı Seferi olarak tanımlanması yalnızca modern tarihçilere özgü bir durum da değildir. İncelediğimiz dönem yazarları, eserlerinde seferi ve sefere katılanları önceki Haçlı Seferleri'ne özgü sıfat ve adlarla tanımlamışlardır. Dönem kaynakları içerisinde Albi Haçlı Seferi *negotium fidei (et pacis)* (iman (ve barış) işi)²⁰ yahut *crozada* (Haçlı Seferi)²¹, Haçlı ordusu ise *crucesignati* (Haç ile

¹⁸ Riley-Smith, *What Were the Crusades?* 13-14.

¹⁹ “Traditionalists ask where a crusade was going and therefore hold that the crusaders basically ended with the fall of crusader states in the east. The pluralists, however, ask how a crusade was initiated and organized and thus extend the history of the crusades, not only geographically but also chronologically, down the modern times.” Giles Constable, *Crusaders and the Crusading in the Twelfth Century* (London: Ashgate Publishing, 2008) 18-19.

²⁰ GP (RHGF) 203. PVC (PL) 665.

²¹ GT&A (F) 20.

işaretlenenler)²² veya *la ost de crozatz* (Haçların ordusu)²³ şeklinde anılmıştır. Bu bağlamda, Albi Seferi'nin bir Haçlı Seferi olduğunun artık Haçlı Seferi tarihyazımında kabul edildiği rahatlıkla söylenebilir.

2.1. Genel Hatlarıyla Albi Haçlı Seferi

Bir Haçlı Seferi olduğundan söz ettiğimiz Albi Seferi'nin kendisine de genel olarak değinmemiz gereklidir. Papa III. Innocentius'un Languedoc'taki heretiklere karşı Haçlı Seferi çağrısına istinaden 1209 yılında başlayan harekât, 1209-1215 yılları arasında Kont Simon de Montfort'un liderliğinde büyük ölçüde başarılı bir şekilde sürdürülmüştür. 1215 sonrası Toulouse Kontu VI. Raymond'un ve diğer Güneyli soyluların mücadelesi ile gerileyen Haçlılar, 1218'de Kont Simon'un ölümü ile iyice güç kaybetmiştir. 1226 yılı itibarıyla Fransa Krallığı'nın bizzat müdahalesi ile sefer tekrar Haçlılar lehine sürmüştür, nihayet 1229 yılında Fransa Kralı IX. Louis (1214-1270) ile Kont VII. Raymond (1197-1249) arasında Meaux'ta imzalanan Paris (Meaux) Anlaşması ile Albi Haçlı Seferi Haçlıların lehine sonuçlanmıştır.²⁴ Ancak aynı dönemde Müslümanlarla da mücadele eden Kilise'nin ve Kilise'yi destekleyen seküler yöneticilerin Avrupa içerisinde uzun yıllar sürecektir bir Haçlı Seferi'ne ihtiyaç duymasını sağlayan sebepleri tartışmak, seferi daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Albi Haçlı Seferi'nin gerçekleşmesinin ardındaki birincil sebep şüphesiz Languedoc'ta güç kazanan dinsel sapkınlıklar ve bundan dolayı Kilise'nin bölgede yaşadığı otorite kaybıdır. Bölgede en yoğun biçimde faaliyet gösteren heretik grup olan Katharlar, Kilise karşıtı düşüncelere ve Kilise yapısından bağımsız, kendilerine has bir hiyerarşiye sahipti. Kilise'yi şeytanî bir kurum olarak gören Katharlar, Kilise'ye bağlı tüm kurumları ve ruhbanları da aynı kefiye koymaktaydı. Bu yüzden kendi dinî vecibelerini yerine getirmeleri için *perfecti* (mükemmeller)²⁵ olarak

²² *PVC* (PL) 564.

²³ *GT&A* (F) 22.

²⁴ Fatih Durgun, "They Are Worse Than Saracens With Their Strong Hand and Their Arm Stretched in Fight": Multifaceted Context of the Albigensian Crusade" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 48 (Şubat 2017) 177.

²⁵ *Perfectus* (çoğul: *perfecti*) yahut kadınlarda *perfecta* (çoğul: *perfectae*) (mükemmeller) unvanı, Katharların dinî hiyerarşisi içerisindeki elit ruhban kesimini temsil etmekteydi. Heretik grubun sadece içinde bulunan *credens* (çoğul: *credentes*) (inanırlar) kesiminden farklı olarak daha sıkı kurallara tâbi olan *perfectus*'lar fakirlik, bekâret ve sürekli dua içerisinde bir hayat sürmekle yükümlüydü. *Credentes* ise bu ağır kurallardan genel olarak azadeydi. Michael Frassetto, *Heretic*

bilinen ruhban zümresini yaratmışlardı. Bu zümrenin içerisine kadınlar da dâhil olabiliyordu. Aynı zamanda Katharlar, efkaristiyayı, vaftizi ve kiliselerde yapılan diğer tüm ayinleri reddediyor, bunun yerine yalnızca *perfectus*'lar tarafından gerçekleştirilebilen bir çeşit vaftiz olan *consolamentum* (teselli, sakinleştirme) ayinini kabul ediyorlardı.²⁶ Böylece, Katolik Kilisesi'nin ruhanî yönetim sınırları içerisinde Kilise'nin yönetimine karşı çıkan ve kendi başına hareket eden bir grup olarak Katharlar, Kilise otoritesini tehlikeye sokuyorlardı.

Kilise karşıtı dinsel sapkınlıkların varlık gösterdiği Languedoc'ta hâliyle Kilise yapılanması ve varlığı da zayıflamıştı. Bölgede bulunan Kilise kurumları malî problemlerle boğuşmaktaydı. Cemaatinin büyük bir kısmını heretik topluluklara kaptıran kurumlar, yerel soylulardan da yeterli destek göremediği için sürekli güç kaybetmekteydiler. Dahası, Languedoc'taki Kilise kurumlarında görev alan ruhbanların çoğunluğu ya heretiklerle mücadele ve toplumu kontrol altında tutma konusunda etkisiz kişiliklerdi, ya da görevlerini kendi çıkarları için kullanmaktalardı. Örneğin, Narbonne'da görev yapan din adamları, Papa III. Innocentius tarafından heretikliğe karşı tepkisiz kalmakla ve bölgedeki Katolik halkı heretiklerden koruyamamakla itham edilmiştir. Yine aynı dönemlerde Toulouse Piskoposluğu görevinde bulunduğu süre içerisinde paralı askerler edinip bölgedeki seküler yöneticilerle silahlı mücadeleye girişen ve bu harcamalarını karşılayabilmek adına kutsal emanetleri satan Piskopos Raymond de Rabastens (psk. tar.: 1202-1205) gibi örnekler de vardır. Özellikle Papa III. Innocentius'un dikkatini çeken bu tür problemler, bölgedeki birçok din adamının görevden alınarak yerlerine yeni kişilerin getirilmesiyle giderilmeye çalışılmıştır.²⁷

Bu dönemde Papa'nın müdahale etmeye çalıştığı bir diğer problem ise heretikliğin kendisiydi. Albi Haçlı Seferi öncesinde Languedoc'a çeşitli dönemlerde vaizler gönderilmiş, halk heretiklere karşı uyarılmış ve heretiklerin münazara ve vaaz yoluyla Kilise'ye geri döndürülmesi amaçlanmıştır. Özellikle 1203-1207 yılları

Lives: Medieval Heresy from Bogomil and the Cathars to Wyclif and Hus (London: Profile Books, 2007) 79. L. J. Sackville, *Heresy and Heretics in the Thirteenth Century* (Woodbridge: York Medieval Press, 2011) 201. Caterina Bruschi, Peter Biller (ed.) *Texts and the Repression of Medieval Heresy* (Woodbridge: York Medieval Press, 2003) 129.

²⁶ Durgun, "Multifaceted" 178-179.

²⁷ *GP* (S&S) 19-21. "Appendix G: Innocent III and the Crusade" içinde *PVC* (S&S) 315. Durgun, "Multifaceted" 180-181.

arasında Sistersiyen tarikatına mensup ruhbanların yürüttüğü vaaz hareketi, bu girişimler arasındaki en yoğun ve bilinir olandır. Nitekim vaazlar ve münazaralar beklenen etkiyi göstermemiş, heretiklerle vaaz mücadelesi seferin başlamasıyla silahlı mücadeleye evrilmiştir.²⁸

Kilise'nin etkisizliği ve heretikliğin yaygınlığı, Güneyli halkın Kilise kurumları ve heretikler ile ilişkisini de ortaya koymaktadır. Katharlar, sahip oldukları münzevî yaşam biçimi ve halk ile kurdukları iyi iletişim sayesinde Languedoc'ta Kilise'ye nispeten daha yüksek bir statü elde etmiştir. Katolik din adamları bölgede hoş karşılanmazken ve kendilerini gizleme ihtiyacı hissederken, Katharlar inançlarını açık bir şekilde yaşayabilmekteydi. Languedoc'a gelen vaizlere de zaman zaman tepki gösteren halk, heretiklerin tarafını tutmaya ya da en azından heretiklere hoşgörü göstermeye meyilliydi. Ayrıca Güneyli Katolikler ile Katharlar arasında akrabalık ilişkileri de görülmekteydi. Şövalye Pons Adhémar'ın Papalık elçisi Arnaud Amaury'e (ö. 1225) itiraf ettiği üzere Güneyli Katolikler, Katharlarla beraber yaşayıp büyümüş ve onların yaşam biçimini 'onurlu bir yol' olarak tanımlamışlardır.²⁹ Bu ilişkiler, sefer sırasında da kendisini göstermiş, Güneyliler birçok noktada Haçlılara teslim olmak veya beraberlerinde bulunan heretikleri teslim etmek yerine direnmeyi ve savaşmayı seçmişlerdir. 1209 yılında Haçlılar Béziers'i kuşattığında, şehir halkına aralarındaki heretiklerin teslim edilmesi şartıyla can güvenliği sözü verilmiş, fakat şehirliler bu teklifi reddetmiş, yenilgilerinin ardından ise o güne dek görülmemiş bir katliama kurban gitmişlerdir. Güneylilerin Haçlılara karşı bu davranışı, Haçlıların kendilerine karşı duran Güneyli halka Béziers'te görüldüğü gibi hayli sert ve kanlı bir biçimde tepki göstermesine neden olmuştur.³⁰

Heretikler yalnızca halk tarafından değil, başta Kont VI. Raymond olmak üzere bölgedeki seküler yöneticiler tarafından da korunmaktaydı. Öyle ki Kont VI. Raymond, heretikleri koruduğu ve topraklarından kovmadığı için gerek sefer öncesinde, gerekse sefer esnasında birçok kez aforoz edilmiştir. 1215 yılında toplanan IV. Lateran Konsili sonucunda Kont VI. Raymond, yine heretikleri savunmaktan suçlu bulunmuş ve topraklarının önemli bir kısmı resmen Kont

²⁸ Joseph R. Strayer, *The Albigensian Crusades* (Michigan: The University of Michigan Press, 1992) 40-42.

²⁹ *GP* (D) 56. *GP* (S&S) 8-9.

³⁰ *GT&A* (S) 19-22.

Simon'a devredilmiştir. Yine bölgedeki güçlü seküler kuvvetlerden birini elinde bulunduran Foix Kontu Raymond-Roger'in (1152-1223) kızkardeşlerinin heretik olduğu ve kendisinin de heretiklere destek verdiği bazı dönem kaynaklarınca aktarılmıştır.³¹

Güneyli soyluların heretikleri kollaması bölgedeki tek problem değildi. Languedoc, uzun zamandır Aragon ve Fransa krallıklarının hak iddia ettiği, siyasî olarak parçalı ve sürekli problem oluşturan bir bölgeydi. Languedoc'un en büyük kuvveti olan Toulouse Kontluğu dahi tek başına bu toprakları idare edememekte, soylular arası mücadeleler ve 'patronlarına' itaat etmeyerek bölgede karışıklıklar çıkartan *routier*'lerin (paralı askerler) varlığı gibi problemler bölgenin ve Hristiyan dünyasının politik düzenini tehdit etmekteydi. Ayrıca sınırlarındaki Müslümanlar ile de mücadele etmek durumunda olan Katolik dünyası, içerisinde bulunan bu düzensizlikten kurtulmadığı sürece zayıflamaya ve enerji kaybetmeye devam edecekti. Kilise ile mesafeli olan Kont VI. Raymond'un hâkimiyeti altında birleşmesi mümkün olmayan bu topraklar, Albi Haçlı Seferi'ne yoğun biçimde katılım gösteren Fransız soyluların ve daha sonraki yıllarda bizzat Fransa Kralı'nın yönetiminde bulunmalıydı. Nitekim Aragon Kralı II. Pere, Fransa Krallığı'nın seferde fazlasıyla temsil edildiğini fark etmiş olacak ki, önce nispeten tarafsız kalmış, ardından Kont VI. Raymond ile birlikte Haçlı ordusuna karşı savaşa girmiştir.³²

Hâlihazırda var olan tüm bu problemler, Kilise için yeni bir Haçlı Seferi başlatmaya yeterli olmuş ve yirmi yıl süren sefer sonucunda sapkınlık yer altına çekilmiştir. Özellikle Kont Simon dönemindeki Haçlı ilerleyişi ve katliamları, sefer esnasında ve sonrasında yaşanacak birtakım Güneyli isyanlarını tetiklemiş olsa da gerek heretiklerin, gerekse bölgedeki Haçlı karşıtı soyluların zayıflamasıyla bu olaylara Kilise ve Kilise'nin seküler müttefikleri tarafından hızlıca müdahale edilebilmiştir. Albi Haçlı Seferi sonrasında bölgede öncekinden daha güçlü bir Kilise otoritesi kurulmuş, bölge soyluları ve halkı genel olarak kontrol altına alınmış ve sefer ardından başlatılan Engizisyon ile sapkınlığın son kalıntıları da ortaya çıkartılarak imha edilmeye başlanmıştır.

³¹ *PVC* (S&S) 27. *GP* (S&S) 53-54. Durgun, "Multifaceted" 180.

³² Durgun, "Multifaceted" 179-180.

3. Albi Haçlı Seferi'ni Konu Alan Dönem Kaynakları

Albi Haçlı Seferi ile ilgili doğrudan bilgi aktaran üç büyük dönem kaynağı ve mektup, Papalık fermanı ve elçi raporları gibi çeşitli biçimlerde belge bulunmaktadır. Kaynakların bir kısmı Eski Oksitanca ve Ortaçağ Fransızcası gibi dönem dillerinde kaydedilmiş olsa da geneli Latince'dir. Bu eserlerin neredeyse tamamı başta Fransızca ve İngilizce olmak üzere modern dillere tercüme edilmiştir.

Bu bölümde çalışmamızın temel aldığı *Historia Albigensis*, *Canso de la Crozada* ve *Chronica* adlı eserler, yazarları ve söz konusu kaynaklar üzerine günümüze kadar yapılmış bazı çeviri çalışmaları hakkında genel bilgiler verilecektir. Ayrıca Albi Haçlı Seferi hakkında önemli miktarda veri içeren diğer dönem eserlerinin yorum ve tercümelerini içeren bazı kaynak kitaplardan kısaca bahsedilecektir. Böylece dönem kaynaklarının, yazarlarının ve kaynaklar üzerine yapılmış çalışmaların tanıtılması ve kısaca yorumlanması amaçlanmaktadır.

3.1. Pierre des Vaux-de-Cernay, *Historia Albigensis* (*Historia Albigensium*)

Pierre des Vaux-de-Cernay tarafından kaleme alınmış olan *Historia*, 1212-1213 yıllarında yazarın amcası olan Les Vaux-de-Cernay Başrahibi Guy des Vaux-de-Cernay'ın (ö. 1223) Carcassonne Piskoposu olarak seçilmesinin ardından yazılmaya başlanıp 1218 yılı sonunda noktalanmıştır. Kronik, 1203 yılında Pierre de Castelnau³³'nin heretikler ile mücadele etmek için Papalık elçisi olarak Toulouse Kontluğu topraklarına doğru yola çıkmasından Fransa Prensi Louis'nin Kasım 1218'de Albi Haçlı Seferi'ne katılışına dek gerçekleşen olayları kapsamaktadır. Çağdaşlarının aksine Pierre'in Albi Seferi'nin içinde bulunması ve harekât sırasındaki resmî yazışmalara erişebilmesi, *Historia*'yı ziyadesiyle değerli kılmaktadır.³⁴

³³ Montpellier Başdiyakozu ve Sistersiyen Tarikatı üyesi olan Pierre de Castelnau, Montpellier'de doğmuştur. Daha sonra Papalık elçisi olarak uzun yıllar Languedoc'ta heretiklere karşı görev yapmıştır. 1218'de bilinmeyen bir kişi tarafından öldürülmüştür. Hélène Débax, "Les légats méridionaux: Pierre de Castelnau, Raoul de Fontfroise et Arnaud Amalric. Recherches sur leurs familles et leurs motivations", *Cahiers de Fanjeaux*, No: 55 (2019) 200-204.

³⁴ PVC (S&S) 1-2.

Latince yazılan *Historia*'nın farklı yıllara ait üç nüshası Bibliothèque Nationale de France'da muhafaza edilmektedir. Ayrıca başta Archives Nationales de France'da, Reims'teki Bibliothèque Municipale'da ve Vatikan'daki Biblioteca Apostolica Vaticana'da olmak üzere kataloglanmış, çeşitli zamanlardan kalan 12 kadar el yazması kopyası bulunmaktadır. Mevcut nüshalar arasında birkaç kısa paragraf dışında dikkate değer bir fark bulunmamaktadır. *Historia*'nın orijinal Latince metni farklı tarih ve bölgelerde birçok kez yayımlanmıştır. Aynı zamanda eser, 18. yüzyılda Martin Bouquet'nin (1685-1754) editörlüğünü yaptığı *Recueil des Historiens des Gaules et de la France* külliyyatı ve 19. yüzyılda rahip Jacques-Paul Migne'in (1800-1875) dev koleksiyonu *Patrologia Latina* gibi derlemelerin de değerli bir parçası olmuştur.³⁵

Varlığından haberdar olduğumuz ilk *Historia* çevirisi 15. yüzyıla aittir. Bu el yazması Fransızca tercüme Bibliothèque Nationale'de muhafaza edilmektedir. Arnaud Sorbin'in (1532-1606) kaleme aldığı bir başka Fransızca tercüme ise 1568 yılında Guillaume Chaudière (ö. 1601) tarafından yayınlanmıştır. 1569 ve 1585 yıllarında tekrar yayınlanan çalışmayı Nicolas Camusat'nın (1575-1655) 1615 tarihli *Historia Albigensium, et Sacri Belli in Eos Anno M. CC. IX. Suscepti* adlı çevirisi izlemiştir. Camusat'nın çalışması *Historia*'nın Latince orijinal metninin yanında tamamlanmamış ve hatalarla dolu bir Fransızca çeviriyi ihtiva etmektedir. 19. yüzyıl itibariyle François Guizot (1787-1874) yeni bir tercümenin yapılması gerektiği kanısına varmış olacaktır ki, 1824'te *Histoire de l'hérésie des Albigeois et de la Sainte Guerre Entreprise Contre Eux (de l'an 1203 à l'an 1218)* başlığını taşıyan çeviriyi yayınlamıştır.³⁶

20. yüzyıl içerisinde iki mühim *Historia* tercüme çalışması yapılmıştır. 1951'de Pascal Guébin ve Henri Maisonneuve, *Historie albigeoise* adlı çeviriyi literatüre kazandırmışlardır. Adı geçen çalışmada, Guébin'in Lyon ile birlikte hazırladığı

³⁵ *Petrus monachus Vallium Sarnaii, Historia Albigensis. - Hildeberti epistole (85)*, Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Latin 18334. *PVC* (S&S) xx-xxi. "Pierre des Vaux-de-Cernay", *Archives de littérature du moyen âge*, https://www.arlima.net/mp/pierre_des_vaux-de-cernay.html. (Erişim Tarihi: 24.03.2020). Petrus Vallis Caernaii, "Historia Albigensium Et Sacri Belli In Eos AD 1209" içinde Jacques-Paul Migne (ed.), *Patrologia Latina, Series Secunda*, Tome 213 (Paris: Jacques-Paul Migne 1855) 543-711. Petri Vallium Sarnaii Monachi, "Historia Albigensium, et Sacri Belli in Eos Suscepti" içinde Martin Bouquet (ed.), *Recueil des Historiens des Gaules et de la France, Nouvelle Édition*, Tome 19 (Paris: Victor Palmé, 1880) 1-192.

³⁶ *PVC* (G) ix-x.

orijinal metinde bulunmayan, fakat bazı el yazması nüshalarda görülen birkaç kısa bölüm de bulunmaktadır. *Historia*'nın ilk İngilizce tercümesi 1998 yılında yapılmıştır. Çeviri, *The History of the Albigenian Crusade* başlığıyla W. A. Sibly ile M. D. Sibly tarafından yapılmıştır. W. A. Sibly ve M. D. Sibly'nin bu çeviride kendilerinininkinden öncekilerin çalışmalarını etkin bir biçimde değerlendirdiği, Guébin ve Lyon'un yayınladığı Latince orijinal metin ile yine Guébin ile Maisonneuve'in Fransızca çevirisinden faydalandıkları görülmektedir. Daha önce bahsi geçen ve tüm nüshalarda bulunmayan bölümlerin tercümesini de eserlerine ekleyen W. A. Sibly ve M. D. Sibly, bu kısmın Pierre tarafından yazılmış olduğunu düşünmediklerini, fakat yine de yer verdiklerini ifade etmişlerdir.³⁷

3.2. Guilhem de Tudela ve Anonim Yazar, *Canso de la Crozada (Canso)*

Guilhem de Tudela'nın başladığı ve anonim bir yazar tarafından devam ettirilmiş olan kaynak, diğer eserlerin aksine bir *trubadur*³⁸ şarkısı olarak biçimlendirilmiştir. Başlığı günümüze ulaşmayan ve *Canso* olarak anılan bu *chanson de geste*³⁹, 1208'de Pierre de Castelnau'nun öldürülmesinden hemen önce yaşananlarla başlayıp Prens Louis'nin 1219'da Toulouse'a hatırı sayılır bir askerî kuvvet ile ilerleyişine dek geçenleri kapsamaktadır. *Canso*, 214 *laisse*⁴⁰'den ibarettir. 132. *laisse* itibarıyla *Canso*'yu Guilhem'in isimsiz halefi devralmıştır.⁴¹

Eski Oksitanca olarak yazıya geçirilmiş olan eserin en erken kopyası 1275 tarihlidir. Fransa'daki Bibliothèque Nationale'da bulunan bu el yazmasının orijinal *Canso* ile içerik bakımından ne kadar uyduğu bilinmemekle beraber, elimizdeki diğer nüshalardan daha erken tarihli olmasından dolayı günümüz çevirilerinin başvurduğu ana kaynak konumundadır. Zikredilen el yazmasının yanısıra 16. ve 17. yüzyıllardan

³⁷ PVC (S&S) xx-xxi.

³⁸ 12. ve 13. yüzyıllarda özellikle Oksitanya'da sayıları bir hayli olan gezgin ozanlar. Kuzey Fransa'da aynı dönemde varlık gösteren *trouvère*'ler ile benzerlik gösterir. Alex Preminger, T.V.F. Brogan (ed.) "Trobador" *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics* (Princeton: Princeton University Press, 1993) 1310, "Trouvère" *TNPEOPP*, 1311.

³⁹ *Chanson(s) de geste*, genellikle Charlemagne başta olmak üzere Karolenj dönemi soylu ve kahramanlarının kurgusal yahut yarı gerçek hikâyelerini içeren Eski Fransızca epik şiirlerdir. Çeşitli "döngü"lere ayrılan bu eserler, sözlü gelenek ile Fransızca konuşulan tüm bölgelere yayılmıştır. "Chansons de Geste" *TNPEOPP*, 180-182.

⁴⁰ Ortaçağ'da Fransızca ve Oksitanca destan ve şarkılarda bulunan, uzunluğu değişiklik gösteren bölümlere verilen ad. Genelde bir *laisse*'nin son dizesi, bir sonrakinin ilk dizesi ile kafîye bağlantısı taşır. "Laisse" *TNPEOPP*, 674.

⁴¹ GT&A (S) 1-2.

kalma iki benzer manzum nüsha mevcuttur. Düzyazı biçiminde ise Dom Vaissette tarafından yayınlanmış 15. yüzyıla ait bir nüsha ve yine 16. yüzyıldan kaldığı belirtilen başka bir mensur kopya daha bulunmaktadır.⁴²

Claude Fauriel'in 1837 tarihli *Historia de la croisade contre les hérétiques albigeois* başlığını taşıyan tercümesi *Canso*'nun Fransızca yapılmış en erken çevirilerindendir. Fauriel, çalışmasında orijinal Eski Oksitanca metni ve Fransızca tercümesini paralel olarak okuyucuya sunmaktadır. Fauriel'e müteakip Paul Meyer, *La chanson de la croisade contre les albigeois* adlı Fransızca tercümesini iki cilt hâlinde (1875-1879) yayınlamıştır. 20. yüzyıl içerisinde Eugène Martin-Chabot'nun üç ciltlik *La chanson de la croisade albigeoise* (1973-1989) isimli çalışması ve Henri Gougaud'nun aynı başlığa sahip fakat tek ciltten oluşan Eski Oksitanca-Fransızca iki dilli çevirisi (1984) modern çalışmalara ışık tutmuştur. 1996 yılında Janet Shirley tarafından *The Song of the Cathar Wars* adıyla ilk kez İngilizceye tercüme edilmiştir. Shirley'nin eserinde 1275 tarihli el yazması *Canso*'nun metni ve Martin-Chabot'nun çeviri notları kullanılmıştır.⁴³

3.3. Guillaume de Puylaurens, *Chronica*

Chronica, Guillaume de Puylaurens tarafından yazılmış olup, Bernard de Clairvaux⁴⁴'nin Languedoc'taki Verfeil bölgesini ziyaretinden, Toulouse Kontluğu'nun Fransız tahtı tarafından ilhakı ve Fransa Kralı III. Philip'in bölgenin yeni hâkimi oluşuna dek yaşananları (1145-1275) ihtiva etmektedir. Eserin kapsadığı yılların *Historia* ve *Canso*'ya göre daha geniş olması ve bilhassa 1218 yılından sonra Languedoc'un ve Toulouse Kontluğu'nun siyasi durumu hakkında geniş bilgiler içermesi nedeniyle büyük öneme sahiptir.⁴⁵

⁴² Guillaume de Tudèle et continuateur anonyme, *Chanson de la Croisade contre les Albigeois, en vers.*, Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Français 25425, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b60006868/f9.item> (Erişim Tarihi: 18.03.2020). *GT&A* (S) 8-9.

⁴³ *GT&A* (S) 8-10.

⁴⁴ 1090 yılında doğan ve Sistersiyen Tarikatı'nın kurucularından olan Bernard, daha 25 yaşındayken Clairvaux Manastırı'nın başrahibi seçildi. 1130 Papa Seçimi İhtilâfı'nın (*schisma*) çözümü için aktif olarak görev aldı. 1144'ten sonra Avrupa'da çeşitli vaazlar vererek II. Haçlı Seferi'nin gerçekleşmesinde rol oynadı. Çeşitli teolojik çalışmalara imza attı. 1153'te öldü. Aziz ilan edilen ve Azizler Takvimi'ne giren ilk Sistersiyen'dir. Hayatı ve eserleri hakkında daha fazla bilgi için ayrıca bakınız: Gillian Rosemary Evans, *Bernard of Clairvaux* (Oxford: Oxford University Press, 2000)

⁴⁵ *GP* (S&S) xv-xvi.

Guillaume de Puylaurens, *Chronica*'yı Latince kaleme almıştır. Eserin iki el yazmasının kopyası günümüze ulaşmıştır. Günümüzde Bibliothèque Nationale'da muhafaza edilen nüshaların daha eski olanı 14. yüzyıla, diğeri ise 15. yüzyıla aittir. Ayrıca modern çeviri çalışmalarında ikisi bilinmeyen ortak bir kaynaktan kopyalanmış olmak üzere toplam dört adet el yazmasından daha bahsedilmektedir. Bu nüshaların içerikleri hakkında bazı varsayımlar dışında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte Guillaume Catel'in 1623 yılında yayınladığı *Historie des comtes de Tolose* adlı eserinde bulunan Latince *Chronica* metninin aslen Catel'in kullandığı nüshalardan oluşturulduğu düşünülmektedir.⁴⁶

Eserin seçilmiş kısımları çeşitli zamanlarda ve çalışmalarda kullanılmış, fakat tüm metnin modern lisanlara çevirisine 19. yüzyılın ilk çeyreğinde başlanmıştır. Modern Fransız literatürüne kazandırılmış en eski tarihli *Chronica* çevirilerinden ikisi, François Guizot'nun 1824 tarihli *Histoire de la guerre des Albigeois* isimli tercümesi ve Charles Lagarde'ın *Chronique de Maître Guillaume de Puylaurens sur la guerre des albigeois* adıyla 1864'te yayınladığı çalışmadır. Guizot çalışmasında yukarıda sözü edilen el yazmalarını tercüme etmiştir. Lagarde ise Catel'in yayınladığı ve mevcut nüshalardan farklı bir kaynağa sahip olduğu tartışılan *Chronica* metnini temel almış, Guizot'nun çevirisini "özgün bir çalışma oluşturmak isteğinden dolayı okumadığını" belirtmiştir.⁴⁷ *Historia*'nın metnini de içeren *Recueil des historiens des Gaules et de la France* adlı külliyyatın 1880 tarihli 19. cildinde Bouquet tarafından basıma hazır hâle getirilen bir edisyon bulunmakla birlikte, birkaç noktada kelime hataları bulunmaktadır.⁴⁸

20. yüzyılın ilk *Chronica* çevirisi Jacques Beyssier tarafından 1904 yılında *Guillaume de Puylaurens et sa chronique* başlığı altında Fransızca olarak yayınlanmıştır. Bir diğer mühim Fransızca tercüme ise Jean Duvernoy'nun

⁴⁶*Historia negotii Albiensis, quod olim constat actum esse in provincia Narbonensi et Albiensi, Ruthenensi, Caturcensi et Agennensi dioecesisibus, pro tuenda fide catholica et pravitate haeretica extirpanda: authore Magistro Guillelmo de Podio-Laurentii*, Bibliothèque nationale de France, Département des manuscrits, Latin 5212, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b9076654q/f1.image> (Erişim Tarihi: 19.03.2020). *Historia negotii Albiensis: authore Guillelmo de Podio-Laurentii ; ad calcem subijcitur genealogia Comitum Tholosanorum, à Trossino primo Comite ad Philippum, filium Ludovici IX. Regis Francorum*, Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Latin 5213, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10027170z/f1.image> (Erişim Tarihi: 19.03.2020). GP (S&S) xvii. GP (L) xi.

⁴⁷ GP (L) xi.

⁴⁸ GP (RHGF) 193-225.

Guillaume de Puylaurens: Chronique (Chronica magistri Guillelmi de Podio Laurentii) başlığıyla yayınlanan çevirisidir. 1996'da tekrar düzenlenen ve basılan çalışma, Latince orijinal metni ve Fransızca çevirisini paralel olarak aktarmaktadır. Duvernoy, öncülü Guizot gibi Bibliothèque Nationale'de bulunan nüshalardan faydalanmış, Catel'in yayınladığı metin hakkında ise yalnızca fikirlerini belirtmiştir. *Chronica*'yı İngilizce'ye ilk defa tercüme edenler, yukarıda sözü geçen *Historia*'yı da İngilizce'ye çeviren W. A. Sibly ve M. D. Sibly'dir. W. A. Sibly ve M. D. Sibly, 2003'te yayınladıkları *The Chronicle of William of Puylaurens: The Albigensian Crusade and Its Aftermath* adlı çeviride temel olarak Jean Duvernoy'nun yayınladığı *Chronique* başlığını taşıyan çift dilli çeviride bulunan düzenlenmiş Latince metni almışlardır. Gerekli durumlarda Duvernoy'un dipnotlarından da yararlanan W. A. Sibly ve M. D. Sibly, bunun haricinde kendilerinden önceki birçok çalışmayı da eleştirel düzeyde incelemiş ve kullanmıştır.⁴⁹ Ayrıca birçok mühim düzenleme ve açıklamada bulunan W. A. Sibly ve M. D. Sibly, *Chronica*'nın İngilizce konuşan tarihçiler tarafından incelenmesini ve tartışılmasını mümkün olduğunca kolaylaştırmışlardır.

3.4. Diğer Kaynaklar

Yukarıda söz ettiğimiz üç temel eserin yanı sıra Albi Haçlı Seferi dönemine ait belgelerin derleme ve tercümelerini içeren bazı çalışmalar vücuda getirilmiştir. Bu derlemeler dışında kalan bazı istisnai kaynaklar da bulunmakla birlikte, dönem belgelerinin büyük bir kısmı üç büyük çalışmada toplanmıştır. Tanıtmak üzere olduğumuz eserler yalnızca Albi Haçlı Seferi'ne odaklanmamaktadır. Bu çalışmalar, heretiklerin 11. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'da tarih sahnesine çıkışlarından Ortaçağ Engizisyonu⁵⁰ ile bastırılışlarına dek geniş bir döneme ait yazılı kaynakları içermektedir.

⁴⁹ GP (S&S) xvii-xix.

⁵⁰ Bilhassa 13.-14. yüzyıllarda başta Languedoc ve çevresi olmak üzere çeşitli bölgelerde heretiklere karşı uygulanmış, direkt olarak Papalık'a bağlı dinî görevliler tarafından gizlilik içerisinde yürütülen, kanıttan ziyade suçlamaya ve itirafa dayalı bir yargı sistemidir. Papa III. Lucius'un (t.1097-1185) 1184 tarihli fermanı *ad abolendam* ile Roma yasalarından diriltiren Engizisyon, 1230'lardan itibaren Dominiken keşişlerin aktif görev almasıyla artan şiddeti ve karmaşıklaşan sistematik yapısı ile 14. yüzyıla dek sürmüştür. Melina Rokai, "Impossible Escape: Inquisitor Jacques Fournier and the Trials of the Cathars at the end of Their Existence in Languedoc" *Annals of the Faculty of Law in Belgrade/Анали правног факултета у Београду*, Vol. 65, Belgrad, Br. 4 (2017), 124-134. Jennifer

1969 yılında Walter L. Wakefield ve Austin P. Evans tarafından düzenlenip İngilizceye çevrilmiş olan yetmişin üzerinde belge *Heresies of the High Middle Ages* başlığı altında toplanarak yayınlanmıştır. İngilizceye tercüme edilen belgelerde Albi Haçlı Seferi'nin askerî ve siyasî yönüne dair metinlerden ziyade, çeşitli heretik grupların 11.-14. yüzyıllar arasında Avrupa'daki faaliyetlerini, teolojik görüşlerini ve Katolik Kilisesi'nin tepkilerini içeren kayıtlara yer verilmiştir. Bununla beraber Wakefield ve Evans, *Liber de Duobus Principiis*'in⁵¹ (İki İlkenin Kitabı) tam metnini ve *consolamentum*⁵² ayinlerinin metni gibi bizzat Katharlar tarafından yazılmış olan kaynakları ve 13. yüzyılın ikinci yarısından kalan bir Engizisyon kılavuzunu eserlerine eklemişlerdir. Daha önceden düzenlenmemiş bazı kaynakları içeren çalışma, çeşitli heretik gruplar ve Katolikler arasındaki karmaşık teolojik ilişkilerin incelenmesine yardımcı olmaktadır.⁵³

The Cathars and the Albigensian Crusade: A Sourcebook adlı İngilizce eser Catherine Lèglu, Rebecca Rist ve Claire Taylor tarafından 2014'te yayınlanmıştır. Eser; Papalar III. Innocentius (1160-1216), III. Honorius (1150-1227), IX. Gregorius (t.1145-1241) ve IV. Innocentius'a (1195-1254) ait mektup ve fermanlar, bazı Engizisyon kayıtları, çeşitli trubadur şiirleri ve dönem kroniklerinden kısa bölümler olmak üzere 50'nin üstünde belgenin tercümesini içermektedir. Wakefield ve Evans'ın aksine teolojik tartışma ve kaynakları çevirilerinin dışında bırakan Lèglu ve diğerleri, daha çok Albi Haçlı Seferi'nin ardındaki fikirleri, sefer ve ardından gelen

Kolpacoff Deane, *A History of Medieval Heresy and Inquisition* (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc, 2011) 88-89.

⁵¹ Orijinal adı *Liber de Duobus Principiis* olan İki İlkenin Kitabı, özgür iradenin reddi ve mutlak düalizmin (iyi ve kötünün mutlak denklğini savunan düalist görüş) teolojik savunmasıdır. Yüksek ihtimalle günümüz Arnavutluk sınırları içerisinde bir dönem varlık gösteren düalist heretikler olan Albanyenler'e ait bir eser olup 13. yüzyılın ortalarında bir İtalyan Kathar tarafından çoğaltılmıştır. Ayrıntılı bilgi ve metnin tamamının İngilizce çevirisi: Walter L. Wakefield, Austin P. Evans (eds.), *Heresies of the High Middle Ages* (New York: Columbia University Press, 1969) 511-591.

⁵² Katharların topluluğa kabul edilecek yeni üyelere, 'mükemmellik' statüsüne ulaşmak isteyenlere ve ölmek üzere olanlara uyguladığı bir çeşit vaftiz. *Consolamentum*'un kökenleri Bogomiller'e dayandırılmaktadır. 'İyi' ruhun arındırılmasına ve 'kötü' bedenden kurtulmasına yardımcı olmak amacı taşır. Malcolm Barber, *Cathars: Dualist Heretics in Languedoc in the High Middle Ages* (London: Routledge, 2014) 76. PVC (S&S) 7-8.

⁵³ Wakefield, Evans, *Heresies of the Middle Ages* () xi-xiv.

Engizisyon'un toplum üzerinde bıraktığı etkiyi, Güneyli⁵⁴ toplumunun tepkisini ve dinsel sapkının edebiyata yansımaları gözler önüne sermeyi amaçlamışlardır.⁵⁵

2016'da John H. Arnold ve Peter Biller tarafından tercüme edilip yayınlanmış olan bir diğer derleme eser, *Heresy and Inquisition in France 1200 – 1300* ismini taşımaktadır. Konsil kararları, Papalık fermanları ve mektupları, vaaz metinleri, dönem kroniklerinin ilgili görülen bölümleri ve seçilmiş Engizisyon kayıtları gibi 80'e yakın belge, yazarların tanıtım ve yorumları ile zenginleştirilmiştir. Daha önce literatüre geçen ve yukarıda tanıttığımız iki kaynak derlemesinin içerdiği metinleri tekrar etmekten kaçınan Arnold ve Biller, heretiklerin Engizisyon öncesi ve sonrası durumlarını, Kilise'nin dinsel sapkınlar ile mücadele yöntemlerini ve heretiklerin yaşadığı bölgelerde artan Kilise baskısını aktaran belgeler üzerinde durmuşlardır.⁵⁶

4. Tezin Ana Temaları ve Metodu

Bu çalışmanın amacı, bugüne dek gözardı edilmiş olan Albi Haçlı Seferi'nin gerek Ortaçağ Avrupa Tarihi, gerekse Haçlı Seferleri Tarihi için önem ve değerini vurgulamak, seferi dönem kaynaklarının perspektifinde eleştirel bakış açısıyla incelemek ve bu konuda yapılacak olan yeni çalışmalara öncülük edebilmektir. Çalışmamız, dönem kaynaklarını tarihyazımı açısından karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Bu şekilde varılacak sonuçlar yalnızca sefer sırasında yaşanan askerî ve siyasî olayları değil, yazarların fikir dünyalarını ve eserlerini kaleme aldıkları dönemi de bir bütün olarak ele almamızı sağlayacaktır.

Yazarların fikir dünyalarını ve eserlerin oluşturulduğu dönemi kavramak için öncelikle eserlerin biçimsel olarak analiz edilmesi ve yazarların hayatları hakkında bilgi toplanması gereklidir. Bu yüzden birinci bölüm dönem kaynaklarının ve yazarların genel tahliline ayrılmıştır. Yazarların hayatları hakkında bilinenler kısıtlı olsa da, eserlerinin edebî nitelikleri, içerdikleri dinî, siyasî, kültürel ve retorik öğeler gibi birçok ipucu, bize yazarların kişilikleri ve çevreleri hakkında birçok değerli veri

⁵⁴ Çalışmamızda kullanılan Güneyli tabiri, “Languedoclu” ile aynı anlama gelmektedir. Haçlı ordusunun büyük bir kısmının Kuzey Fransa kökenli olması, Haçlı perspektifinden Languedoclu’ların “Güneyli” olarak sınıflandırılmasına olanak vermiştir.

⁵⁵ Catherine Lèglu, Rebecca Rist, Claire Taylor (eds.), *The Cathars and the Albigensian Crusade: A Sourcebook* (New York: Routledge, 2014) v-viii.

⁵⁶ John H. Arnold, Peter Biller (eds.), *Heresy and Inquisition in France 1200 – 1300* (Manchester: Manchester University Press, 2016) v-vii.

sağlamaktadır. Dahası, eserlerin güvenilirliği ve taraflılığı da tartışıldığında söz konusu yazarların profili neredeyse tam olarak çıkartılabilmekte, böylece eserlerin Albi Haçlı Seferi'ni nasıl ele aldığı ve yorum farklılıklarının sebebi üzerinde çok daha net bir biçimde konuşulabilmektedir. Bundan dolayı bu bölümde amaçlanan da dönem kaynaklarını biçim bağlamında inceleyip tartışarak yazarlar hakkında daha geniş bir perspektif elde etmektir.

İkinci bölümde Albi Haçlı Seferi'nden önce Languedoc ve çevresinde dinsel sapkınlığın durumu, yazarların dinsel sapkınlıkları tanımlayışı ve bu bağlamda seferden hemen önce yaşananları (1145-1208) kaleme alış şekilleri incelenecektir. Albi Haçlı Seferi'nin asıl amacı, Languedoc'ta kök salan ve güçlenen dinsel sapkınlıkların bastırılması ve bu topraklarda Kilise otoritesinin tekrar tesis edilmesi idi. Bu sapkınlıkların en bilineni ve yaygını şüphesiz Kathar sapkınlığıydı. Düalist inanca ve kendilerine has bir hiyerarşik sisteme sahip olan Katharlar hem halktan, hem de seküler otoritelerden çeşitli derecelerde destek alarak bölgedeki Kilise otoritesine ciddi zararlar vermekteydi. *Canso*'nun anonim yazarı hariç⁵⁷ tüm eser sahiplerinin Albi Haçlı Seferi'nden önce bölgedeki dinsel sapkınlığın durumu ve Kilise'nin bu duruma tepkisi hakkında çeşitli zaman aralıkları içerisinde söyleyecek sözleri vardır. Bu bölümün amacı, yazarların dinsel sapkınlıklar hakkındaki fikirleri ve sefer öncesi hadiseler üzerine yorumları incelenerek Albi Haçlı Seferi'ne giden sürecin kavranmasıdır.

Üçüncü ve son bölümde ise eserlerde Albi Haçlı Seferi'nin ele alınışı işlenecektir. Bu inceleme için söz edilen üç dönem kaynağının da ortak olarak ele aldığı dönem olan harekâtın ilk on yılı seçilmiştir. Yazarların olayları gözlemlleme ve aktarma biçimleri, destekledikleri tarafları haklı çıkartma ve karşısında bulundukları kesimi ötekileştirme çabaları üzerinde durulacak, seferin taraflarının geniş bir analizi yapılmaya çalışılacaktır. Önceki bölümlerden elde edilen verilerin de harmanlanmasıyla daha açık ve anlaşılır olarak gözlemlenebilecek olan üçüncü bölümde aynı zamanda Albi Haçlı Seferi'nin kendisi hakkında da açıklayıcı bilgiler vermeye çalışılacaktır. Bu bölümün oluşturulmasındaki amaç ise biçimsel olarak incelenen ve sefer öncesi hadiseler üzerinden yorumlanan eserlerin ve yazarların, son

⁵⁷ Anonim yazar, *Canso*'yu en erken 1213 yılında devralmıştır. Bu zamana kadar önceki yazar olan Guilhem de Tudela, eserin 1208-1213 yılları arasındaki kısımlarını yazmıştır.

olarak seferin kendisi üzerinden tartişılması ve böylece tarihyazımı incelememizin tamamlanmasıdır.

Yukarıda sözü edilen bölümlerin her biri ortak olarak dönem kaynaklarını merkez almakta olup, bir sonraki bölümün anlaşılmasını kolaylaştırması amacıyla sıralanmışlardır. Birbirlerinden oldukça farklı bakış açılarına sahip yazarların kaleme aldığı bu kaynaklar, Albi Haçlı Seferi'nin yaşandığı dönemde nasıl algılandığını, hangi şartlar altında başladığını ve bu dönem içerisinde Haçlıların ve Güneylilerin düşünce yapılarını incelememize olanak sağlamaktadır. Bu alışma ile hem literatrmzdeki önemli bir eksiklik olan Albi Haçlı Seferi'nin kaynakların ışığında eleştirel boyutta ele alınması, hem de daha sonraki çalışmaların bahsettiğimiz yeni boyutlar içerisinde incelenebilmesine yardımcı olunması hedeflenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAYNAKLARIN TAHLİLİ

1.1. Kaynaklara ve Yazarlarına Kısa Bir Bakış

1.1.1. Pierre des Vaux-de-Cernay

Genç bir Sistersiyen keşişi olan Pierre des Vaux-de-Cernay, Albi Haçlı Seferi'nin görgü tanığı olan iki temel eserden birini kaleme almıştır.⁵⁸ Pierre, harekâta amcası ve Les Vaux-de-Cernay başrahibi olan Guy sayesinde dâhil olmuştur. Guy'un sefer ile ilişkisi askerî harekâtın başlamasından iki yıl öncesine gitmektedir. Müellif, Guy'ın 1207 yılında Carcassonne'da bulunduğunu ifade etmektedir. Yine belirtildiği üzere Guy, heretiklere karşı vaaz verme görevini üstlenen birçok Fransız ruhbandan biridir. Pierre bu dönemde amcasının yanında değildir, fakat Guy'un anlattıklarını kaynak göstererek kayda geçirmiştir.⁵⁹

Guy des Vaux-de-Cernay, 1212'de Carcassonne Piskoposu olarak atanmasının ardından Pierre ile Languedoc bölgesine gelmiş ve seferin lideri Kont Simon de Montfort'un Haçlı ordusuna katılmıştır. Sefere katılmasından itibaren Pierre, amcasıyla beraber hareket etmiştir. Guy ve Pierre, 1213 yılında daha fazla kişiyi Haçlı Seferi'ne katılmaya ikna etmek amacıyla Fransa'ya dönmüşler, 1214 baharında tekrar orduya dâhil olmuşlardır. Aynı yılın Haziran'ında bir kez daha Oksitanya'dan ayrıldığı görülen ikili, 1216 yılından itibaren tekrar Kont Simon ile beraber Languedoc'ta bulunmuşlardır.⁶⁰

Pierre, eserine Papa III. Innocentius'a yönelik bir mektup ile başlatmaktadır. Mektubun, 1213 yılında toplanan yerel bir konsil olan Lavaur Konsili⁶¹ sırasında

⁵⁸ Diğer Guillaume de Tudela'dır. Graham-Leigh, *Southern*, 18.

⁵⁹ *PVC* (S&S) 19-20.

⁶⁰ *PVC* (S&S) xxiv-xxv.

⁶¹ Lavaur Konsili, Ocak 1213'te Lavaur'da gerçekleşen ve bölgedeki birçok üst düzey din adamının katılım gösterdiği bir yerel konsildir. Aragon Kralı II. Pere'in Albi Haçlı Seferi sırasında elde edilen toprakların Toulouse Kontu VI. Raymond'a iade edilmesi için sunduğu öneri bu konsilde

yazıldığı ve eserin büyük bir bölümünün de bu dönemde kayda alındığı düşünülmektedir. Pierre des Vaux-de-Cernay'ın *Historia*'ya kaydettiği son olayın tarihi olan Aralık 1218 civarında⁶² öldüğü kuvvetle muhtemeldir. W. A. Sibly ve M. D. Sibly, *Historia*'nın İngilizce tercümesinin önsözünde Guéblin ve Lyon'un eserin tamamlanmamış olduğu, Pierre'in eserin başlarında tatbik ettiği düzenleme ve eklerin sonraki kısımlarda görülmediği görüşünü tekrar etmişlerdir. Ayrıca *Historia*'nın ilk bölümlerinde Kont Simon'dan bahsedilen iki noktada “şimdiki zaman” kullanılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Pierre, Haziran 1218'den sonra eseri tekrar gözden geçirmeye vakit bulamamış, *Historia*'yı yarım bırakmıştır.⁶³

Pierre des Vaux-de-Cernay, yüksek seviyedeki Latin dili ve kutsal kitap bilgisini manastır eğitimine borçludur. Pierre, III. Innocentius tarafından *Schola Christi* olarak da tabir edilen Sistersiyen eğitiminden geçmiştir.⁶⁴ Sistersiyen eğitimi; manastır disiplini, tefekkür ve kutsal metinlerin derinlemesine incelenişini içermekteydi. Bu tedrisat modeli, Sistersiyen keşişlerini kutsal metinleri gerçek manasıyla kavrayabilecek ve diğer Hristiyanlara vaaz yoluyla aktarabilecek bir elit grup hâline getiriyordu.⁶⁵ Brian Stock, Sistersiyen tedrisatını “*duyumsal ayinler ve paralitürjik deneyimler*” olarak tanımlamaktadır.⁶⁷ Ek olarak Pierre'in, Les Vaux-de-Cernay Manastırı'nın kütüphanesinde bulunduğunu bildiğimiz Bede⁶⁸ ve Hugues de Saint-

reddedilmiştir. Rebecca Rist, “Salvation and the Albigensian Crusade: Pope Innocent III and the Plenary Indulgence” *Reading Medieval Studies*, Sayı: 36 (2010) 101-102.

⁶² Kont Simon'un Toulouse Kuşatması sırasında ölmesinden beş ay kadar sonra.

⁶³ *PVC* (S&S) xxv-xxvi.

⁶⁴ Christopher M. Kurpiewski, “Writing Beneath the Shadow of Heresy: the *Historia Albigensis* of Brother Pierre des Vaux-de-Cernay” *Journal of Medieval History*, 31 (2005) 4-5.

⁶⁵ Beverly Mayne Kienzle, *Cistercians, Heresy and Crusade in Occitania, 1145–1229: Preaching in the Lord's Vineyard* (York: York Medieval Press, 2001) 18.

⁶⁶ Katolik litürjisinin kısmen yahut tamamen dışına çıkılarak uygulanan toplu ibadetler. “Paraliturgy” Catholic Culture: Catholic Dictionary, <https://www.catholicculture.org/culture/library/dictionary/index.cfm?id=35397> (Erişim Tarihi: 02.04.2020)

⁶⁷ Brian Stock, *The Implications of Literacy: Written Language and Models of Interpretation in the Eleventh and Twelfth Centuries* (Princeton: Princeton University Press, 1983) 418.

⁶⁸ Bede (daha sonraki dönemlerde Bede Venerabilis (Saygıdeğer Bede) olarak da bilinir), 8. yüzyılda İngiltere'de yaşamış bir Benedikten keşişi ve kilise tarihçisidir. Hristiyan tarih yazımını derinden etkilemiş olan Bede, miladi tarihlendirmeyi tarihsel eser içerisinde kullanan ilk müelliftir. *Computus* (Hesaplama) adıyla anılan ve Paskalya'nın gerçek tarihini hesaplamayı amaç edinen bir ilimle de uğraşmıştır. Aynı zamanda, *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum* (İngiliz Ulusunun Kilise Tarihi) eserini kaleme alan yazar, “İngiliz tarihinin babası” olarak bilinir. Fatih Durgun, “Ortaçağ Avrupa'sında Tarih yazımı: Bede” içinde Ahmet Şimşek (ed.) *Dünyada Tarihçilik* (Ankara: Pegem Akademi, 2017) 37-42. Kurpiewski, “Writing” 4-5.

Victor⁶⁹ gibi önemli Kilise yazarlarının eserlerinden ve Aziz Augustinus'un *De Haeresibus* (Sapkınlıklar Üzerine) eseri ve Bernard de Clairvaux'un heretiklerden de söz ettiği *Sermones* (Vaazlar) eseri gibi heretik karşıtı kaynaklardan da yararlanmıştır.⁷⁰

Pierre des Vaux-de-Cernay'ın *Historia*'sına baktığımızda, eserin tarih anlatısının merkezine Kont Simon'un yerleştirildiği dikkate değer bir husustur. Yazar, eserinde Kont Simon'u neredeyse azizlere ait karakteristik niteliklerle donatmıştır. Sıkça Kont Simon'un cesareti, alçakgönüllülüğü, adaleti, dürüstlüğü ve imanından söz eden Pierre, yeri geldiğinde Kont'un mücadelesi sırasında karşılaştığı yoksulluk ve yalnızlık gibi zorluklara değinerek Kont'u ve yaşamını kutsallaştırmıştır. Kont Simon'un "uzun yıllardır çok yakın dostu"⁷¹ olan ve IV. Haçlı Seferi başlangıcında da yanında bulunan⁷² Guy, büyük ihtimalle Pierre'in Kont Simon'a olan büyük sevgi ve hayranlığının müsebbiplerinden biridir.⁷³ İkinci sebep ise, yazarın Kont Simon'un bizzat yanında bulunmuş olmasıdır. Karizmatik bir lider olan Kont Simon'un vasıflarından ayrıntılı bir biçimde bahseden yazar, onun görünüşünden ve karakterinden oldukça etkilenmiştir.⁷⁴

Öte yandan Pierre'in nazarında heretiklerin koruyucusu ve Albi Haçlı Seferi'nin önündeki en önemli engel olan Kont VI. Raymond, yazar tarafından Kont Simon'un tam olarak zıddı özelliklerle tasvir edilmektedir. Pierre, Kont VI. Raymond'u tek cümle içinde "...şeytanın uzvu, sonsuz azâbın oğlu, İblis'in ilk doğanı, haçın düşmanı ve Kilise'ye zulmeden, sapkınların savunucusu, Katolik müminlerin zalimi, hıyanetin hizmetkârı, yalan yere yemin eden, suçla dolu, tüm günahların hakiki hazinesi,..."⁷⁵ olarak tanımlamaktadır. Heretikler hakkında da benzer ithamlarda

⁶⁹ Hugue de Saint-Victor, 1098 yılında Saksonya Dukalığı sınırları içerisinde doğmuş ve 12. yüzyılın ortalarında Paris'te ölmüş bir Hristiyan teologu, filozof ve eğitimcidir. Ortaçağ düşünce dünyasının şekillenmesinde katkıda bulunan önemli yazarlardandır. *Didascalicon* eseri ile Özgür Sanatlar'ın pedagojik olarak düzenlenmesini sağlamış ve eğitimin birçok farklı dalı ile aynı anda ilgilenmiştir. Paul Rorem, *Hugh of Saint Victor* (Oxford: Oxford University Press, 2009) 3-12.

⁷⁰ *PVC* (S&S) xxvi. Kurpiewski, "Writing" 4.

⁷¹ "erat etiam a multis annis familiarissimus comiti" *PVC* (PL) 629.

⁷² Mark Gregory Pegg, *A Most Holy War: The Albigensian Crusade and the Battle for Christendom* (Oxford: Oxford University Press, 2008) 88-89. Graham-Leigh, *Southern*, 19.

⁷³ *PVC* (S&S) xxv-xxvi.

⁷⁴ *PVC* (S&S) 56-59.

⁷⁵ "membrum diaboli, filius proditoris, primogenitus Satanae, inimicus crucis et Ecclesiae persecutor, haereticorum defensio, Catholicorum depressio, minister perditionis, fidei abjurator, plenus scelerum, peccatorum omnium apotheca" *PVC* (PL) 553.

bulunan Pierre, başta Kont VI. Raymond olmak üzere Güneyli baronları bölgelerindeki sapkınlığın kuvvetlenmesinin baş sorumlusu olarak göstermektedir.⁷⁶

Heretiklere taviz veren soylular arasında Kont VI. Raymond'un önemli bir müttefiği olan Foix Kontu Raymond-Roger de vardır. Pierre'in eleştiri oklarının hedefindeki ikinci kişi olan Kont Raymond-Roger, eserde "en kötü hain, Kilise'ye zulmeden en zalim kişi ve Mesih'in düşmanı" sıfatlarıyla tanımlanmaktadır. Kont Raymond-Roger'in heretik akrabalarının varlığı ve Haçlılara karşı sert tutumu, onun Pierre tarafından kötülükte neredeyse Kont VI. Raymond ile denk görülmesine yol açmıştır.⁷⁷

Eserde, Güneyli halkın ve soyluların birkaç istisnai kişilik⁷⁸ dışında tamamı sapkınlara ait özellikler ile nitelendirilmiştir. Pierre için Güneyliler sözlerinden çabucak dönen, sapkınlığı huy edinmiş, "*değersiz hayvanların kurnazlığıyla etkilenmiş ve hastalanmış*"⁷⁹ kişilerdir. Güneylilerin içinde en kötü olanlar ise Toulouse halkıdır. Pierre, Toulouse şehrinin kurulduğu günden beri heretik inançlara ev sahipliği yaptığını ve Toulouseluların nesilden nesle bu dinsel sapkınlıkları aktardıklarını düşünmektedir. "*bu (halkının) tamamı düzenbaz (olan) Toulouse*"⁸⁰, Katolik Hristiyanlık dışı fikirlerin tüm Languedoc ve çevresine yayılmasını sağlamış, vaaz hareketlerine ve Toulouse piskoposu Foulques'un çabalarına rağmen heretik inanışlarından vazgeçmemişlerdir.⁸¹

Yazar, bölgedeki birden fazla heretik grubun varlığından ve grupların kendi aralarındaki inanç farklılıklarından haberdardır. Katharların düalist inançları, Eski Ahit'i reddetmeleri ve ruhani hiyerarşileri hakkında bilgi veren Pierre, Kathar vaftizi ve *consolamentum* ayininin uygulanışını ayrıntılı bir biçimde işlemiştir. Ancak yazar, bölgede varlık gösteren bir başka heretik topluluk olan Valdensiyenler hakkında ziyadesiyle az bilgiyi not etmiştir. Müellif, eserin yalnızca üç yerinde adı geçen

⁷⁶ PVC (S&S) 11-12.

⁷⁷ PVC (S&S) 103-107.

⁷⁸ Örneğin Kont VI. Raymond'un kardeşi Baudouin, eserde övgüyle anılmaktadır. Pierre, bir Languedoclu olmasına rağmen iyi bir Katolik ve önemli bir Haçlı müttefiği olarak gördüğü Baudouin'in 1214'te Raymond'un emriyle asılarak idam edilmesinden derin hicap ve keder duymaktadır. Pegg, *Holy War*, 5.

⁷⁹ "affecti et infecti nequam sapientia animal," PVC (PL) 545.

⁸⁰ "Haec Tolosa, tota dolosa" PVC (PL) 545.

⁸¹ PVC (S&S) 8-10.

Valdensiyenlerin kötü niyetli, fakat diğerlerine nazaran daha az sapkın olduğunu ve Katoliklerle yalnızca dört ana konuda ayrıştıklarını ifade etmekle yetinmiştir.⁸²

Pierre'in eğitiminden ve gençliğinden kaynaklı fanatik dindarlığı, Sistersiyen keşişi kimliği ve Kont Simon'a olan yakınlığı, modern tarihçilerin de belirttiği üzere yanlı bir eser oluşturmaya sebep olmuştur.⁸³ Ancak Pierre'in tarafsızlığı *Historia*'nın tarihçiler için değerini düşürmemektedir. Yukarıda da örneklendirildiği gibi Pierre, sefer sırasında yaşananlara bizzat tanık olmuş ve diğer eserlerle karşılaştırıldığı üzere genel olarak doğru bilgiler aktarmıştır. Kaldı ki, Albi Haçlı Seferi'nin kendince kaydedilmeye değer kısımlarını Haçlıların, Kont Simon'un ve Kuzeylilerin⁸⁴ gözünden görüldüğü şekliyle aktaran Pierre, kronik yazarları gibi kronolojik bir düzene uymaya çalışsa da bir *chronica* yazarı olma iddiasında değildir. Pierre, daha çok Albi Haçlı Seferi'nin gerekliliğini ve Kont Simon'un davranışlarının doğruluğunu diğer Hristiyanlara ispatlamayı hedefleyen bir çeşit hagiografi yazmayı amaçlamıştır.⁸⁵

1.1.2. Guilhem de Tudela ve Anonim Halefi

Guilhem de Tudela, Navarra'da doğmuş bir Güneylidir. İyi derecede Oksitanca konuşan ve yazan Guilhem, dinî görevlerinin yanı sıra trubadurluk ve kâhinlik ile de ilgilenmiştir. Teoloji eğitimini Tudela'da tamamlamıştır. Daha sonra Montauban'a giden Guilhem, burada on bir yıl yaşamıştır. Jeomansi sanatını kullanarak gördüğünü iddia ettiği imgeler üzerine Bruniquel'e gitmiş ve bir süre sonra Kont VI. Raymond'un kardeşi Baudouin de Toulouse'un (1165-1214) himayesine girmiştir. 1212 yılı civarında Baudouin tarafından Bourg-Saint-Antonin bölgesine papaz olarak atanan yazar, çalışmalarına burada başlamıştır. Yazarın aktardığına göre, Üstad Tecin ve Geoffroi de Poitiers, Guilhem'in atanması hususunda yardımcı olmuştur.⁸⁶

⁸² *PVC* (S&S) 10-15. Valdensiyenler ile Katoliklerin ihtilafa düştüğü dört ana konu, Pierre göre "Havariler'i taklit etmek amacıyla sandalet giymeleri, yemin etmekten ve can almaktan kesin olarak kaçınmaları ile komünyon ayini için ruhban sınıfından birine ihtiyaç duymadıkları, 'sandalet giyen' herhangi birinin de ayini yönetebileceği"dir.

⁸³ Malcolm Barber, *The Cathars: Dualist Heretics in Languedoc in the High Middle Ages* (New York: Routledge, 2014) xiii. Robert Ian Moore, *The War on Heresy* (Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2012) 250. Kurpiewski, "Writing" 27. Graham-Leigh, *Southern*, 19-21.

⁸⁴ Çalışmanın muhtelif kısımlarında kullanılan bu ifade, Kuzey Fransa'dan gelen soyluları ve Haçlıların büyük bir kısmını ifade etmektedir. Güney Fransa'nın aksine Paris ve çevresinde bulunan Fransa Krallığı'na direkt olarak bağlı topraklar Kuzey olarak tabir edilmekteydi.

⁸⁵ Kurpiewski, "Writing", 6-7.

⁸⁶ *GT&A* (S) 11.

Eserinde 1208’de Pierre de Castelnau’nun katlinden 1213 yılında Haçlılar ile Toulouse-Aragon ittifakı arasında gerçekleşen Muret Savaşı’na kadar yaşananları kaydeden Guilhem de Tudela, savaşın sonunu yazamamıştır. Tarihçiler arasındaki genel kanı Guilhem’in 1213 ile 1214’ün ilk ayları arasında öldüğüdür. Hamisi Baudouin’in 1214 Şubat’ında ağabeyi Kont VI. Raymond’a esir düşüp idam edildiği⁸⁷ göz önüne alınırsa, yazarın en geç 1214 yılında ölmüş olduğu söylenebilir.⁸⁸

Guilhem de Tudela’nın anonim halefi, neredeyse Guilhem’in yarım kalan cümlesini devam ettirerek⁸⁹ eseri devralmıştır. Yetenekli bir Güneyli trubadur olan anonim yazar, eserin gidişatını bambaşka bir yöne çekmiştir. Anonim yazarın kim olduğu ve nasıl bir hayat yaşadığı konusunda bilgimiz yoktur. Anonim yazarın kimliği üzerine *Canso* metnindeki ipuçlarını takip etmek ve bazı araştırmacıların tahminleri ile yetinmek durumundayız. Anonim yazarın bir ruhban olduğuna dair iddialar, yazarın Piskopos Foulques’tan “piskoposumuz” olarak bahsetmesine ve Katolik teolojisi hakkında sahip olduğu bilgilere dayanmaktadır. Araştırmacılar, anonim yazarın kimliğini belirlemek için Guy de Cavallhon ve Peire Cardenal gibi trubadur ve ruhban kişiler üzerinde durmuşlardır.⁹⁰ Gui, Kont VII. Raymond’un danışmanı olması konta olan yakınlığı ile bilinmektedir. Gui’nin Toulouse ve Beaucaire gibi bölgelerle yakın ilişkileri bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca Gui’nin *canso*’larında kullandığı yazım tarzının *Canso*’nun anonim yazarı ile benzeştiği noktaların bulunması, Gui’yi önemli bir aday olarak sıkça karşımıza çıkartmaktadır.⁹¹ Fakat anonim yazarın kimliğini doğrulayan kesin bir kanıt bulunmadığı sürece bu isimler yalnızca birer varsayım olarak kalacaktır.

⁸⁷ Guillaume, Baudouin’in idamını aktarmış ve “kardeş katlinin Kont’un (Kont VI. Raymond) itibarını ağır bir şekilde zedelediğini” ifade etmiştir. *GP* (S&S) 50-51. Pierre, yaşananları Guillaume’a göre daha açık ve eleştirel bir biçimde anlatmayı seçmiştir. *PVC* (S&S) 224-225. Tudela’nın anonim halefi ise tahmin edilebileceği gibi hadiseyi görmezden gelmeyi tercih etmiştir.

⁸⁸ Graham-Leigh, *Southern*, 18. *GT&A* (S) 1.

⁸⁹ *GT&A* (S) 1.

⁹⁰ Saverio Guida, eserleri ve hayatına bakarak Gui de Cavallhon’un *Canso*’nun anonim yazarı olma ihtimalini tartışmıştır. Saverio Guida, “L'autore della seconda parte della Canso de la crotzada” *Cultura Neolatina*, (2003) Anno 63, No: 33-4, 255-282. (Akt.: Miriam Cabré, Sadurní Martí & Stanley F. Levine, “Literature” *The Year's Work in Modern Language Studies*, Vol. 65 (2003), 216-233). Joseph Anglade ise anonim yazarın Peire Cardenal olduğu teorisini ortaya atmıştır. Joseph Anglade, *Histoire sommaire de la littérature méridionale au moyen age* (Paris: Boccard, 1921) 151, dn. 3.

⁹¹ Robert A. Taylor, *A Bibliographical Guide to the Study of the Troubadours and Old Occitan Literature* (Kalamazoo: Medieval Institute Publications, 2015) 188-189.

Doğrulanabilir bir kaynak olmasına rağmen *Canso*'nun birincil hedefi tarihî olayları kaydetmek değil, bir trubadur şarkısı oluşturmaktır. Trubadur *canso*'ları dinleyicileri eğlendirme ve *canso*'yu söyleyene para kazandırma amacıyla kaleme alınmaktaydı. Yazarları tarafından bir geçim kaynağı olarak görülen bu metinlerin dinleyicilerin ilgisini çekmek amacıyla mübalağa içeren kısımlar bulundurması kaçınılmazdır. *Canso* da bu konuda bir istisna değildir. Guilhem ve anonim yazar, Haçlılar ile Güneyliler arasındaki çatışmaları yer yer abartarak aktarmayı seçmiştir. Ayrıca eserde soylular, ruhbanlar ve hatta halktan kişilerin diyaloglarını da görmekteyiz. Gerçekte var olmamış olan bu diyaloglar, anlatımı güçlendirmek ve dinleyicilerin hayal dünyasında karakterlerin düşünce yapılarını canlandırma gayesi taşımaktadır.⁹²

Hem Guilhem, hem de anonim yazarın Languedoc ve çevresindeki heretik topluluklara olan bakışı olumsuzdur. Ancak Guilhem ve halefinin Albi Haçlı Seferi'ne karşı tavırları birbirleriyle kayda değer farklılıklar göstermektedir. Guilhem de Tudela, Katolik ruhbanı kimliği hasebiyle Languedoc ve çevresindeki sapkınlığın boyutlarından rahatsız olmakta ve harekâtı desteklemektedir. Buna rağmen Guilhem, Haçlı Seferi'nde meydana gelen katliamları ve şiddeti hoş karşılamamaktadır. Béziers Katliamı için “*Sarazenler*⁹³ zamanından beri böylesi korkunç bir katliamın bilinmediğini”⁹⁴ ifade eden Guilhem, yine de suçu tüm Haçlılara mâl etmekten kaçınmakta, ordu içerisindeki bir grup *ribaud*'a⁹⁵ yıkmaktadır. Anonim yazar ise fanatik bir biçimde Güneyli soyluları savunmakta, Haçlıları zalim ve hırslı bir komutan olan Kont Simon'un emri altındaki işgalciler olarak tasvir etmektedir.⁹⁶

Anonim yazar, Güneyli kimliğini *paratge* terimi ile bütünleştirmiştir. Oksitanca bir kelime olan *paratge*, trubadur şiirlerinde genellikle nesil, asalet anlamında kullanılmıştır. Ancak *Canso*'da gördüğümüz *paratge* daha geniş bir anlama sahiptir. İçeriği soyluluk, onur ve adalet gibi kavramlarla açıklanabilecek olan anonim yazarın

⁹² Bu diyalogların kurgusal olduğuna dair en önemli kanıtlar, diyalogların kendileridir. *GT&A* (S) 5.

⁹³ Sarazen (veya *Saracen*) terimi, yaygın olarak Ortaçağ'da Hristiyanlar tarafından Müslüman toplumları ifade etmek için kullanılmıştır. İslam ve Müslüman gibi terimlerden 16. yüzyıla dek haberdar olmayan Hristiyanlar, Müslüman toplulukları etnik kökenleriyle yahut Sarazen, İsmailî (*Ishmaelites*, Kitâb-ı Mukaddes ve Kuran'da adı geçen İbrahim Peygamber'in oğullarından biri olan İsmail'den gelenler) yahut Hacerî (*Hagarenes*, İsmail'in annesi Hacer'den gelenler) gibi daha kapsayıcı isimlerle anmışlardır. John V. Tolan, *Saracens: Islam in the Medieval European Imagination* (New York: Columbia University Press, 2002) xv.

⁹⁴ *GT&A* (S) 21.

⁹⁵ Kaba mizaçlı, rütbesiz ve genellikle savaş eğitimi olmayan piyade sınıfı askerlere verilen ad.

⁹⁶ *GT&A* (S) 2.

paratge'si Guilhem'in yazdığı kısımda kendini göstermemektedir. *Canso* içerisinde *paratge*, belirli bir soyu temsil etmeyen, sosyo-politik toplumu kapsayan bir alegoridir. Anonim yazar, eserde yaklaşık 50 kez bu sözcüğü kullanmış, Güneyliler için önemli olan tüm manevî özellikleri tek bir kavram içerisinde eritmiştir. *Paratge* ile ilişkili olan kişiler, Toulouse kontu ve ailesi ile de ilişkilidir.⁹⁷ Haçlıların zafer kazandığı 1213 Muret Savaşı'nı anlattığı kısmın girizgâhı olan *laisse 136* ve *137*'de savaşın sonuçlarının "*paratge'yi yok edip sürdüğü*"⁹⁸ ifade edilmiştir. Ağır bir yenilgi alan Languedocluların Haçlı egemenliğine girişi, yazar tarafından *paratge*'nin zarar görmesiyle temsil edilmiştir. Kont VI. Raymond'un ve Languedocluların başarı ve zaferlerini de aynı mecaz ile okuyucuya sunan yazar, *laisse 182*'de Kont VI. Raymond'un Toulouse'a dönüşünü tasvir ederken, "*paratge ve değer in mezarından kurtulduğu*"⁹⁹ benzetmesini yapmıştır.¹⁰⁰

Baudouin tarafından himaye altına alınan Guilhem'in daha çok Kilise ve Haçlı yanlısı Güneylileri hedef kitlesi olarak gördüğü tahmin edilebilmektedir. Kont Raymond-Roger'in oğlu Roger-Bernard'tan "*(...) bana altın ve şan veren*"¹⁰¹ şeklinde bahseden anonim yazar ise Toulouse ve Foix kontluklarının tebaasını ve taraftarlarının dikkatini celp etmeyi amaçlamıştır. Albi Haçlı Seferi'ni Güney Fransa kökenli iki farklı yazarın gözünden görmeyi mümkün kılan tek eser olmasıyla *Canso*, harekâtın Güney Fransa toplumu için ne anlama geldiğini ve toplum üzerinde bıraktığı izleri gözlemlemeye imkân vermektedir.

1.1.3. Guillaume de Puylaurens

Guillaume de Puylaurens, Toulouse Kontluğu sınırları içerisinde doğmuştur. Languedoc'un Puylaurens bölgesinde eğitim alan Guillaume'un Albi Haçlı Seferi gerçekleştiği sırada henüz çok küçük olduğu varsayılmaktadır. Çocukluğunda Toulouse sokaklarında dolaştığını hatırlayan yazar, 1200 yılı civarında Toulouse şehrinde doğmuştur. 14. yüzyılda yaşamış kronik yazarı ve ünlü *Practica*

⁹⁷ Tek istisnai kişilik Bernard de Cazenac'tır. C. P. Bagley "Paratge in the Anonymous Chanson de la Croisade Albigeoise" *French Studies*, Vol.: 21, No: 3 (July 1967) 197.

⁹⁸ *GT&A* (S) 68.

⁹⁹ *GT&A* (S) 123.

¹⁰⁰ Bagley "Paratge" 196. *GT&A* (S) 6-7.

¹⁰¹ "(El pros Rotgiers Bernatz) que m daura e esclarzis" *GT&A* (F) 486. Roger-Bernard, muhtemelen anonim yazarın maddî destekçisiydi.

Inquisitionis Heretice Pravitatis'in¹⁰² (Ahlaksız Sapkınlığın Sorgulanma Yöntemi) yazarı Bernard Guy (t.1261-1331) de bu yönde kanıt sunmaktadır. Bernard Gui'nin bir eserinde Guillaume hakkında “kendi nesli arasında en dürüst, övgüye ve sonsuza dek hafızalarda kalmaya layık, Üstad Guillaume, Puylaurens Kilisesi'nin Rektörü¹⁰³, Toulouse kökenli”¹⁰⁴ ifadelerini kullanması, Guillaume'un Toulouse'lu olma ihtimalini güçlendirmektedir.¹⁰⁵ 1241 yılından itibaren Toulouse Piskoposluğu'nun noterliğini de üstlenen Guillaume, bir sene sonra Toulouse kontlarının kişisel rahipliği görevine yükseltilmiştir. 1245'ten itibaren Puylaurens'teki görevi sonlanmış, bu süreçten sonra tüm zamanını Toulouse'ta geçirmiştir. Guillaume'un eserini de 1245 yılı civarında kaleme almaya başladığı düşünülmektedir. Zaman zaman Engizisyon içerisinde danışmanlık ve muhbirlik gibi görevler almıştır. Yazarın *Chronica*'daki son kayda göre, 1275 yılı civarında öldüğü varsayılmaktadır.¹⁰⁶

Yazar Guillaume ile Piskopos Foulques arasındaki yakın ilişki yalnızca yukarıda değindiğimiz anıda değil, eserin birçok yerinde kendini belli etmektedir. Griffe ve W. A. Sibly ve M. D. Sibly'nin bulguları, Guillaume'un gençliğinde Foulques'i tanımış ve bir ihtimal onun tarafından eğitilmiş olduğu yönündedir. Yazarın 13. yüzyıl başlarında maddî ve manevî yönden oldukça etkisiz olan Toulouse Piskoposluğu sınırları içerisinde bu denli iyi derecede Latince ve ilahiyat bilgisine haiz olması Foulques'tan eğitim aldığını destekler niteliktedir. Guillaume'un Kont VII. Raymond döneminde geldiği konum da Foulques ile olan yakınlığıyla ilişkilendirilebilir. Nitekim Guillaume, *Chronica*'da Foulques'tan övgü ve saygıyla

¹⁰² Bernard'ın eseri, Dominiken Engizisyoncuların heretikleri tespit etme ve konuşturmaları için uygulamaları gereken yöntemleri içermektedir. Eser, Engizisyoncular için bir el kitabı görevi görmüştür. Metnin İngilizce çevirisi, daha önce sözünü ettiğimiz Wakefield ve Evans'ın *Heresies of the Middle Ages* isimli kaynak kitabında bulunmaktadır. Wakefield, Evans, *Heresies* 373-446.

¹⁰³ Orijinali “rector” olan bu unvan Katolik ruhban hiyerarşisi içerisinde, bir büyük kilise yahut katedral bölgesine bağlı olmayan kiliselerin rahiplerine verilir. “Rectors”, *New Catholic Encyclopedia, Second Edition* (Detroit: Gale, 2003) Cilt 11, 957-958.

¹⁰⁴ “verax laudeque ac memoria dignus eterna pre cunctis generationis huius mag. Guillelmus, rector ecclesie de Podio Laurencii, origine tamen civis Tholosanus...” Bernardus Guidonis, *De Fundatione et Prioribus Conventuum Provinciarum Tolosanae et Provinciae Ordinis Praedicatorum* (ed.: P. A. Amargier) (Roma: Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, 1961) 143.

¹⁰⁵ Graham-Leigh, *Southern*, 37. GP (S&S) xx-xxi.

¹⁰⁶ *Chronica*'nın 50. bölümünde, Aragon Kralı I. Jaume'nin (1208-1276) hâlen yaşadığı ifade edilmektedir. Bundan dolayı Guillaume'un, Kral Jaume'nin ölümünden önce, 1275 yılı dolaylarında öldüğü düşünülmektedir. Zoë Oldenbourg, *Massacre at Montsegur: A History of Albigensian Crusade* (trans.: Peter Green) (New York: Pantheon Books, 1961) 99.

söz etmektedir. Yazar, Foulques'un dindarlığından ve Tanrı'ya olan bağlılığından hayranlıkla bahseder. Bunun yanında Foulques'un düşmanlarına karşı merhametli tavrı da Guillaume'un dikkatinden kaçmamıştır. Yazar, eserinde Foulques'un “*adanmış bir babanın çocuklarına duyduğu gibi bir merhametle, Tanrı'yı örnek alarak, günahkârların ölümünü değil Katolik inançlarına dönerek yaşamalarını istediğini*”¹⁰⁷ belirtmiştir.¹⁰⁸

Daha önce incelediğimiz yazarlara benzer şekilde Guillaume da heretiklere karşı olumsuz bir tutum içerisinde. Languedoc'ta bulunan heretik grupları Ariusçuluk¹⁰⁹, Maniheizmler¹¹⁰ ve Valdensiyenler olarak sınıflandıran yazar, Valdensiyenlerin diğer heretik inanç topluluklarına olan düşmanlıkları nedeniyle zaman zaman “cahil” rahipler tarafından hoş karşılandığını da belirtmektedir. Guillaume'un değindiği üzere heretikler, aralarında anlaşamamaları da Hristiyanlığa yönelik nefretleri nedeniyle birleşmektedir. Heretiklerin mevcudiyetleri, Languedoc topraklarında hırsızlar, paralı askerler ve katiller gibi normalde hoş karşılanmayan unsurların varlık göstermesine ve Katolik din adamlarının bölgedeki itibarlarını kaybetmelerine sebebiyet vermiştir. Şövalyeler ve alt seviye soylular arasında da yaygınlık gösteren heretik inançlar –bilhassa Kathar inancı- bu şekilde birçok yerleşimde kök salmış, Guillaume'un deyişiyle “*Şeytan kuvvet kullanmadan, sanki kendi eviymiş gibi bu toprakların kontrolünü sağlamış*”¹¹¹ ve Kilise için tehlikeli bir hâl almıştır.¹¹²

1209-1219 yılları arasında meydana gelen hadiseleri daha önce incelediğimiz yazarlara nazaran geç bir tarihte kaydeden Guillaume'un anlatısı bazı boşluk ve

¹⁰⁷ “Hoc affectu pius pater in filios agebatur. Qui tanquam imitator Dei non mortem, sed conversionem affectebat, ut viverent, peccatorum.” GP (D) 138.

¹⁰⁸ Élie Griffe, *Le Languedoc cathare de 1190 à 1210* (Paris: Letouzey et Ané, 1971) 14. GP (S&S) xxi-xxviii.

¹⁰⁹ Ariusçuluk yahut Aryanizm, İskenderiye'de görev yapan Libyalı din adamı Arius (256-336) tarafından 4. yüzyılda ortaya atılmış, “Oğul İsa'nın Baba Tanrı'ya denk olmadığı” görüşü üzerine şekillenmiş ve İznik Konsili sırasında heretik bir görüş olarak kabul edilmiş olan monofizit inanç sistemidir. Arius'un fikirlerine itibar edenlere Aryan yahut Ariusçu denirdi. Bilhassa Bizans ve Avrupa'da uzun süre boyunca etkili olan Ariusçuluk, İsa'nın tanrısal karakterine zarar verdiği için Katolik topluluklarca hoş karşılanmamıştır. Kadir Albayrak, “İznik Konsili Öncesinde ve Sonrasında Heretik Hristiyan Akımları”, *Uluslararası İznik Sempozyumu* (İznik: 5-7 Eylül 2005) 120-121. Henri-Irénée Marrou “L'arianisme comme phénomène alexandrin” *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, Vol.: 117, No:3 (1973) 533.

¹¹⁰ Katharlar, inanç benzerlikleri ve Aziz Augustinus'un tanımlamaları üzerine Katolik din adamlarınca Maniheizmler olarak da anılmaktaydı.

¹¹¹ GP (S&S) 9.

¹¹² GP (S&S) 7-9.

eksiklikler barındırmaktadır. Buna rağmen sağladığı bilgilerin diğer kaynaklar tarafından doğrulanabilmesi, VII. Raymond ve Piskopos Foulques gibi önemli isimlere olan yakınlığı ve bazı vakalara şahitlik etme ihtimalinin yüksekliği, *Chronica*'nın önceki eserler kadar güvenilir sayılmasını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda önceki eserlere erişim sağlayabileceği ve bu kayıtların ışığında hadiseleri tekrar değerlendirmiş olabileceği de dikkate alınmalıdır. Hem Languedoclu oluşu, hem de kısmen Haçlı destekçisi görünümü ile diğer yazarlardan farklı bir bakış açısı getiren yazar, iki tarafa da yönelttiği eleştiriler göz önüne alındığında tarafgirlik bakımından *Historia* ve *Canso* arasında, nispeten tarafsız bir konuma yerleştirilebilir.

113

1.2. Kaynakların Yazılış Amaçları

Pierre des Vaux-de-Cernay, *Historia Albigensis*'in giriş kısmında “*Tanrı'nın mucizevî işlerini milletler arasında bilinir hâle getirmeyi*”¹¹⁴ kendisine görev edindiğini bildirmektedir. Gerçekten de eser kırk civarında mucizevî olay bu olaylara ilişkin imgeler taşımaktadır. Fakat bu mucizelerin abartılı ve akıl dışı olanları, eserin küçük bir kısmını kapsamaktadır ve duyumlardan ileriye gitmemektedir. Bu tür olaylar, Tanrı'nın iradesinin sefer üzerinde tecelli edişini ispatlamak ve bu şekilde harekâtı Hristiyan dünyası içerisinde meşru kılmak üzere yerleştirilmiştir. Pierre'in eserinin başında bildirmeyi vadettiği ‘*mucizevî işler*’, Pierre'in şahitlik ettiği ya da Haçlılara yakın kaynaklarından haber alarak ulaştığı, Albi Haçlı Seferi'ni ilgilendiren her şeydir. Daha dar bir perspektifte Pierre, Haçlıların başından geçenleri Haçlıların ve Kont Simon'un itibarını zedelemeyecek ve harekâtın meşruluğunu yansıtacak biçimde aktarmayı amaçlamaktadır. Tartışmasız bir Haçlı taraftarı olan yazar, Katolik okuyucuları hedef alarak, seçilmiş gerçekler üzerine bina edilmiş ve bazı sıra dışı olaylarla renklendirilmiş bir meşrulaştırma eseri kaleme almıştır.¹¹⁵

Guilhem de Tudela'nın eserine baktığımızda da yazarın birincil hedefinin tarihsel olayları kaydetmek olmadığını görmekteyiz. Bir trubadur olan ve eserini manzum şarkı biçiminde kaleme alan yazar, trubadurluk mesleğine uygun olarak *Canso*'yu

¹¹³ GP (S&S) xxvi-xxviii.

¹¹⁴ “My intention in this history, my sole purpose in writing it, is to ensure that the nations will be aware of God's marvellous works.” PVC (S&S) 5.

¹¹⁵ Kurpiewski, “Writing” 13. Moore, *The War*, 250.

dinleyici ve okuyucularını eğlendirmek ve bu yolla gelir sağlamak için kullanmayı planlamıştır. Bu doğrultuda, eserini geniş ölçüde doğrulanan hadiseleri kendisinin ve hitap ettiği gürhün görüşleri ile harmanlayarak oluşturması gerekmiştir. Hedef kitlesi ise sıradan halk değil, Languedoc'un Oksitanca konuşan ve seferin erken dönemlerinde Haçlılar ile Güneyli savunmacılar arasında taraf belirlemede problem yaşayan asker ve soylu kesimdir. Buradan yola çıkarak yazarın kazanç sağlama amacına paralel olarak bahsi geçen kitleye uygun bir şarkı oluşturmak adına bir dizi kültürel ve ideolojik hedefler de belirlemiş olabileceği söylenebilir. Guilhem'in anonim halefi ise, eseri yüksek ihtimalle Guilhem'e benzer sebeplerle devam ettirmiştir. Fakat anonim yazarın Haçlı Seferi hakkındaki fikirleri, öncülü ile birçok yönden zıt düşmektedir. Haçlı karşıtı bir Languedoclu olduğu düşünülen anonim yazar, bilinçli bir şekilde neredeyse Pierre des Vaux-de-Cernay'ın Haçlı fanatikliği seviyesinde bir Güneyli taraftarlığı göstermektedir. Bu değişim, yalnızca anonim yazarın politik duruşunda değil, eserin uğradığı edebî ve linguistik yönlerdeki değişimde de fark edilmektedir.¹¹⁶

Daha önce de bahsedildiği üzere Guillaume de Puylaurens diğer yazarlara nazaran daha tarafsız gözükmemektedir. Ancak bu tarafsızlık modern anlamda bir objektif tarih anlatımı içermemektedir. Hem Haçlıları hem de Güneylileri eleştirmekten geri durmayan yazar, yine de heretiklere tavizsiz bir şekilde karşı çıkmaktadır. Aynı zamanda Guillaume, Albi Haçlı Seferi'ni Kont Simon'un yönetimindeki ilk on yıllık dönem ile sınırlandırmamaktadır. Seferin aktif yıllarının ardından gerçekleşen heretik direnişçilerin imhası ve sapkınlığa son darbe olan Engizisyon, yazar için Haçlı seferinin bir parçasıdır.¹¹⁷

Pierre des Vaux-de-Cernay'ın meşruiyet kaygısı eserin çeşitli kısımlarında gözlemlenebilmektedir. Yazar, sefer sırasında dökülen kan ve gerçekleşen yıkımı Languedoc'taki heretiklerin Hristiyan topraklarından sökülüp atılması için gerekli görmektedir. Güneylilerin ve Haçlıların sefer sırasında döktüğü kan farklı nitelendirilse de, bu tema Pierre'in anlatımı içerisinde seferi hem fikren, hem de

¹¹⁶ Eliza Miruna Ghil, "Ideological Models and Poetic Modes in the Song of the Albigensian Crusade" *Romantic Review*, Vol.: 75, No: 2 (1984) 134-139. Sylvia Huot, "The Political Implications of Poetic Discourse in the Song of the Albigensian Crusade" *French Forum*, Vol.: 9, No: 2 (May 1984) 133-134.

¹¹⁷ *GP* (S&S) xxiv.

fiilen meşrulaştırmaktadır. Yazar, Haçlıların ölümlerini Languedocluların hıyanetine yahut savaşın doğasına bağlamaktadır. Pierre’e göre sefer sırasında ölen Haçlılar, yüksek bir amaç uğruna mücadele verirken şehit olmuştur. Buna karşın, Pierre’in değerlendirmeleri, Languedoclu savunmacıların günahlarının bedelini canlarıyla ödemiş ve Tanrı’nın düşmanları olarak son nefeslerini vermiş oldukları yönündedir.¹¹⁸

Diğer eserlerde oldukça tartışmalı bir biçimde anlatılan Kont Simon’un Toulouse’u ele geçişi sırasındaki faaliyetleri, *Historia*’da mümkün mertebe dikkatli bir biçimde elenmiş ve düzenlenmiştir. Kont’un Toulouse’ta başlattığı yağmadan çok kısa bir şekilde bahsedilmekle birlikte, Toulouse şehrinin iç duvarlarının ve barikatlarının yerle bir edilmesinin “hain Toulouse”un Haçlılara karşı isyan etmesini ve düşmanla tekrar iş birliği yapmasını engellemek gayesi taşıdığı iddia edilmektedir.¹¹⁹ Oysaki *La chanson*’un anonim yazarı ve *Chronica*’nın müellifi Guillaume, eserlerinde şehirde gerçekleşen yağmalardan ve şehrin savunma hatlarının bahsedilen yağmaları kolaylaştırmak için yıkıldığından bahsetmektedir.¹²⁰ Ayrıca, *Historia*’da Haçlıların uyguladığı katliamlar da yerinde ve haklı gösterilmektedir. Pierre, kırımların Haçlılar tarafından şevkle ve mutlulukla işlendiğini sıkça dile getirmektedir.¹²¹ 1211 yılında Lavaur’un Haçlılar tarafından ele geçirilişinin ardından savunmacıların kılıçtan geçirilmeleri ise Pierre’in anlatımına göre “düşmanları asmakla zaman kaybetmemek için”¹²² uygulanmıştır. Aimeric’in kız kardeşi, Lavaur Leydisi Girauda (ö. 1211) ise “*en berbat heretiklerden biri*” olması nedeniyle bir kuyuya atılıp üzeri taşla kapatılmak suretiyle öldürülmüştür.¹²³ Diğer heretikler gibi yakılmamasının, Girauda’nın aslında heretik olmadığı ve yalnızca politik sebeplerden ötürü öldürüldüğüne işaret ettiği yorumu getirilebilir. Kaldı ki heretiklere olan nefreti

¹¹⁸ Megan Cassidy-Welch, “Images of Blood in the *Historia Albigensis* of Pierre des Vaux-de-Cernay” *Journal of Religious History*, Vol.: 35, No: 4 (2011) 479.

¹¹⁹ *PVC* (S&S) 262-263.

¹²⁰ *GT&A* (S)

¹²¹ Moore, *The War*, 251-252.

¹²² Lavaur savunmacılarının lideri Montréal Lordu Aimeric (ö. 1211), çatal biçimli darağacında asıldıktan sonra uzun boyu sebebiyle darağacını kırmıştır. Onun ardından asılması planlanan seksen kadar şövalye, darağacının tamiriyle zaman kaybedilmemesi için hızlıca ve büyük bir keyifle kılıçtan geçirilmiştir. *PVC* (S&S) 117.

¹²³ *PVC* (S&S) 117.

açıkça görülen Guilhem, Girauda'yı iyi ve cömert bir insan olarak tanımlamış, ölümünün utanç ve acı kaynağı olduğunu ifade etmiştir.¹²⁴

Yine de, Pierre'in tüm Haçlıların adını temizlemek gibi bir derdi yoktur. Yazar, yeri geldiğinde Haçlıların içerisindeki gruplaşmaları ve ayrışmaları da tenkit etmekten kaçınmamıştır. Pierre, Bar Kontu Theobald'ın (t.1158-1214) Haçlılara katılışından bahsettiği sırada, Theobald'ın şanı ve saygınlığına yakışmayacak şekilde Haçlı saflarını terk edip topraklarına dönmesini esefle aktarmıştır. Kendisinden çok şey beklenen böylesi önemli bir müttefikin ordudan ayrılışını Kitâb-ı Mukaddes'ten bir pasaj ile açıklayan yazar, bu hadisenin “*Tanrı'nın görkemini övelim diye, insana güvenmek yerine Tanrı'nın kendisine güvenmemizi isteyişinin tezahürü*”¹²⁵ olarak kabul etmektedir.¹²⁶ Seferin içerisinde olmayan Guilhem'in Haçlı soyluları için yorumları genellikle olumlu yöndedir. Özellikle Kont Simon'a duyduğu saygı ve Baudouin'e karşı olan bağlılığı, bu iki kişi hakkında yeri geldikçe olumlu yorumlarda bulunmasını sağlamıştır.¹²⁷

Pierre'in anlatımı dâhilinde ise Kont Simon, saygıdeğer kişiliğinin ve liderliğinin ötesinde Albi Haçlı Seferi'nin karizmatik ana kahramanıdır. *Historia* içerisinde Kont Simon'un hataları dahi onurlu ve kahramanca betimlenmektedir. Haçlıların mağlubiyetlerini anlatmaktan imtina eden yazar, Simon'un yaşadığı bazı başarısızlıklarından söz etmek durumunda kalsa bile, hemen ardından bu kayıpların yine de Kont Simon'a şan ve onur kazandırdığını söylemeyi ihmal etmemektedir.¹²⁸ Ayrıca, Kont VI. Raymond ve Kont Simon'un birbirine zıt karakter betimlemelerinin, okuyucuda Raymond'a ve onun nezdinde tüm Languedoc'lulara karşı nefret uyandırma ve aynı zamanda Kont Simon'a ve Haçlılara yakınlık hissettirme gayesi taşıdığı düşünülebilir. Anonim yazar için ise Kont Simon zalim, hırslı ve bencil bir işgalcidir. *Canso*'nun anonim yazar tarafından kaleme alınan kısmında Kont VI. Raymond'a atfedilen tüm özelliklerin tam tersini ihtiva eden Kont Simon tasviri, anonim yazarın anlatımının önemli bir parçasıdır. Böylece, iki yazarın da Kont Simon'u kendi gördükleri gibi tanıtmaya gayesi taşıdıkları söylenebilir.

¹²⁴ *GT&A* (S) 41-42.

¹²⁵ “Ut ostenderet Dominus nomini suo dans gloriam, in se non in homine confidendum.” *PVC* (PL) 612. Mezmurlar 96:8, 118:8.

¹²⁶ *PVC* (S&S) xxviii.

¹²⁷ Ghil, “Ideological Models” 133.

¹²⁸ *PVC* (S&S) xxviii-xxix.

Languedoc’lu yazarlar Guilhem de Tudela ve Guillaume de Puylaurens için Haçlıların Languedoc’ta gerçekleştirdiği yıkım ve katliamlar, Languedocluların sapkınları barındırması ve büyümelerine izin vermesinin doğal bir sonucudur. Haçlılar, Languedoc topraklarını Katharlar ve diğer sapkınlardan temizlemek için normal şartlar altında uygun görülmesi de din ve Kilise faydasına silahı mücadele içerisine girme anlamını taşıyan “kutsal şiddet”i kullanmışlardır. Bu süreç içerisinde istenmeyen neticelerden sorumlu tutulması gerekenler de bölgedeki heretikler ve onlara yardım edenlerdir. Fakat yine de Guilhem, gerçekleşen kırımlardan rahatsızlığını belirtmekten geri durmamıştır. Yazarın katliamlara karşı tepkisini en iyi Béziers ve Lavaur’un Haçlılar tarafından ele geçirilişini aktarışı sırasında görmekteyiz.¹²⁹ Ancak diğer bir Güneyli olan Guillaume, katliamlardan pek de rahatsızlık duymayarak şehirlilerin bu felâketleri kendi üstlerine çektiklerini ve hak ettiklerini ifade etmektedir.¹³⁰

Anonim yazar, Kont VI. Raymond ve oğlu VII. Raymond’a hayranlık ve sevgi beslemektedir. VII. Raymond’dan “cesur genç kont” olarak söz eden anonim yazar, Papa III. Innocentius’un ona gösterdiği ilgi ve sevgiyi heyecanlı bir biçimde işlemiştir.¹³¹ “Genç” VII. Raymond’un tebaasında bulunan Guillaume ise Kont VI. Raymond hakkında anonim yazar kadar iyimser değildir. Özellikle Baudouin’e davranış biçimi ve Fransa Kralı Philip Augustus’un (1165-1223) açık emrine rağmen kralın düşmanı olan Kutsal Roma-Cermen İmparatoru IV. Otto (1175/76-1218) ile görüşmeye gitmesi gibi hatalar, Kont VI. Raymond’un itibarını ve Haçlılara karşı kurabileceği potansiyel ittifaklarını baltalamıştır.¹³² Pierre ise VII. Raymond’un ahmaklığından ötürü Kilise’nin emirlerine karşı çıktığını belirtmekte, babası Kont VI. Raymond’u ise şeytanlaştırmakta, heretik olduğunu ve Hristiyanlığa düşmanlık beslediğini iddia etmektedir. Guillaume’un hata telakki ettiği hareketler, Pierre için Kont VI. Raymond’un içindeki kötülüğün ve hıyanetin yansımalarından daha azı değildir.¹³³

¹²⁹ *GT&A* (S) 20-43.

¹³⁰ *GP* (S&S) 33.

¹³¹ *GT&A* (S) 82-83.

¹³² *GP* (S&S) 32-33.

¹³³ *PVC* (S&S) 21-25, 41-42, 257.

W. A. Sibly ve M. D. Sibly'ye göre Guillaume de Puylaurens, harekât üzerine tuttuğu kayıtlarda bir taraf tutmaktan çok bağlantısız bir gözlemci olarak yazmaya çalışmıştır. Yine de *Chronica*'da zaman zaman Haçlılara yahut Languedoclulara yönelik bir sempati sezilebilmektedir. Guillaume'un ruhban kişiliğinden kaynaklanan ve Pierre des Vaux-de-Cernay'ın yanlılığına denk tutulamayacak olan bu yakınlık duygusu, yazarın Languedoc kimliği ve Languedoc toplumu ile siyasetinin gerçeklerine dair farkındalığı ile çakışabilmektedir. Guillaume, 1213 Muret Savaşı'nın sonuçlarını aktarırken Haçlıların zaferini “*Tanrı'nın savaşçılarının Haç'ın düşmanlarına galip gelişi*”¹³⁴ olarak kutlarken, bir yandan da ölüleri ardından ağlayan Toulouseluların ağıtlarını duymanın ağırlığını hissetmektedir.¹³⁵

Guillaume, Jacques Madaule'un ifadesiyle “*iyi bir Katolik, Toulouse Piskoposu Foulques ile yakın, fakat aynı zamanda bir vatansever*”dir.¹³⁶ Albi Haçlı Seferi sırasında yaşananları herhangi bir taraf lehine çarpıtmaya kurban etmekten kaçınmaya çalışan yazar, seferi gerekli ve haklı bulmakla birlikte Kilise ve Haçlılar'ın sefer esnasındaki kararları hakkında eleştirilerde bulunmaktan da çekinmemektedir. Béziers'te yaşanan katliamın halkın günahları ve “*Tanrı'nın kutsanmış savaşçıları*”¹³⁷ olan Haçlılara karşı direnişlerinin bir sonucu olduğuna kanaat getiren Guillaume, birkaç bölüm sonra Haçlıların lideri Kont Simon'u 1216'da Toulouse halkından topladığı ağır vergiler yüzünden “*gözünü para bürümüş*”¹³⁸ olmakla itham edebilmektedir.¹³⁹

Guillaume'un eleştiri oklarına hedef olan bir diğer kişi de Kont VI. Raymond'dur. Yazar, Guilhem de Tudela'nın görüşlerine benzer şekilde Languedoc'ta kök salan ve kuvvetlenen heretik inançların kiliseyi endişelendirecek seviyeye gelmesinin müsebbibi olarak başta VI. Raymond'u ve baronlarını görmektedir. Buna ilâveten, Kont'un kardeşi Baudouin'e yönelik davranışları Guillaume'un gözünde ayıplanmaya değercek hatalardandır. Fransa'da doğup büyüyen Baudouin, ağabeyi

¹³⁴ “*Dei pugiles Crucis eiusdem adversarios superarunt.*” *GP* (D) 92.

¹³⁵ *GP* (S&S) xxv-xxvi.

¹³⁶ Jacques Madaule, *The Albigensian Crusade: An Historical Essay* (trans.: Barbara Wall) (New York: Fordham University Press, 1967) 91.

¹³⁷ “*benedicti Domini bellatores*” *GP* (D) 68. Aynı kısım, Bouquet'in edisyonunda “*dicti Domini bellatores*” (sözü edilen Tanrı'nın savaşçıları) olarak geçmektedir. Bu ayırmada daha yeni tarihli olan Duvernoy'un edisyonuna ve W. A. Sibly ve M. D. Sibly'nin çevirilerine itibar etmekteyiz.

¹³⁸ “*excecatus argentum*” *GP* (D) 104.

¹³⁹ *GP* (S&S) xxv.

Kont VI. Raymond'un yanına gittiğinde Kont tarafından tanınmamış ve reddedilmiştir. Daha sonra doğum belgelerini ve Kont'un kardeşi olduğunu kanıtlayan mektupları almak için Fransa'ya geri dönen Baudouin, ikinci gelişinde kabul edilmiş fakat soğuk bir karşılamaya maruz kalmıştır. Ayrıca yazara göre doğum hakkı olan unvan ve toprakları da elde edemeyen Baudouin, ağabeyi tarafından verilen tüm görevleri yerine getirse dahi hiçbir şekilde ödüllendirilmemiştir.¹⁴⁰ Baudouin'in Haçlı saflarına geçişi Kont'un bu hâl ve tavırlarının doğal sonucudur. Daha sonra öz kardeşi Baudouin'i asmak suretiyle idam ettiren Kont, kardeşinin son isteği olan bir rahiple görüşmesine bile zar zor izin vermiştir.¹⁴¹ Anlaşıldığı üzere yazar, Kont ve Baudouin arasındaki gergin ilişkide Kont'a hak vermemektedir.¹⁴²

Pierre, Guilhem ve anonim yazar, Albi Haçlı Seferi'ni iyilik ve kötünün çatışması olarak görmüştür. Hangi tarafın iyiliği, hangi tarafın kötülüğü temsil etmekte olduğunu belirlemekte ise yazarların kişisel görüşleri ve taraflar ile ilişkileri belirleyici olmuştur. Öte yandan, eserini diğer yazarlardan daha geç tarihlerde kaleme alan Guillaume de Puylaurens, seferi diğer yazarların sahip olduğu tarafgirlik duygusundan nispeten bağımsız değerlendirebilmektedir. Daha çok Kont VI. Raymond sonrası Toulouse Kontluğu'nun tarihini ve heretiklerin kontluk sınırlarından tamamen yok edilışinin hikâyesini yazmayı amaç edinmiş olan Guillaume, 1209-1219 yılları arasındaki Haçlı ve Languedoclu çatışmalarına iyi-kötü ikileminin dışında kalarak yaklaşabilmektedir. Fakat yine de, üç eserin de açıkça yahut perde arkasında fikir aktarımı amacı taşıdığını görebilmekteyiz. Pierre des Vaux-de-Cernay, klasik bir Sistersiyen olarak, sapkınlığa karşı oluşturulan her türlü baskı aracını haklı bulduğu gibi, okuyucunun da kendi penceresinden bakmasını istemektedir. Guilhem ve anonim yazar, iki farklı anlatım sunarak destekledikleri tarafı yüceltme eğiliminde olmalarının yanı sıra, Güneyli kimliğinin dinî ve politik mücadelesini temsil etmektedirler. Guillaume ise, kendi dönemini ilgilendiren

¹⁴⁰ Guillaume'un tenkitine karşın Pierre des Vaux-de-Cernay'in kayıtlarına baktığımızda Kont Raymond, 1211'de Baudouin'e Montferrand'ın savunmasını bırakmıştır. *PVC* (S&S) 121. Ayrıca, W. A. Sibly ve M. D. Sibly'nin bulguları Kont'un kardeşine 1209 yılında oğlunun ve yıllık gelirlerinin sorumluluğunu kısmen de olsa teslim etmiştir. *GP* (S&S) 51, dn.: 7. Yazarın bu yaşananlardan haberi olmaması veya bilerek eklememesi ihtimaller arasındadır.

¹⁴¹ Pierre des Vaux-de-Cernay'e göre Baudouin'in bir rahibi görmesine ve günah çıkartmasına izin verilmemiştir. *PVC* (S&S) 225.

¹⁴² *GP* (S&S) 31, 50-51.

olayları da dikkate almayı ihmâl etmeden, mücadelenin kendisini kutsallaştırarak süreci önceki yazarlardan çok daha geniş ve çeşitli değişkenlere bağlı olarak değerlendirir.¹⁴³

1.3. Eserlerin Güvenilirliği ve Kaynak Kullanımı

İncelediğimiz eserlerin sahipleri, Albi Haçlı Seferi'ne şahit olmuş kişiler olmakla birlikte anlatıları içerisinde çeşitli kaynaklara başvurmuşlardır. Yazarlar, yararlandıkları kaynaklara atıf yapmayı ihmâl etmemiştir. Kaynaklar çoğunlukla yazarların güvendikleri kişilerden dinledikleri anlatılardır. Yazarların ek olarak sefer esnasında yazılan bazı resmî belgelere tanık oldukları ve bunlardan bahsettikleri de görülmüştür.

Pierre des Vaux-de-Cernay ve Guilhem de Tudela, seferi bizzat gözlemleme şansına sahip olduklarından emin olduğumuz dönem yazarlarıdır. Pierre, 1212 ve 1218 yılları arasında Languedoc'ta bulunmuştur. Öte yandan Guilhem, 1204 yılından 1211 yılına kadar Languedoc'un Montauban şehrinde, 1211'den ölümüne dek ise Baudouin'in himâyesinde Bruniquel'de yaşamıştır. Guilhem'in aksine Haçlı ordusunun içinde bulunan ve bazı savaflara şahitlik eden Pierre, eserinde Guilhem'e göre daha fazla ayrıntı aktarabilmektedir. Fakat hem Guilhem, hem de Pierre kendi dönemlerinde yaşananları temel olarak birbirlerine uygun biçimde aktarmışlardır. Yine de iki eserde de çeşitli farklılıklar ve hatalar bulunabilmektedir.¹⁴⁴

Guillaume de Puylaurens ise eseri kaleme alış tarihinin 1245 yılı civarı olduğu düşünüldüğünde Elaine Graham-Leigh gibi bazı tarihçiler tarafından seferin tanıkları arasında sayılmamaktadır. Ancak Yves Dossat, Guillaume'un sefer sırasında yaşananların bir kısmını gözlemlediğini düşünmektedir. Dossat, özellikle Muret Savaşı'nın Languedoc halkında yarattığı üzüntüye ve Toulouse Kuşatması'nın vaki olduğu 1217-1218 yıllarında gerçekleşen mücadelelere şahitlik ettiğine emindir. Guillaume'un, Kont Simon'un Toulouse Kuşatması sırasında ölümünün Haçlılar ve Toulouselular üzerinde bıraktığı etkiyi tasvir ediş şekli Dossat için önemli bir kanıttır.¹⁴⁵

¹⁴³ GP (S&S) xxvi-xxvii.

¹⁴⁴ Graham-Leigh, *Southern*, 18. GT&A (S) 4-5.

¹⁴⁵ Yves Dossat, "La *Chronique* de Guillaume de Puylaurens", *Actes des congrès de la Société des historiens médiévistes de l'enseignement supérieur public*, 8e congrès (Tours, 10-12 juin 1977) 260.

Daha önce de bahsedildiği üzere Pierre, *Historia*'nın giriş kısmında, yazdıklarının doğruluğunu taahhüt etmiştir. Yazar, bizzat şahit olmadığı olayları güvenilir kaynak kişilerden elde ettiğini de ayrıca belirtmiştir. Yazarın en önemli kaynağı, amcası Guy'dur. Guy, Albi Haçlı Seferi öncesinde Languedoc bölgesinde bulunmuş ve çeşitli yerleşimlerde vaaz vermiştir. Ayrıca Guy, konumundan dolayı başta Kont Simon olmak üzere birçok üst düzey Haçlı ile iletişim hâlinde olmuştur. Pierre, buna binaen sefere dâhil bulunmadığı sürelerde yaşanan bazı olayları Guy'dan aktarmıştır. Pierre'in Guy'u kaynak olarak göstererek değindiği önemli olaylardan biri, 1207 yılında Carcassonne şehri yakınlarında vuku bulan bir "mucize"dir. Bölgedeki bir mısır tarlasındaki ürünleri toplayan bir heretik, ekinlerin kanlı olduğunu görmüştür. Guy bu olaya bizzat şahit olmuş ve Pierre'e anlatmıştır. Hadisenin, heretiklerin şiddetle reddettiği Vaftizci Yahya Günü'nde (24 Haziran) gerçekleşmesi de Pierre'in dikkatini çekmiştir.¹⁴⁶

Pierre'in diğer yazarlardan ayrıldığı en önemli noktalardan birisi, sefer sırasında Haçlılar tarafından gönderilen ve alınan resmî yazışmalara ulaşabilmesidir. Kral Pere ile Papalık elçilerinin oluşturduğu heyetin arasındaki mektuplaşmadan haberdar olan yazar, bu mektuplara eserinde yer vermiştir. Pierre, Haçlıların zaferiyle sonuçlanan Muret Savaşı'nı rapor etmek amacıyla söz edilen heyetin Papa III. Innocentius'a göndermiş olduğu zafer mektubunu da kaydetmiştir. Bu belgeler diğer eserlerde geçmemekte, fakat benzerleri çeşitli kaynaklarda görülebilmektedir. Örneğin, Muret Savaşı sonrası yazılan mektubun giriş cümlesi¹⁴⁷, Arnaud Amaury'nin Papa'ya Las Navas de Tolosa Muharebesi¹⁴⁸ ardından yazdığı mektubun ilk cümleleri¹⁴⁹ ile neredeyse aynıdır. Ayrıca iki mektubun kaleme alınış şekli bir hayli benzerdir.¹⁵⁰ Buradan anlaşılmaktadır ki, Pierre'in *Historia*'da yer verdiği mektuplar büyük

¹⁴⁶ *PVC* (S&S) 19-20.

¹⁴⁷ "Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus qui sanctam Ecclesiam bona diligunt voluntate." *PVC* (PL) 674. Bu cümle aynı zamanda Yeni Ahit'ten bir alıntı içerir. Luka 2:14

¹⁴⁸ 16 Temmuz 1212'de İber Yarımadası'ndaki Las Navas de Tolosa'da Müslüman Muvahhidler ile Aragon ve Kastilya Krallıkları ve gönüllü Hristiyan kuvvetlerin oluşturduğu Hristiyan ittifakı arasında gerçekleşmiş bir muharebedir. Muharebe, Hristiyanların zaferi ve Muvahhid Hükümdarı Muhammed Nasr'ın İber Yarımadası'ndan kaçışı ile sonuçlanmıştır. Aragon Kralı II. Pere bu savaşta Hristiyan dünyasında parlak bir üne kavuşmuştur. Austin Evans, "The Albigensian Crusade" Kenneth Setton (ed.) *A History of the Crusades, vol. II: The Later Crusades, 1189-1311* (Madison: The University of Wisconsin Press, 1969) 297. Iben Fonnesberg-Schmidt, "Riga and Rome: Henry of Livonia and the Papal Curia" Marek Tamm, Linda Kaljundi, Carsten Selch Jensen (eds.) *Crusading and Chronicle Writing on the Medieval Baltic Frontier* (London: Routledge, 2011) 223-224.

¹⁴⁹ "Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis" *GP* (RHGF) 250.

¹⁵⁰ *PVC* (S&S) 213, dn. 57.

ölçüde gerçektir. Yazarın, amcası Guy'un sefer içerisindeki önemi ve başta Kont Simon ile olan dostluğu sayesinde bu mektuplaşmalara ulaşması mümkün görünmektedir.

Canso'nun ilk yazarı Guilhem, Albi Haçlı Seferi'ne bizzat katılmamakla birlikte seferin etkilerini gözlemleyebilmekte ve münferit olaylara şahit olan kişileri kaynak olarak kullanabilmektedir. Yazarın eserde uygun gördüğü yerlerde kaynak belirttiğini görmekteyiz. Buna örnek olarak *Canso*'nun 5. *laisse*'sinde Roma'da Papa III. Innocentius ve on iki kardinalinin Haçlı Seferi kararı almasının ayrıntılarını Üstad Pons de Mela'dan¹⁵¹ duyduğunu ifade etmesi verilebilir.¹⁵² Anonim yazar kaynak belirtmeyi tercih etmemiştir. Ancak anonim yazarın haber verdiği Beaucaire Kuşatması (1216) gibi bazı olayların diğerlerine göre daha ayrıntılı olması, Martin-Chabot ve Shirley için yazarın bir görgü tanığı olduğuna işarettir. Ayrıca, iki yazarın kaydettikleri hadiseler -bazı tarihlendirme hataları dışında- diğer kaynakların aktardığı veriler ile büyük ölçüde uyuşmaktadır.¹⁵³

Guillaume de Puylaurens, Pierre'e benzer şekilde kaynaklarının güvenilir olduğunu eserin giriş bölümünde ifade etmiştir. Guillaume, "*Kendi şahit olduğu veya yakın kaynaklardan duyduğu olayları yazıya dökmenin gelecek kuşakların faydasına olacağını*"¹⁵⁴ düşünmekte, eser içerisinde de bu kaynaklardan sıkça bahsetmektedir. *Chronica*'nın başlarında Albi Piskoposu Guilhem Peyre¹⁵⁵'in Kathar inancına sahip akrabası Guilhem¹⁵⁶ adlı bir kişiyi ölüm döşeğinde dahi sapkınlığından döndüremeyişini anlatan hikâye öncesinde yazar, bu anıyı bizzat Piskopos Guilhem'den dinlediğini okuyucuya bildirmeyi gerekli görmüştür. Bunun yanında Guillaume, kendi gözlemlerini de belirtmeyi ihmal etmemiştir. Yine eserin ilk sayfalarında, 1145 yılında müreffeh Verfeil şehrinin vaiz olarak bölgeyi ziyaret eden ve burada kötü muamele gören Bernard de Clairvaux tarafından lanetlenişini anlatmıştır. Daha sonra Verfeil'in gerçekten de lanetlendiğini, Verfeil lordu Isarn

¹⁵¹ Guilhem, Pons of Mela'nın Navarra Kralı VIII. Sancho'nun (1194-1234) elçisi olduğunu ifade etmektedir. Kişi hakkında başka bir bilgi yoktur.

¹⁵² *GT&A* (S) 13.

¹⁵³ *GT&A* (S) 4-5.

¹⁵⁴ "I have thought it well to record in writing for the prosperity, what I myself witnessed or heard from close sources" *GP* (S&S) 7.

¹⁵⁵ Guilhem Peyre, 1185-1227 yılları arasında Albi Piskoposluğu yapmıştır. Haçlıların güvendiği ve beraber çalıştığı birkaç Languedoclu ruhbandan biridir. *GP* (S&S) 13, dn. 43.

¹⁵⁶ Akrabası olan Albi Piskoposu ile aynı adı taşıyan Guilhem, 1167'de ölen Béziers Vikontu Raymond'un kâhyasıdır. *GP* (S&S) 13, dn. 43.

Neblat'ın küçüklüğünde fakirlik içerisinde yaşadığını ve bir koşum atı dahi alamadığını kendi gözleriyle gördüğünü ifade etmiştir.¹⁵⁷

Guillaume'un, kendisinden önce oluşturulmuş *Historia* ve *Canso*'ya erişiminin olması ihtimal dâhilindedir. Guillaume'un *Historia*'dan esinlendiğine dair açık bir kanıt bulunmamaktadır. Fakat *Chronica* içerisindeki birkaç bölümde göze çarpan ifadeler, *Canso*'daki karşılıkları ile oldukça benzerdir. Carcassonne sakinlerinin tahliye edilmesini betimleyen Guillaume, şehirlilerin yalnızca “gömleri ve pantolonları ile”¹⁵⁸ ayrılmasına izin verildiğini aktarmıştır. Aynı ifade, *Canso*'da da geçmektedir.¹⁵⁹ Pierre ise diğer yazarların aksine, şehir sakinlerinin çıplak bir şekilde şehirden uzaklaştırıldığını iddia etmiştir.¹⁶⁰

Eserler incelendiğinde, *Canso*'nun anonim yazarı hariç tüm müelliflerin yazdıklarının doğruluğunu kanıtlamaya çalıştığı görülmektedir. Yazarlar gerek beyanlarıyla, gerek gösterdikleri kaynaklarla anlatılarını desteklemişlerdir. Bilhassa Pierre ve Guillaume, eğitim biçimleri ve seferde önemli görevler üstlenen dostları ile kaynak kullanımında ön plana çıkmışlardır. Anonim yazar ise yazdıklarını atıflarla zenginleştirmeyi önemsememiştir. Anonim yazarın bu tavrı, eserin sanatısal yönüne odaklanmış olmasına veya tarihî bir eser ortaya koyma kaygısıyla kaynaklardan yararlanma çabasında olmayışı gibi faktörlere bağlanabilir.

1.4. Eserlerde Edebî Dil Kullanımı

1.4.1. Yazarların Dil Hâkimiyeti ve Olayları Aktarış Biçimleri

Yazarlar, aktardıkları hadiselerin okuyucunun zihninde yer etmesini hedefledikleri için çeşitli retorik araçlara da başvurmuşlardır. Dolayısıyla söz edilen yazarlar eserlerinde canlı ve iddialı tasvirler, kelime oyunları, dinî öğeler ve bazı durumlarda mucizevî olaylara mümkün oldukça yer vererek anlatılarını ilgi çekici ve akılda kalıcı hâle getirmeye çalışmışlardır.

Eser sahipleri, eserlerinin tarihsel içeriği kadar dil hâkimiyetleriyle de ön plana çıkmaktadır. Pierre des Vaux-de-Cernay ve Guillaume de Puylaurens eserlerini

¹⁵⁷ *GP* (S&S) 10-13.

¹⁵⁸ “in camisiis et braccis” *GP* (D) 68.

¹⁵⁹ “en queisas e en bragas” *GT&A* (F) 54.

¹⁶⁰ *PVC* (S&S) 54.

Latince olarak kaleme almışken, Guilhem de Tudela ve anonim yazar esasen bir trubadur şarkısı oluşturdıkları için anadilleri olan Oksitanca'yı kullanmayı tercih etmişlerdir. Tüm yazarlar, yazdıkları dili amaçlarına uygun, anlaşılır ve estetik bir biçimde kullanmaya gayret etmişlerdir. 12. ve 13. yüzyıl yazarlarının büyük bir kısmında görüldüğü gibi, Pierre ve Guillaume da Latince kullanımı konusunda oldukça yetkindirler.¹⁶¹ Kilise tedrisatı gereği aldıkları Latince ve hitabet eğitimi, yazarların eserlerinde etkisini kuvvetli bir biçimde göstermektedir. Oksitanca olarak yazmış olan Guilhem ve anonim yazar ise dil üzerindeki ehliyet ve kabiliyetlerini okuyucuya yansıtmakta problem yaşamamışlardır.

Yazarların dil hâkimiyetinin kuvvetli oluşundaki en önemli sebeplerden biri, 12. Yüzyıl Rönesansı ile gelen edebî ve bilimsel birikimdir. Karolenj Rönesansı'nın ve daha sonra gerçekleşen 10. Yüzyıl (Otto) Rönesansı'nın hazırladığı temel üzerine bina edilmiş olan 12. Yüzyıl Rönesansı ile Batı dünyası bilim, sanat, hukuk ve felsefe gibi birçok alanda ilerleme kaydetmiştir. 12. yüzyılın ilk yıllarından itibaren katedral okulları başta olmak üzere dinî eğitim kurumları yükselişe geçmiş, Yunanca ve Arapça eserler hızla Batı edebiyatına kazandırılmış ve klasik döneme ait Latince eserler yeniden çoğaltılmaya başlanmıştır. Ayrıca, bu dönem içerisinde kütüphanelerin eser çeşitliliği ve nüsha kalitesi önceki dönemlere nazaran hayli yüksektir. 12. Yüzyıl Rönesansı'nı derinlemesine inceleyen ilk tarihçi olan Charles Homer Haskins'e göre bu dönemde hem Latince hem de yerel dillerde edebî eserlerin zenginleştiğini görmekteyiz. Mensur eserlerde klasik kaynaklardan faydalanan yazarlar, manzum eserler içerisinde klasik ve yeni ölçüler ve kafiyeler kullanmaya yönelmiştir.¹⁶²

Ne var ki, yazarların 12. Yüzyıl Rönesansı'nın tüm nimetlerinden bir arada faydalandığını düşünemeyiz. Pierre'in kullandığı dil klasik Latinceye yakın olmakla birlikte, klasik Latin edebiyatı yazarlarından yaptığı alıntılar pek sınırlıdır. Yazarın kendi döneminde çoğaltılmış klasik eserlere erişimi yoktur. Pierre'in eğitim gördüğü Les Vaux-de-Cernay Manastırı kütüphanesinin kayıtlarında klasik dönem

¹⁶¹ *PVC* (S&S) xxvi. *GP* (S&S) xviii.

¹⁶² Charles Homer Haskins, *The Renaissance of the Twelfth Century* (Cambridge: Harvard University Press, 1955) vi, 6-7. Gerhart B. Ladner, "Terms and Ideas of Renewal" içinde *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century* (eds.: Robert L. Benson, Giles Constable, Carol D. Lanham) (Toronto: University of Toronto Press, 1999) 1.

yazarlarının eserleri bulunmamaktadır. Fakat Pierre, *Historia* içerisinde Latin edebiyatının önemli yazarlarından Ovidius¹⁶³ ve Horatius¹⁶⁴ gibi kişilerin eserlerine atıf yapmıştır. W. A. Sibly ve M. D. Sibly, bu referansların kilise yazarlarının kütüphanede mevcut bulunan eserleri üzerinden Pierre'e ulaştığını düşünmektedir. Guillaume'un klasik eserlere erişiminin olup olmadığı bilinmemekle birlikte, *Chronica* klasik Latin edebiyatına dair sınırlı sayıda referans taşımaktadır. Ancak yazarın geniş kelime haznesi ve kuvvetli hitabeti, 12. ve 13. yüzyılların, dolayısıyla da 12. Yüzyıl Rönesansı'nın etkilediği yazarların ortak noktalarından biridir.¹⁶⁵

Pierre, eserinin başında süslemeler ve aşırılıklardan kaçarak basit ve direkt bir anlatım kullanacağını belirtmesine rağmen, eserin bazı kısımlarında uzun betimlemelere ve kelime oyunlarına başvurmuştur. Yazar, övmeyi yahut yermeyi istediği kişilerin karakteristik özelliklerini, heretiklerin kötülüklerini ve Haçlıların verdiği kahramanca savaşları uzun uzadıya tasvir etmeye ziyadesiyle meyillidir. Ancak eserin geneline bakıldığında sahiden de açık ve anlaşılır bir anlatım üslubu görülmektedir.¹⁶⁶

Pierre söylemek istediklerini dolaylı yoldan anlatmayı tercih etmemiş, seçtiği kelimeleri gerçek manasında kullanmaya gayret etmiş ve çeşitli açıklamalarla anlatımını pekiştirmiştir. Pierre için kelime oyunları dahi sadece yazarın edebî yeteneklerini göstermek için bir fırsat değil, belirli fikirleri okuyucunun aklına yerleştirmek için bir araçtır. Yazar, kelime oyunlarını kafiyeler üzerinden yakaladığı uyumlardan oluşturmaktadır. Bu durumun en bariz örneği, yazarın en sık kullandığı kelime oyunu olan “Düzenbaz Toulouse” anlamına gelen “*Tolosa dolosa*”dır.¹⁶⁷ *Historia* içerisinde, önceki bölümlerde de sözü edilmiş olan “*affecti et infecti*” gibi

¹⁶³ Publius Ovidius Naso (M.Ö. 43 – M.S. 17), döneminin popüler *elegiac* (mersiye, ağıt) şairlerindendir. Aristokrat bir ailenin çocuğu olarak Roma'da eğitim almıştır. *Ars Amatoria* (Aşk Sanatı) ve *Metamorphoseon* (Dönüşümler) adlı eserleri ile bilinir.”Ovid” *The Oxford Companion to Classical Civilization, 2nd ed.* (eds.: Simon Hornblower, Antony Spawforth, Esther Eidinow) (Oxford: Oxford University Press, 2014) 561-563.

¹⁶⁴ Quintus Horatius Flaccus (M.Ö. 65- M.Ö. 8), İmparator Augustus zamanında yaşamış, döneminin en önemli lirik şairlerinden biridir. Roma ve Atina'da eğitim aldı. *Satirae* (Satirler, Taşlamalar), *Carmina* (Şarkılar) ve *Ars Poetica* (Şiir Sanatı) gibi eserleri klasik Latin edebiyatına kazandırmıştır. Hans-Christian Günther, “Horace’s Life and Work” *Brill’s Companion to Horace* (ed. Hans-Christian Günther) (Leiden: Brill, 2013) 7-48.

¹⁶⁵ GP (S&S) xviii. PVC (S&S) xxvi.

¹⁶⁶ PVC (S&S) xxvi.

¹⁶⁷ PVC (PL) 545.

daha çok hitabet kaygısı içeren kelime oyunları ile da karşılaşılabilir.¹⁶⁸ Okuyucuyu kendi fikrinin doğruluğuna ikna etmeyi hedefleyen yazar; basit, anlaşılır ve akılda kalıcı biçimiyle ve retorik yeteneğiyle amacına ulaşabilmektedir.

Guillaume de Puylaurens, Pierre ile kıyasladığımızda daha karmaşık bir edebî anlayışa sahiptir. Yazarın bilindik kronik yazım tarzına nispetle farklı bir anlatım biçimi olduğu görülmektedir. W. A. Sibly ve M. D. Sibly, yazarın uzun ve okunması zor cümlelerinin İngilizce'ye çevrilmesinin zorluğundan yakınmaktadırlar. Eser, anlam olarak ucu açık cümlelerle ve fazlasıyla yoruma açık kelime seçimleriyle doludur. Guillaume, dönemindeki diğer müelliflerin akıcı ve basit anlatıma dayalı usulünün aksine eğitim seviyesini göstermek adına mistik ve zor anlaşılır bir eser oluşturmayı amaçlamış olabilir. *Chronica*'nın olay örgüsü çizgisel olarak ilerlemekle birlikte çeşitli kısımlarda yazarın önemli gördüğü yan konulara sapabilmekte ve eserin genel akışı yer yer bozulabilmektedir. Akıcı bir anlatıma sahip olmayan eserde bilhassa 1219 yılına kadar olan kayıtlar zaman kaymaları ve hatalar içerebilmektedir. Fakat Guillaume, bu eksiklerini güçlü hitabet kabiliyeti ile kapatabilmekte ve okuma zorluğunu azaltabilmektedir.¹⁶⁹ Latinceye olan hâkimiyeti sayesinde kimi zaman uzun ve canlı tasvirler oluşturabilen Guillaume, yine de betimlemeleri sırasında aktarmakta olduğu konudan uzaklaşmaya ve okuyucuyu da beraberinde uzaklaştırmaya meyillidir.

Guillaume'un kelime oyunları kafiyeler ve ses yansımalarından ziyade kelimelerin anlamları üzerinedir. *Chronica*'da Bernard de Clairvaux'nun Verfeil şehrini “Yeşil yaprak (*Viride folium, Verfeil*), Tanrı seni kurutsun.”¹⁷⁰ sözleriyle lanetlemesi, yazarın sıra dışı kelime oyunlarına bir örnektir. Yine, heretiklerin tembelliklerinden dolayı arazilerinde büyüyen ısırgan otlarını “*faydasız ve iğneli heretiklere*” benzeterek Latin dili üzerindeki hâkimiyetini göstermiştir.¹⁷¹ W. A. Sibly ve M. D. Sibly'nin incelemesi sonucunda, bu kelime oyununun “uro” (batmak) kökünden

¹⁶⁸ “Etkilenmiş ve hastalanmış” *PVC* (PL) 545.

¹⁶⁹ *GP* (S&S) xviii.

¹⁷⁰ “*Viride folium, desiccet te Deus*”. Verfeil'in Latince adı “Yeşil Yaprak” anlamına gelen “*Viride folium*”dur. Duvernoy, şehrin Latince adının “*Veterisfolii*” (Eski yaprak) olduğunu iddia etse de, çeşitli onomastik çalışmaları aksini ortaya koymaktadır. *GP* (D) 32. “V” içinde Albert Dauzat, *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France*, 2nd ed. rev. and completed by Charles Rostaing (Paris: Guenegaud, 1978) (akt.: Joseph-Andre Senecal, “Samuel de Champlain and the Naming of Vermont” *Vermont History*, vol. 77, no. 2, 124). Marc Antoine François de Gaujal, *Etudes historiques sur le Rouerque*, Tome 3 (Paris: Dupont, 1859) 112.

¹⁷¹ “...totum impleve runt urticae, heretici revera inutiles et urentes...” *GP* (D) 48.

gelen “urentes” (iğneli) ve “urticae” (ısırgan otu) kelimeleri eşleştirilerek oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Ayrıca burada Kitâb-ı Mukaddes’ten bir pasaja yaptığı gönderme ile nitelikli okuyuculara kabiliyetlerini sergilemiş ve yaptığı kelime oyununun anlamını daha da zenginleştirmiştir.¹⁷²

Guilhem ve anonim yazar arasındaki görüş ayrılıklarına ek olarak, bu iki yazar birbirlerinden farklı üsluplara ve özelliklere sahiplerdir. İki yazar da Oksitanca’nın Provensal lehçesini kullanmışlardır, Ancak Guilhem’in yazı dilinde anonim yazara göre Kuzey Fransa etkisini daha çok görmek mümkündür.¹⁷³ Guilhem nispeten az süslü ve hikâye odaklı bir metin oluşturma yolunda ilerlerken, ölümü ardından eseri devralan anonim yazar güçlü tasvirler ve gerçekte yaşanamayacak kadar cesur diyalog tasarımları ile ilgilenmiştir.¹⁷⁴ Bununla beraber Guilhem, iyi eğitilmiş bir hikâye anlatıcısıdır. Anlatısına eski epik eserleri ve hatta Yunan mitolojisi öğelerini dahi ekleyebilecek yetkinliğe sahiptir. Fakat anonim yazarın edebî yeteneğinin Guilhem’den daha yüksek olduğu da kabul edilmektedir. *Canso*’nun İngilizce tercümesini yapan Janet Shirley, “*Guilhem iyi ve yetkin bir yazardır fakat halefi bir dâhiydi.*” yorumunda bulunmuştur.¹⁷⁵ Mark Gregory Pegg de Shirley ile benzer şekilde, Guilhem’in *Canso*’sunun anonim yazarın etkisi ile Ortaçağ Avrupası’nın en önemli epik şiirlerinden biri hâline geldiğini ifade etmektedir.¹⁷⁶

1.4.2. Eserlerdeki Dinî Temalar ve Edebî Eserlerin Etkisi

Üzerinde durduğumuz eserlerin bilinen tüm yazarlarının kilise tedrisatından geçmesi ve Albi Haçlı Seferi’nin dinî boyutu, kaçınılmaz olarak Kitâb-ı Mukaddes ve diğer teolojik öğelerden referanslarla karşılaşmamıza yol açar. Bununla beraber müelliflerin entelektüel birikimleri dolayısıyla birkaç kez Ortaçağ edebiyatının önemli laik eserlerine ve hatta Yunan mitolojisine dahi atıfta bulundukları da gözlemlenebilmektedir. Yazarların belirli eserlere verdikleri referanslar, anlatımlarını

¹⁷² GP (S&S) 20, dn. 75. Özdeyişler 24:30-31.

¹⁷³ GT&A (S) 2.

¹⁷⁴ Örneğin anonim yazara göre, 1216 yılında Beaucaire’i Güneyliler’den geri almaya çalışan ve başarısız olan Kont Simon, sebep olduğu kıyım yüzünden emri altındaki Şövalye Alain de Roucy (t.1172-1221) tarafından sert bir üslupla eleştirilmiştir. Alain de Roucy, Kont Simon’a bir kasap dükkânı açabilecek kadar bol et kazandıklarını ve böylece dünden daha fazla erzakları olduğunu söyleyerek kontun başarısızlığını alaycı bir biçimde kınamıştır. Böyle bir diyalogun gerçekleşme olasılığı imkânsıza yakındır. GT&A (S) 99.

¹⁷⁵ GT&A (S) 2.

¹⁷⁶ Pegg, *Holy War*, xxii.

zenginleştirmek ve tasvirlerinin okuyucu yahut dinleyicide daha geniş bir karşılık bulması gayesini taşımaktadır.

Sistersiyen tarikatına mensup bir keşiş olan Pierre, tabii olarak eserinde sıkça Kitâb-ı Mukaddes'ten alıntılar yapmaktadır. Yazar, kişileri ve olayları tasvir ederken bu öğeleri Kitâb-ı Mukaddes'ten pasajlarla pekiştirmektedir. Aynı şekilde, Guillaume'un *Chronica*'sında da en az Pierre kadar yoğun bir biçimde Kitâb-ı Mukaddes kullanımı gözlemlenmektedir. Eğitimleri ve konumlarından mütevellit dinî eserler ile yoğun bir ilişki içerisinde olan yazarlar, genellikle heretiklerin özelliklerini Kitâb-ı Mukaddes'te geçen pagan ve heretik karşıtı pasajlar ile eşleştirmektedir. Örnek olarak Pierre, Kont Raymond-Roger'in emri ile Sistersiyenlere ait Eaunes Manastırı'nı basan ve manastır başrahibini öldüren kişinin "kurbanlarının kanlarının topraktan Tanrı'ya seslendiği"nden¹⁷⁷ bahsetmektedir.¹⁷⁸ Yazar, bu şekilde katili Kabil'e benzetmekte ve bunu doğrudan belirtmek yerine Kitâb-ı Mukaddes'in tasvir biçimini kullanmaktadır.

Canso'nun Guilhem'in kaleminden çıkan kısmında Kitâb-ı Mukaddes'ten herhangi bir atıf bulunmamaktadır. Papa III. Innocentius'un kutsal kitabın yerel dillere çevrilmesine karşı oluşu bunun muhtemel sebebidir. Oksitanca yazılmış olan eser, Latince kaynaklar kadar serbest bir biçimde Kitâb-ı Mukaddes'ten parçalar taşıyamaz. Innocentius'un Metz Piskoposluğu'na gönderdiği bir dizi mektubun içeriğinde Kitâb-ı Mukaddes'in çevirilerinin engellenmesi istenmektedir. Bu mektupların bir kısmı daha sonra Papa IX. Gregorius tarafından Katolik kilise hukuku kanunlarına eklenmiş ve uzun bir süre yürürlükte kalmıştır.¹⁷⁹ Anonim yazarın devam ettirdiği bölümlerde ise kutsal kitaba yalnızca bir kez referans verilmiştir. Bahsi geçen bölüm ise sadece Innocentius'un kurgusal bir diyalogu içerisindedir.¹⁸⁰

Eserlerde görülen bir diğer dinî öge de mucizelerdir. Mucizeler, *Historia*'nın olay örgüsünde önemli bir yer tutmaktadır. Pierre des Vaux-de-Cernay, eserinde yirmi kadar hadiseyi mucize olarak nitelendirmiş ve kaydetmiştir. Kurpiewski'nin de ifade

¹⁷⁷ Yaradılış 4:10.

¹⁷⁸ *PVC* (S&S) 72.

¹⁷⁹ Margaret Deanesly, *The Lollard Bible and Other Medieval Biblical Versions* (Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2002) 30-34.

¹⁸⁰ *GT&A* (S) 79. Söz edilen pasaj: Hezekiel 18:20.

ettiği gibi, bazı mucizeler gelecek olayların habercisi olarak işlenmiş, bazıları ise uygulanan ‘kutsal şiddet’in haklılığını kanıtlamak amacıyla esere yerleştirilmiştir.¹⁸¹ Yukarıda da bahsedilen, 24 Haziran 1207’de Carcassonne’da gerçekleşen ‘kanlı ekin’ olayının, birkaç yıl sonra gerçekleşecek olan heretiklere ve Güneylilere yönelik katliamlara işaret ettiği açıktır. Buna karşın Carcassonne Kuşatması sırasında çok sayıda¹⁸² Haçlının değirmenlere erişimleri olmadığı hâlde kampta çok ucuza ekmek alıp satmaları¹⁸³, seferin Tanrı tarafından desteklendiğini göstermeyi hedeflemektedir. Bazı mucizeler ise Katolik inancının doğruluğunu ve heretik inanışların yanlışlığını ispatlamak için kullanılmıştır. Kont Simon’un huzurunda ateşe atılan iki Kathar’dan *perfectus*’un yanması ve tövbekâr olan öğrencisinin ateşten zarar almadan kurtulması buna örnek olarak gösterilebilir.¹⁸⁴

Mucize kullanımı Pierre’e has bir durum değildi. Pierre kadar yoğun olmasa da diğer yazarlar da mucizelere yer vermişlerdir. Örneğin Guilhem, bir kuşatma sırasında Haçlılar içerisindeki din adamlarının savunmacılara karşı *Veni Creator Spiritus*¹⁸⁵(Gel, Kutsal Ruh) ilahisini okuyarak düşmanı yenilgiye uğrattığını aktarmıştır.¹⁸⁶ Konu aldığımız müellifler haricinde, diğer Ortaçağ yazarları da anlatılarında sık sık mucizelere başvurmuştur. Genelde azizlerin hayatları içerisinde yer alan mucizeler, zaman zaman örnek verdiğimiz eserlerde de olduğu gibi bir azizden bağımsız olarak kaydedilebilmektedir. Axel Rüth’e göre mucize kaydının asıl sebebi, tek başına yeterli görülmeyen edebî anlatının güçlendirilmesi ve etkileyici hâle getirilmesidir.¹⁸⁷ Pierre’in eserinde sıkça başvurduğu gibi, Tanrı’nın

¹⁸¹ Kurpiewski, “Writing” 13-14.

¹⁸² Orijinal metinde Pierre des Vaux-de-Cernay, Haçlıların sayısını “50.000’ler kadar” (usque ad quinquaginta millia) olarak ifade etmektedir. *PVC* (PL) 568. W. A. Sibly ve M. D. Sibly bu sayıyı 500.000 olarak (as great as five hundred thousand) çevirmiştir. *PVC* (S&S) 53. W. A. Sibly ve M. D. Sibly’nin bir çeviri hatasına maruz kaldıkları düşünülmekle birlikte, Pierre’in verdiği asker sayısının farazi olduğu ve bu sayının ‘çok fazla kişi’yi ifade etmek için kullanıldığı da kabul edilmelidir.

¹⁸³ Bu olay Guillaume de Tudela tarafından da aktarılmıştır. Yazar, kuşatma sırasında Haçlı kampında otuz somun ekmeğin bir paraya (*denier*) satıldığını söylemiştir. *GT&A* (S) 23. *GT&A* (F) 42.

¹⁸⁴ Kurpiewski, “Writing” 13-15. *PVC* (S&S) 19-20, 53-54, 62-63.

¹⁸⁵ *Veni Creator Spiritus*, Karolenj döneminde yaşamış Benediktin Aziz Rabanus Maurus (t.776-856) tarafından yazıldığı düşünülen bir Hristiyan ilahîsidir. Bahsi geçen ilahî, Hristiyanlıktaki teslis inancının üç esasından biri olan Kutsal Ruh’a dua etme amacıyla okunmaktadır. “Rabanus Maurus” *Hymnary* https://hymnary.org/person/Maurus_R. (Erişim Tarihi: 07.01.2021)

¹⁸⁶ *GT&A* (S) 57.

¹⁸⁷ Axel Rüth, “Representing Wonder in Medieval Miracle Narratives” *MLN*, Vol.: 126, No: 4 (September 2011) (French Issue Supplement) 114.

yaşananlara müdahil olduğu hikâyeler Haçlı tezlerini kuvvetlendirmekte kullanılmaktadır.

Eserlerin ihtiva ettiği bir diğer dinî tema ise Meryem'in yüceltilmesidir. Eserler arasında en bariz şekilde Meryem yüceltmesi ihtiva eden yapıt ise *Canso*'nun anonim yazar tarafından eklenen kısmıdır. 1218 yılında Toulouse'u savunan şehirli kadınların surlara taş ve su taşırken Meryem'in kendisine dua etmeleri ve anonim yazarın eserin sonlarında Toulouse'u "*Bakire Meryem*"in ve "*Bakire'nin Oğlu*"nun Toulouse'u ve şehirlileri koruyacağına olan inancını ifade etmesi, yazarın tanrısallaştırılmış bir Meryem algısına sahip olduğunu gösteren örneklerdir.¹⁸⁸ Pierre ise Meryem'i koruyucu bir varlık olarak değil, Tanrı'ya edilen dualar için bir aracı olarak görmektedir. Misal, 1212 senesinde Moissac yerleşiminin Haçlılar tarafından ele geçirilişini yorumlayan yazar, Moissac'ın kuşatmasının Meryem'in Göğhe Kabulü gününde¹⁸⁹ başlayıp, Meryem'in doğum gününde¹⁹⁰ neticelendiğinden bahsetmektedir. Bu tarihler, yazar için "*Kutsal Bakire'nin şefaati*"ni işaret etmektedir.¹⁹¹

Canso'nun anonim yazarının Meryem yüceltmelerindeki ısrarı ve Pierre'in belirli sınırlar çerçevesindeki Meryem övgüleri, Ortaçağ'da Meryem kültüne dair iki farklı fikri temsil etmektedir. 12. ve 13. yüzyıllar, Ortaçağ içerisinde Meryem yüceltmelerinin en yoğun şekilde görüldüğü dönemlerdir. Meryem ile ilişkili dogma ve doktrinlerin incelendiği Maryoloji araştırmaları, Ortaçağ Hristiyanlığında önemli bir yer tutmuş ve bununla birlikte ciddi teolojik tartışmalara yol açmıştır. Meryem'in tanrısallık bir karakterde görülmesi ve yüceltilerek tapınılması, dönemin önemli din adamları tarafından uzun bir süre tartışılmıştır. Konstantinopolis Patriği I. Germanos¹⁹² ve Eadmer¹⁹³ gibi önemli kişiler, Meryem'in ilahî saflığa ve

¹⁸⁸ *GT&A* (S) 172, 192-193.

¹⁸⁹ 15 Ağustos 1212.

¹⁹⁰ 8 Eylül 1212.

¹⁹¹ *PVC* (S&S) 165.

¹⁹² I. Germanos, 715-730 yılları arasında Konstantinopolis Patrikliği görevinde bulunmuştur. Bizans İmparatoru III. Leon döneminde ortaya çıkan ikonoklazm (ikona kırıcılık, ikona düşmanlığı) fikrine karşı ikonodül (ikona hizmetkârlığı, ikona hürmetkârlığı) bir tavır sergilemiş ve imparator ile ters düşmesi sonucu patriklikten istifa etmiştir. Hem Ortodoks, hem de Katolik Kiliseleri'nde azizlik mertebesine yükseltilmiştir. Warren Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society* (Stanford: Stanford University Press, 1997) 350-353, 390.

¹⁹³ Eadmer, 1060 yılı civarında doğmuş ve takriben 1126'da ölmüş İngiliz din adamıdır. Canterbury Katedrali'nde kilise korosu şefliğinde bulunmuştur. Yoldaşlık ettiği Aziz Anselmus'un yaşamını kaydettiği *Vita Anselmi* isimli hagiografi çalışması ile tanınır. *De conceptione Sanctae Mariae* eseri

mükemmelliğe eriştiğini savunmaktadır. Bernard de Clairvaux'un kaleme aldığı, kısa fakat en önemli Maryoloji çalışmalarından biri olan *Sermones in Laudibus Virginis Matris* (Bakire Ana'yı Öven Vaazlar) eseri, Meryem övgüsünün oluşmasında büyük katkılara sahip olmakla beraber Meryem'e ilahî mükemmellik atfedilmesini reddetmektedir. Aynı şekilde, Aquinumlu Thomas¹⁹⁴ (1225-1274) da *Summa Theologiae* (Teolojinin Özü) eserinde Meryem'in diğer azizler kadar, hatta daha fazla saygıya lâyık olduğunu fakat tapınmanın yalnızca Tanrı'ya yönelik olması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁹⁵

Konu aldığımız yazarlar, dönemlerinin popüler edebî ürünlerinden alıntılar yapmayı ihmâl etmemişlerdir. Daha önce de değinildiği üzere Pierre, eserinin birkaç kısmında klasik edebî eserlere atıfta bulunmuştur. Örneğin, eser Ovidius'un *Ars Amatoria* (Aşk Sanatı) isimli manzum yapıtından bir beyit barındırmaktadır. 1209 yılı sonlarında Eaunes Manastırı'nı basan kişinin 1211 yılında Toulouse kuşatması sırasında öldürülüşü, Pierre için ilahî adaletin tecellisidir. Bu hadise üzerine yazar, Ovidius'a ait olan “Öldürmek için araç yapanların yaptıkları araçla ölmesinden daha adil bir şey yoktur”¹⁹⁶ sözü ile ilahî müdahalenin Haçlılar adına işlediğini ispatlamaya çalışmıştır. Yine, Toulouse'daki heretiklerin civar şehir ve diğer yerleşimlere sıçrayışını Iuvenalis'in¹⁹⁷ *Saturae* (Satirler) adlı eserinden birkaç dize ile açıklamıştır. Yazar, Iuvenalis'in “üzümün üzüme baka baka kararması veya arazide bir koyunun veya domuzun uyuzunun tüm bir sürüyü yok etmesi gibi”¹⁹⁸

ile Meryem'in ilahî masumiyetini savunmuştur. Christopher J. F. Williams, “Saint Anselm and His Biographers” *The Downside Review*, Vol.: 82, No: 267 (April 1964) 126-132.

¹⁹⁴ Aziz Aquinumlu Thomas (ya da Thomas Aquinas), 13. yüzyılda yaşamış, Dominiken tarikatına bağlı bir teologdur. Skolastik felsefe ekolünün önde gelen temsilcilerindendir. *Summa Theologiae* ve *Summa Contra Gentiles* adlı oldukça kapsamlı iki teoloji eseri oluşturmuştur. Brian Duignan (ed.), *Medieval Philosophy: from 500 to 1500 CE* (Chicago: Britannica Educational Publishing, 2011) 151.

¹⁹⁵ Duignan, *Medieval Philosophy*, 63. Emery de Gaál, “Our Lady and the Saints” içinde *The Oxford Handbook of Catholic Theology* (eds.: Lewis Ayres, Medi Ann Volpe, Thomas L. Humphries) (Oxford: Oxford University Press, 2019) 219-221

¹⁹⁶ “Neque enim lex justior ulla / Quam necis artifices, arte perire sua.” *PVC* (PL) 580. “Iustus uterque fuit: neque enim lex aequior ulla est / Quam necis artifices arte perire sua.” Ovid, *Ars Amatoria, Book I* (ed. Adrian Swayne Hollis) (Oxford: Clarendon Press, 1989) 25.

¹⁹⁷ Decimus Iunius Iuvenalis, Latin edebiyatının gümüş çağı içerisinde sayılan, İmparatorlar Trajanus ve Hadrianus dönemlerinde yaşamış bir satir şairidir. Son Latin klasik şairlerinden ve Latin edebiyatının satiristleri arasında en tanınanlarındandır. Şairin oluşturduğu sert ve acımasız satirler, *Saturae* başlığı altında toplanmıştır. Müzehher Erim, *Lâtin Edebiyatı* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987) 197-198.

¹⁹⁸ “Uva... compacta, livorem ducit ab uva, Et grex totus in arvis, Unius scabie cadit, et porrigine porci.” *PVC* (PL) 545. “...sicut grex totus in agris/ unius scabie cadit et porrigine porci/ uvaque

sözlerini kullanarak heretikliğin Toulouse çevresine yayıldığını ifade etmektedir. Birkaç kez daha klasik eserlere referans veren Pierre kadar yoğun olmasa da Guillaume da çeşitli klasik yazarlardan alıntılar yapmıştır.¹⁹⁹

Canso incelendiğinde, yapıtın kendisinin başlı başına bir atıf olduğu ileri sürülebilir. Guilhem de Tudela, eserini *Canso d'Antioca*'nın²⁰⁰ ölçüsüne ve melodisine uyacak şekilde yazmıştır. Böylece Guilhem'in döneminde yeterince iyi bilindiğini düşündüğümüz *Canso d'Antioca*'yı bilen bir trubadur, *Canso*'yu da şarkı biçiminde okuyabilecek ve eserin notalarını öğrenme zahmetinden kurtulacaktır. Ancak *Canso d'Antioca*'nın metninin büyük bir kısmı ile notaları günümüze ulaşamamıştır. Ek olarak Graham-Leigh, Guilhem'in eserine *Canso d'Antioca*'yı temel almasında yatan bir başka sebebin de Albi Haçlı Seferi ile I. Haçlı Seferi'ni benzer olaylar olarak görmesi ve Albi Haçlı Seferi'ni desteklediğini gösterdiğini belli etme isteği olduğunu düşünmektedir.²⁰¹

Guilhem'in hâkim olduğu edebî eserler *Canso d'Antioca* ile sınırlı değildir. Béziers önlerindeki Haçlı ordusunu Yunan Mitolojisi'nde Truva Savaşı'nın taraflarından olan Sparta Kralı Menelaos'un ordusuyla kıyaslayacak derecede mitoloji bilgisine haiz olan²⁰² yazar, kendi yazdığı bölümün çeşitli kısımlarında daha önceden yazılmış olan *chanson*'lara ve hikâyelere referanslar vermiştir. *Canso*'nun Guilhem'e ait kısımlarında Charlemagne ile ilişkilendirilen hikâyelerden ve *Raoul de Cambrai*'²⁰³ adlı *chanson de geste*'den alıntılar bulunmaktadır. Béziers'in ganimetlerinden men edilen Haçlı *ribaud*'lar tarafından ateşe verilmesini aktaran yazar, onları Douai yakınlarındaki zengin bir şehri yakan Raoul de Cambrai'ye benzetmiştir. *Raoul de Cambrai*'de annesi Aalis tarafından azarlanmasının ardından hiddetlenen Raoul'un annesine tokat atması ile mutfak görevlilerinin yağmaladıkları mallar ellerinden

conspecta livorem ducit ab uva." Juvenalis, *Saturae*, II, 79-81. <https://www.thelatinlibrary.com/juvenal/2.shtml>. (Erişim Tarihi: 2.07.2020).

¹⁹⁹ GP (S&S) xix.

²⁰⁰ *Canso d'Antioca*, Oksitanca olarak yazıya geçirilmiş ve I. Haçlı Seferi'ni hikâyeleştiren bir *chanson de geste* örneğidir. 1130 yılına tarihlendirilmiş olan bir nüshası mevcut olan eserin büyük bir kısmı kayıptır. Linda M. Paterson "Occitan Literature and the Holy Land." içinde *The World of Eleanor of Aquitaine: Literature and Society in Southern France between the Eleventh and Twelfth Centuries* (ed.: Marcus Bull, Catherine Léglu) (Woodbridge: Boydell Press, 2005) 145.

²⁰¹ Graham-Leigh, *Southern*, 24.

²⁰² GT&A (F) 32-33.

²⁰³ Bu eser, Raoul de Cambrai adlı bir kurgusal kahramanın Kral Louis ile Vermandois bölgesinin aidiyeti üzerine yaşadıkları anlaşmazlık sonucu krala isyanını konu almaktadır. "Chansons de Geste" TNPEOPP, 181.

alındıktan sonra Béziers'i yakmaları, yazar için benzer sebepler ve sonuçlar içeren olaylardır.²⁰⁴ Béziers'te yaşananların ardından Haçlıların Carcassonne'a saldırmayı planladıkları kısımda ise Guilhem, Carcassonne'un ele geçirilmesi zor bir bölge olduğunu Charlemagne efsanelerinin bir parçası olan Carcassonne ve Narbonne'un alınışı hikâyesi²⁰⁵ ile örneklendirmiştir. Guilhem, Charlemagne'ın dahi Carcassonne'u yedi yıldan fazla kuşattıktan sonra mucizeler sayesinde ele geçirdiğini söyleyerek, bazı Haçlıların Carcassonne'u ele geçirme fikrine soğuk bakmalarını haklı bulduğunu ifade etmiştir.²⁰⁶

Canso'nun anonim yazarı da kendinden önceki eserlere en az Guilhem kadar hâkimdir. Yazar, *Prise d'Orange*²⁰⁷ ve *Chanson de Roland*²⁰⁸ gibi Ortaçağ'ın önemli *chanson de geste*'lerine atıflar yapmıştır. Anonim yazar, 1217 sonbaharında Kont VI. Raymond'un Toulouse'a geri dönmesi ile şehir ahalisinin Roland'ın yakın dostu – ayrıca bazı hikâyelerde Charlemagne'ın 12 yoldaşından biri- olan Olivier kadar cesur hissettiğini ve Haçlılara meydan okuduğunu aktarmıştır.²⁰⁹ 1216 yılında VII. Raymond'un Beaucaire'i kuşatması sırasında savunmacı Haçlılar arasında geçen bir hayalî diyalog içerisinde ise *Prise d'Orange*'ın günümüze ulaşmamış bir versiyonundan örnek verilmiştir.²¹⁰

²⁰⁴ *GT&A* (S) 21-22. Raoul'un bu hikâyesi günümüze ulaşan *Raoul de Cambrai* içeriğinde tam olarak geçmemektedir. Bu kısmın Guilhem'in döneminde var olan daha erken bir nüshadan alıntı olduğu ihtimal dâhilindedir. *GT&A* (S) 22, dn. 1.

²⁰⁵ Bu hikâyenin en erken yazılı formu Guilelmus Paduanus tarafından 13. yüzyılda *Gesta Karoli Magni ad Carcassonam et Narbonam* (Charlemagne'ın Carcassonne ve Narbonne'daki İşleri) başlığıyla kaleme alınmıştır. James B. Williams, “For the Honour of the Blessed Virgin’: The History and Legacy of Charles’s Devotion to Mary in the Gesta Karoli Magni ad Carcassonam et Narbonam” içinde William J. Purkis, Matthew Gabriele (ed.) *The Charlemagne Legend in Medieval Latin Texts* (Woodbridge: Boydell & Brewer, 2016) 153.

²⁰⁶ Guilhem, Charlemagne'ın kuşatması ile ilgili olarak aktardığı anekdotu tamamen gerçek olarak kabul etmemekle birlikte, bunun Haçlılar arasında yaşanan durumu betimlemek için iyi bir örnek olduğunu düşünmüştür. *GT&A* (S) 22.

²⁰⁷ *Prise d'Orange* (Orange'ın Alınışı), 12. yüzyıl sonlarında yazıya geçirildiği düşünülen bir *chanson de geste*'dir. Eser, Guillaume de Gellone'dan esinlenilerek oluşturulmuş olan Guillaume d'Orange adlı bir hayalî soylunun Sarazenlerin elinde bulunan Orange şehrini ele geçirmesi sürecini anlatmaktadır. Claude Lachet, “Prise d'Orange” *Dictionnaire des lettres françaises: le Moyen Âge* (eds.: Geneviève Hasenohr, Michel Zink) (Paris: Fayard, 1992) 1204-1205.

²⁰⁸ *Chanson de Roland* (Roland'ın Şarkısı), *chansons de geste* türünün başyapıtı ve ilk örneklerinden biri olarak bilinmektedir. En erken nüshası 1100 yılı civarına ait olan eserde Charlemagne döneminde yaşayan Roland adlı bir kahraman ve dostlarının Sarazenler'e karşı verdiği mücadeleler konu alınmaktadır. “Chansons de Geste” *TNPEOPP*, 181.

²⁰⁹ *GT&A* (S) 123.

²¹⁰ *GT&A* (S) 91, dn. 1.

Görüldüğü üzere incelediğimiz kaynaklar genel olarak güçlü bir edebî arka plana sahiptir. Yazarlar, aldıkları iyi eğitim ve sahip oldukları edebî yetenek ile genel olarak güçlü hitabet öğeleri, kelime oyunları ve tasvirler kullanmışlardır. Ayrıca yazarlar, klasik kültür ve dönem edebiyatına dair bilgileri sayesinde eserlerini daha da zenginleştirerek okuyucunun üzerinde daha güçlü bir iz bırakabilmişlerdir. Bu edebî başarının önemli bir sebebi de 12. Yüzyıl Rönesansı'nın yazarlar üzerinde bıraktığı etkidir. Diğer yandan yazarlar, kendilerine özgü bir tarih metoduna sahip olup, okuyucuya doğru ve güvenilir olduklarını da kanıtlamak zorunda hissetmişlerdir. Bu amaçla eserlerinin başında okuyucuya söz veren, hatta eserler içerisinde çeşitli referanslar da vermiş olan yazarlar, yine de taraflı oldukları noktalar bulunduğunu saklayamamıştır.

Yazarlar; yaşantıları, eğitimleri ve sahip oldukları idealler gibi etkenlerin ışığında okuyucu üzerinde kişisel görüşleri yönünde yönlendirici fikirler uyandırmak istemişlerdir. Bu doğrultuda yazarlar, gerçekte yaşananları kendi bakış açılarından, gerek dinî, gerekse edebî yöntemlerle, hatta anonim yazarda görüldüğü gibi yerel kimlikleri ile zenginleştirdikleri anlatıları içerisinde sunmuşlardır. Yazarların aldığı Kilise eğitimi ve Albi Haçlı Seferi'nin dinsel yönü eserlerdeki yoğun dinî temayı, Güneylilerin Haçlılara karşı verdiği mücadele ise anonim yazarın kullandığı *paratge* gibi yerel kimlik öğelerini de açıklamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAKLARA GÖRE ALBİ HAÇLI SEFERİ'NDEN ÖNCE HERETİKLER

2.1. Heretikler Kimlerdir?

Albi Haçlı Seferi'nin temel amacı, Katharlar gibi heretik grupları Katolik Kilisesi'nin ruhanî yönetim sınırları içerisindeki Languedoc'tan söküp atmaktı. Fakat heretikler ile Kilise arasındaki mücadeleler Hristiyanlık tarihinin başlangıcına dek gitmektedir. Yeni Ahit'in Korintliler bölümünde geçen “*çünkü Tanrı'nın beğenisini kazananların belli olması için aranızda bölünmeler (sapkınlıklar) olması gerekiyor*”²¹¹ sözleri, dinsel sapkınlık sorununun Hristiyanlar arasında havariler döneminden beri bulunduğunu ortaya koyar. Tarihî süreç içinde Kilise'nin heretik olarak gördüğü gruplara karşı müdahaleleri de elde ettiği siyasî güç oranınca vaaz ve iknadan, seküler kuvvetler marifetiyle müsadere, sürgün ve hatta imhaya kadar çeşitlilik göstermiştir.²¹²

Hristiyan teolojisi içerisinde heretiklik, kısmen veya genel olarak Kilise doktrin ve uygulamalarına karşı çıkmak yahut bunları herhangi bir biçimde eleştirmektir.²¹³ Heretiklik için iki şeyin gerekli olduğunu ifade eden Malcolm Lambert (1931-), bunları “*muhalif inanç ve uygulamalarıyla (heretiğin) kendisi*” ve “*(heretiğin) görüşlerini mahkûm etmek ve ortodoks öğretiyi belirlemek için Kilise*” olarak tanımlamıştır.²¹⁴ Amerikalı yazar Robert Green Ingersoll (1833-1899) ise heretikliği “*Din bir palmiye ağacı gibidir; yüksekte yetişir. Solgun yaprakları sahîh iken yeni*

²¹¹ 1 Korintliler 11:19.

²¹² Malcolm Lambert, *Ortaçağda Dinsel Sapkınlıklar* (çev.: Erdem Gökyaran) (İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık, 2015) 11-16.

²¹³ Chas S. Clifton, *Encyclopedia of Heresies and Heretics* (New York: Barnes & Noble Books, 1997) xii. Albayrak, “İznik Konsili”, 103.

²¹⁴ Lambert, *Sapkınlıklar*, 13.

yaprakları ve tomurcukları heretiktir.” sözleriyle açıklamaktadır.²¹⁵ Hristiyanlığın ilk yıllarından beri heretik fikirler varlık göstermiştir. 11. yüzyıla dek var olan çeşitli heretik gruplar genellikle fikrî düzeyde faaliyet göstermiş, Kilise ile çeşitli fikirlerde uyuşmazlık yaşanmış fakat Kilise karşıtlığı yaygın bir biçimde görülmemiştir. 11. yüzyıldan itibaren Avrupa’da görünür hâle gelen heretikler ise Kilise’ye karşı tam bir başkaldırı içerisinde bulunmaları hasebiyle Hristiyanlığın ilk yıllarındaki gruplara nispeten daha radikal bir duruş sergilemektedirler.²¹⁶

Valdensiyenlik gibi nispeten ‘ılımlı’ dinsel sapkınlıklar, Kilise içerisinde zaman zaman sorunlar yaratmasına rağmen Kilise’nin daha öncelikli sıkıntıları bulunmaktaydı. Kilise’nin karşısındaki en büyük problem, Aziz Augustinus (354-430) döneminden beri Avrupa’da görülmeyen fakat Doğu Hristiyanlığını yüzyıllardan beri teyakkuz hâlinde tutan düalizm fikriydi. Düalist sapkınlık, Hristiyanlığın ilk yıllarında Markiyonizm²¹⁷ ile Hristiyan dünyasına girmiş, 3. yüzyılda Maniheizm, 7. yüzyıl içerisinde Pavlusçuluk²¹⁸ ve 10. yüzyıl itibarıyla Bogomilizm formunda Kilise’nin etki alanında varlık göstermiştir. 11. yüzyıla geldiğinde ise düalist heretikler Batı Avrupa’da görülmeye başlamıştır.

Düalizm kendisini birçok dinde çeşitli seviyelerde göstermektedir. Neredeyse tüm dinlerde iyi ve kötü, doğru ve yanlış, kutsal ve lanetli, günah ve sevap gibi birbirinin karşıtı olgular mevcuttur. Fakat Katharlar ve öncüllerinin teolojisinde gözlemlenen

²¹⁵ “Religion is like a palm tree—it grows at the top. The dead leaves are all orthodox, while the new ones and the buds are all heretics.” Robert Green Ingersoll, *The Works of Robert G. Ingersoll: Volume 12* (Frankfurt am Main: Outlook Verlag, 2018) 204.

²¹⁶ Lambert, *Sapkınlıklar*, 14.

²¹⁷ Sinoplu Marcion’un (85-160) fikir babası olduğu Markiyonizm inancı, İsa’nın Eski Ahit’in tanrısından ayrı ve daha yüksek bir kademedede olduğunu, Eski Ahit’in tanrısının kötü ve kıskanç bir varlık olduğunu ve İsa’nın insanî bir yönünün bulunmadığını iddia eder. Marcion, Kilise tarafından 2. yüzyılda heretik kabul edilmiştir. Jason BeDuhn, “The New Marcion: Rethinking the “Arch-Heretic”” *Forum (Third Series)*, Vol.: 4, No: 2 (Fall 2015) 165.

²¹⁸ Pavlusçuluk yahut Pavlikanizm, 7. yüzyılda günümüz Erzurum’u ve çevresinde ortaya çıkmış düalist heretik bir inanç biçimidir. Bu grup, bazı kaynaklar tarafından Antakya Patriği Samsatlı Pavlus’a (200-275) dayandırılrsa da, grubun bilinen ilk lideri Konstantin Silvanus (ö. 684) adlı Ermeni din adamıdır. Dünyanın kötü tanrı tarafından yaratıldığı gibi düalist inançlar barındıran Pavlusçular, vaftiz ve efkaristiya gibi ayinleri de reddetmişlerdir. Steven Runciman, *The Medieval Manichee: A Study of the Christian Dualist Heresy* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999) 46-62. İskender Oymak, “Pavlikianların Tarihçesi, İnanç Esasları ve Pratikleri” *Dini Araştırmalar*, Cilt: 11, No: 31 (Mayıs-Ağustos 2008) 138-148.

ve tezimizde değindiğimiz düalizm olgusu, iki zıt tanrısal varlığın birbiriyle sonsuz çatışma içerisinde bulunduğu ilahî düalist inancı ifade etmektedir.²¹⁹

Düalist inançlar ise *mutlak düalizm* ve *bastırılmış/hiyerarşik düalizm* olarak iki farklı gruba ayrılarak değerlendirilir. Ugo Bianchi (1922-1995), bu iki görüşün farklarını üç maddede açıklamaktadır. İlk olarak, mutlak düalizm iyi ve kötüyü iki kadim ve eşit değer olarak görmektedir. Bastırılmış düalizm ise kötüyü iyiden daha aşağıda ve nispeten daha zayıf olarak tasvir eder. İkincisi, mutlak düalizm, zamanı nispeten döngüsel olarak kabul eder ve iyi-kötü olgularının sonsuz bir kavgada bulunduğunu öne sürer. Bastırılmış düalizm ise zamanı çizgisel olarak kabul eder ve bir sonu olduğuna inanır. Zamanın sonunda ise kötünün iyiye yenileceğini savunur. Son olarak mutlak düalizm, maddi dünyanın kötücül bir tanrısal kuvvet tarafından oluşturulduğuna ve bu maddi dünyanın da özünde kötü olduğuna inanır. Bastırılmış düalizm ise yaratıcıyı ve yaratılanı iyi olarak görme eğilimindedir.²²⁰

2.1.1. Düalist ve ‘İhlmlı’ Heretiklerin Kökenleri

Düalizmin köklerinin Hristiyanlıktan çok daha önceye dayandığı bilinmektedir. Düalizm terimi ilk kez döneminin ünlü doğu uzmanı İngiliz Thomas Hyde (1636-1703) tarafından 1700 yılında kullanılmıştır.²²¹ Tanrı ve şeytanı iki eşit güç olarak gören tüm inanç biçimlerini düalist olarak tanımlayan Hyde’ın düalizmi, felsefede René Descartes’ın (1596-1650) zihin ve madde karşıtlığı, Platon’un (M.Ö.428-348) ölümsüz ruh ve ölümlü beden paradoksu ve hatta Immanuel Kant’ın (1724-1804) fenomen (görüngü) ve numen (eşyanın kendisi) zıtlığı teorileri içerisinde kullanılan düalizm ile benzerlik göstermektedir. Fakat Zerdüştlük ve benzeri antik dinlerde ve daha sonraları Hristiyan düalist heretiklerinde karşımıza çıkan teolojik düalizm, yukarıda da bahsettiğimiz gibi iyi ve kötü ilahî olgularının birbiriyle çatışmasını ve insanın bu çatışma içerisindeki rolünün belirlenmesini temel alır.

²¹⁹ Sean Martin, *The Cathars* (Harpender: Pocket Essentials, 2005) 16-17.

²²⁰ Ugo Bianchi, *Il Dualismo Religioso* (Roma, 1958) (akt.: Yuri Stoyanov, *The Other God: Dualist Religions from Antiquity to Cathar Heresy* (New Haven: Yale University Press, 2000) 4-5).

²²¹ Thomas Hyde, *Historia Religionis Veterum Persarum Eorumque Magorum* (Oxonii: Theatro Sheldoniano, 1700) 164. Jean Kellens, “Zarathushtra: Métamorphoses d'un Prophète” *Pensée grecque et sagesse d'Orient. Hommage à Michel Tardieu* (eds.: M.A. Ali Moezzi, Jean-Daniel Dubois, Christelle Jullien, Florence Jullien) (Turnhout: Brepols Publishing, 2009) 359.

Bilinen en eski düalist inanışlardan biri olan Zerdüştlük, düalizmin doğasını kuvvetli bir biçimde yansıtmaktadır. M.Ö. 8-7. yüzyıllarda yaşadığı varsayılan Zerdüş'tün oluşturduğu bir inanç sistemi olan Zerdüştlük, aslen bünyesinde iyiliği temsil eden *Spenta Mainyu* ve zıddı *Angra Mainyu* adlı ruhları barındıran tek bir yaratıcıya, *Ahura Mazda*'ya tapınmaktaydı. Fakat Pers İmparatorluğu'nun tarih boyunca geçirdiği değişimlerin inançlarına da yansımaları neticesinde *Angra Mainyu Ehrimen*'e dönüşmüş ve *Spenta Mainyu*'nun özelliklerini taşıyan *Ohrmazd* (Ahura Mazda) ile eşit bir kuvvet hâline gelmiştir. Böylece Zerdüştlük Ahameniş hanedanı devrinde (M.Ö. 6. ila 4. yüzyıllar) mutlak düalist bir inanca evrilmiştir.²²²

3. yüzyılda ortaya çıkan Maniheizm; Zerdüş, İsa ve Buda'nın geleneğinden geldiğini, yalnız onların açıklamadığı gerçekleri bildirmek üzere görevlendirildiğini iddia eden Mani adlı bir başka kişi tarafından ayrı bir din olarak oluşturulmuştur. Maniheizm, inanç yapısı olarak Zerdüştlüğe oldukça benzemektedir. Her iki inanış da beden-ruh çelişkisini ve 'maddenin kötülüğü'nü temel almaktadır. Ruh, idealar evreninin sahibi olan iyi tanrı marifetiyle yaratılmış olup özünde iyidir. Ancak beden maddeseldir ve kötü tanrı tarafından meydana getirilmiştir. İnsanın kurtuluşu ise ruhun bedendeki tutsaklığından kurtulması, arınması ve iyi kalmasıyla mümkündür.²²³

Hristiyanlık içerisinde ortaya çıkan ilk düalist görüşlerden olduğu kabul edilen Markiyonizm ise maddî dünyanın kötülüğünü ve reenkarnasyonu savunan Maniheizm'in bir parçası olmamakla birlikte Maniheizm ile belirli konularda ilişkili kabul edilmektedir. Sinoplu Marcion tarafından 2. yüzyılda oluşturulan akım, Eski Ahit'in tanrısının maddî âlemin yaratıcısı ve tabiatında kötü olduğunu, Yeni Ahit'in tanrısının ise maddî dünya ile ilişkisi bulunmayan, ruhanî varlıkların yaratıcısı ve iyi olduğunu savunur. Markiyonistlere göre iyi tanrı, kötü tanrıdan üstündür ve kurtuluş iyi tanrıya biatten geçer. İsa'nın doğası ise tamamen tanrısaldir ve hiçbir insanî öge içermemektedir. Marcion, Markiyonist kiliselerde okunmak üzere yalnızca Luka'nın nüshası ile Pavlus'un mektuplarından müteşekkil bir İncil oluşturmuştur.²²⁴

²²² Şinasi Gündüz, "Mecûsîlik" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 28 (2003) 279-284.

²²³ Şinasi Gündüz, "Maniheizm" *TDV İA*, Cilt: 27 (2003) 575-577.

²²⁴ Adolf von Harnack, *Marcion: The Gospel of the Alien God* (trans.: John E. Steely, Lyle D. Bierma) (New York: Labyrinth Press, 1990) 68-71. Albayrak, "İznik Konsili" 112.

Kathar öncesi düalist heretiklerin sonuncusu ve en bilineni ise 10. yüzyılda Bulgar İmparatorluğu sınırları içerisinde doğmuş olan ve Rahip Bogomil tarafından oluşturulduğuna inanılan Bogomilizmdir.²²⁵ Bogomil adının Eski Slavca “Tanrı’nın sevdiği” anlamına gelen bir takma isim olduğu düşünülmektedir.²²⁶ Bogomilizm, Doğu Avrupa ve Bizans topraklarında 10. yüzyıl sonrasında gözle görülür derecede etkili olmuştur. Düalist olan Bogomiller, canlı ve cansız dünyevî varlıkların kötü Tanrı tarafından yaratıldığına, buna rağmen canlıların ruhlarının iyi Tanrı tarafından oluşturulduğuna ve maddî zindanları olan bedenleri içerisinde kurtuluşa ermeyi beklediklerine inanmaktadırlar. Kathar dinî hiyerarşisindeki ruhbanlar ve sıradan inananlar arasındaki *perfecti-credentes* (mükemmeller-inananlar) ayrımı Bogomillerde de görülmekte, Bogomil taraftarları ‘kusursuzlar’ ve ‘inananlar’ olarak ikiye bölünmektedirler.²²⁷

İki heretik topluluğun da Eski Ahit’i reddetme, ‘kusursuz’ olmak için cinsiyet şartı aramama, et yemekten ve maddî varlıktan uzak durma, evlenmeyi ve çocuk yapmayı hoş karşılamama gibi özelliklerinin bulunması, Katharların Bogomiller ile kıyaslanmasına ve Kathar inançlarının köklerinin Bogomillere dayandırılmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte Ortaçağ Hristiyanlarının birçoğunun gözünde tüm düalist inanışlar, Maniheizmin kalıntıları idi. Keza, Anna Komnena (1083-1153) meşhur *Alexiad*’ında, kendi döneminde Bogomillerin, Messalyanların ve Pavlusçuların Filibe kentinde çoğunluğu oluşturduğunu ve bunların inanışlarının Maniheizmin bir kolu olduğunu iddia etmiştir.²²⁸

Heretik ilân edilen grupların tamamı düalist değildi. Heretik topluluklar arasında Kilise ile yalnızca Tanrı’nın ve İsa’nın sıfatları, Hristiyanların yaşam biçimi veya

²²⁵ Dimitri Obolensky, *The Bogomils: A Study in Balkan Neo-Manichaeism* (Twickenham: Anthony C. Hall, 1972) 117-118.

²²⁶ Bogomil adı, Eski Slavca “Bog” (Tanrı), “o” (-nın, -nin) ve “mil” (sevilen, merhamet edilen) kelimelerinin birleşimiyle oluşturulmuştur. Ad, Yunanca “Θεόφιλος” (Teofilos) ve Latince “Amadeus” adları ile aynı anlama ve amaca sahiptir. Bazı kaynaklar ise ismin aslının “Bogomol” (Tanrı’ya ibadet eden) olduğunu ve deformasyona uğrayarak Bogomil’e dönüştüğünü de ifade etmiştir. İsmi Bogomiller tarafından bilinçli bir şekilde seçildiği ya da inancın kurucusu olduğuna inanılan Bogomil’in adından geldiği mevzu ise tartışmalıdır. İsmajil Hodziç, *Bogomilizm ve Bosna-Hersek Bogomilleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2007) 6. Kadir Albayrak, *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi* (İstanbul: Emre Yayınevi, 2005) 123-124. Obolensky, *The Bogomils*, 119-120.

²²⁷ Frassetto, *Heretic Lives*, 20. Albayrak, *Bogomilizm*, 167-170.

²²⁸ Anna Komnena, *Alexiad: Malazgirt’in Sonrası* (çev.: Bilge Umar) (İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1996) 470-471, 506-507.

Kilise'nin Hristiyanlar üzerindeki rolü gibi daha spesifik konularda ayrıma düşenler de bulunmaktaydı. Örneğin, 4. yüzyıl civarlarında Arius'un (256-336) vaazları ile ortaya çıkan Aryanizm, teslis inancında tek tanrının parçaları olan Baba Tanrı ve Oğul İsa'nın birbirlerine denk olmadığını, bir anneden doğan İsa'nın, doğmamış olan Tanrı'ya eşit olamayacağını savunmuştur.²²⁹ Yine heretik olarak addedilen bir başka inanç olan Monofizitizm ise 325 yılında toplanan İznik Konsili üyeleri tarafından kabul edilen İsa'nın insanlığı ve tanrısallığı bir arada barındırdığı görüşünü reddederek tanrısallığın üstünlüğü neticesinde İsa'nın insanî özelliklerinden kurtularak tamamen tanrılaştığını savunmuştur. Kendi içerisinde de çeşitli kısımlara ayrılan monofizit görüşün temsileciliğini üstlenen birçok gruba geç antik çağ boyunca rastlanılmış ve bunlar seküler otoritelerce mahkûm edilmişlerdir.²³⁰

2.1.2. Ortaçağ Avrupası'nda Heretikliğin “Yeniden Dirilişi”

Avrupa'da 7. yüzyıl içerisinde münferit Aryan grupların İznik Konsili kararlarını kabul edişi sonrasında görülen ilk heretik hareketler, 11. yüzyılın ilk çeyreğinde gün yüzüne çıkmıştır. 1000 yılı civarında Héribert de Périgord (ö. t.1000) adlı keşişin ‘tüm Hristiyanlara yönelik’ mektubunda bahsettiği ‘Périgueux’lu heretikler’ ve 1018’de Adémar de Chabannes’ın (989-1034) kroniğinde Akitanyalı Maniheistler üzerine kayıtlar bulunmaktadır. 1022’de ise Orléans’ta gerçekleşen heretik idamlarına yer verilmiş ve Ortaçağ Avrupası’nda heretiklerle erken mücadele yöntemlerine yönelik önemli bilgiler aktarılmıştır.

Heribert de Périgord, 1000 yılı civarında Périgueux bölgesinde etkinlik gösteren bir heretik grup hakkında bir mektup kaleme almıştır. Heribert, bu yeni grubu *“Périgueux bölgesinde apostolik bir hayata öncülük ettiklerini iddia eden çokça heretik türedi. Et yemekten uzak dururlar, üçüncü gün²³¹ çok az içmek haricinde şarap içmezler. Günde yüz kez dua ederler ve para kabul etmezler,...”*²³² sözleriyle tasvir etmiştir. Ancak Claire Taylor’a göre, Héribert’in mektubu gerçek bir heretik

²²⁹ Albayrak, “İznik Konsili”, 120.

²³⁰ Albayrak, “İznik Konsili”, 124-128.

²³¹ Muhtemelen Paskalya.

²³² “Surrexerunt enim in Petragoriensi regione quam plures haeretici, qui se dicunt Apostolicam vitam ducere: carnes non comedunt, vinum non bibunt, nisi permodicum tertia die, centies in die genua flectunt,...” “Heriberti Monachi Epistola: De Haeretici Petragoricensibus” *Veterum Analectum, Tome 3* (ed.: Jean Mabillon) Paris: Ludovici Billaine, 1682) 467.

topluluğun varlığını ifade etmekten çok Cluny Manastırı'nda gayet katı kurallara göre yaşayan ve ibadet eden Benediktin keşişlerini hedef alan bir parodidir.²³³ Benzer biçimde Robert Ian Moore (1941-), mektubun Cluny keşişlerine yönelik “*satirik bir saldırı*” olduğunu öne sürmüştür.²³⁴

Kronik yazarı Adémar, 1018 yılında Akitanya'da varlık gösteren bir heretik grubundan:

“Kısa bir süre sonra, Akitanya'da Maniheistler ortaya çıkıp sıradan halkın aklını çeliyorlardı. Vaftizi, haçı ve (Kilise'nin) tüm temel doktrinlerini reddediyorlardı. (Et) yemekten uzak duruyorlardı, keşiş hayatı sürdürüyor ve bekâretlerini koruyor gibi görünüyorlardı fakat kendi aralarında tüm zevkleri yaşıyorlardı. Aslen Deccal'in ulakları idiler ve birçok kişiyi inançtan uzaklaştırdılar.”²³⁵

şeklinde bahsetmiştir. Yine Adhémar, 1022 yılında Toulouse'da Maniheistlerin ortaya çıktığını, imha edildiklerini fakat yine de Maniheizm'in tüm Oksitanya'ya yayılmaya başladığını kısa ve ayrıntısız bir biçimde kaydetmiştir. Aziz Augustinus tarafından Maniheistlere atfedilen özellikler ile Adémar'ın 'Maniheistler'i büyük oranda benzeşmektedir. Fakat Adémar'ın kaydettiği heretikler, Aziz Augustinus döneminde varlık gösteren ve onun tarafından yazılan eserlerde ifşa edilen Maniheistler ile aynı değildir. Adémar'ın heretiklerle temasta bulunduğu dair herhangi bir kayıt bulunmamasına rağmen, heretiklere atfettiği monastik yaşam biçimi ile Aziz Augustinus dönemi Maniheistlerinden ayrı bir grubu tasvir ettiği açıktır. Adémar'ın Maniheist adını seçme sebebi ise grubun düalist yaklaşımını betimleme isteği olabilir.²³⁶

Yine 1022 senesinde heretikliğin fiilen ‘yeniden dirilişi’ Fransa'nın Orléans şehrinde vuku bulmuştur. Fransa Kralı II. Robert (972-1031) döneminde, 10 ila 14 kişi²³⁷

²³³ Claire Taylor, “The Letter of Héribert of Périgord as a Source For Dualist Heresy in the Society of Early Eleventh Century Aquitaine” *Journal of Medieval History*, Cilt 26, Sayı 4, Aralık 2000, 313-349.

²³⁴ Moore, *The War*, 59.

²³⁵ “Paulo post exorti sunt per Aquitaniam Manichei, seducentes plebem. Negabant baptismum et crucem et quidquid sanae doctrinae est. abstinentes a cibis, quasi monachi apparebant et castitatem simulabant, sed inter se ipsos omnem luxuriam exercebant, et nuncii Antichristi erant, multosque a fide exorbitare fecerunt.” Adémar de Chabannes, *Chronique* (ed.: Jules Chavaron) (Paris: Alphonse Picard et Fils, 1897) 173.

²³⁶ Taylor, “The Letter” 318. Moore, *The War*, 59.

²³⁷ Rodulfus'a göre 13 kişi ateşe atılmıştır. Jean de Ripoll adlı rahibin mektubunda ise 14 kişinin yakıldığı söylenmektedir. Diğer kaynaklar ise 10 ila 14 arasında değişen sayılar öne sürmüşlerdir.

heretik oldukları gerekçesiyle yakılarak idam edilmiştir. İdam edilenler arasında heretiklerin liderliğini üstlendikleri öğrenilen Étienne (ö. 1022), Lisoie (ö. 1022) ve Heribert (ö. 1022) adlı önemli din adamları bulunmaktaydı.²³⁸ Sözü edilen din adamları, kraliyet ailesinin yakınlarında bulunan ve itibar edilen kişilerdi. Hatta bu kişiler arasındaki Étienne, Kraliçe Constance'ın (t.986-1032) günah çıkartma ayiniyle ilgilenen hususî papazıydı. Lisoie, Orléans'ta bulunan Sainte-Croix Katedrali'nde koro şefliği görevinde bulunmaktaydı. Heribert ise diğerlerine nispeten daha az etkili bir kişi olarak, Saint-Pierre-le-Puellier okulunda hocalık yapmaktaydı. Arefast adlı bir kişinin aralarına sızması ve inançlarını öğrenmesinin ardından Étienne ve Lisoie'nin, Kral Robert'in başkanlığında Orléans'ta kurulan konsilde heretik inançlarını itiraf etmiş oldukları ve konsildekileri inançlarına davet ettikleri kaydedilmiştir.²³⁹

Rodulfus Glaber (t.985-t.1047) , Étienne ve Lisoie'in liderlik ettiği heretik topluluğun inançlarının İtalya'dan Fransa'ya gelen bir kadın tarafından getirildiğini aktarmıştır. Orléans heretiklerine yöneltilen ithamlar arasında Tanrı'nın kötülüğüne inanmak, efkaristiyayı ve vaftizi reddetmek, et yememek, evlilikten uzak durmak, büyük günahların affedilemeyeceğine inanmak gibi özellikle Maniheistlere ve daha sonra Katharlara atfedilen inançlar bulunmaktaydı. İnançlarının ortaya çıkmasının ardından heretiklerin ateşe atılarak idam edilmelerine karar verilmiştir. Ek olarak, gizli bir heretik olduğu iddia edilen ve Orléans hadisesinden üç sene önce ölen kilise korosu şefi Theodatus'un (ö. 1019) heretikliği 'kanıtlandıktan' sonra piskoposun emriyle kalıntıları mezarından çıkartılarak yola fırlatılmıştır. Ateşe atılacak olan heretikler, ateşten zarar görmeden çıkacaklarını söyleyerek Katolik inancına dönmeyi

Rodulfus, *Five Books*, 150-151. John of Ripoll içinde André, *Vie de Gauzlin, Abbé de Fleury* (ed. R. H. Bautier, Gillette Labory) (Paris, 1969), 181 (akt.: Moore, *The War*, 14).

²³⁸ Rodulfus, liderlerin Lisoie ve Heribert olduğunu iddia ederken, André ise Lisoie ve Étienne'in lider olduğunu aktarmaktadır. Adémar ise yalnızca Lisoie'in adını geçirmektedir. Heribert'in konumunun Étienne'e göre daha düşük olması ve André'nin Orléans yargılamasına katılmış olma ihtimalinin yüksekliği hasebiyle modern tarihçiler Étienne'in liderliğini onaylamaktadır. Rodulfus muhtemelen Étienne ile Heribert'i karıştırmıştır. Rodulfus, *Five Books*, 138-139. André, *Vie de Gauzlin*, 99 (akt.: Moore, *The War*, 15). Michael D. Barbezat, "The Fires of Hell and the Burning of Heretics in the Accounts of the Executions at Orleans in 1022" *Journal of Medieval History*, Vol.: 40, No: 4 (2014) 401-402.

²³⁹ Adolphe-Charles Peltier, *Dictionnaire Universel et Complet des Conciles tant Généraux que Particuliers, des Principaux Synodes Diocésains et des Autres Assemblées Ecclésiastiques les Plus Remarquables*, Tome 2 (Paris: Jacques-Paul Migne, 1847) 198-199. Rodulfus, *Five Books*, 140-141.

reddetmişler, ardından hızlı bir biçimde yanarak kül olmuşlardır.²⁴⁰ Batı Avrupa hudutları içerisinde Roma İmparatorluğu döneminden 1022 Orléans olaylarına dek, yaklaşık 600 yıl boyunca hiçbir heretik idamı yaşanmamıştı. Orléans heretiklerinin idam biçimi olan yakılma ise daha sonraki heretik idamlarına²⁴¹ da örnek olmuştur.²⁴²

2.1.3. 13. Yüzyılda Languedoc'ta Varlık Gösteren Heretikler

13. yüzyıla gelindiğinde, Guillaume de Puylaurens, Languedoc'ta Aryanların, Katharların (*manichaei* “Maniheistler”) ve Valdensiyenlerin (*sive Lugdunenses* “veya Lyonlular”) bulunduğunu aktarmıştır.²⁴³ Pierre des Vaux-de-Cernay, bölgede Katharların ve Valdensiyenlerin varlığını haber vermekte, Guilhem de Tudela ise “heretikler ve sandalet giyenler”²⁴⁴ olarak tasvir ettiği iki gruptan üstünkörü bahsetmektedir. Guillaume hariç hiçbir yazar Languedoc'ta herhangi bir Aryan varlığından bahsetmemektedir. Aryanların Albi Haçlı Seferi'nin hemen öncesinde bölgede bulunduğu dair tek veriye Guillaume'un kroniğinde rastlanmaktadır. Guillaume, 1178 yılında yaşanan ve şehrin düşüşüyle sonuçlanan Lavaur Kuşatması ardından sapkın inançlarından dönen iki üst düzey heretikten söz etmiştir. Söz edilen eski üst düzey heretiklerden biri olan Bernard Raymond, Toulouse'daki Saint-Étienne Katedrali'ne, Raymond de Baimiac ise Saint-Sernin Manastırı'na kanon²⁴⁵ olarak atanmıştır. Guillaume, “Haçlı ordularının Béziers'e gelmelerinden uzun süre önce”²⁴⁶ Bernard Raymond'un ‘Aryan’ olarak anıldığını hatırladığını, fakat onu bizzat görmediğini kaydetmiştir.²⁴⁷ *Chronica*'yı İngilizce'ye çeviren W. A. Sibly ve M. D. Sibly, bu dönemde Languedoc'ta Aryan varlığının söz konusu olmadığını,

²⁴⁰ Adémar, *Chronique*, 184-185. Rodulfus, *Five Books*, 138-151. Moore, *The War*, 13-15.

²⁴¹ Örneğin Anna Komnena'nın aktarışına göre, 1118 yılında Bogomil lideri Basileos'un Konstantinopolis içerisindeki Hipodrom'da (şimdiki Sultanahmet Meydanı) dev bir ateş içerisinde yakılarak idam edilmiştir. Taraftarları ise önce ateşle korkutulmuş, daha sonra sapkınlığında ısrar edenler zindanda can vermiştir. Anna Komnena, *Alexiad*, 507-515.

²⁴² Moore, *The War*, 15. Barbezat, “The Fires”, 399-401.

²⁴³ *GP* (D) 30.

²⁴⁴ “Ancs mais tan gran ajust no vis pos que fus nat, / Co fan sobrels eretges e sobrels sabatat” (Hayatımda, sanırım hiçbir zaman görmedim böylesi bir toplantıyı / Heretiklere ve takunya giyenlere karşı yapılmış olan gibi.) *GT&A* (F) 14-15. Valdensiyenler, havarileri taklit etmek amacıyla sandalet yahut takunya giyerlerdi. *GT&A* (S) 14, dn. 2.

²⁴⁵ Kanonlar, kilise meclisi üyesi olan ve bir kiliseye bağlı olabilen, fakat bazı durumlarda Kilise tedrisatından geçmemiş kişilerden de seçilebilen ruhbanlardır.

²⁴⁶ “longe ante fuere quam Biterrim cruce signatorum exercitus adveniret” *GP* (RHGF) 196.

²⁴⁷ *GP* (S&S) 12.

Aryan tabirinin fark gözetmeksizin tüm heretikleri tasvir etmekte kullanılan geniş bir terim olduğunu düşünmektedir.²⁴⁸

2.1.3.1. Katharlar ve Valdensiyenler

Languedoc'ta varlık gösteren en yaygın heretik grup Katharlardır. Kökeni Yunanca “*Καθαρός*” (Katharos; saf, temiz) kelimesine dayanan²⁴⁹ Kathar adı, 5. yüzyılda Aziz Augustinus tarafından kaleme alınan *De Haeresibus* adlı eserde ilk kez başka bir heretik grubu tanımlarken görülmektedir. Yazar, aynı zamanda “*Novatyanlar*” olarak da tanımladığı Katharları “*tiksindirici bir gurura*” sahip olmakla itham etmektedir. Aziz Augustinus, Katharların Novatus adlı bir kişinin liderliğinde toplandığını, saflık uğruna ikinci evliliği ve kefareti reddettiklerini aktarmaktadır. Bununla birlikte Aziz Augustinus, kendi dönemindeki Katharları Maniheistlerin bir kolu olarak görmekte ve onları Ortaçağ yazarlarının Languedoc'taki Katharları tasvir edişine dikkat çekici derecede yakın bir şekilde tanımlamaktadır.²⁵⁰ Nitekim günümüzde birçok tarihçi, Ortaçağ yazarlarının genellikle heretikleri anlamak ve sınıflandırmak için ekseriyetle Aziz Augustinus'un eserlerini bir kılavuz olarak gördüğünü düşünmektedir.²⁵¹

Bilindiği kadarıyla Katharlar düalist bir teolojiye sahipti. İyi ve kötü tanrının birbirine denk kuvvetler olduğu düşünülürdü. Genel kanı, Katharların Maniheistler, Pavlusçular ve Bogomiller gibi daha önceki zamanlarda formüle edilen düalist inançların bir devamı olduğu yönündedir. Fakat genel kanının aksini düşünen ve Katharların yukarıda saydığımız düalist gruplarla herhangi bir bağı olmadığını öne süren revizyonist tarihçiler de bulunmaktadır.²⁵² Daha önce değindiğimiz düalist gruplara benzer biçimde Katharlar da maddî evrenin kötü tanrı tarafından yaratıldığına ve ruhanî âlemin iyi tanrının işi olduğuna inanmaktaydılar. Kötü tanrı, Katharlar tarafından “Musa'nın tanrısı” ve “Eski Ahit'in tanrısı” olarak da anılmaktaydı. İsa'nın insanî doğasını ve haç üzerinde öldüğünü tümüyle reddediyor,

²⁴⁸ GP (S&S) 8, dn. 10.

²⁴⁹ GT&A (S) 14.

²⁵⁰ Saint Augustine, “De Haeresibus” içinde Liguori G. Müller, *The De Haeresibus of Saint Augustine: A Translation with an Introduction and Commentary* (Doktora Tezi, The Catholic University of America, 1956) 78-79, 85-91.

²⁵¹ Moore, *The War*, 219. Claire Taylor, *Dualist Heresy in Aquitaine and the Agenais, c.1000-c.1249* (Doktora Tezi, University of Nottingham, 1999) 29.

²⁵² Halim Işık, “Hristiyan Düalist-Gnostik Bir Tarikat Olarak Bogomilizm Ve Avrupa Heretik Topluluklarına Etkileri” *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1 (Temmuz 2017) 160-161. Robert Ian Moore, “The Origins of Medieval Heresy” *History*, Vol.: 55, No: 183 (1970) 21-36.

gerçek İsa'nın tamamen ruhanî bir varlık olduğunu ve maddesel evrenden bağımsız olduğunu öne sürüyorlardı. Bir kısım Kathar'a göre İsa ve Şeytan ise iyi tanrının iki evlâdıydı.²⁵³ Ayrıca Pierre des Vaux-de-Cernay'ın aktarımına göre Katharların başka bir kısmının gözünde iyi tanrının Ohola ve Oholiba²⁵⁴ adlı iki eşi ve bunlardan doğan çocukları bulunmaktaydı.²⁵⁵ Fakat bu iddiayı doğrular nitelikte hiçbir veri kaydedilmediği gibi, Katharların Eski Ahit'i kabul etmediği düşünüldüğünde böyle bir inancın Katharlar arasında gerçekten var olmadığı söylenebilir.

Katharlar hayvansal gıdalardan mümkün mertebe uzak durmaktaydı. Reenkarnasyon inancına sahip olan Katharlar, canlıların daha önce ölmüş ve hayata tekrar dönmüş olan insanların ruhunu taşıyabileceğinden ve onların döngülerinden kurtulmalarını engelleyebileceklerinden çekinmişlerdir. Balıklar ise hayvansal gıdaların dışında tutulmaktadır.²⁵⁶ Evlilik ve cinsellik gibi üremeye ve dünyaya yeni bireyler getirmeye yol açacak fiiller de Katharlar tarafından kötü olarak tanımlanan işlerdi. Çünkü Kathar düşüncesinde beden içerisindeki bir ruh, maddî hapisane içerisindeki manevî bir varlıktı. Maddiyatın şeytanileştirilmesinden dolayı hiçbir ruhu yeni bir bedene hapsedmek hoş görülmemekteydi. Hamile Katharların diğer kadınlar tarafından aşağılandığı ve karınlarında küçük birer iblis taşıdığı imalarıyla karşılaştığı bilinmektedir. Hasta çocukların bakımı ve iyileştirilme çabaları ise reddedilir ve Katharların kendilerine ait *consolamentum* ayini uygulandıktan sonra doğal yollarla ölmeleri beklenilirdi. İnananlar bu kurallara Kathar ruhbanları olan *perfectus*'lar kadar sıkı bir şekilde uymak zorunda olmamakla beraber, kuralların çiğnenmesini hoş karşılamamışlardır.²⁵⁷

Katolik Kilisesi'ni “şeytanın evi” olarak gören Katharlar, kendilerine has bir yapılanmaya sahipti. Yalnızca Kathar öğretilerine inanan, fakat dinî görevleri olmayan seküler halktan kişiler *credentes* (inananlar, imanlılar), inananların dinî

²⁵³ *PVC* (S&S) 11. Bu itham, Rahip Kosmas'ın Bogomiller'in Yeni Ahit'te yer alan “Kaybolan Oğul Hikâyesi”ndeki (Luka 15:11-32) iki oğlun İsa ve Şeytan olduğuna dair inançlarının bulunduğunu iddia etmesine ciddi şekilde benzemektedir. Barber, *The Cathars*, 13.

²⁵⁴ Pierre'in bu isimlerle Eski Ahit'te geçen iki günahkâr kız kardeşin öyküsüne atıfta bulunduğu görülmektedir. Hezekiel 23.

²⁵⁵ *PVC* (S&S) 11.

²⁵⁶ Kathar düşüncesinde balıklar, denizde kendiliğinden ortaya çıkan varlıklar olarak görülmekteydi. Donald D. Sullivan, “Cathars” *Encyclopedia of Monasticism* (eds.: William M. Johnston, Christopher Kleinhenz) (London, Routledge, 2000) 251-252.

²⁵⁷ Michael Costen, *The Cathars and the Albigensian Crusade* (Manchester, Manchester University Press, 1997) 63-65. McGlynn, *Kill Them All*, 23-25.

ihtiyaçlarını karşılayan ve Kathar ğretilerine sıkı sıkıya bağlı olan ruhbanlara ise *perfecti* (mkemmeler) denmekteydi. Katharlar, ibadetlerinde yalnızca Yeni Ahit'i ve *Pater Noster* duasının düzenlenmiş bir formunu²⁵⁸ kullanmaktaydı. Bunun yanında Katharlar, vaftizi kabul etmiyorlardı. Vaftizci Yahya'nın dnyev bir materyal olan su ile uyguladığı vaftizin, İsa'nın gerçek vaftizini gölgelemek için yapıldığını düşünüyorlardı. Pierre des Vaux-de-Cernay, Katharların Katolik Kilisesi tarafından uygulanan vaftizi reddederek kendilerine özgü bir vaftiz biçimi kullandıklarını ifade etmiştir. Kathar 'vaftiz'ini okuyucuya açıklayan Pierre, bu ritüelin yeni ye tarafından sözlü olarak Katolik Kilisesi'nin inançlarının ve Katolik vaftizinin reddedilmesi, Kutsal Ruh'u elde etmesi amacıyla yeni üyenin ağzına yedi kere üflenmesi, ellerin yeni üyenin başının üstüne konulması ve siyah cübbe giydirilmesinden ibaret olduğunu yazmıştır.²⁵⁹

İncelediğimiz yazarlar tarafından Kathar *perfecti*'si arasından bazı kişilerin Kathar Kilisesi'nin 'diyakozları' ve 'piskoposları' olarak seçildiği ve aktif olarak görev aldıkları da kaydedilmiştir. 1167'deki Saint-Flix-de-Caraman Kathar Konsili kararları incelendiğinde, Kuzey Fransa, Albi, Toulouse, İtalya, Carcassonne ve Agen'de olmak üzere altı Kathar piskoposluğu teşkil olunmuştur. Bu Kathar piskoposlukları Konstantinopolis'teki Bogomil heretiklerinin lideri 'Papa'²⁶⁰ Niketas tarafından belirlenmiş, seçilen kişiler *consolamentum* ayini uygulanarak göreve başlamıştır. Kathar piskoposluk bölgelerinin sınırları, Katolik piskoposluklarının hlihazırda sorumlu olduğu alanlardan daha geniş tutulmuş ve mümkün olduğu durumlarda birleştirilmiştir.²⁶¹ Konsil kaydı hariç tutulduğunda dahi, yazarların 'baş

²⁵⁸ *Pater Noster* (Göklerdeki Babamız yahut Babamız), İsa tarafından insanlara öğretildiğine inanılan Hristiyanlığın temel duasıdır. Yeni Ahit'te iki versiyonu bulunmaktadır. Matta 6:9-13. Luka 11:2-4. Katharlar tarafından kullanıldığı düşünülen ve Oksitanca'dan İngilizce'ye çevrilen bir *Pater Noster* duası rneği için bkz.: Wakefield, Evans, *Heresies*, 483-493.

²⁵⁹ *PVC* (S&S) 14-15.

²⁶⁰ "Papa Niquinta" (veya Papas Niketas). "Charte de Niquinta" içinde Guillaume Besse, *Histoire des Ducs, Marquis et Comtes de Narbonne* (Paris, Antoine de Sommaville, 1660) 483-486. Niketas hakkında yeterli veri bulunmamaktadır. Fakat bu kişinin Konstantinopolis'te görev yapan bir Bogomil piskoposu olduğu ve Avrupa'da düalist inancın hiyerarşık yapılanmasının kurucusu olduğu kanısı hkimdir. 'Papa' kelimesinin Yunanca "Παπς" kökenli olduğu ve "piskopos" unvanına karşılık geldiği düşünülmektedir. Dimitri Obolensky, "Papas Nicetas: A Byzantine Dualist in the Land of the Cathars", *Harvard Ukrainian Studies*, Vol.: 7 (1983) 489-500.

²⁶¹ Barber, *The Cathars*, 71-73.

heretik' yahut 'sözde piskopos' olarak adlandırdığı, *perfecti* ile eşit ya da ondan daha yukarıda bir konumda bulunan çeşitli heretik liderler mevcuttur.²⁶²

Katharların Languedoc çevresinde kendi içlerinde eğitim, ibadet ve iletişim gibi işlerini gördükleri çeşitli bağlantıları bulunmaktaydı. Bölgede Kathar kadınlara ait olan ve Katoliklerin rahibe manastırlarına benzetilebilecek evler bulunmaktaydı. Buralarda çocuklar, gençler ve dullar için kalacak yer sağlanır, aynı zamanda Kathar öğretisi doğrultusunda dinî eğitim verilirdi. Bu gizli Kathar ağının teşkilinde Blanche ve Mabilla de Laurac gibi Güneyli kadın soylular da rol almıştır. Laurac ve Montréal'de belirlenmiş yerlerde düzenli olarak Kathar toplantıları yapıldığı da bilinmektedir.²⁶³

Valdensiyen inancı ise temelinde Katolik geleneğine Katar öğretilerinden çok daha yakın idi. Fakat Kilise'nin Hristiyanlık üzerindeki otoritesi neredeyse tamamen reddedilmişti. Kilise'nin lideri papalık tacını devralan bir insan değil, her daim İsa idi. Var olan Katolik Kilisesi ise ölümlü ve günahkârlar tarafından yönetilen ve tanrısallığını kaybetmiş, Büyük Babil'in²⁶⁴ ta kendisi idi. Dua ve ayinlerin yerel dillerde yapılmasını ve Kitab-ı Mukaddes'in yerel dillere çevrilerek halka sunulmasını savunuyorlardı. Ruhbanlık makamının varlığını kabul etmiyorlar, herkesin dinî görevleri yerine getirebileceğini ve her yerde dua edebileceğini düşünüyorlardı. Bir kişi fakirliği ve vaizliği seçerek din adamı olabilirdi. Valdensiyen vaizler dayı yahut amca anlamına gelen *barbes* adıyla çağırılıyordu. Valdensiyenlerde piskoposluk gibi gözetici ruhbanlık makamları bulunmamaktaydı. Valdensiyenler, bu görevi ifa etmek için yalnızca *majorales* adını verdikleri, diğer *barba*'lardan farkı olmayan yaşlı bir *barba* bulundurmaktaydı. Azizler ve şehitlere dua edilmesine ve onların kutsallaştırılmasına şiddetle karşı olan Valdensiyenler, kurtuluşun yalnızca Tanrı'ya edilen dua ve tövbe ile olabileceğini, sadece Tanrı'nın bağışlama ve afroz etme yetkileri olduğunu söylüyorlardı. Valdensiyenler, Araf'ın varlığına inanmamakla birlikte sonsuz Cennet ve Cehennem inançlarına sahiplerdi.

²⁶² Örneğin Guillaume, kroniğinde Saint-Félix-de-Caraman Konsili belgesinde Katharların Albi Piskoposluğu'nun başına geçirildiği kaydedilen Sicard Cellarier için "baş heretik" sıfatını kullanmıştır. *GP* (S&S) 15.

²⁶³ Barber, *The Cathars*, 35-36.

²⁶⁴ "Alnına şu gizemli ad yazılmıştı: Büyük Babil, dünya fahişelerinin ve iğrençliklerinin anası." Vahiy 17:5.

Ayrıca Eski ve Yeni Ahit'te yer alan hikâyelerin fabllar gibi öğretici ahlâkî dersler verme işlevine sahip olduğunu savunan Valdensiyeenler, bu anlatılardan farklı anlamlar çıkartmanın olumsuz sonuçlara yol açacağını düşünüyordı.²⁶⁵

Günümüzde revizyonist tarihçiler tarafından Katharların düalist yahut heretik olmadığı, bu ithamların yalnızca siyasî ve dinî emeller doğrultusunda kullanılmış bir sahte argüman olduğu iddiası tartışılmaktadır. Bu fikrin en önemli temsilcilerinden biri olan Robert Ian Moore (1941-), Languedoc'ta düalist heretiklerden ziyade sadece ruhban karşıtı hareketlerin bulunduğunu, Kilise'nin ve Kilise'ye bağlı yazar ve din adamlarının sözü edilen hareketleri bastırmak amacıyla 'Avrupa'daki düalist heretikler' algısını oluşturduğunu düşünmektedir. Bu iddianın en önemli dayanaklarından biri ise Kathar adının Ortaçağ'da nadiren kullanılması ve bu adlandırmanın başlı başına bir tarihsel problem oluşturmasıdır.²⁶⁶ Fakat Ortaçağ yazarları, Katharları farklı şekillerde adlandırmalarına rağmen bu topluluğun belirgin teolojik farklılıklarından ve öncülleri olarak görülen gruplar ile paylaştıkları ortak özelliklerden benzer biçimde söz etmiş, birçok modern tarihçi de Kathar adını çalışmalarında kullanmaya devam etmeyi seçmiştir.²⁶⁷

2.1.3.2. Kaynaklarda Katharlar ve Valdensiyeenlerin Sınıflandırılması

İncelediğimiz yazarlar, Katharların isimlendirilmesinde tek bir örneğe bağlı kalmamışlardır. Müelliflerin tek ortak noktası, ilginç bir biçimde Languedoc'taki düalist heretikleri "Kathar" olarak adlandırmamış olmalarıdır. Katharlar incelediğimiz eserlerde genellikle daha kapsayıcı bir terim olan "heretikler" şeklinde isimlendirilmişlerdir. Guillaume de Puylaurens ve Pierre des Vaux-de-Cernay "heretikler" adını hem Katharlar, hem de Valdensiyeenleri kast edecek şekilde kullanmıştır. Guilhem de Tudela ise bir noktada "takunya giyenler" olarak

²⁶⁵ Henry C. Vedder, "Origin and Early Teachings of the Waldenses, according to Roman Catholic Writers of the Thirteenth Century" *The American Journal of Theology*, Vol. 4, No. 3 (July 1900) 481-487. Gonzalo L. Pita, "Waldensian and Catholic Theologies of History in the XII-XIV Centuries: Part II" *Journal of the Adventist Theological Society*, Vol.: 26, No.: 1 (2015) 101-102. Eugene Lawrence, *Historical Studies* (New York: Harper & Brothers Publishers, 1876) 201-204.

²⁶⁶ Moore, *The War*, 6, dn. 1.

²⁶⁷ Örneğin; Pierre, Katharları "heretikler", Guillaume ise "Maniheistler" olarak adlandırırken ikisi de bu grubun Katolik din adamlarına düşman olduklarını, Eski Ahit'i reddettiklerini ve takipçilerini *consolamentum* ile kabul ettiklerini açıkça belirtmişlerdir. *GP* (S&S) 8-16. *PVC* (S&S) 11-15.

tanımladığı Valdensiyenleri düalist heretiklerden ayrı tutmuştur.²⁶⁸ Guilhem'in yaptığı bu ayrım, okuyucuya Valdensiyenlerin Katharlar kadar sapkın olmadığını ifade etmeyi amaçlamış olabilir. Yahut bu kelime seçimi yazarın yalnızca şiir biçiminde yazdığı eserinde kafiye ihtiyacından doğan bir yineleme niteliği taşıdığı da söylenebilir.

Guilhem'in *Canso* içerisinde Katharları tanımlamakta kullandığı "Bulgarlar" adı da benzer sebeplerle seçilmiştir. Yazarın kullanmış olduğu "Bulgarlar" yakıştırmaları bir etnik kökeni temsil etmemektedir. Bu isim, Katharizm'in Bulgar İmparatorluğu'nda doğmuş olan Bogomilizm kökenli oluşuna ve bu inanç sisteminin Katolik Avrupa'ya Bulgar toprakları üzerinden yayılışına atıf olarak kullanılmıştır.²⁶⁹ Fakat Pierre ve Guillaume, kendi eserlerinde Bogomiller ve Katharlar arasında herhangi bir ilişki kurmamaktadır. Gerek Pierre'in, gerekse Guillaume'un heretiklerin kökenleri ve diğer heretik topluluklar ile aralarındaki benzerlikleri tahlil etmelerinin hayli kolay olduğu düşünüldüğünde, yazarların bu ayrıntıyı belirtmekte lüzum görmediği öne sürülebilir.

Son olarak, eserlerde Katharlar için kullanılan bir diğer isim "Maniheistler"dir. Aziz Augustinus'un gözlemlerinden hareketle konulan bu ada bazı diğer Ortaçağ yazarlarının eserlerinde de rastlanmaktadır. Fakat incelediğimiz yazarlar arasında yalnızca Guillaume "Maniheistler" adını kullanmayı seçmiştir.²⁷⁰ Maniheist tanımı, daha önce sözünü ettiğimiz Adémar'ın kroniğinde de görüldüğü gibi düalist inançları benimseyen gruplara ithafen kullanılmıştır.²⁷¹ Aziz Augustinus'un eserlerine erişimi olan ve Maniheizm ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündüğümüz Pierre ise ilginç bir şekilde Katharizm ile Maniheizm'i ismen bağdaştırmamıştır.

Valdensiyenler, daha düşük seviyede bir tehdit unsuru olarak görülmelerinden mütevellit, söz konusu eserlerde Katharlar kadar sık anılmamıştır. Seferden çok kısa bir süre önce Avrupa içerisinde tesis olunan Valdensiyan inancı, Katharizm'e oranla daha az gizemliydi. Aynı zamanda Valdensiyenler, Guillaume'un aktardığı üzere başta Katharlar olmak üzere var olan diğer heretik gruplarla teolojik olarak çatışma

²⁶⁸ *GT&A* (S) 14.

²⁶⁹ *GT&A* (S) 12, dn. 4.

²⁷⁰ *GP* (S&S) 8.

²⁷¹ Taylor, "The Letter" 318.

hâlinde bulunmuştur. Valdensiyenler, bu adın haricinde “Lyonlular” ve “Lyonlu Fakirler” gibi isimlerle de anılmıştır. Bu isimler söz konusu heretik gruba Valdensiyenlerin lideri Pierre Valdo (t.1140-t.1205) ve onun vaaz verdiği ilk bölge olan Lyon şehrine ithafen verilmiştir. Valdensiyenler, yukarıda da değinildiği gibi giydikleri takunyalar sebebiyle “takunya giyenler” olarak da tanımlanmıştır.²⁷²

Heretikleri betimleyen Ortaçağ Hristiyan yazarların ekseriyeti, heretik grupların öncülleriyle aralarındaki farkları, düşünceleri ve önermeleri arasında ayırım yapmaksızın, belirli kalıplar çerçevesinde yorumlar getirmişlerdir. Ortaçağ yazarları, gerek kendi dönemlerinde oluşmuş olan heretik tanımlamalarını, gerekse Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında kullanılmış olan betimlemeleri tekrarlamışlardır. Genelde kibirli, cahil ve sahtekâr olarak tanımlanan heretiklerin imanlı görüntüleri ile perdeledikleri nefsânî ve ahlâktan yoksun bir yaşam sürdürdükleri de sıkça iddia edilmektedir.²⁷³ Tezimize konu olan yazarların heretikleri tasvir ediş şekilleri de diğer Ortaçağ yazarlarıyla benzerlik göstermektedir. Pierre, Kathar inananlarının tefecilik, hırsızlık, cinayet ve evlilik dışı ilişki gibi ahlâk dışı hareketler içerisinde bulunduklarını, Kathar *perfectus*’larının ise yalancı olduklarını ve bekâret iddiasında bulundukları hâlde bu beyanın sahte olduğunu savunmuştur.²⁷⁴ Guilhem, heretikleri aptallık ve kibirlilik ile suçlamaktadır.²⁷⁵ Guillaume ise heretiklerin varlığından dolayı Languedoc topraklarının hırsızlarla, katillerle, zinayla, tefecilerle, haydutlarla ve paralı askerlerle dolduğundan yakınmaktadır.²⁷⁶

Doğal olarak, söz konusu tasvirlerin doğruluğu tartışmalıdır. Öncelikle, Katharların inancında herhangi bir canlıyı öldürmenin katiyen yasak olduğu yukarıda belirtilmiştir. Kendini savunmak için dahi başka bir canlının katledilmesi kesin bir biçimde reddedildiği dönem kaynakları içerisinde de değinilmiş bir durumdur. Katharlar için evlilik, cinsel ilişki, hamilelik ve evlat sahibi olmak da hoş karşılanmayan durumlardır. Kathar dinleyicileri için kesin bir yasak bulunmamakla beraber, dinleyici kadınlarının hamile kalması durumunda diğer heretikler tarafından aşağılanmaya maruz kalması ve hamile bir kadına *consolamentum* ayini

²⁷² *GT&A* (S) 14.

²⁷³ Lambert, *Sapkınlıklar*, 13-14.

²⁷⁴ *PVC* (S&S) 12-13.

²⁷⁵ *GT&A* (S) 12.

²⁷⁶ *GP* (S&S) 8.

uygulanmaması gibi örnekler Katharların cinsel ilişkiye ve çocuk sahibi olmaya bakışlarının olumsuz olduğunu ortaya koymaktadır. Münferit örneklerin varlığı bir yana konduğunda, Katharlar arasında cinayetin ve zinanın Katoliklere göre daha yaygın olduğuna dair herhangi bir veriye sahip değiliz.²⁷⁷

Aynı şekilde, Katharların tefecilikle ilgilendiğine dair bir kanıt da bulunmamaktadır. *Perfectus*'ların nadiren ufak miktarlarda borç verdikleri bilinmektedir.²⁷⁸ Fakat borçlanan taraflar genelde güvenilir kişiler ile diğer Kathar heretikler ile sınırlıdır. Maddî varlığın kötü olduğuna inanan ve maddiyattan mümkün merteye uzak duran Katharların tefecilik ile ilgilenmemesi beklenen bir davranıştır. Diğer yandan Andrew Roach, Katharların tefeciliğe girişmemesinin ana sebebinin Languedoc bölgesinde hâkim olan tefeci karşıtlığı olduğunu düşünmektedir. Gerçekten de Languedoc halkı tefecilikten ve tefecilerden nefret etmektedir. 1211 yılında Toulouse Piskoposu Foulques'in Toulouse şehirlileri arasında kurduğu "Ak Kardeşlik" in²⁷⁹ heretikler ile birlikte tefecileri de hedef alan saldırıları Languedocluların tefecilik ile ilgili fikirlerini iyi bir şekilde ifade etmektedir. Fakat tefecilerin heretik olup olmadığı veya ne kadarının heretik olduğu bilinmemektedir.²⁸⁰

Yazarlar tarafından Valdensiyenlerin tasviri, Katharlara yöneltilen ağır ithamlarla dolu betimlemelere oranla daha yumuşaktır. Pierre, Valdensiyenlerin kötü insanlar olmalarına rağmen Katharlardan 'daha az sapkın' olduğunu ve birçok konuda Katoliklerle uyum içerisinde olduklarını aktarmıştır. Valdensiyenler ile Katolikler arasındaki dört büyük anlaşmazlığın ise "*havarileri taklit etmek amacıyla sandalet giymek, yemin etmekten kaçınmak, hiçbir şart altında can almamak ve gerektiğinde*

²⁷⁷ Frassetto, *Heretic Lives*, 71-72, 103. 14. yüzyılda gizli Kathar olan ve Montalliou'da bir Katolik kilisesinde rahiplik yapan Pierre Clergue'nun abartılı cinsel hayatı ve bu bölgede işlenen cinayetler gibi münferit örnekler bulunmaktadır. Emmanuelle Le Roy Ladurie, *Montalliou: Cathars and Catholics in a French Village, 1294-1324* (trans.: Barbara Bray) (Harmondsworth: Penguin Books, 1984) 157-159.

²⁷⁸ Andrew Roach, "The Cathar Economy" *Reading Medieval Studies*, Vol.: 12 (1974) 54.

²⁷⁹ "Ak Kardeşlik", Toulouse Piskoposu Foulques'un 1210 yılında Toulouse şehrinde bulunduğu sırada Toulouse ile Kilise arasındaki ilişkileri düzenlemek, heretikleri yok etmek ve Haçlılara destek sağlamak amacıyla Toulouselulardan oluşturduğu askerî amaçlar taşıyan topluluktur. Daha sonra bu topluluğa karşı kurulacak olan "Kara Kardeşlik" ile bir süre mücadele eden Ak Kardeşlik'in 1211 yılında Lavaur Kuşatması sırasında Toulouse'tan çıkarak Haçlı ordusuna yardım ettiği bilinmektedir. Fakat iki kardeşlik de kurulduktan 18 ay kadar sonra dağılmış ve Kont Raymond'un saflarına geri dönmüştür. Laurence W. Marvin, "The White and Black Confraternities of Toulouse and the Albigensian Crusade, 1210-1211" *Viator*, Vol.: 40, No: 1 (2009) 133-150.

²⁸⁰ Walter Wakefield, *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France, 1100-1250* (Berkeley: University of California Press, 1974) 75. Roach, "The Cathar Economy, 54.

sandalet giyen bir kişinin piskopos tarafından papazlığa atanmasa dahi komünyon ayinini gerçekleştirebileceğine inanmaları”²⁸¹ olduğunu ifade etmiştir. Guillaume ise Valdensiyenlerin diğer heretik gruplarla mücadele içerisinde olduğundan ve bundan dolayı bazı ‘cahil’ rahiplerin Valdensiyenleri hoş karşıladığından söz etmiştir.²⁸²

Kilise nazarında heretikler, diğer dinlere mensup gruplardan daha büyük bir tehlike olarak kategorize edilmiştir. Papa III. Innocentius’un (1161-1216) Fransa Kralı Philip Augustus’a gönderdiği mektupta Müslümanların heretiklerden daha hafif bir tehdit olduğunu ifade etmesi, bu görüşü en iyi şekilde yansıtmaktadır. Hristiyan kökenli heretiklerin ‘kâfirler’den daha tehlikeli görülmesinin ana sebebi ise Hristiyan olmayanların Hristiyanlığı tümüyle reddetmeleri ve tamamıyla farklı dogma ve uygulamalara sahip olmalarıdır. Hristiyan kökenli heretikler ise Hristiyanlığın temel unsurlarına (İsa’nın insanların günahı için ölmesi gibi) inanmakla birlikte bu dogmalara farklı anlamlar yüklemekte ve aslından uzaklaştırmaktadır. Yine heretikler, Kilise’nin kesinlikle uyulması gereken kurallar olarak kabul ettiği birçok noktayı sorgulamakta veya reddetmektedir. Hristiyanlık ile aynı temeller üzerinde durması hasebiyle heretikler, diğer dinlerin aksine Kilise’ye bağlı Hristiyanları kendi bünyesine kolaylıkla katabilmektedir. Böylece heretiklerin varlığı, hem Kilise’nin otoritesine zarar vermekte, hem de heretikliğin hedef kitlesi olan Katolik cemaatini Kilise’den kopartmaktadır.²⁸³

Heretik gruplar Katolik Kilisesi’nin sadece manevî otoritesine değil, malî kaynaklarına da hasar vermiştir. Katharlar, (daha çok *perfectus*’lar) Languedoc’un çeşitli bölgelerinde yerel yöneticiler tarafından vergiden muaf tutulmuştur. Ek olarak, Kathar *perfectus*’ları, ölmek üzere olan Kathar dinleyicilerine *consolamentum* ayini uygulamak karşılığında kazanç elde etmişlerdir. Bu ritüel ardından ölen dinleyicinin mal varlığının kendi belirlediği yahut daha sonraki dönemlerde görüldüğü şekilde kendi adına belirlenen bir kısmını Kathar ‘Kilisesi’ tasarrufuna bırakması

²⁸¹ “in quatuor praecipue consistebat error eorum, in portandis scilicet sandaliis more apostolorum et in eo quod dicebant nulla ratione jurandum, vel occidendum; in hoc insuper quod asserebant quemlibet eorum in necessitate dummodo haberet sandalia, absque ordinibus ab episcopo acceptis, posse conficere corpus Christi.” *PVC* (PL) 548.

²⁸² GP (S&S) 8. *PVC* (S&S) 14.

²⁸³ Durgun, “Multifaceted” 176-177, dn. 3. Runciman, *Manichee*, 1-2.

beklenmekteydi. Mallarının Katharlara miras olarak bırakılması hususunda herhangi bir düzenleme yoktu. *Consolamentum* ayini sonrasında dinleyiciler tarafından *perfectus*'lara paranın yanı sıra kumaş, kıyafet ve hatta toprak bile miras bırakıldığı görülmüştür. Foix Kontu Raymond-Roger'in (1152-1223) gayrimeşru kızı Esclarmonde de Foix (ö. 1215) 1215 senesinde, ölümünün ardından Katharlara teslim edilmek üzere 22 *denarius* ile bir gömlek, bir kat keten kumaş, bir yaba, bir altın para ve bir cübbe gibi eşyalar bırakmıştır.²⁸⁴ Kont Raymond-Roger'in vassalı ve Mirepoix hâkimi olan Pierre-Roger de Mirepoix (ö. 1209) ise öldüğünde *perfectus*'lara 200 *solidus* ile bir üzüm bağı miras bırakmıştır.²⁸⁵

Katharların aksine, Valdensiye'nin kendi cemaatinden Katolik Kilisesi'ne benzer şekilde dönemlik vergiler toplamıştır. Dinî vecibelerin yerine getirilmesi için seküler Valdensiye'nin, fakirlik içinde yaşaması beklenen Valdensiye'nin din adamlarına belirli ücretler vermekle yükümlüydü. Bu nedenle Valdensiye'nin çeşitli dönemlerde Katolik Kilisesi'ne de fazladan vergi ödemeyi reddettiği görülmüştür. Valdensiye'nin Languedoc bölgesinde Kilise'nin ekonomik kaynaklarına verdiği hasarın derecesi bilinmemektedir. Fakat vergi ödememenin Katolik cemaat arasında gizlenmelerini engelleyeceği ve dikkat çekecekleri göz önüne alındığında, Valdensiye'nin Katolik Kilisesi'ni uğrattığı malî zararın Katharlara oranla dikkate alınacak bir miktar olmayacağı düşünülebilir.²⁸⁶

Genel olarak heretikler, bağlı bulundukları gruplara göre Katolik Kilisesi ile kısmen yahut tamamen ayrı düşen inançlara sahipti. Kilise ile heretiklerin inanç birliği ne derecede olursa olsun, tüm heretik grupların Kilise'den bağımsız bir doktrini, ekonomik düzeni ve hiyerarşisi bulunmaktadır. En önemlisi, heretik grupların tümü Kilise'yi tamamıyla reddetme yahut reforme etme eğilimindedir. Bu farklılıklar, Katolik Kilisesi'nin ruhanî yönetimi altında bulunan bölgelerde irili ufaklı boşluklar yaratmıştır. Kilise'nin dolduramadığı boşluklar müsait şartlar elde edildiği takdirde heretikler tarafından tahkim edilmiş ve Kilise'nin yanı başında büyüyen yeni tehlikeler hâlini almışlardır.

²⁸⁴ Roach, "The Cathar Economy" 53-54.

²⁸⁵ Roach, "The Cathar Economy" 54.

²⁸⁶ Gabriel Audisio, *The Waldensian Dissent: Persecution and Survival c. 1170-c. 1570* (trans.: Claire Davison) (Cambridge: Cambridge University Press, 2003) 97-98.

2.2. Albi Haçlı Seferi Öncesi Languedoc'taki Heretiklerin ve Kilise'nin Nüfuzu

Languedoc topraklarına gerçekleştirilen Albi Haçlı Seferi'ni değerlendirmeden önce bölgede heretikliğin yaygın olmasının nedenleri üzerinde durmak gerekir. Heretiklerin inançlarını halka tanıtmadaki başarısı ve gizlilik esasıyla teşkil ettikleri kuvvetli bağlantılar, böylesi bir etki yaratmak için tek başına yeterli olamazdı. Halkın heretiklere ve Kilise'ye yönelik fikirleri, Kilise'nin bu dönemdeki pozisyonu ve soyluların taraflar arasında yaptıkları seçimler gibi sebepler, Languedoc'ta baş gösteren heretik problemini diğer bölgelerdekilere göre daha karmaşık ve dikkat çekici kılar.

Heretiklerin Languedoc'ta kök salabilmesinin en önemli sebeplerinden biri, Languedoc soylularının ve halkının farklılıklar konusunda Avrupa'nın diğer kesimlerine nazaran daha hoşgörülü olmasıdır. Halkın dine olan bakış açısının farklılığı ve Kilise'nin müdahalelerinin sınırlı oluşu, bölgedeki heretik ve Katolik nüfusun bir arada yaşamasına olanak vermiştir. Joseph Strayer (1904-1987), Languedoc'ta dine bağlılığın Birinci Haçlı Seferi'ne katılan Toulouse Kontu IV. Raymond (1156-1222) döneminde dahi Kuzey Fransa kadar kuvvetli olmadığını ifade etmektedir. Öyle ki Güneyli soylu ailelerin büyük bir kısmının akrabaları arasında bir ya da daha fazla heretik bulunabilmekteydi. Pierre'in Kont VI. Raymond ve Kont Raymond-Roger gibi soylulara yönelttiği heretiklik ithamların dışında, daha önce de adı geçen Kont Raymond-Roger'in kızkardeşi Esclarmonde de Foix, bu kişiler arasında en bilindik örnektir. Soylular, muhtemelen heretikleri tehlike olarak görmemelerinden dolayı heretik akrabalarını Katolikliğe döndürmek için herhangi bir baskı uygulamamıştır. Nitekim Toulouse gibi büyük şehirlerde özellikle heretiklerden danışmanlar seçildiği de bilinmektedir.²⁸⁷

Heretiklere sağlanan imkânlar bu kadarla sınırlı kalmamıştır. Ufak bir grup olduğu düşünülse de heretiklerin halk üzerindeki etkisi o kadar kuvvetliydi ki, bölgedeki alt kademe soylular ve şövalyeler, otorite elde etmek amacıyla heretikler ile işbirliği içerisinde bulunmuştur. Kimi zaman vergiden ve askerlik görevinden muaf tutulan heretikler, kendi defîn törenlerini gerçekleştirme şansına sahipti. Guillaume'a göre

²⁸⁷Strayer, *The Albigensian*, 21-22. John M. O'Brien, "Jews and Cathari in Medieval France" *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 10, No. 2 (January 1968) 215-216. Runciman, *Manichee*, 1.

heretiklerin kendilerine ait mezarlıkları dahi bulunmaktaydı. *Consolamentum* ayini sonrası heretiklere bırakılan mallara karışılmaması dolayısıyla bu gruplar Katolik Kilisesi'ne bağlı ruhbanlardan daha yüksek gelirler elde edebiliyorlardı. Heretik din adamları ile birlikte seyahat eden askerî gruplar ise Albi Haçlı Seferi öncesi Languedoc'ta düşman askerlerinden emin bir biçimde hareket edebiliyordu.²⁸⁸

Soylularda olduğu gibi, din adamlarının yakın akrabalarının da heretik inançları benimsediği görülmüştür. Albi Piskoposu Guilhem Peyre'in (ö. 1230) akrabası ve adaşı Guilhem Peyre'in ölüm döşeginde dahi Katolik defin törenini reddederek Kathar usulünce ve *perfecti* tarafından gömülme isteğinde belirttiği kayda geçmiştir. Piskoposun tüm ısrarına rağmen Guilhem Peyre, hiçbir yol bulamasa bile emekleyerek hatta sürünerek 'iyi adamlar'ın yanına gideceğini belirtmiştir. Bu anıyı bizzat piskopostan dinleyen Guillaume, piskoposun çaresizce Guilhem Peyre'in evini terk ettiğini yazmıştır. Halk içerisinde basit bir kişi olan Guilhem Peyre gibi insanlar dahi, hem yakın akrabası hem de ruhanî olarak lideri olan bölge piskoposuna kulak asmadan kendi inançlarını takip edebilmiştir. Bu durum, bize hem bölgedeki heretiklerin etkisinin ne denli kuvvetli olduğunu, hem de hangi seviyede olursa olsun halkın gözünde Katolik ruhbanların ne kadar itibarsızlaştığını göstermektedir.²⁸⁹

Güneylilerin farklı inançlardaki insanlara yönelik hoşgörüsü Katolik din adamları için geçerli değildi. Guillaume, bölgedeki rahiplerin halk arasında özel saç kesimlerini²⁹⁰ saklayarak dolaştığını, Katolik topraklarında Yahudiler için kullanılan aşağılamaların benzerlerinin Güneyliler arasında Katolik rahipler için kullanıldığını aktarmıştır.²⁹¹ Gerçekten de Languedoc bölgesinde heretikler ile birlikte ruhban karşıtı hareketler yoğun destek almıştır. Heretikler, ekseriyetle Katharlar, neredeyse

²⁸⁸ GP (S&S) 8-9.

²⁸⁹ GP (S&S) 13-14.

²⁹⁰ Tepe tıraşı (*tonsura*, *prima tonsura*, İng.: *tonsure*). Başın tepesinin kazınıp alın hizasından başın arkasına kadar uzanan bir hale bırakıldığı saç modelidir. Tepe tıraşının amacı, kişinin kendisini Tanrı'ya ve Tanrı'nın insanlarına yardımcı olmaya adanmış olduğunu göstermektir. Bu biçim Katolik ruhbanlarca kullanılmakla birlikte, farklı bölgelerde başın farklı kısımlarının tıraş edildiği de bilinmektedir. Tepe tıraşı, Erken Ortaçağ'da yaygın olarak uygulanmaya başlayıp 1972 yılında Papa VI. Paulus tarafından zorunlu olmaktan çıkartılmıştır. SS Paulus VI, *Ministeria Quaedam*, Motu Proprio (15.08.1972) https://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_1972-08-15_SS_Paulus_VI_Motu_Proprio_Ministeria_Quaedam_LT.pdf.html (Erişim Tarihi: 12.08.2020). Daniel McCarthy, "On The Shape of the Insular Tonsure" *Celtica*, vol.: 24 (2003) 140-141.

²⁹¹ GP (S&S) 8-9.

tüm Güneyli ailelere sirayet etmiştir. Kathar inancı, yerelleşme ve halkla iç içe geçme konusunda Katolik Kilisesi'nden daha başarılı olmuştur. *Perfectus*'ların Languedoc ve çevresinde gezerek halkın ana dili olan Oksitanca lisanında vaazlar vermeleri, Kathar inancının bölgede bilinirliğini ve Languedoc kültürü ile bütünleşmesini sağlamıştır. Katolik Kilisesi'nin kadınlara vermediği ruhanî mertebeyi *perfecta* adı altında başışlayan Kathar inancı, bölge kadınları arasında oldukça popüler olmuştur.²⁹²

Kadınlar ve kız çocukları için belirli evlerde eğitim veren *perfecta*'lar, böylece bu kadınların yetiştirdiği çocukların da Kathar inancına kazandırılmasında önemli rol oynamışlardır. Nitekim Piskopos Foulques'un (1150-1231) 1207 yılı civarında Pons Adhémar de Roudeille'e Katharları topraklarından kovmakta isteksiz olmasından dolayı ettiği sitem üzerine Pons Adhémar; "*Yapamayız. Onlarla birlikte büyüdük. Aralarında akrabalarımız var ve onların mükemmellik içerisindeki yaşamlarını görebiliyoruz.*"²⁹³ cevabını vermiştir.²⁹⁴

Öte yandan Valdensiyenlerin Güneyli toplumda ne kadar yer bulduğunu münferit örnekler haricinde bilmemekteyiz. Görüldüğü üzere Valdensiyenler, Albi Haçlı Seferi dönemi kaynaklarında Katharlara oranla daha az yer bulmuşlardır. Fakat Kilise, Valdensiyenleri diğer heretiklere denk olarak görmüş ve Albi Haçlı Seferi sonrasında başlayan Fransız Engizisyonu içerisinde Katharlara uygulananandari geri kalmayacak şiddette bir baskı uygulamıştır.²⁹⁵ Valdensiyen heretiklerin eserleri içerisinde Katharlar kadar görünür olmamasının olası bir sebebi, Valdensiyenlerin Katolik inançlarına olan yakınlıkları ve Kilise karşıtı fikirlerini açıkça belirtmekteki isteksizlikleri olabilir.

Heretik gruplar bazen kendi içlerinde de çekişmeler yaşamaktaydı. Guillaume'un da bildirdiği üzere Katharlar ile Valdensiyenler sert bir mücadele içerisindeydi.

²⁹² Yine de Kathar topluluğunun tamamen eşitlikçi olduğunu söylemek doğru olmaz. Bazı Kathar *perfectus*'ları, kişinin ruhunun kurtulması için son *consolamentum*'unun bir erkek tarafından uygulanması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca hamilelik gibi kadınlara özgü durumlar aşağılık ve çirkin özellikler olarak görülmüştür. O'Shea, *The Perfect Heresy*, 43-45.

²⁹³ "Non possumus; sumus enim nutriti cum eis, et habemus de nostris consanguineis inter ipsos et eos honeste vivere contemplamur." *GP* (D) 56.

²⁹⁴ O'Shea, *The Perfect Heresy*, 42-44.

²⁹⁵ Jacques Fournier'nin Engizisyon belgeleri incelendiğinde, Engizisyon görevlileri tarafından elde edilen en uzun itiraflardan birinin Raymond de Sainte-Foy adlı bir Valdensiyen 'diyakoz'a ait olduğu görülmektedir.

Valdensiyenler, Katharlara karşı teolojik mücadelede o denli amansızdı ki, bölgede bulunan Katolik ruhbanlar onları kendilerinden zannederek yardımcı oluyorlardı. Bölgede görevlendirilmiş Katolik din adamları yanı başlarında bulunan heretik tehlikesine rağmen, bir Valdensiye ile bir Katolik'i ayırt edemeyecek kadar düşük eğitim seviyesine sahipti.²⁹⁶ Tedrisat eksikliğine neden olan asıl problem ise bölgedeki Kilise kurumları ve hiyerarşisinin ciddi krizler içerisinde bulunması olabilir.

Papa III. Innocentius, 1204 yılında Narbonne'lu din adamlarının heretiklere karşı yaşadıkları otorite kaybını eleştirmek üzere yazdığı mektupta bu ruhbanları “*havlayamayan dilsiz köpeklerle*”²⁹⁷ benzetmiştir. Mektubunda oldukça sert bir dil kullanan Innocentius, söz konusu din adamlarını “*çobanlar, (sürüsünü) doyurmak yerine kendini doyurmuş, ne Tanrı'nın açıldaki kurtlara öfkeyle bağırarak, ne de asalarını fırlatarak kovmuşlardır.*”²⁹⁸ biçiminde tenkit etmiştir. Gerçekten de Languedoc ve çevresinde Kilise'nin otoritesinin sarsılmasında kimi zaman piskoposluk seviyesinde dahi rastlanabilen zayıflıklar ve yozlaşmaların rol oynaması kuvvetle muhtemeldir. 1179 yılında Toulouse piskoposluğuna atanan Fulcrand (ö. 1200), gerek ekonomik, gerekse siyasî olarak fazlasıyla mütevazı ve pasif bir görev süresi geçirmiştir. Birkaç tarla ve fırın dışında piskoposluk topraklarındaki verimli arazilerin gelirleri tarikatlara ait manastırlara ve laik kişilere kalmıştır. Guillaume de Puylaurens'in deyiimiyle “*piskoposluk sarayı içerisinde halktan biri gibi yaşayan*”²⁹⁹ Fulcrand ve Toulouse Piskoposluğu kurumu, neredeyse hiçbir gelir kaynağına sahip olamamıştır. Bununla beraber Fulcrand, İspanya'dan gelen paralı askerlerin tehdit oluşturduğu piskoposluk bölgesinde serbestçe dolaşabilmek için soylulardan koruma talep etmek durumunda kalmaktaydı.³⁰⁰

1200 yılında Fulcrand'ın ölmesinin ardından 1202 itibariyle Toulouse Piskoposluğu makamına yükseltelen Raymond de Rabastens, kutsal emanetleri para karşılığı satarak gelir sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca vassalı olan Raymond Fort-de-Belpech ile

²⁹⁶ GP (S&S) 8.

²⁹⁷ “...canes muti non valentes latrare” Innocentius III, “Regesta Sive Epistolae 2” içinde *Patrologiae* 215, 355. Yeşaya 56:10.

²⁹⁸ “...et pastores, pascentes potius semetipsos, nec voce, nec baculo fugant lupos in ovile Dominicum saevientes.” Innocentius III, “Regesta Sive Epistolae 2” içinde *Patrologiae* 215, 355.

²⁹⁹ “...vivebat in episcopali hospitio ut burgensis.” GP (D) 46.

³⁰⁰ GP (S&S) 19-20. Costen, *The Cathars*, 79-80.

üç yıl süren bir silahlı mücadeleye girişen yeni piskopos, savaş giderleri sonucunda piskoposluğu iflâsa uğratarak 1205'te görevinden alınmıştır. Tüm bu yaşananlar neticesinde, 13. yüzyıla girilirken Languedoc'taki tüm piskoposluklar içerisinde maddî yönden en zor durumda olan ruhanî yönetim birimi Toulouse Piskoposluğu hâline gelmiştir. Finansal çöküntüde olan piskoposluk, dört başdiyakozluğunu denetim altında tutamamıştır. Hâlihazırda sınırlı gelir kaynakları bulunan Toulouse kontlarına ve onların vassallarına bel bağlamak durumunda kalan piskoposluk, Sistersiyen ve Tapınak Şövalyeleri tarikatları gibi prestijli tarikatlara yardım sağlayan laik yönetimden nadiren faydalanabilmiştir. Kiliselerden alınan vergiler ise toplanması zor olduğu için değer olarak düşük miktarlarda kalmıştır. Dolayısıyla Kilise, bu bölgedeki sosyal ve ruhanî değişime de zamanında müdahale edememiştir.³⁰¹

Heretiklerin varlığı, Kilise otoritesine gerek maddî, gerekse fikrî ve ruhanî olarak çeşitli şekillerde darbe indirmiştir. Yalnızca kendi inançlarıyla ilgileniyor gibi görünseler ve hatta öyle olsalar dahi, sebep oldukları problemler Kilise'nin Languedoc'un siyasî ve sosyal hayatındaki rolünü ve etkisini zarara uğratmıştır. Bir yandan da halkı Katolik ibadethanelerinden uzaklaştırarak Kilise'nin birey üzerindeki tesirini de azaltmış, halkın ve soyluların heretiklerin tarafında yer bulmasına neden olmuştur. Böylece Kilise'nin radarına giren Languedoc heretikleri, Katolik Kilisesi'nin öncelikli problemleri arasında yerini almıştır. Fakat heretiklerin böyle büyük bir sorun hâline gelmesinin bir diğer nedeni de Languedoc bölgesindeki Katolik Kilise hiyerarşisinin hâlihazırda oldukça hasarlı ve zayıf olmasıdır. Birbirini besleyen iki büyük problem, gittikçe büyüyen ve gecikmiş de olsa müdahale edilmesi gereken daha büyük ve yıkıcı bir sorun hâline gelmiştir.

2.3. Katolik Kilisesi'nin Bölgedeki Heretiklerle Mücadelesi (1145-1208)

Katolik Kilisesi'nin Languedoc ve çevresinde etkinlik gösteren heretiklerden bir süredir haberdar olduğu malumdur. Kilise, başlarda heretiklere karşı münferit olaylar haricinde vaaz ve ikna yöntemini denemiş, fakat başarısız olmuştur. Kilise, heretiklerle mücadele yöntemlerinin dozunu sürekli arttırma yoluna gitmiştir. Bu

³⁰¹ John Hine Mundy, "The Parishes of Toulouse from 1150 to 1250" *Traditio*, Vol.: 46 (1991) 202-203. Costen, *The Cathars*, 80. *GP* (S&S) 20-21.

amaçla Kilise, Languedoc ve çevresindeki kilise teşkilâtı yapısını değiştirmek ve papalık elçileri vasıtasıyla kendi varlığını Güneyli halka ve seküler yönetime göstermeyi amaçlamıştır.

12. yüzyıl içerisinde Languedoc ve çevresine heretikler ile mücadele kapsamında gelen ilk Kilise yetkililerinden biri, İkinci Haçlı Seferi'nin mimarı ve Sistersiyen Tarikatı'nın kurucularından olan Aziz Bernard de Clairvaux'tur (1090-1153). Aziz Bernard, Albéric d'Ostie'nin (1080-1148) daveti ve yoğun ricası üzerine 1145 yılında Languedoc'a gelmiş ve bölge halkına çeşitli vaazlarda bulunmuştur. Albéric'i ve Aziz Bernard'ı asıl endişelendiren heretik grup ise Pierre de Bruys'un (ö. t.1131) kurduğu ve eski Cluny Manastırı Keşişi Henri de Lausanne'ın (ö. t.1148) devam ettirdiği, Petrobrusyanlar olarak da anılan Henrisyenler³⁰² idi.³⁰³

Yüksek ihtimalle ikilinin karşılaştığı heretik topluluklar Henrisyenlerle sınırlı kalmamıştır. W. A. Sibly ve M. D. Sibly, Albéric ve Aziz Bernard'ın asıl hedefleri Katharlar olmadığı hâlde düalist heretiklerle de karşılaşmış olma ihtimalinin bulunduğunu düşünmektedir.³⁰⁴ Nitekim Aziz Bernard, Toulouse Kontu Alphonse Jourdain'e (1103-1148) yazdığı mektupta, Güney'deki dinî durumu “*Cemaati olmayan kiliseler, rahibi olmayan cemaatler, saygınlığı olmayan rahipler ve Mesih'i olmayan Hristiyanlar.*” sözleriyle tanımlamıştır.³⁰⁵ Guillaume'a göre, Aziz Bernard'ın uğradığı yerlerden biri de herhangi bir Henrisyen hareketin varlığına dair kanıtın bulunmadığı ve Katharlığın önemli merkezlerinden biri olan Verfeil şehri olmuştur. Verfeil'in ileri gelenleri, bir kilisede vaaz vermeye başlayan Aziz Bernard'dan kaçmaya başlamış, halk da onları takip etmiştir. Peşlerinden giden ve

³⁰² Petrobrusyanlar yahut daha sonraki adlarıyla Henrisyenler, 12. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan bir heretik topluluktur. Bu topluluk, reşit olmayan kişilerin vaftiz edilmesinin bir işe yaramadığına, ibadet etmek için kiliselere ihtiyaç duyulmadığına, haç ve çarmıh figürlerinin yok edilmesi gerektiğine, ölümler ardından okunan dua ve ayinlerin gereksiz olduğuna ve efkaristiya ayininin kutsal olmadığına inanır. Pierre de Buis'in yakılarak öldürülmesinin ardından Henri de Lausanne (Petrobrusyan Henri olarak da bilinir) Pierre'in öğretilerini yaymıştır. Henri'nin liderliği sırasında bu heretik grup Henrisyenler olarak adlandırılmıştır. Marcia L. Colish, “Peter of Bruys, Henry of Lausanne, and the Façade of St-Gilles” *Traditio*, Vol.: 28 (1972) 455-456. Costen, *The Cathars*, 85.

³⁰³ Bruno Scott James, *Saint Bernard of Clairvaux* (Manchester: Manchester University Press, 1957) 339-340.

³⁰⁴ *GP* (S&S) 10, dn.: 20.

³⁰⁵ “Churches without people, people without priests, priests without reverence due to them, and Christians without Christ.” Bernard of Clairvaux, *The Letters of Saint Bernard of Clairvaux* (trans.: Bruno Scott James) (Kalamazoo: Cistercian Publications, 1998) 388.

ısrarla vaazını sürdüren Bernard'ın bu sefer yüzüne kapılar çarpılmıştır. Sözlerinin dinlenilmemesi üzerine öfkelenen Bernard, şehri lânetlemiştir.³⁰⁶

Languedoc'ta heretiklerin varlığı bu kadar belirgin hâle gelmişken çevresinin de etkilenmemiş olması düşünülemez. 1153 yılında Kuzey Fransa'nın Arras şehrinde heretik toplulukların tespit edildiği kayıtlara düşülmüştür. 1157'de Kuzeydoğu Fransa'daki Reims şehrinde "Maniheistler" olarak anılmış olan bir takım insanın saldırıya uğradığı, 1163'te ise önceden söz ettiğimiz Arras'ta tekrar bir grup "Maniheist"ın ortaya çıktığı kaydedilmiştir. Aynı yılda Köln şehrinde bir grup heretik ortaya çıkartılmış, Eckbert von Schönau (1120-1184) ve beraberindekilerin çabaları sonucunda yakalanarak yakılmıştır. Eckbert, heretikler ile mücadelesini yalnızca sahada değil yazılı olarak da sürdürmüş, Katharlara karşı verdiği on dört vaazı Aziz Augustinus'tan alıntılar ile harmanlayarak 1165 yılında tamamladığı *Sermones contra Catharos* (Katharlara Karşı Vaazlar) adlı eserinde birleştirmiştir. Bu vaazlar sadece düalist heretiklere cevap vermeyi kolaylaştırmamış, aynı zamanda Kathar doktrininin bir Katolik yazar tarafından ilk kez incelendiği eser olma niteliği taşımıştır.³⁰⁷

Bir yandan bazı Kilise mensupları heretikler ile mücadele içinde iken, bir diğer yandan heretiklerin kendi örgütlenmelerini güçlendirmek ile meşgul olduklarına dair bir belge mevcuttur. Belgeye göre, 1167 yılında Saint-Félix-de-Caraman'da (şimdiki Saint-Félix-de-Lauragais) daha önce ismini zikrettiğimiz, Bogomillerin Konstantinopolis piskoposu olduğu düşünülen 'Papa' Niketas başkanlığında bir heretik konsili toplanmıştır. Konsil kararları neticesinde altı yeni heretik piskoposluk bölgesi oluşturulmuş ve bölgelerin başlarına piskoposlar atanmıştır. Kuzey Fransa piskoposluğuna Robert d'Esperton, Albi piskoposluğuna Kilerci Sicard³⁰⁸, Toulouse piskoposluğuna Bernard Raymond, Lombardiya³⁰⁹ piskoposluğuna Marcus, Carcassonne ve Agen piskoposluklarına ise sırasıyla Gerald Mercier ve Raymond de

³⁰⁶ GP (S&S) 10.

³⁰⁷ Kienzle, *Cistercians*, 110. Robert Harrison, "Eckbert of Schönau and Catharism: A Reevaluation" *Comitatus: A Journal of Medieval and Renaissance Studies*, Vol.: 22, No: 1 (1991) 41-43.

³⁰⁸ "Sicardus Cellarius" (Kilerci Sicard). "Charte de Niquinta" Besse, *Ducs*, 483. Bu kişi daha sonra dönemin Albi Piskoposu Guilhem ile Lombers'ta halka açık bir münazarada karşılaşmıştır. GP (S&S) 15-16.

³⁰⁹ Sözü geçen isimlendirmenin kapladığı alan günümüz İtalya'sının Lombardiya bölgesiyle sınırlı değildir. Ortaçağ Avrupası'nda tüm İtalya Yarımadası için kullanılan isimlerden biri Lombardiya idi.

Casals adlı kişiler getirilmiştir. Atanan piskoposlara bizzat Niketas tarafından *consolamentum* ayini düzenlenmiş ve öğütler verilmiştir.³¹⁰

Her ne kadar Katharların yapılanmasının kanıtı olduğu ve Katharlığın Avrupa'ya gelişindeki boşluğu doldurduğu iddia edilse de, 1167 yılında düzenlenen Saint-Félix Kathar Konsili'ni haber veren belgenin doğruluğu tartışma konusudur. Guillaume Besse (ö. 1680) tarafından 17. yüzyılda yayımlanan bu belgenin orijinali günümüze ulaşmamıştır. Günümüzde birçok tarihçi, bu belgenin bir orijinalinin var olup olmadığını, varsa da söz konusu konsilin gerçekten belgedeki gibi toplandığını kabul etmekte acele etmemektedirler. Eğer belge döneme ait ise de, bunun Kathar tehlikesini daha çok ön plana çıkartmak ve Haçlı tezlerini güçlendirmek amacıyla belgenin kolofonundaki son tarih olan 1232 yılı civarında³¹¹ Katoliklerin elinden çıkmış olabileceği de iddia edilmektedir.³¹² Buna karşın Bernard Hamilton (1932-) gibi tarihçiler, Besse'nin böyle bir belgeyi kendi başına oluşturamayacağına, hatta Besse'nin belgenin tam olarak neyi ifade ettiğini dahi anlamamış olduğuna dikkat çekmektedir. Konsil tarihinin 1167 değil 1175 civarı olduğunu iddia eden Hamilton, ayrıca belgenin sonundaki kolofonda bulunan tarihin de Besse tarafından yanlış okunmuş olabileceği olasılığı üzerinde durmaktadır. Hamilton, 1175 yılında gerçekten toplanan bir konsilin kararlarını içeren bu belgenin 1223 yılında bazı hatalar ve kısaltmalarla çoğaltıldığını, Besse tarafından da bu hatalar düzeltilmeden ve hatta daha da kısaltılarak tekrar basıldığını, fakat içeriğin tamamıyla gerçek olduğunu düşünmektedir.³¹³

Katharlar ve Languedoc çevresindeki diğer heretiklerin Papalık seviyesinde kınanması 1179 yılını bulmuştur. Bu yılda, üç oturumdan oluşan ve 302 piskoposun katılım gösterdiği Üçüncü Lateran Konsili gerçekleştirilmiştir. Özellikle “*Gaskonya, Albi, Toulouse ve diğer bölgelerde*” tespit edilen heretikleri tanımlayan son konsil kararı, “*Katharlar, Patarenler, Publikaniler veya farklı isimlerle bilinen heretik toplulukları*” açıkça kınamıştır ve Kilise'nin bu grupların bölgede görünür hâle

³¹⁰ “Charte de Niquinta” Besse, *Ducs*, 483-486. Janet Hamilton, Bernard Hamilton, Yuri Stoyanov (eds.) *Bizans Döneminde (650-1405) Hristiyan Düalist Heretikler* (çev.: Leyla Kuzucular) (Ankara: Yurt Kitap-Yayın, 2011) 406-408.

³¹¹ Belgenin sonunda bulunan kolofonda, nüshanın kopyalandığı tarihin 1232 olduğuna (anno MCCXXXII ab incarnatione Domini) dair not düşülmüştür. “Charte de Niquinta” Besse, *Ducs*, 486.

³¹² Moore, *The War*, 289-290.

³¹³ Bernard Hamilton, “The Cathar Council of Saint-Félix Reconsidered” *Archivum Fratrum Praedicatorum*, Vol. 48 (1978) 23-53. Hamilton v.d., *Bizans*, 406, dn.2.

gelmesinden endişe duyduğunu göstermiştir.³¹⁴ Heretiklerin ve onlara yardım edenlerin aforoz edileceğini ve hiçbir Katolik ayinine kabul edilmeyeceklerini ifade eden bu karar, aynı zamanda seküler yönetimleri de Hristiyanları korumak için askerî kuvvetler vasıtasıyla harekete geçmeye çağırmıştır.³¹⁵ Konsil kararı, Katharların yerel bir problem olmaktan çıkıp Papalık seviyesinde bir tehdit olarak görülmeye başladığını gösteren ilk resmî kayıt olma özelliğini taşımaktadır.

Dikkate değer bir biçimde, Üçüncü Lateran Konsili'nin son kararında kınanan gruplar arasında Valdensiye'nler yer almamaktadır. Aslında 1179'da bizzat Pierre Valdo ve birkaç takipçisi, Konsil'e katılmak ve inançlarını papalık makamına açıklayarak vaaz verebilmek için papalık onayı elde etmek emeliyle Roma'ya temsilci olarak gitmiştir. Burada Papa III. Alexander (1100/05-1181) ile görüşen Valdo, gönüllü fakirlik ve ibadetin tarikatının öncelikleri olduğunu vurgulayarak tarikatını Kilise'ye kabul ettirmeye çalışmış fakat kutsal kitapları yerel dillere çevirmeye ve tarikat mensupları için teolojik eğitim almadan vaaz verme yetkisi elde etmeye muvaffak olamamıştır. Fakat Valdo ve Valdensiye'lere Üçüncü Lateran Konsili'nde gösterilen kısmî tolerans uzun sürmemiş ve 1184 yılındaki Verona Sinodu'nda diğer heretik gruplar ile birlikte değerlendirilmişlerdir.³¹⁶

Papa III. Lucius (t.1097-1185) ve Kutsal Roma-Cermen İmparatoru I. Friedrich (1122-1190) himâyesinde 1184 yılında toplanan Verona Sinodu'nda yeni bir Haçlı Seferi'nin³¹⁷ planlanması ve İmparator Friedrich'in düşmanı Aslan Heinrich'in (1129/31-1195) Papa'nın talebiyle Almanya'ya geri dönmesi ve heretiklerle kararlı bir şekilde mücadele gibi konular gündeme gelmiştir. Dinî ve seküler otoriteler, heretik oldukları belirlenen gruplar ile ortak bir savaşım içine girmek konusunda anlaşmışlardır. Sinodda alınan kararlar sonucunda III. Lucius, *Ad abolendam* adlı

³¹⁴ “Eapropter quia in Gasconia, Albigesio et partibus Tolosanis et aliis locis, ita haereticorum, quos alii Catharos, alii Patrinos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant...” “Concilium Lateranense III - Third Lateran Council (1179)” içinde Norman P. Tanner (ed.), *Decrees of the Ecumenical Councils: Nicaea I to Lateran V*, Vol.: 1 (London: Sheed & Ward – Washington DC: Georgetown University Press, 1990) 224.

³¹⁵ “Third Lateran” Tanner (ed.) *Decrees*, 224-225.

³¹⁶ Edwin A. Sawyer, “The Waldensian Influence on the Moravian Church” *Transactions of the Moravian Historical Society*, Vol. 25 (1988) 48-49. “Ex Chronico Anonymi Canonici Laudunensis” içinde *RHGF* 13, 682.

³¹⁷ Planlanmasına karar verilen sefer, 1189 yılında başlayan ve 1190 yılında I. Friedrich'in Göksu Irmağı'nda boğulmasıyla Haçlı tarafında ciddi derecede güç kaybı yaşanan Üçüncü Haçlı Seferi'dir. Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri* (İstanbul: Dünya Yayınları, 1997) 151-152.

papalık fermanını ilân etmiştir. *Ad abolendam* uyarınca Arnoldistler³¹⁸, Pasagyanlar³¹⁹ ve Yosefinler³²⁰ gibi özellikle Kuzey İtalya’da aktif olan heretikler ile birlikte Katharlar ve Valdensiye­nler, Kilise tarafından kalıcı olarak aforoz edilmiştir.³²¹ Dahası, piskoposlar ruhanî otoriteleri altında bulunan bölgeleri belirli aralıklarla ziyaret ederek heretikleri tespit etmekle, gerekirse heretikleri yargılamakla ve seküler kuvvetlere teslim ederek cezalandırılmalarını sağlamakla mükellef olmuşlardır. Heretikliğin yoğun olduğu yerlerdeki yerli halk heretikler hakkında bilgi vermeye zorlanmış, önceden nispeten pasif kalan seküler kuvvetler ise bu erken Engizisyon sürecinde Kilise görevlilerine mümkün olan her şekilde yardımcı olmakla yükümlü hâle gelmiştir.³²²

Üçüncü Lateran Konsili ardından alınan kararların Languedoc’taki uygulayıcısı olarak Sistersiyen Tarikatı’na bağlı Henri de Marcy (1136-1189) görev yapmıştır. Henri de Marcy, Konsil’e dek Clairvaux Manastırı başrahipliği görevini yürütmekteydi. Konsil’den sonra ise Albano Kardinal Piskoposu ilân edilmişti. 1178 yılında San Crisogono Kardinal Rahibi Pietro da Pavia (ö. t.1182) ile birlikte vaaz

³¹⁸ Arnoldistler, ateşli bir reformist, evanjelik fakirlik yanlısı ve papalık karşıtı Arnaldo de Brescia’nın takipçilerine verilen addır. Dönemlerindeki din adamlarının günahlarından dolayı başta efkaristiya olmak üzere ayinleri yönetemeyeceklerini, fakat evanjelik yoksulluğa sahip herhangi birinin bu görevi ifa edebileceğini savunmuşlardır. Lambert, *Sapkınlıklar*, 77-80.

³¹⁹ Pasagyanlar, Hristiyan olmakla ve Yeni Ahit’i takip etmekle birlikte Eski Ahit’in kurallarına da uyulması gerektiğini savunan, bu yolda sünnet olan, koşer gıdalarla beslenen ve şabat günü çalışmayan bir heretik topluluktur. Gillian Rosemary Evans, *A Brief History of Heresy* (Oxford: Blackwell Publishing, 2003) 6.

³²⁰ Yosefinler hakkındaki bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Bernard Hamilton, Yosefinler ile ilgili olabilecek tek kaydın 13. yüzyılda bir Alman yazar tarafından kaleme alınmış olduğunu ve “Josephistae” adının kullanıldığını, yazarın ruhanî evliliği destekleyen fakat evlilik içi cinselliği yasaklayan bir grubu ifade ettiğini aktarmaktadır. Elimizde iki grubun birbiriyle aynı olduğunu kanıtlamak yahut reddetmek için yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bernard Hamilton, “Introduction” içinde Hugh Eteriano, *Contra Patarenos* (ed. ve çev.: Janet Hamilton) (Leiden: Brill Publishing, 2004) 24.

³²¹ “Imprimis ergo Catharos et Patarinos et eos, qui se Humiliatos vel Pauperes de Ludguno falso nomine mentiuntur, Passaginos, Iosephinos, Arnaldistas perpetuo decernimus anathemati subiacere.” SS Lucius III, “Ad Abolendam Diversam Haeresium Pravitatem” Papalık Fermanı (Verona, 4 Kasım 1184) https://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_1184-11-04_SS_Lucius_III_Ad_Abolendam_Diversam_Haeresium_Pravitatem_LT.doc.html (Erişim Tarihi: 03.09.2020).

Metinde geçen “Patarinos” (Patarenler) Katharlara verilmiş başka bir ad olup, İtalya’da 11. yüzyılda varlık gösteren ve kısa ömürlü olan Pataren reformist heretiklerini ifade etmemektedir. Yine metinde görülen “Humiliatos”un Valdensiye­nler dışında Kuzey İtalya’da varlık gösteren başka bir grubu (Humilyatiler) ifade ettiğini düşünen araştırmacılar bulunmakla birlikte, ismin hemen ardından gelen “vel Pauperes de Ludguno (veya Lyon’lu Fakirler)” tabiri yalnızca Valdensiye­nlere yönelik kullanılmış bir isimdir. Muhtemelen Kilise, birbirlerine olan benzerliklerinden ötürü Valdensiye­nler ile Humilyatiler arasında bir ayrım gözetmemiştir.

³²² Peter Diehl, “Ad Abolendam (X 5.7. 9.) and Imperial Legislation Against Heresy.” *Bulletin of Medieval Canon Law*, vol.: 19 (1989) 1. Colin Morris, *The Papal Monarchy: The Western Church from 1050 to 1250* (Oxford: Oxford University Press, 2001) 199. Lambert, *Sapkınlıklar*, 96-97.

görevi yürüten Henri de Marcy, 1179 yılında Konsil’de bulunarak heretiklere karşı kararlar alınmasında bizzat etkili olmuştur. 1180 yılında Valdensiye tarikatı kurucusu Pierre Valdo ile karşılaşan Henri de Marcy, Valdo’ya Katolik inancına bağlı olduğunu sözlü olarak teyit ettirmiştir. Bu dönemden ölüm yılına dek Katharlar ve Valdensiye ile münazaralarda karşılaşan ve Languedoc halkına vaazlar veren Henri de Marcy, aynı zamanda Verona Sinodu’nda gündeme gelen Haçlı Seferi için de çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. Henri, vaaz ve sefer davetlerinin yanı sıra *De Peregrinante Civitate Dei* (Tanrı’nın Şehri’ne Hac Üzerine) adlı eseri ile Haçlı Seferi için fikrî ve manevî bir temel oluşturmayı, “Tanrı’nın Şehri”ni kâfirlerin elinden kurtarmanın tüm Hristiyanların ortak görevi olduğu bilincini yerleştirmeyi hedeflemiştir. Ne var ki, kendisi ne Haçlı Seferi’ni, ne de heretiklerin Languedoc topraklarından kovulmasını görebilmiştir.³²³

Henri de Marcy’nin çalışmamız açısından önemli olmasının bir nedeni de, heretiklere yönelik askerî girişimlere öncülük etmiş ilk Kilise görevlisi olmasıdır. 1178 yılından beri Languedoc’ta verdiği vaazlarıyla yeterince etkili olamayan Henri de Marcy, 1181 yılında kendisini davet eden ve destek sözü veren Toulouse Kontu V. Raymond’un (1134-1194) sağladığı askerî kuvvetler ile Lavaur’u kuşatıp içeride bulunan iki Kathar *perfectus*’unu ele geçirmek istemiştir. Kısa süre içerisinde Béziers Vikontu II. Roger Trencavel’in (1149/50-1194) de etkisiyle Lavaur Henri’nin kuvvetlerine teslim edilmiştir. Guillaume de Puylaurens’e göre, bahsi geçen iki *perfectus*’tan biri olan Bernard Raymond, Saint-Étienne Manastırı’nda, Raymond de Baimiac adlı diğeri ise Saint-Sernin Manastırı’na kanon olarak gönderilmişlerdir.³²⁴ Yine de bu askerî harekât, özelde Lavaur’daki genelde ise Languedoc’taki heretik varlığına ciddi bir darbe indirememiştir.

Kilise’nin otorite kaybı ve heretiklere karşı başarısızlıkları, Papalık içerisinde de rahatsızlığa yol açmıştır. Bu rahatsızlık, 1198 yılındaki Papalık seçimlerine yansımıştır. 1191’den beri papalık görevini sürdüren, 1197 Noel’inde hasta düşen ve hayli yaşlı olan Papa III. Caelestinus’un (t.1106-1198) 8 Ocak 1198’de ölmesi, tabii olarak yeni bir Papa seçimini beraberinde getirdi. Otuz yedi yaşındaki Lotario adlı

³²³ Kienle, *Cistercians*, 112-113. Ane L. Bysted, *The Crusade Indulgence: Spiritual Rewards and the Theology of the Crusades, c. 1095-1216* (Leiden: Brill Publishing, 2015) 229-230. McGlynn, *Kill Them All*, 36-37.

³²⁴ GP (S&S) 11-12.

kardinal, aralarındaki en genç üye olmasına rağmen aynı günde Septizodium’da toplanan kardinal meclisinde oy çokluğuyla papa seçilerek Papa III. Innocentius adıyla görevi aldı. Lotario’nun bu adı seçmesinin sebebinin, seleflerinden olan Papa II. Innocentius’un (ö. 1143) da sahip olduğu *papa verus imperator*³²⁵ fikrini benimsediğini ve seküler kuvvetlerin üzerinde bir dinî otoriteye, nihayetinde “dünya hâkimi Kilise” ütopyasına hizmet ettiğini göstermek olduğu zannedilmektedir. III. Caelestinus ile tamamen zıt ideallere sahip olan Innocentius, Papalık’ın Avrupa’da daha etkin bir güç olmasını isteyen kardinallerin çoğunluğu tarafından gençliği, pragmatik yapısı, yüksek enerjisi ve militarist fikirleri hasebiyle seçilmişti. Aynı zamanda Sistersiyen Tarikatı ile yakın ilişkisi bulunan Innocentius, İkinci Haçlı Seferi girişiminde öncü rol oynayan Bernard de Clairvaux’un Haçlı Seferleri ve muhtemelen heretikler hakkındaki düşüncelerinin de büyük bir kısmını benimsemiştir.³²⁶

Innocentius, göreve gelişinden itibaren heretiklere karşı önlemler almaya ve Languedoc’taki Kilise otoritesini sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Papa III. Innocentius, Aralık 1198’de Papalık elçisi Rainier’e ve Narbonne Başpiskoposu Berengar’a yazdığı mektuplarda Carcassonne Piskoposu Otto’nun heretiklere karşı yetersiz kaldığından dolayı görevinden çekilmesini talep ettiğini bildirmiştir. 1200 yılında ise Santa Prisca Kardinali Ioannes’e Narbonne Başpiskoposu Berengar’ın istifası için benzer bir mektup yazmıştır. 1204’te elçileri Pierre de Castelnau (ö. 1208) ve Raoul de Fontfroide aracılığıyla Béziers Piskoposu Guillaume de Roquessels’in istifasını kabul etmiş, Vence Piskoposu hakkında ise soruşturma başlatmıştır. 1205’te Viviers Piskoposu kovuşturmaya uğramış, Agde Piskoposu kutsal emanetlerin satılması ve

³²⁵ “Papa verus imperator” yahut “papa est verus imperator” (Papa gerçek imparator), imparatorlara taç giydiren ve “Mesih’in İmparatorluğu”nun varisi olan Papa’nın hâlihazırda imparatorluk kudretini dahi elinde bulundurduğunu ve doğal olarak seküler güçlerin tamamından üstün olduğunu ifade eden siyasî fikirdir. Michael Wilks, *The Problem of Sovereignty in the Later Middle Ages: the Papal Monarchy with Augustinus Triumphus and the Publicists* (New York: Cambridge University Press. 1963) 254.

³²⁶ James M. Powell (çev. ve ed.) *The Deeds of Pope Innocent III by an Anonymous Author* (Washington D.C.: The Catholic University of America Press, 2007) 5-6. Ane Lise Bysted, “Crusading Ideology and Imitatio Christi in Anders Sunesen, Bernard of Clairvaux and Innocent III” içinde Tuomas Martti Samuel Lehtonen, Élisabeth Mornet (eds.) *Les Élités Nordiques de L’Europe Occidentale (XIIIe-XVe Siècle)* Nouvelle Édition (en ligne) (Paris: Éditions de la Sorbonne, 2007) 127-138, <https://books.openedition.org/psorbonne/33133> (Erişim Tarihi: 04.09.2020). Achille Luchaire, “A Realist Ascends the Papal Throne” içinde James M. Powell (ed.) *Innocent III: Vicar of Christ or Lord of the World?* (Boston: D.C. Heath and Company, 1963) 9. Julien Théry, “Introduction” *Innocent III et le Midi: Cahiers de Fanjeaux*, Cilt: 50 (2015) 13-14.

görevlerin yürütülememesi iddialarıyla soruşturulmaya tâbi tutulmuş ve benzer suçlamalarla Toulouse Piskoposu Raymond de Rabastens görevinden alınmıştır. Bu işlemler ekseriyetle Sistersiyen Tarikatı'na bağlı din adamları tarafından gerçekleştirilmiş ve görevden alınan kişilerin yerine yine Sistersiyen Tarikatı içerisinde yetişen piskopos ve başpiskoposlar yerleştirilmiştir. Bu yer değişikliklerinin asıl sebebi ise, Languedoc ve çevresinde heretiklere karşı daha etkili bir Kilise varlığı tesis etmektir.³²⁷

1199 yılında *Vergentis in senium* adıyla bilinen fermanında Papa III. Innocentius, Güneyli seküler yöneticiler tarafından spesifik olarak heretiklere uygulanacak cezaları belirtmiştir. *Vergentis in senium*'a göre heretikler ve onlara yardım edenler toplumdan tecrit edilecek, mesleklerinden men edilecek ve ölenlerin malları Katolik bir mirasçıları olup olmadığına bakılmaksızın müsadere edilecektir. Cezalar arasında idam bulunmamaktaydı. Fakat tüm kontrol ve cezalandırma mekanizmasının seküler yöneticilere bırakılması, soyluların kuralları kendilerine uygun gördükleri şekilde esnetmelerine, hatta uygulamalarına imkân vermiştir. Dahası, aynı yılda Doğu'ya yeni bir Haçlı Seferi düzenlenmesi için vaaz hareketi başlatan ve sefere Güneyli soyluların da katılmasını talep eden Innocentius, bir yandan istemeden de olsa kendi tasarladığı mücadele planını da askıya almış bulunuyordu.³²⁸

1199 yılında Innocentius, ünlü vaiz Foulques de Neuilly'i (ö. 1201) yeni bir Haçlı Seferi (IV. Haçlı Seferi) için vaaz vermek üzere davet etmiştir. Foulques, Île-de-France ve çevresinde Haçlı Seferi'ne katılmaları için soyluları ve halkı ikna etme girişiminde bulunmuş ve büyük ölçüde başarılı olmuştur. Foulques'un Haçlı olmaya ikna ettiği önemli soylulardan biri ise Montfort Kontu ve Albi Haçlı Seferi'nin başkahramanı olacak olan Simon de Montfort'tur. Yine de, daha sonra IV. Haçlı Seferi olarak bilinecek bu askerî harekâta olan yüksek rağbeti yalnızca Foulques'un başarısı olarak göremeyiz. Innocentius, seküler yöneticilerin IV. Haçlı Seferi'ne katılımını gönüllülük esasına dayalı bir seçenek olarak değil, Tanrı'ya ve onun

³²⁷ “Appendix G: Innocent III and the Crusade” içinde *PVC* (S&S) 314-315.

³²⁸ “Document 52: Innocent III Équipare le Crime d'Hérésie et le Crime de Lèse-Majesté (*Vergentis in senium*, 25 mars 1199)” içinde Patrick Gilli, Julien Théry, *Le Gouvernement Pontifical et L'Italie des Villes au Temps de la Théocratie (Fin XIIe-mi-XIVe Siècle)* (Montpellier: Presses Universitaires de la Méditerranée, 2010) 553-559. McGlynn, *Kill Them All*, 36.

Kilisesi'ne bağlılığın bir ispatı, dolayısıyla bir dinî vecibe olarak kabul etmekteydi.³²⁹

1201 yılında gemi elde etmek ve Mısır'a ulaşmak için Venedik'e ilerleyen Kont Simon ve diğer Haçlılar, Venedik Doçesi Enrico Dandolo (t.1107-1205) ile olan sevkiyat anlaşmaları ve buna bağlı malî problemleri dolayısıyla bu bölgede bir süre mahsur kalmıştı. Enrico Dandolo, Haçlılar ile birlikte Macaristan'ın Zadar şehrinin kuşatılması ve Haçlıların borçlarının elde edilen ganimetten düşülmesi üzerine anlaşmaya varmak istemişti. Kont Simon ve Başrahip Guy des Vaux-de-Cernay'nin (ö. 1223) itirazlarına rağmen 1202 Eylül'ünde Haçlılar ile Venedikliler Zadar'ı kuşatmakta mutabık olmuştu. Bu karar Innocentius tarafından hiddetle karşılanmış ve Venedikliler güdümüne giren Haçlılar Papa tarafından aforoz edilmişlerdi. Kont Simon ve beraberindekiler, Nisan 1203'te Haçlı ordusundan ayrılarak Zadar'ı savunan Macaristan Kralı İmre'ye (ö. 1204) katılmışlardı. Buradan İtalya'ya, daha sonra da deniz yoluyla Kutsal Topraklar'a geçmişlerdi. Bir süre burada faaliyette bulunan Kont Simon ve takipçileri, 1206'da Avrupa'ya geri dönmüşlerdi.³³⁰

Languedoc'taki heretik faaliyetlerinin artması üzerine Innocentius, 1201 yılında Toulouse Kontu VI. Raymond'u topraklarındaki heretikleri kovmadığı takdirde süzereni olan Philip Augustus'u devreye sokmak zorunda kalacağı konusunda uyarmıştır. 1204 yılında ise papa, Kont VI. Raymond'un heretikleri hâkimiyetindeki bölgelerden uzaklaştırmaktaki isteksizliği ve başarısızlığı karşısında Pierre de Castelnau aracılığıyla aforoz etmekle tehdit etmiştir. Bu sırada, Pierre de Castelnau ve Raoul de Fontfroide, Papalık elçisi unvanı altında piskoposlukları denetlemekle ve heretiklere karşı mümkün olduğunca vaazlar vermekle meşguldüler. Pierre de Castelnau'nun Kont VI. Raymond'u ziyaret ettiği sırada Toulouse halkını ziyaret ettiği ve halka heretiklik aleyhinde vaaz verdiği kronik yazarı Pierre tarafından kaydedilmiştir.³³¹

1206 yılında hâlihazırda elçilik görevi yapmış olan Pierre de Castelnau, Raoul de Fontfroide ve Cîteaux Başrahibi Arnaud Amaury, vaizlik için piskoposluğu gözden

³²⁹ Geoffroi de Villehardouin, "Konstantinopolis'in Fethi" Geoffroi de Villehardouin, Henri de Valenciennes, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri* (ed. ve çev.: Ali Berktaş) (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008) 3-4.

³³⁰ Demirkent, *Haçlı*, 172. PVC (S&S) 57-59. Villehardouin, "Konstantinopolis'in Fethi" 29-32.

³³¹ PVC (S&S) 7-8. "Appendix G: Innocent III and the Albigenian Crusade" içinde PVC (S&S) 314.

çıkartan Osma Piskoposu Diego de Acebo (ö. 1207) ve beraberindeki Dominic Guzman³³²(1170-1221) gibi isimlerin önderliğinde, ağırlıklı olarak Sistersiyen tarikatı mensuplarının yer aldığı yeni bir vaaz hareketi başlatılır. Vaizlerin arasında Pierre'in amcası Başrahip Guy des Vaux-de-Cernay de bulunmaktadır. Vaizler 1206-1207 yılları arasında birçok Languedoc şehrinde Katharlara ve Valdensiyenlere karşı halka açık münazaralar düzenlemişler ve heretiklere karşı halka vaazlar vermişlerdir. Vaizler, heretiklerin de kullandığı bir yöntem olan “*apostolik yaşam*”³³³ taklit ve tatbik ederek halkın ilgisini çekmeye ve onlara doğru biçimde örnek olmaya çalışmışlardır. Ek olarak, Dominic Guzman Fanjeaux'ta bir rahibe manastırı kurarak Güneyli kadınlar için Kathar kadın evlerinden daha ‘iyi ve doğru’ bir alternatif yaratmaya, böylece Güneylilerin aile yapısı içerisindeki heretik düşünceleri kontrol altına almaya çalışmıştır. Bu yenilenmiş ve manevî açıdan kuvvetlendirilmiş misyon, Kilise'nin Languedoc için verdiği son barışçıl mücadeledir. Tecrübeli ve teolojik açıdan donanımlı din adamlarının özellikle Kathar ve Valdensiyenlerin kullandığı apostolik yaşam ve evanjelik fakirlik argümanlarını uygun biçimde tatbik etmeleri, önceki vaaz hareketlerine göre daha büyük bir etki yaratmıştır. Fakat bu göreceli başarıya rağmen Kilise'nin beklentileri karşılanamamış, Languedoc'taki heretik varlığı hâlâ çözülememiş bir sorun olarak kalmıştır.³³⁴

Genel olarak vaaz hareketinin beklentilerin altında kalmış olduğu, 1207 yılı başında ve Nisan ayında olmak üzere Kont VI. Raymond'un iki kez afroz edilişinden anlaşılabilmektedir. Bunu müteakip, Pierre de Castelnau 1207 yılı Noel'i sırasında Kont VI. Raymond tarafından yeniden davet edilmiştir. 15 Ocak 1208'e kadar kont ile Papalık elçisi arasında barış pazarlığı sürmüş, fakat hiçbir sonuç alınamamış, aksine ayrım daha da belirginleşmiştir. 15 Ocak günü heyetiyle dönüş yoluna koyulan Pierre de Castelnau, Rhône Nehri'ni geçmek üzereyken kimliği belirsiz bir süvari tarafından kargı ile katledilmiştir. Yakalanamayan katilin kime hizmet ettiği bilinmemektedir. Ancak bu kişinin Kont VI. Raymond tarafından gönderilen bir

³³² Daha sonra Dominiken Keşiş Tarikatı'nın kurucusu Aziz Dominic olarak bilinecektir.

³³³ “Vita apostolica” (Apostolik yol), havarileri taklit ederek, Hristiyanlık'ın ilk yıllarındaki gibi yaşamaya çalışma çabasını kast eder. Bu çaba, İlk Kilise'nin basit, maddi dünyadan uzak ve mütevazı yapısının dışına çıkmamayı, koşulsuz sevgiyi ve kişiyi dilencilik yahut el emeği ile günlük ekmeğini kazanmaya zorlayan evanjelik fakirliği içerir. Ernest W. McDonnell, "The Vita Apostolica: Diversity or Dissent" *Church History*, Vol.: 24, No: 1 (1955) 15-31.

³³⁴ McGlynn, *Kill Them All*, 37. Costen, *The Cathars*, 112-114.

suikastçı yahut yalnızca bir Güneyli fanatik olma ihtimâli değerlendirilen seçenekler arasındadır. Pierre'in cansız bedeni heyetinde bulunanların girişimi üzerine yakınlarda bulunan Saint-Gilles Manastırı'na götürülerek defnedilmiştir.³³⁵

Suikastın haberi Roma'da büyük bir etki yaratmıştır. Michael Costen'a göre, Pierre'in öldürülmesi kırk yıl kadar önce, 1170 yılında Canterbury Başpiskoposu Thomas Becket'in (1119/20-1170) II. Henry'nin emriyle dört şövalye tarafından Canterbury Katedrali içerisinde öldürülmesiyle eş tutulmuştur. Kutsal bir bağla ruhban sınıfına bağlı olan bir kişinin seküler sınıfa ait bir kişi tarafından katledilmesi, dine küfür ile eşdeğerdi. Katliamın heretiklerin varlık gösterdiği topraklar üzerinde olması ise daha korkunç bir durumdu. Bununla birlikte, bizzat papa elçisi olan Pierre de Castelnau'nun öldürülmesi, papalık otoritesinin direkt olarak saldırıya uğraması anlamına gelmektedir. Papa III. Innocentius, kendisine ve makamına yapılmış olan bu büyük hakaretin doğal bir sonucu olarak Languedoc toprakları üzerine kutsal bir sefer başlatılması yönünde çalışmalarına hız vermiştir.³³⁶

Heretiklerin varlığı, tek başına Kilise'nin bir kutsal savaş başlatmasına yetecek kadar kuvvetli bir *casus belli* (savaş sebebi) değildi. Ancak kardinal ve aynı zamanda Papalık elçisi olan bir ruhbanın öldürülmesi ve cinayetin tek şüphelisinin seküler bir lider olan Kont VI. Raymond oluşu, bir Haçlı Seferi'ni başlatacak kadar ağır sonuçları olan dinî ve politik bir kriz yaratmıştır. Tıkanmış olan diyalog yolu, savaş yanlısı ve heretiklere tahammülü olmayan Papa III. Innocentius'un bu problemi kendi yöntemleri ile çözmeye girişmesine yol açmıştır. Diğer yandan, Pierre de Castelnau'nun öldürüldüğü dönem Kilise için yeni bir Haçlı Seferi başlatmak için en uygun zamandı. Son yüzyıl içerisinde Avrupa'da kendini gösteren çeşitli heretik akımlar, Katolik dünyasındaki seküler ve dinî yönetimin heretiklere yönelik genel nefretinin iyiden iyiye artmasına sebep olmuştur. Artık Batı Avrupa'da, Doğu'da bulunan ve Kutsal Topraklar'a zarar veren uzak bir düşmandan ziyade kendi topraklarının içinde bulunma ihtimâli olan heretiklerden korkan bir Katolik üst tabaka bulunmaktaydı. 1204'te Konstantinopolis'te Latin Krallığı'nın kurulmasıyla sonuçlanan IV. Haçlı Seferi'nin dinî ve seküler çevrelerde yarattığı özgüven ve heves, Albi Haçlı Seferi'ne olan alaka ve katılımı da yükseltmiştir. Bu şartlar,

³³⁵ Costen, *The Cathars*, 116.

³³⁶ Costen, *The Cathars*, 116-118.

1209’da başlayacak olan Albi Haçlı Seferi’nin hazırlıklarını kolaylaştırmış ve seferin hem seküler hem de dinî çevreler üzerindeki etkisini oldukça arttırmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖNEM KAYNAKLARINDA ALBİ HAÇLI SEFERİ'NİN ELE ALINIŞI (1209-1219)

3.1. Albi Haçlı Seferi'nin İlk On Yılı (1209-1219)

Pierre de Castelnau'nun katlinin ardından, 1208 yılı sonları ile 1209 yılı başlarında, Piskopos Foulques, Papa III. Innocentius'un huzuruna çıkarak yardım istemek üzere yola koyulmuşlardır. Papa, Pierre de Castelnau'nun ölüm haberini aldıktan sonra Arnaud Amaury'yi Papalık elçisi unvanı ile Languedoc üzerine bir Haçlı Seferi çağrısında bulunmak ve Haçlı ordusuna liderlik etmek amacıyla Kuzey Fransa'ya göndermiştir. Kral Philip Augustus, siyasî problemleri ileri sürerek Arnaud Amaury'nin çağrısına cevap vermeyi reddetmiştir. Kont VI. Raymond ise, Haçlı tehlikesini savuşturmak ve yabancı kuvvetleri topraklarından uzak tutmak üzere kilise ile uzlaşma girişiminde bulunmuştur. Kont tarafından Kilise'ye eski Toulouse Piskoposu Raymond de Rabastens'in de dâhil olduğu bir uzlaşma heyeti³³⁷ gönderilmiştir. Bunun üzerine Papalık elçisi Üstad Milo ve Thedisius, Kont VI. Raymond ile anlaşma şartlarını görüşmek üzere Provence'a yollanmıştır.³³⁸

Kont VI. Raymond, müzakereci olarak Üstad Milo'nun görevlendirilmesinden memnun olmuştur. Pierre'e göre Milo ile iyi ilişkileri bulunan Kont VI. Raymond, kendi lehine olacak bir anlaşma sağlayabileceğini düşünmüş, ancak Papa III. Innocentius'un sıkı tembihleri ve Arnaud Amaury'nin danışmanlığı nedeniyle Kont VI. Raymond'un beklentisi suya düşmüştür. Valence şehrinde Kont'la buluşan Milo, Kont'a Toulouse Kontluğu'na bağlı bazı *castrum*'ların Papalık'a bırakılması,

³³⁷ Bu heyetteki diğer kişiler, Auch Başpiskoposu Bernard de Montaut, Condom Başrahibi Montazin de Galard ile Toulouse'taki bir hastanenin yetkilisi ve Hospitalier Tarikatı'ndan Pierre Barreau'dur. *GT&A* (S) 15-16. Raymond de Rabastens, yukarıda sözü geçtiği üzere kutsal emanetleri sattığı için 1205'te piskoposluktan el çekirilmiştir.

³³⁸ *PVC* (S&S) 38-40.

Papa'ya itaatsizliği hâlinde Avignon, Nîmes, Saint-Gilles ve Melgueil yerleşimlerinin Kont'a olan bağlılığından azat olması ve Kont'un halka açık bir şekilde tövbe etmesi şartlarıyla uzlaşmayı önermiştir. Kont VI. Raymond, bu şartları isteksizce de olsa kabul etmiştir. Ayrıca Kont VI. Raymond bizzat Haçlı olmayı talep etmiş ve haç ile kutsanmıştır. Kont VI. Raymond bu şekilde, gerçekleşmek üzere olan Haçlı Seferi'ni manipüle etmeyi, tehlikeyi Toulouse'tan uzak tutmayı ve seferi kendi faydasına kullanmayı amaçlamıştır.³³⁹

Haziran 1209'da Fransa Krallığı'nın çeşitli bölgelerinden gelen Haçlı birlikleri Lyon'da birleşmiştir. Arnaud Amaury'nin liderliğindeki ruhban ve asker ordusunda Kont Simon de Montfort gibi önemli Fransız soylular ve Güneyli asiller bulunmaktadır.³⁴⁰ Kont VI. Raymond ise Lyon'da yer almayıp, daha sonra bu orduya katılım göstermiştir. Haziran sonu ile Temmuz başı arasındaki bir tarihte harekete geçen Haçlılar, itaatsizlik gösterdiği tespit edilen ve daha önce Kont VI. Raymond ile iyi ilişkileri bulunmayan Vikont Raymond-Roger Trencavel'in topraklarını hedef almışlardır. Kaldı ki, Kont VI. Raymond'un Haçlı Seferi'ne katılmaktaki asıl amacının da seferi Kont Raymond-Roger'e karşı yönlendirmek olduğu düşünülmektedir.³⁴¹

Guilhem de Tudela, *Canso*'da diğer eserlerde söz edilmeyen bir başka Haçlı ordusunun daha varlığını iddia etmiştir. Guilhem, Agenais bölgesinden Fransız kuvvetleri kadar büyük olmayan bir birliğin, ana Haçlı ordusu Lyon'dan ayrıldığı dönemde bir ay boyunca hareket hâlinde olduğunu ve Casseneuve yönüne doğru ilerlediğini aktarmıştır. Agenaisli Haçlılar, seferleri sırasında birçok heretiği yakmış ve yerleşim yerlerine zarar vermiş, fakat kırk günlük görev sürelerini doldurmalarının ardından dağılmış ve ana Haçlı ordusuna katılmamışlardır.³⁴²

Arnaud Amaury ve Milo'nun komutasındaki Haçlılar ise Temmuz 1209 tarihi içerisinde Carcassonne yönünde ilerleyerek Kont VI. Raymond ile birleşmişlerdir. Yaklaşan büyük tehlikenin farkında olan Raymond-Roger Trencavel, dayısı Kont VI. Raymond gibi kilise ile uzlaşmayı istese de bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine

³³⁹ Pegg, *Holy War*, 63-65. *PVC* (S&S) 44-46.

³⁴⁰ Sefere katılan bazı önemli isimler; Burgundiya Dükü III. Eudes, Nevers Kontu IV. Hervé, Saint-Pol Kontu Gaucher de Châtillon, Adhémar de Poitiers, Pierre Bermond.

³⁴¹ Strayer, *The Albigensian*, 55-56. *PVC* (S&S) 47-48.

³⁴² *GT&A* (S) 17-18. Léglu, Rist, Taylor, *The Cathars*, 9.

Raymond-Roger, Béziers'i kaderine terk edip savunma yapabileceği müstahkem bir mevki için Carcassonne'a doğru yola çıkmıştır.³⁴³

Vikontları tarafından yalnız bırakılan Béziers halkı, Haçlılara karşı hazırlıklarını tamamlamaya çalışırken, 21 Temmuz günü Haçlı garnizonu şehrin önlerine kurulmuştur. Hücumdan önce Montpellier Piskoposu Renaud, ruhanî hâkimiyet alanında olan şehrin güç kullanmaksızın teslim alınması için bir girişimde bulunmak istemiştir. Piskopos Renaud, Béziers sakinlerinden şehir içerisindeki heretikleri teslim etmelerini, eğer bunu yapamıyorlarsa kendileri şehirden çıkarak heretikleri içeride bırakmalarını ve Haçlılar ile heretiklerin arasında durmaktan vazgeçmelerini talep etmiştir. Savunmacılara verilen ve teslim edilmesi istenen kişilerin adlarının bulunduğu liste, 220'den fazla Kathar ve Valdensiye'nin ismini içermektedir. Piskopos Renaud'u dinleyen ve sözüne itimat edenlerin sayısı ise oldukça düşük olmuştur. Şehirlilerin büyük bir kısmı, heretikleri iade etmemekte ve Béziers'i savunmakta ısrarcı olmuşlardır. Nitekim Haçlılara silahlı mücadeleden başka bir seçenek kalmamıştır.³⁴⁴

22 Temmuz sabahında Béziers savunmacıları kısa huruç harekâtları ve ok atışlarıyla müdafaa çabasında bulunsalar da, Haçlı ordusundaki *ribaud*'lar üstlerinden emir almaksızın anî bir hücum ile şehre sızmışlardır. Arnaud Amaury ve Milo'ya göre iki-üç saat içerisinde, Pierre'e göre ise bir saatte ele geçirilen Béziers'te mesleğine, cinsiyetine, dinî inancına veya yaşına bakılmaksızın savunmacılara yönelik büyük bir imha süreci başlamıştır. Yalnızca kilise içerisinde 7000 kadar “*utanmaz köpek*”in³⁴⁵ katledildiğini aktaran Pierre'i doğrular nitelikte Guilhem, “*Ve kiliseye kaçanları da öldürdüler. / Ne haç, ne sunak, ne de çarmıh onları kurtarabildi*”³⁴⁶ dizelerini kaleme almıştır. Şehirlileri kılıçtan geçiren Haçlılar, Guilhem'in anlatısına göre daha sonra yoğun bir yağmaya girişmiş, bolca ganimet toplamalarının ardından *ribaud*'lar ile

³⁴³ Oldenbourg, *Massacre*, 109-121. *PVC* (S&S) 47-48.

³⁴⁴ *PVC* (S&S) 50

³⁴⁵ “*canes impudentissimi*” *PVC* (PL) 567.

³⁴⁶ “*E totz sels aucizian quel mostier se son mis / Que nols pot gandar crotz autar ni cruzifis*” *GT&A* (F) 36-37.

şövalyeler arasında çıkan arbede sonucu şehrin bir kısmını ateşe vermişlerdir. Fakat Pierre ve Guillaume, sadece şehrin ele geçirildiğini ifade etmekle yetinmiştir.³⁴⁷

Haçlılar, Béziers'te yaşanan dehşeti duyan irili ufaklı birçok *castrum*'un şartsız teslimiyetini kabul ederek ve sağladıkları ikmalî değerlendirerek maddî ve manevî açıdan iyice kuvvetlenmiştir. Teslim olmayan soylular, Béziers örneğini göz önüne alarak daha amansız bir savaşa hazırlanmakla meşgul olmak durumunda kalmışlardır. Nitekim Béziers zaferinin etkisi Languedoc'la sınırlı olmayıp, Kuzey Fransa ve çevresine de sirayet ederek Haçlı ordusuna ayak takımından soylulara kadar sürekli yeni hacıların gelmesini sağlamıştır. Tüm bu taktiksel avantaj ve moral ile donanmış biçimde altı günde Carcassonne önlerine ulaşan Haçlılar, 1 Ağustos 1209'da şehri kuşatmışlardır. Ancak Aude Vadisi'nde bulunan Carcassonne, yapı olarak Béziers'ten oldukça farklıdır. Duvarlarla çevrili iç kalesi bir tepenin zirvesinde olan iç şehrin iki yanında Le Bourg ve Le Castellar adlı iki müstahkem mahalle bulunmaktadır. Béziers ve çevresinden kaçan heretiklerin, Haçlılar'a düşmanlık beslemekte olan halkın ve Raymond-Roger Trencavel'in şövalyelerinin doldurduğu şehir, coğrafi konumu ve tahkimatı bakımından hayli iyi bir biçimde müdafaa edilmektedir.³⁴⁸

Kuşatmanın üçüncü gününde Haçlılar, Le Castellar'a nispeten daha zayıf duvarlara sahip Le Bourg mahallesini kuşatma silahları kullanmaksızın, Pierre'e göre 'ruhbanların hep bir ağızdan okuduğu *Veni Creator Spiritus* ilahisi eşliğinde' ele geçirmişlerdir.³⁴⁹ Kolayca alınan bu kısımdan sonra ordunun yönü Le Castellar'a çevrilmiştir. Burada çeşitli kuşatma silahları inşa eden Haçlılar, ertesi gün Le Castellar mahallesini ele geçirmiş, gece ise püskürtülmüşlerdir. Tepede bulunan asıl şehre yaklaşamayan Haçlılar, birkaç gün daha şehri kuşatma altında tutmaya devam ederek susuzluğu, yazın sıcaklığını ve cesetlerin kokusunu âdeta bir silah gibi kullanmışlardır. Guilhem'e göre Raymond-Roger Trencavel, şartların dayanılmaz bir hâle gelmesini önlemek için süzereni Kral Pere'den yardım talep etmiştir. Arnaud

³⁴⁷ Elaine Graham-Leigh, "Justifying Deaths: The Chronicler Pierre des Vaux-de-Cernay and the Massacre of Béziers" *Mediaeval Studies*, Vol.: 63 (2001) 283. *PL* 216, 137-141. *GT&A* (S) 20-22. *PVC* (S&S) 50-51. *GP* (S&S) 32-33.

³⁴⁸ *PVC* (S&S) 51-52.

³⁴⁹ Bu ilahî, yukarıda da söz edildiği üzere Hristiyanlıktaki teslis inancını vurgulamakta ve içerik olarak Kutsal Ruh'a yakarmaktadır. Katharların Kutsal Ruh'u reddettiği düşünüldüğünde, bu ilahînin seçilmesi ve anlatı içerisine özellikle yerleştirilmesi Kathar inancının hatalı olduğunu ve Katolik inancının doğruluğunu simgeleyen bir mucize imgesi olabilir.

Amaury’i Raymond-Roger Trencavel’in masumiyetine ikna etmeye çalışan Kral Pere’e cevaben Arnaud Amaury, yalnızca vikontun ve on iki şövalyesinin hayatının bağışlanıp şehirden çıkışlarına izin verilmesi karşılığında şehrin Haçlıların tasarrufuna bırakılmasını talep etmiştir. Raymond-Roger Trencavel’in tebaasını savunmasız bırakmamak için bu öneriyi reddetmesi üzerine kral Carcassonne’dan üzüntüyle ayrılmış, şehir ise birkaç gün daha direnmiştir.³⁵⁰ Kral Pere’in Carcassonne’a gelerek arabuluculuğa girişmesi yalnızca Guilhem de Tudela’nın anlatısı içinde bulunmaktadır.

15 Ağustos’a gelindiğinde, Raymond-Roger Trencavel ve vassalları teslim olmayı seçmiştir. Teslimiyet şartları ise vikontun tutsak olarak alınması, şehrin boşaltılması ve şehirlilerin yanlarına hiçbir şey almadan Carcassonne’u terk etmesidir. Akabinde şartlar yerine getirilmiş ve Carcassonne Haçlıların hâkimiyetine bırakılmıştır. Daha sonra Haçlılar’ın ana karargâhı olacak Carcassonne’un ve Béziers’in yönetimini bir Haçlı soylusuna bırakma ihtiyacı hissedilmiştir. Farklı soylulara önerilip ret cevabı alınmış, daha sonra Kont Simon’a yöneltilen teklif kont tarafından da reddedilmiş, fakat Arnaud Amaury’nin müdahalesi ile kabul ettirilmiştir.³⁵¹

Kont Simon ve beraberindeki Haçlılar, 1209 Ağustos’u içerisinde Carcassonne’dan ayrılarak yeni yerleşimleri boyunduruğu altına almak için ilerlemiştir. Aude Vadisi ve çevresinde bulunan bazı³⁵² yerleşimler ordunun yaklaşmasından korkan Güneyliler tarafından terk edilmiş ve Haçlılar tarafından atıl hâlde bulmuştur. Albigeois’teki kilit noktalardan biri olan Castres, şehirliler tarafından Kont Simon’a teslim edilmiştir. Ağustos sonlarında Razès bölgesine giren Haçlılar, Limoux’u tahkim etmiş ve etrafındaki bazı isyancı kaleleri kontrol altına almıştır. Daha sonra Kont Simon, Preixan yakınlarında kalenin sahibi Foix Kontu Raymond-Roger de Foix ile anlaşmaya vararak kısa süreli de olsa³⁵³ Languedoc’un en önemli kuvvetlerinden birini Haçlı ordusunun bünyesine katmıştır.³⁵⁴

³⁵⁰ *GT&A* (S) 23-24. *PVC* (S&S) 52-53.

³⁵¹ *PVC* (S&S) 55. *GP* (S&S) 34.

³⁵² Montréal, Fanjeaux, Saissac ve Alzonne gibi.

³⁵³ Kont Raymond-Roger, anlaşma güvencesi olarak en genç oğlu Aimeric’i Kont Simon’a rehin olarak vermiştir. Anlaşma kısa bir zaman sonra bozulmuş, Kont Simon ve Kont Raymond-Roger daha sonra savaş alanında birçok kez karşı karşıya gelmiştir.

³⁵⁴ Bu olayın Albi Haçlı Seferi’nin zaman çizelgesindeki yeri şüphelidir. Pierre ve Guilhem, Kont Raymond-Roger ile olan anlaşmanın Dük Eudes’un gidişinin ardından gerçekleştiğini ima etse de,

Haçlıların hızlı ilerleyişi sonbahar ile birlikte gerilemeye dönüşmüştür. Carcassonne ve Béziers'in asıl sahibi olan Kral Pere, Kont Simon'un kendisine vassal olarak tâbi olması hususunda hayli isteksiz davranmıştır. Kral Pere ve Kont Simon, Montpellier'de 1211 yılında buluşana dek resmen bağlılık yemini gerçekleştirmemiştir. Hatta Pierre, kralın isteksizliğini daha ileri bir boyuta götürerek Kral Pere'in bölgedeki soyluları Kont Simon'a ve Haçlılara karşı kışkırtmak ve isyanlarına destek sözü vermek gibi girişimlerde bulunduğunu dahi iddia etmiştir.³⁵⁵

Kont Simon Montpellier'den dönerken Albi, Béziers ve Carcassonne çevrelerinde bulunan şehir ve soylular Haçlılara karşı isyan etmiş, Giraud de Pépieux taraf değiştirerek Puisserguier'de Haçlılar'a karşı pozisyon almış, fakat sonra şehri tahliye ederek kaçmıştır. Kont Simon, Puisserguier'i kuşatırken kont ile birlikte bulunan Narbonne Vikontu Aimeric muhasaraya katılmayı reddederek topraklarına geri dönmüştür. Bu süreç içerisinde Kont Raymond-Roger da Kont Simon'u terk etmiş, Fanjeaux, Lombers, Montréal, Albi gibi önemli bölgeler de Haçlılardan Güneylilere geçmiştir.³⁵⁶

1209-1210 kış aylarında Kont Simon elinde kalan toprakları müdafaa etmekle meşgul iken, Kont VI. Raymond kendi topraklarına doğru ilerleyen Haçlı Seferi'ne karşı destek toplamak amacıyla Fransa'ya ziyaret düzenlemiştir. Daha sonra Papa III. Innocentius ile görüşmek üzere Roma'ya giden kont, papanın el koyduğu toprakları geri istemiş ve reddedilmiştir. Bu sefer Papa III. Innocentius ile arası oldukça bozuk olan Kutsal Roma-Cermen İmparatoru IV. Otto ile görüşen ve Kont Simon'a karşı yardım dileyen Kont VI. Raymond, buradan da eli boş dönmesi üzerine son çare olarak tekrar Kral Philip Augustus'un huzuruna çıkmıştır. Kontun kendisinin de bilfiil düşmanı olan İmparator Otto ile görüşmesinden dolayı hayli öfkeli olan Kral Philip Augustus, kontu hoş karşılamamış ve çocukları için aralarında önceden planlanmış oldukları evlilik anlaşmasını da iptal etmiştir. Kont VI. Raymond ise 1210

Kont Simon ve Kont Raymond-Roger arasındaki mücadelenin sonbaharın ilk aylarında başladığı bilinmektedir. Preixan *castrum*'u ise Pierre'in dediği gibi sonbaharda değil, Carcassonne'a yakınlığı ve stratejik değeri hasebiyle Ağustos ayı başlarında muhasara edilmiş olmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Sibly ve Sibly, "Appendix E: The Chronology of Events in the Autumn of 1209" içinde *PVC* (S&S) 302-303.

³⁵⁵ *PVC* (S&S) 101-103.

³⁵⁶ *PVC* (S&S) 69-74.

yılı başlarında öncekinden daha iyi bir durumda olmadığı hâlde topraklarına geri dönmek durumunda kalmıştır.³⁵⁷

1210 baharında Kont Simon'un eşi Kontes Alix de Montfort³⁵⁸ (t.1173-1120/21), yanında büyük miktarda kuvvet ile Haçlılara katılmıştır. Böylece Haçlılar, rotalarını Foix topraklarına çevirmiştir. Kral Pere'in arabuluculuğu sayesinde Kont Raymond-Roger ile Haçlılar arasında 1211 Paskalya'sına dek barış yapılması kararlaştırılmış, bunun üzerine Haçlılar Minerve'e yönelmiştir. Minerve Baronu Guilhem Haziran'da başlayan muhasaraya 22 Temmuz'a kadar dayanmış, fakat sonunda teslim şartlarını görüşmek üzere Haçlılar ile görüşmüştür. Minerve'de 140 heretik yakılmış, sadece üçü af dilemiş, şehirliler ise Katolik inancını tazelemiştir.³⁵⁹

Bu sırada Toulouse'ta Piskopos Foulques, heretiklere karşı halkı birleştirmek ve Haçlılara katılmalarını sağlamak üzere çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Haçlılara verilen endülüjanstan faydalanacak olan bu kişiler ile bir kardeşlik tesis eden Foulques, Cité mahallesinin büyük bir kısmını ve Bourg mahallesinden küçük bir topluluğu etkilemeyi başarmıştır. Daha sonra 'Ak Kardeşlik' olarak anılacak olan bu grup, yeminle bağlanmış ve haç ile kutsanmıştır. Bourg'taki Haçlı karşıtı topluluk, yine bir yeminle bağlılık öngören ve benzer şekilde örgütlenen bir karşı kardeşlik kurmuş ve 'Kara Kardeşlik' olarak anılmaya başlamıştır. Bourg merkezli Kara Kardeşlik ile Cité merkezli Ak Kardeşlik arasında zaman zaman silahlı çatışmalar meydana gelmiştir.³⁶⁰ Pierre, bu konuda pek ayrıntı vermemektedir. Toulouse'taki kardeşliklerden ayrıntılı olarak bahsetmese de Toulouse içerisinde piskopos, başrahip ve ruhbanlar tarafından alevlendirilen anlaşmazlıkları belirten Guilhem ise, "*Eğer hepsi beraber durabilseydi dünyadaki tüm Haçlılar bile onlara hiçbir zarar getiremezdi*"³⁶¹ diyerek hoşnutsuzluğunu dile getirmeyi seçmiştir.³⁶²

Minerve'den zaferle ayrılan Kont Simon, Ağustos ayında Termes Kuşatması'nı başlatmıştır. Uzun süre direniş göstermelerine rağmen Ekim ayında susuzluğa dayanamayan Minerveliler Kont Simon'a barış teklif etmiş, fakat aynı günün akşamı

³⁵⁷ *GT&A* (S) 30-31. *PVC* (S&S) 74-77.

³⁵⁸ Alix de Montmorency olarak da bilinir.

³⁵⁹ *PVC* (S&S) 78-85.

³⁶⁰ Marvin, "Confraternities of Toulouse" 137. *GP* (S&S) 35-37.

³⁶¹ "...car qui essem se tenia, / Tuit li crozat del mon dan tener nols poirian" *GT&A* (F) 76.

³⁶² *GT&A* (S) 32.

yağan sağanak yağmur ile tekrar cesaretlerini toplayarak direnişe devam etme kararı vermişlerdir. Bu sırada Haçlıların büyük bir bölümü ordudan ayrılmaya başlamıştır. Haçlıların cesareti iyice kırılmaya başlamışken Lorraine'den gelen büyük bir Haçlı güruhu ile kan kazanan ordu Termes'e yeni bir hücum başlatmış, 22-23 Kasım gecesinde şehri tahliye etmeye çalışan savunmacılar imha edilmiş, Baron Raymond tutsak edilmiş ve Termes ele geçirilmiştir. Yılsonunda ise Albigeois'e ilerleyen kont, Lombers gibi bazı yerleşimleri tekrar kontrol altına almakla meşgul olmuştur.³⁶³

Kral Pere, Kont Simon Kont VI. Raymond ve Arnaud Amaury gibi Güneyli ve Haçlı liderler, 22 Ocak 1211'de Narbonne'da sonuçsuz kalan barış müzakerelerinde bulunmuşlardır. Baharda Cabaret ve Lavaur Haçlı kontrolüne geçmiştir. Ak Kardeşlik, Lavaur Muhasarası sırasında Kont VI. Raymond'un girişimlerine rağmen Haçlılar'a destek vermeye muvaffak olmuştur. Kont Raymond-Roger ve oğlu ise Montgey önlerinde yeni gelen Haçlı topluluklarını pusuya düşürerek imha etmiştir. Lavaur'un alınmasıyla isyankâr Aimery de Montréal ve birkaç şövalyesi asılmış, kalan seksen kadar şövalye ve şövalye rolü yapan heretik darağaclarının kırılması gerekçesiyle kılıçtan geçirilmiş, Lavaur Baronesi Girauda bir kuyuya atılarak üzeri taşla kapatılmak suretiyle idam edilmiş, şehirde bulunan 300 kadar heretik ise yakılmıştır.³⁶⁴

Toulouse ve Foix kontlarının Lavaur kuşatması sırasındaki açık düşmanlığı üzerine 1211 yazında Haçlıların hedefi bu soyluların toprakları olmuştur. Önce Kont VI. Raymond'a ait Les Cassès muhasara edilerek alınmış ve burada altmış kadar heretik yakılarak imha edilmiştir. Daha sonra Kont VI. Raymond'un kardeşinin komutasındaki Montferrand kalesi kuşatılmış, Baudouin kaleyi teslim etmiş ve tövbe ederek Haçlılara katılmıştır. Yeni Haçlı takviyeleri ile ilk Toulouse kuşatması tertip edilmiş, şehir Haziran ayı ortalarında muhasara altına alınmıştır. Toulouse'da bulunan ruhbanların Foulques'un emriyle şehirden çıkması ve Kont VI. Raymond'un ikna çabaları, Ak Kardeşlik yapısının çözülmesine el vermiştir. Kont Simon'un ikmal sıkıntıları ve ilerlemedeki başarısızlıkları nedeniyle 29 Haziran'da kuşatmayı

³⁶³ Costen, *The Cathars*, 131-132.

³⁶⁴ *PVC* (S&S) 111-117. *GP* (S&S) 37-40.

kaldırmıştır. Ardından Foix'e yönelen Haçlılar, Foix şehri ve çevresine hasar vermişlerdir.³⁶⁵

Daha önce Haçlılar'a teslim olan veya ele geçirilen birçok *castrum* 1211 sonbaharında isyan yahut işgal yoluyla Güneylilerin eline geçmiştir. Güneyli soylular Kont VI. Raymond ve Kont Raymond-Roger'in buyruğu altında toplanarak Castelnaudary'yi kuşatmıştır. Kont Monfort'un başarılı huruç harekâtları ile zor duruma giren Kont VI. Raymond ve Güneyliler, bir süre sonra kuşatma silahlarını yakarak muhasarayı kaldırmış ve çekilmişlerdir. Kont Simon, zaferinin ardından Foix ve Toulouse Kontlukları'nın topraklarında çeşitli yağmalarda bulunmuş, birçok *castrum*'a zarar vermiş ve kaybettiği bir kısım kaleyi geri almıştır. Aralık'ta aralarında Kont Simon'un kardeşi Guy de Montfort'un da bulunduğu yeni bir Haçlı takviyesi Languedoc'a ulaşmıştır. 24 Şubat 1212'de Arnaud Amaury'nin tavsiyesiyle Saint-Marcel Haçlılar tarafından kuşatılmış, önce başarısız olunmuş fakat halkın şehri terk etmesi sonucunda ele geçirilmiştir.³⁶⁶

Nisan-Eylül 1212'de Agenais bölgesinde bulunan Haçlılar, Roger-Bernard'ın savunduğu Montauban dışında tüm bölgede kontrolü ele almış ve geri dönmüştür. Muret'i tahkim eden Haçlılar, süresini dolduran askerlerin orduyu terk etmesinden dolayı büyük kayıp yaşamışlardır. Aralık'ta Haçlı topraklarının hukukî idaresi için Pamiers'te Kont Simon'un gözetiminde bir toplantı düzenlenmiş ve 'Pamiers Kararları' ilân edilmiştir.³⁶⁷ Bu sırada Guy des Vaux-de-Cernay, Carcassonne Piskoposu olarak seçilmiştir. Taraflar kışı savunmada geçirirken, Las Navas de Tolosa'da Müslümanlara karşı zafer kazanan Kral Pere, Ocak 1213'te Toulouse'a gelerek Kont VI. Raymond ile görüşmüştür. Müslümanları yenilgiye uğratması ile kazandığı itibarını Papa III. Innocentius'u etkilemek için kullanan kral, papanın kısa süreliğine de olsa Haçlı Seferi'ni durdurmasını sağlamıştır. Papa, daha sonra Haçlıların şiddetli itirazlarıyla kararından geri dönmüştür.³⁶⁸

³⁶⁵ GP (S&S) 40-41.

³⁶⁶ PVC (S&S)

³⁶⁷ Gregory E. M. Lippiatt, "Implementing the Negotium Pacis et Fidei: The Statutes of Pamiers, Heresy, and Social Order, 1212" Kongre Bildirisi. *International Medieval Congress* (1-4 July 2013) Paper 1324-c, 1. Costen, *The Cathars*, 138-139.

³⁶⁸ PVC (S&S) 172-189.

3 Mart 1213'te Kral Philip Augustus'un oğlu Prens Louis Haçlı olmuş, birçok soylu da onun ardından Haçlı olmayı kabul etmiştir. Ancak Kral Philip Augustus, ülkesinin iç meselelerini bahane ederek Prens Louis ve diğer soyluların ülkeyi terk etmesine müsaade etmemiştir. Temmuz ayında Le Pujol'da bazı Haçlı şövalyeleri Güneyliler tarafından muhasara altına alınmış, Kont Simon yetişene kadar teslim olan şövalyeler Roger-Bernard'ın verdiği can güvencesine rağmen katledilmiş yahut bir süre hapsedildikten sonra öldürülmüştür. Hızla asker yitiren ve takviye alamayan Haçlılar, Güneylilerin Haçlı *castrum*'larının büyük bir bölümünü kendi taraflarına çekmesi ile ciddi toprak kayıpları da yaşamıştır. Bu yüzden Kont Simon ve bölge piskoposları, 24 Temmuz'da Kral Pere'e iki kişilik bir heyet göndermişlerdir. Fakat Pierre'e göre kral barış yapmaya yatkın görünmekte, fakat Haçlıların üzerine yürümeyi planlamaktadır.³⁶⁹ Guillaume de Puylaurens, Kral Pere'in aslında 'Toulouse'lu bir soylunun karısına olan aşkından dolayı' Haçlılara karşı bir savaş vermek istediğini, hatta Kont Simon'un bu hususta bir mektup ele geçirdiğini kaydetmektedir.³⁷⁰

10 Eylül'de Muret'i muhasara altına alan Kral Pere'e Kont VI. Raymond ve diğer Güneyli soylular da katılmıştır. Kont Simon, Muret'ye ulaştığında Kral Pere ile barış yapmayı denemiş, fakat kral reddetmiştir. Savaşın kaçınılmazlığı üzerine Muret'ye giriş yapan Haçlılar, Toulouse, Foix, Comminges Kontları'nı ve tüm destekçilerini³⁷¹ aforoz etmiştir. 12 Eylül'de kale dışına çıkan Haçlı ordusu, savaş meydanında Aragon ve Güney ordusu ile yüzleşmiştir. Muharebede zırh değiştirmiş olan Kral Pere ve birçok Aragonlu soylu Haçlılar tarafından öldürülmüştür. Meydandaki tüm düşmanları imha eden Haçlılar, bu sırada Muret'yi muhasaraya devam eden Toulouse'luların büyük bir kısmını da yakalayarak kılıçtan geçirmişlerdir. Zaferden kısa bir süre sonra Kont Simon, Foix Kontluğu topraklarına ilerleyerek çeşitli zararlılara yol açmış, Foix şehrinin dış mahallesini ateşe vermiş ve yolu üzerindeki irili ufaklı birçok yerleşimi hasara uğratmıştır.³⁷²

Kont Simon sonbahar boyunca Provence bölgesinde baş gösteren itaatsizlik ile mücadele ederken Aragonlu paralı askerler ve Güneyliler Béziers'e kadar tacizlerde

³⁶⁹ *PVC* (S&S) 191-202.

³⁷⁰ *GP* (S&S) 46.

³⁷¹ Aforoz bir piskopos tarafından şehre girilmeden önce yapılmıştır. Aforozda özellikle Kral Pere'in adı söylenmemiştir. Papa II. Urbanus'un (t.1035 – 1099) daha önce aldığı bir karara göre, Aragon kralları yalnızca bizzat Papa tarafından aforoz edilebilirdi. *PL* 216, 888-889.

³⁷² *GP* (S&S) 45-49. *GT&A* (S) 68-71. *PVC* (S&S) 203-219.

bulunmuş ve ağır hasara yol açmışlardır. Baudouin de Toulouse 17 Şubat 1214'te yönetimi altında bulunan Lormie'ye çağrılmış, uyurken Ratier de Castelnau ve Lormie hâkimi marifetiyle derdest edilerek Kont VI. Raymond'a teslim edilmiştir. Baudouin, aynı ay içerisinde Montauban'da Aragonlu Bernard de Portella ile Roger-Bernard de Foix'nın tavsiyeleri üzerine ve öz ağabeyinin emriyle asılarak idam edilmiştir. Yine bu dönemlerde Vikont Aimeric liderliğinde Narbonne'da patlak veren ve Aragon ve Katalonyalı paralı askerler ile desteklenen isyan, Haçlılar'a yeni katılan Guillaume des Barres³⁷³ ve beraberindeki çok sayıda şövalye ile durdurulmuştur.³⁷⁴

Papalık elçisi Pietro Collevaccino da Benevento³⁷⁵ (ö. 1219/20), 1214 ilkbaharında Languedoc'a gelmiştir. Önce Kont Simon'dan Kral Pere'in oğlu genç Kral Jaume'u (1208 – 1276) alan Pietro, ardından Toulouse'a Kilise adına el koyarak halktan 120 kişiyi güvence olarak rehin almıştır. Toulouse'un akıbetini bölgenin diğer soyluları ve yerleşimleri izlemiştir. Daha sonra Pietro, Aragon'a giderek genç Kral Jaume'u ülkesine teslim etmiştir. Bu sırada Kont VI. Raymond işgale karşı destek bulabilmek için ülke dışında çeşitli ziyaretlerde bulunmuş, oğlu VII. Raymond ise İngiltere'ye kuzeni olan Kral John'un (1166 - 1216) yanına gitmiştir. Haçlılar, bu yıl Quercy ve Agenais bölgelerinde fetihlere devam etmiş, Montpezat, Marmande ve Casseneuve gibi *castrum*'ları ele geçirmişlerdir. Pierre'in aktarımına göre Kral John, Marmande ve Casseneuve'i koruma girişiminde bulunmuş ve Périgueux'a kadar ilerlemişse de sıcak çatışma içerisine girmekten kaçınmıştır. Kasım ayında Périgord'a giren Haçlılar, aynı yıl içerisinde Domme ve Montfort'u elde etmişlerdir. Castelnau gibi stratejik öneme sahip *castrum*'ları ele geçiren Haçlılar, Rodez'de çeşitli yerleşimleri kuşatmıştır.³⁷⁶

7 Aralık 1214'te Montpellier'de toplanan bir konsilde, Toulouse ve çevresinin kontrolünün Kont Simon'a bırakılması kararlaştırılmış, fakat elçi Pietro bu kararı Papa III. Innocentius'un onayı olmadan kabul edemeyeceğini bildirmiştir. 19 Nisan 1215'te ise daha önce Haçlı olan fakat sefere katılamayan Prens Louis, bu sefer Languedoc'a ilerleyip Kont Simon ve Papalık Elçisi Pietro'yla buluşmuştur.

³⁷³ III. Guillaume des Barres, anne tarafından Kont Simon'un üvey kardeşidir.

³⁷⁴ *PVC* (S&S) 220-227. *GP* (S&S) 50-51.

³⁷⁵ Petrus Duacensis olarak da bilinir.

³⁷⁶ *PVC* (S&S) 226-228.

Narbonne ve Toulouse'un bağılık yeminlerini alan prens, bu şehirlerin savunmalarının kısa süre içerisinde şehir ahalisi tarafından zayıflatılmasını emretmiştir. Ele geçirilen toprakların Kont Simon'a bırakılma meselesi ise Roma'da gerçekleşecek olan büyük konsilde alınacak kesin karara kalmıştır. Bu döneme kadar Papalık Elçisi Pietro'nun yönetiminde olan topraklar, prensin ve Haçlılar'ın girişimleri sonucu fiilen Kont Simon'un idaresine bırakılmıştır. Toulouse'a önce Guy de Montfort'u gönderen Kont Simon, kardeşinin asayişini sağladığından emin olduktan sonra şehre girmiştir. Prens Louis ise azamî Haçlılık süresini (40 gün) doldurup ülkesine geri dönmüştür.³⁷⁷

11 Kasım 1215'te Roma'da başlayan IV. Lateran Konsili'nde Papalık hâkimiyetine geçen Toulouse ve diğer Güney topraklarının durumu tartışılmıştır. Üç hafta süren konsilde Haçlıları temsilen Guy de Montfort ve önemli din adamları bulunmuştur. Kont VI. Raymond, oğlu VII. Raymond ve Kont Raymond-Roger de konsilde yer almıştır. Konsilde alınan kararlar sonucunda Toulouse ve Haçlılar tarafından fethedilmiş diğer topraklar Kont Simon'a bırakılmış, Provence bölgesi ise Kilise'ye sadâkati ve imanı şartıyla ileride VII. Raymond'a verilmek üzere Papalık himâyesinde kalmıştır. Kont Simon, resmen Toulouse Kontu ve Narbonne Dükü olarak tanınmıştır. Ayrıca Kutsal Topraklar'a yönelik yeni bir Haçlı Seferi için çalışmaların hızlandırılması üzerine karar alınmıştır. Böylece Kont Simon'un ordusuna katılacak kişi sayısı azalmış, Haçlılar gittikçe daha fazla insan gücü kaybetmiştir.³⁷⁸

Papa'nın emirlerine ve konsil kararlarına rağmen Nisan 1216'da Provence'a dönen VII. Raymond, birçok yerleşimi kontrol altına almıştır. Kont VI. Raymond ise bu sıralarda İspanya'ya gitmiştir. Oğul VII. Raymond, Mayıs ayı sonlarında içerisinde ufak bir Haçlı garnizonu bulunan Beaucaire'i kuşatmış, Kont Simon ve Guy'un karşı kuşatmasına rağmen 24 Ağustos'ta muzaffer olmuştur. Yenilginin ardından bir isyandan korkan Kont Simon, Toulouse'a girmiştir. Şehir içinde çatışmalar baş göstermiş, şehrin bazı kısımları Haçlılar tarafından ateşe verilmiş ve yağmalanmıştır. Kont, halktan daha fazla esir toplamış ve olası bir isyana karşı bir dizi önlem almıştır. Halk, yağmaya ve vergilere ek olarak sürülen ve kaçan kişiler için de

³⁷⁷ Costen, *The Cathars*, 145. *GT&A* (S) 71-72.

³⁷⁸ Tanner (ed.) *Decrees*, 230-271. *PVC* (S&S) 253-256.

fazladan vergi vermeye mecbur bırakılmıştır. Tüm bu kötü muamele içerisinde Toulouselular, eski kontları Kont VI. Raymond ile iletişime geçmeye çalışmış ve kendisini şehre davet etmiştir.³⁷⁹

Toulouse'tan gelir elde eden Kont Simon, Şubat 1217'de Roger-Bernard de Foix'nın bulunduğu Montgrenier'e ilerlemiştir.³⁸⁰ Kuşatma, kalenin teslimi ve bir yıllık saldırmazlık anlaşması karşılığında kaledekilerin özgürce kaleyi terk etmesi şartlarında Haçlılar lehine sonuçlanmıştır. Zaferinin ardından Kont Simon Provence'ta kontrolü sağlamakla meşgul iken, Ağustos 1217'de Kont VI. Raymond İspanya'dan topladığı askerlerle Languedoc'a dönmüş ve 13 Eylül 1217'de Toulouse'a girmiştir. Şehirde bulunan bir kısım Haçlı'yı imha eden halk ve Kont VI. Raymond'un askerleri, şehrin savunmalarını güçlendirmeye başlamıştır. Alix de Montfort, Guy de Montfort'un eşi ve çocukları ile birkaç şövalye Château de Narbonnais'e çekilmiştir. Toulouse etrafındaki çok sayıda yerleşim tekrar Kont VI. Raymond'a biat etmiş, bu sırada Kont Simon da hızla Rhône Nehri'ni geçerek Toulouse'u kuşatmak üzere ilerlemiştir. 22 Eylül'de Guy de Montfort, şehri muhasaraya almış, daha sonra Kont Simon kardeşine katılmıştır. Asker yetersizliğinden dolayı tamamen kuşatılamayan şehre Kont Raymond-Roger ve Kont Bernard destek getirmiştir.³⁸¹

Kont Simon ve papalık elçisi Kardinal Bertrand Savelli, yeni Haçlıların gelmeye ikna edilmesi adına Alix de Montfort ve Piskopos Foulques'u Fransa'ya göndermekte karar kılmıştır. 1218 kış ve bahar aylarında kuşatma nispeten sessiz geçmiştir. Mayıs 1218'de ise savunmacılar Haçlı kampına anî bir huruç ile hasar vermeye çalışmış fakat geri çekilmeye zorlanmışlardır. Aynı ay içerisinde Alix de Montfort ve Piskopos Foulques'un beraberinde büyük bir Haçlı güruhu kuşatmaya dâhil olmuştur. Saint-Cyprien mahallesine yerleşmeye çalışan yeni Haçlılar, savunmacıların hendekleriyle süvarileri engellemesi ile geri çekilmek ve Garonne Nehri kıyılarına kamp kurmak zorunda kalmıştır. Bu sırada Foix *castrum*'u Kont

³⁷⁹ Costen, *The Cathars*, 146-147. *PVC* (S&S) 262-263. *GT&A* (S) 106-117.

³⁸⁰ Papa III. Honorius, bu dönemde Foix topraklarını Kont Raymond-Roger'a iade etmiştir. Papa, Kont Simon'a kuşatmayı durdurması için mektup gönderse de kont bunu dikkate almamıştır. *GT&A* (S) 118, dn. 4.

³⁸¹ *GT&A* (S) 121-130. *PVC* (S&S) 268-271.

Raymond-Roger tarafından tekrar ele geçirilmiş, oğlu Roger-Bernard de Foix ise Toulouse'ta savunmaya destek vermeye devam etmiştir.³⁸²

Kuşatmanın dokuzuncu ayında, 25 Haziran sabahı Toulouselular çift yönlü bir huruç hareketi ile aynı anda hem Haçlıların kuşatma silahlarına, hem de Haçlı kamplarına hücumu geçmiştir. Kont Simon, kuşatma silahlarını savunurken başına isabet eden bir mancınık taşı marifetiyle³⁸³ olduğu yerde can vermiştir. Haçlı tarafında büyük bir moral çöküşüne neden olan bu kayıp, Haçlı karşıtlarının ve heretiklerin hâkim olduğu Toulouse'ta eşi görülmemiş bir sevinç yaratmıştır. Kont Simon'un ölümünün hemen ardından oğlu Amaury de Montfort yeni kont seçilmiştir. Daha önce Kont Simon'a biat eden soylular, bu sefer Kont Amaury'ye bağlılıklarını bildirerek muhasaraya devam etmişlerdir. Temmuz ayında bir kez daha karşılaşan taraflar, sonuç alamadan geri çekilmişlerdir. Uzun süren bir sessizliğin ardından 25 Temmuz'da kuşatmanın faydasız olduğunu gören Kont Amaury ve Haçlılar, muhasarayı kaldırarak geri çekilmişlerdir. Kont Amaury, babası Kont Simon'un naaşını Carcassonne'da Saint-Nazarie Katedrali'ne "*Fransız usulünde hazırlanarak*"³⁸⁴ defnettirmiştir. Kardinal Bertrand ve Kont Amaury, Piskopos Foulques ve Alix de Montfort'tan Roma'ya gidip kiliseden yardım istemesini talep etmiştir.³⁸⁵

Haçlıların yaşadığı bu dağınıklık sırasında genç VII. Raymond Agenais'te, Kont Bernard Comminges'te, Kont Raymond-Roger ise Lauragais'te toprak kazanmaya çalışmışlardır. Kont Amaury ise Foix topraklarında bazı bölgelere saldırılar düzenlemiş, daha sonra Cazères'i kuşatarak almış ve imha etmiştir. Aynı zamanlarda, Piskopos Foulques'un ve Alix de Montfort'un çabalarıyla 20 Kasım 1218'de Languedoc'tan yenilgi haberlerini alan Prens Louis, tekrar haçı almış ve 1219 yazında Languedoc'a girmiştir. Önce Marmande'ı kuşatan ve ele geçiren Prens Louis, daha sonra ordunun yönünü Toulouse'a çevirmiştir. 16-17 Haziran'da

³⁸² *PVC* (S&S) 273-275. *GT&A* (S) 142-147.

³⁸³ Tudela'nın anonim halefine göre bu, "la donas e tozas e mulhers" (hanımlar, genç kızlar ve evli kadınlar) tarafından kullanılan bir mancınığın taşıdır. *GT&A* (S) 172.

³⁸⁴ "curatum more Gallico" *GP* (D) 110. Buradan anlaşıldığı üzere Languedoc'taki cenaze merasimleri Kuzey Fransa'daki defin törenlerinden farklıydı. Burada Guillaume de Puylaurens'in işaret ettiği farklılıklar dinî mahiyeti olmayan kültürel öğeler olabilir. Diğer yandan yazar, Kont Simon'un defin töreninin Languedoc'ta sıkça gerçekleşen Kathar ve Valdensiye cenazelerinden farklı olduğunu özellikle kast etmiş de olabilir.

³⁸⁵ *GP* (S&S) 60-63. *GT&A* (S) 169-177. *PVC* (S&S) 275-278.

Toulouse’u muhasara altına alan Prens Louis, 1 Ağustos’ta Haçlı süresini doldurmasından ve savunmacılara karşı pek bir şey elde edemeyişinden ötürü kuşatmayı kaldırarak Fransa’ya geri dönmüştür.³⁸⁶ Bu noktadan sonra Pierre ve anonim yazarın anlatısı sona ermiş, Guillaume ise eserini muhtemelen ölüm gününe dek devam ettirmiştir. Guillaume’un aktardığı son olaylar, 1271 yılında Toulouse Kontluğu’nun Fransa Krallığı’na bir eyalet olarak bağlanması ve Fransa Kralı III. Philip’in (1245-1285) 1272-1276 yılları arasında Foix bölgesinde gerçekleştirdiği askerî harekâttır.

Kaynaklar, Albi Haçlı Seferi sırasında yaşananları ana hatlarıyla birbirlerine neredeyse uygun biçimde aktarmışlardır. Savaşların sonuçları, orduların hareketleri ve ölüm tarihleri gibi genel bilgiler, yazarlar tarafından genel olarak değiştirilmeden yahut atlanmadan kaleme alınmış, fakat yazarların bulunduğu tarafa göre daha az ya da çok ayrıntılandırılmıştır. Ayrıca, yazarların eserlerini yazdıkları dönemde bulundukları konuma ya da kendi anlatılarının düzenine bağlı olarak es geçtikleri veya farklı yönleriyle değindikleri hadiselerin bulunduğu da görülmektedir. Fakat eserlerin asıl olarak ayrıldığı noktalar, sefer içerisinde yer alan ve anlatıya konu olan taraflar ve kişilerin nasıl tasvir edildiği ve düşman-müttefik ayrımının okuyucuya nasıl yansıtıldığındadır.

3.2. Eserlerdeki ‘Biz ve Öteki’ Algısı: Albi Haçlı Seferi Sırasında Düşman ve Müttefiklerin Tasviri

3.2.1. Eserlerde Albi Haçlı Seferi’nin Tasviri

Historia, *Canso* ve *Chronica* içinde konu alınan taraflar ve kişiler, kaynakların yazarları tarafından genel olarak ‘destekledikleri tarafta olanlar’ ve ‘ötekiler’ şeklinde algılanmıştır. Yazarların ‘öteki’ algısı, kendi düşüncelerinde olmayanları ifade etmektedir. Bu ‘biz’ ve ‘öteki’ler her yazar için farklı taraf ve kişiler olabilirken, benzer taraf ve kişilerin yazarlar tarafından gördüğü tepkinin derecesi de değişebilmektedir. Ancak tüm yazarların reddettiği ve ötekileştirdiği tek ortak grup heretiklerdir.

³⁸⁶ *GT&A* (S) 176-194. *GP* (S&S) 62-66.

Albi Haçlı Seferi, Pierre des Vaux-de-Cernay ve Guillaume de Puylaurens tarafından “barış ve iman işi”³⁸⁷ şeklinde sınıflandırılmıştır. Sefere katılanlar ise ‘Tanrı’nın savaşçıları’, ‘hacılar’ yahut ‘haç ile işaretlenenler’ gibi daha önce anmış olduğumuz ve söz konusu dönemde yaygın biçimde kullanılmış olan isimlendirmelerle anılmıştır. Guilhem de Tudela ve anonim yazar ise kısaca ‘Haçlılar’ benzeri bir kelime kullanmakla³⁸⁸ yahut ‘ordu’ veya ‘Fransızlar’ gibi isimleri yazmakla yetinmiştir. Pierre ve Guillaume’a göre sefer, heretikler üzerine gelmiş ilahî bir ceza idi. 1209’da Béziers’in Mecdelli Meryem’in gününde (22 Temmuz) alınmış olması ve en çarpıcı kıyımın Pierre’e göre La Madeleine Kilisesi’nde gerçekleşmiş olmasıdır. Tüm bunlara ek olarak 1167 yılında Béziers’in eski vikontu Raymond Trencavel (ö. 1167), Béziers halkı tarafından bu kilisede suikasta uğramıştır. Bu fikir sadece yazarların değil, tüm Haçlıların ortak düşüncesi idi. Arnaud Amaury ve Milo, Papa’ya gönderdikleri zafer mektubunda katliamı “*Bizimkiler sınıf, cinsiyet ve yaş ayırmaksızın kimseyi bağışlamadı ve 20.000’e yakın kişiyi kılıçtan geçirdi. Bu korkunç düşman kıyımından sonra ilahî intikamın mucizevî tecellisi olarak tüm şehir yağmalanıp yakıldı.*”³⁸⁹ şeklinde rapor etmişlerdir.³⁹⁰

Guilhem de Tudela’nın görüşü de söz konusu harekâtın haklı bir mücadele olduğu üzerinedir. Yine de, sefer sırasında yaşanan aşırılıklar Guilhem için oldukça rahatsız edicidir. Bu yüzden yazar, seferin gidişatı süresince temkinli yazmaya ve Güneyliler ile heretikleri birbirinden ayırmaya çaba göstermiştir. Anonim yazar ise bu seferi kutsal bir savaştan ziyade Güneyli varlığını yok etmek amacıyla tasarlanmış bir imha süreci olarak görmektedir. Haçlıların geliş amacıyla ilgisinin bulunmadığına inanan anonim yazar, Haçlıları ‘Fransızlar’ olarak anmayı tercih etmiş, harekâtın politik yönüne dikkat çekmeyi uygun bulmuştur.³⁹¹

3.2.2. Yazarlara Göre ‘Dost’ ve ‘Düşman’ Soylular

İncelenen eserlerde Güneyli soylular, Albi Haçlı Seferi’nde ekseriyetle heretiklere destek vermeleri hasebiyle olumlu yahut olumsuz şekilde eleştirilere maruz

³⁸⁷ “negotium pacis et fidei” *PVC* (PL) 560. Farklı varyasyonları diğer eserlerde görülmüştür.

³⁸⁸ “Croizat” *GT&A* (F) 76.

³⁸⁹ “Nostrique non parcentes ordini, sexui, vel aetati, fere viginti millia hominum in ore gladii peremerunt; factaque hostium strage premaxima, spoliata est tota civitas et succensa, ultione divina in eam mirabiliter saeviente.” “De Victoria Habita Contra Hereticos” içinde *PL* 216, 139.

³⁹⁰ *GP* (S&S) 32-33. *PVC* (S&S) 48-51.

³⁹¹ *GT&A* (S) 132.

kalmışlardır. Pierre des Vaux-de-Cernay, Guilhem de Tudela ve Guillaume de Puylaurens tarafından Güneyli soylulara yöneltilen olumsuz eleştiriler; sapkınların bölgede varlık göstermesine bilinçli şekilde müsaade ederek koruyuculuklarını üstlendikleri yahut bölgelerindeki heretiklere müdahale etmekte başarısız oldukları üzerinedir. Pierre ise bu eleştirilerin yanı sıra bazı soyluları bizzat heretik veya heretik sempatizanı olmakla suçlamıştır. Anonim yazara geldiğimizde, hiçbir Güneyli soylunun eleştirilmediği gözlemlenmektedir. Kuzeyli soylular ise özellikle anonim yazar tarafından Kont Simon de Montfort'un Güneylilere karşı sert ve acımasız tavrı üzerinden tenkit edilmiş, barbarlık, vahşilik, zalimlik, işgalcilik ve amacından sapmakla itham edilmiştir.

Pierre'in *Historia*'sında Toulouse Kontu VI. Raymond, seferin başlangıcından beri arka planda, 1211 yılından itibaren ise fiilen Güneyli direnişinin başında olmasından mütevellit en yoğun şekilde hedef alınan kişidir. *Historia*'yı seferin ileri safhalarında kaleme almaya başlayan Pierre, 'Şeytan'ın uzvu' Kont VI. Raymond ile Haçlılar arasında oluşacak ayrılığın da bilincinde olarak, okuyucuyu eserin başından itibaren Kont VI. Raymond'a karşı güdülemeyi amaçlamıştır. Pierre, eserinde Kont VI. Raymond'un adının geçtiği ilk kısmın hemen ardından anlatımına ara vererek kontun bir Kathar inancı mensubu olduğuna dair 'kanıtlarını' sunmaya başlamıştır. Günümüz tarihçilerinin teyit edemediği bu iddiaların arasında kontun dünyanın Şeytan tarafından yaratıldığını söylemesi, soytarısına ruhbanların taklidini yaptırması, Eski Ahit peygamberleri Davud, Yeşaya ve Musa'nın Kötü Tanrı'nın hizmetkârları ve Eski Ahit'in şeytanî olduğunu ifade etmesi gibi Kathar inancına dair işaretler bulunmaktadır.³⁹²

Pierre, Kont VI. Raymond'un sapkınlığı üzerine ortaya attığı bazı iddialarında çeşitli kaynaklar göstermektedir. Fakat Pierre'in bu yöndeki kaynakları, güvenilir kişilere dayandığı duyumlardan öteye geçmemektedir. Örneğin Pierre, Kont VI. Raymond'un "*Sistersiyen keşişlerinin hiçbir zaman kurtuluşa eremeyeceklerini, çünkü koyun beslediklerini ve bunun lüks olduğunu söylediğini*"³⁹³ yazmıştır. Böylece yazar, Kont VI. Raymond'un Sistersiyenlere karşı düşmanlık beslediğini, bu

³⁹² *PVC* (S&S) 22-25.

³⁹³ "quod monachi Cistercienses non poterant salvari, quia tenebant oves quae luxuriam exercebant" *PVC* (PL) 552.

düşmanlığı da genellikle Katharların kullandığı lüks ve hayvansal ürünler karşılığı üzerinden açığa çıkardığını göstermek istemiştir. Pierre, bu iddiayı Piskopos Foulques'a dayandırmıştır. Yine Piskopos Foulques'tan aktarılan bir başka iddia ise Kont VI. Raymond'un bizzat piskoposu gece vakti sarayında vaaz veren heretikleri dinlemeye davet ettiğidir.³⁹⁴ Ancak Piskopos Foulques ile bir hayli yakın olan Guillaume de Puylaurens'in kayıtlarında buna benzer ifadeler rastlanmamaktadır. Bu yüzden Pierre'in ithamları yalnızca birer iddia olarak görülmelidir.

Yukarıda da söz edildiği üzere Guillaume, Kilise tarafından aforoz edilmiş olsa da Kont VI. Raymond'un heretik inançlara sahip olduğu yönünde bir yorumda bulunmamıştır. *Chronica*'nın sonraki bölümlerinde Kont VI. Raymond'un Ağustos 1222'de hasta düşerek ölümünü anlatan yazar, kontun ömrünün son günlerinde bazı tövbe emareleri gösterdiğini kaydetmiştir. Bu işaretler, ölüm döşeğindeyken kendisini ziyarete gelen Saint-Sernin Başrahibi Jordan'a ellerini uzatması ve Hospitalier Şövalyeleri'nin getirdiği haç desenli kumaşı öperken ölmesidir. Guillaume'un nazarında, üzerindeki aforozdan dolayı defin işlemi gerçekleşmeyen ve naaşı ortada kalan Kont VI. Raymond, resmen bir Hristiyan olmasa da tüm yaşananlara rağmen gönülden tövbekâr olarak ölmüştür.³⁹⁵

Guilhem de Tudela, Kont VI. Raymond'un inançları üzerine doğrudan herhangi bir yorumda bulunmaktan kaçınmıştır. Ancak Kont VI. Raymond'un Kilise ile uzlaşma çabaları eserde yerini almıştır. Yazar, 1209'da gerçekleşen fakat sonuca ulaşmayan uzlaşma görüşmelerini kaydederken, kontun barışa istekli bir hâlde olduğunu ima etmektedir. Guilhem'in kilise tedrisatından geçmiş bir kişi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu ifadenin altında Kont VI. Raymond'un planladığı bir siyasî stratejiden ziyade Kilise'nin ruhanî sınırları içerisine geri dönüş isteğinin tasvir edildiği söylenebilir. Zira heretiklerden nefretle söz eden Guilhem tarafından *Canso*'nun birçok yerinde 'cesur Kont' olarak nitelendirilen Kont VI. Raymond'a yönelik kişisel bir sempati söz konusudur.³⁹⁶

Eseri 1213'ten itibaren devam ettiren anonim yazar ise açıkça Kont VI. Raymond'un inancından emin olmakta, onu imanlı bir Katolik olarak görmekte, aksine başta Kont

³⁹⁴ *PVC* (S&S) 22-23.

³⁹⁵ *GP* (S&S) 67-68.

³⁹⁶ Ghil, "Ideological Models" 135. *GT&A* (S) 15-16.

Simon olmak üzere Haçlıları yoldan çıkmışlık ve dinsizlikle itham etmektedir. Kont Simon'un mezarında bulunduğu söylenen kitabeyi şu biçimde eleştirmiştir;

“Kitabede, okuyabilenler için şöyle yazıyor, / O bir aziz ve şehit ve tekrar dirilecek, / (gökyüzünde) sonsuz mutluluğu yaymak ve hakkını almak için, / taç giymek ve tahta oturmak için. / Ve duyduğum kadarıyla şöyle olmalı, / eğer insanları öldürüp kanlarını dökerek, / ruhlari(n yollarını) kaybettirip cinayetlere rıza göstererek, / yanlış tavsiyelere uyarak ve yangınlar çıkartarak, / soyluları yok edip *paratge*'yi aşağılayarak, / toprak çalıp kibre teşvik ederek / kötülüğü alevlendirip iyiliği söndürerek, / kadınları öldürüp çocukları parçalayarak / bir insan İsa Mesih'i(n krallığını/gökyüzünü) fethedebilirse, / o (Kont Simon) bir taç giymiş ve gökyüzünde parıldıyor olmalı.”³⁹⁷

Böyle tasvir edilen bir düşmana karşı savaşıyan bir kişi, her ne kadar Kilise tarafından kabul görmese de yazarın nazarında iyi bir Hristiyan olmalıdır. Kaldı ki yöneltlen suçlamalar, Hristiyanlığın erdemlerine tamamıyla ters düşen hırsızlık, masumların katli, yağma, imansızlık gibi ciddi günahları içermektedir.

Anonim yazarın yukarıdaki dizeleri Kont Simon'u itham ettiği neredeyse tüm suçlamaları bir arada içermesi dolayısıyla önemlidir. Yazar, eserin muhtelif yerlerinde de bu suçları ayrıntılandırmıştır. Diğer yazarlar da doğrudan suçlayıcı bir dil kullanmadıkları hâlde yer yer anonim yazarın bazı ithamlarını doğrulamışlardır. Guillaume, Kont Simon'un 1216 yılında Toulouse'u yağmalayışını ve şehrin bir kısmını ateşe verişini eserinde işlemiş, bu hareketin Kont Simon'un gözlerini para hırsının bürüdüğüne işaret ettiğini ifade etmiştir. Toulouse'un yağmalanması tavsiyesini veren kişilerin kötü niyetli olduklarını ve Toulouse halkını isyana teşvik etmeye istekli bulunduklarını da ekleyen Guillaume, anonim yazar ile aynı fikirleri paylaşmakta, fakat aktarım esnasında daha yumuşak bir üslup kullanmaktadır.³⁹⁸

Guillaume'un Kont Simon'un ölümü ardından değindiği bir olay, yazarın ötekileştirmeden ziyade taraflar arası denge politikası izlemeye ve tarafsız kalmaya çalıştığını gözler önüne sermektedir. Pierre, Guilhem ve anonim yazarın açıkça yazdığı Kont Simon ve Kont VI. Raymond arasındaki şiddetli düşmanlık hâline

³⁹⁷ "E ditz el epictafi cel quil sab ben legir / Quel es sans e martiris e que deu resperir / E dins el gaug mirable heretar e florir / E portar la corona e el regne sezir / Ez ieu ai auzit dire caisis deu avenir / Si per homes aucirre ni per sanc expandir / Ni per esperitz perdre ni per mortz cosentir / E per mais cosselhs creire e per focs abrandir / E per baros destruire e per *paratge* aunir / E per las terras toldre e per orgolh suffrir / E per los mals escendre e pels bes escantir / E per donas aucirre e per efans delir / Pot hom en aquest segle Jeshu Crist comquerir / El deu portar corona e el cel resplandir." *GT&A* (F) 586-587. *GT&A* (S) 176.

³⁹⁸ *GP* (S&S) 58-59.

rağmen Guillaume de Puylaurens, Kont VI. Raymond'un Kont Simon'a saygı duyduğunu iddia etmiştir. Yazar, kendi ifadesine bakılırsa Kont VI. Raymond'un, Kont Simon'un liderlik vasıflarına hayranlığı bulunduğunu bizzat kontun oğlu Kont VII. Raymond'dan duymuş ve doğrulamıştır.³⁹⁹ Ancak bu aktarımın tamamıyla gerçeği yansıttığı kabul edilemez. Eserin yazıldığı sırada Guillaume, VII. Raymond'un hizmetinde bulunmaktadır. Bu kısmın kaleme alındığı dönem, kontun babasının naaşının uygun bir biçimde gömülmesi için Kilise'den izin almakla meşgul olduğu zaman içerisinde olabilir. Bu yüzden Kilise için hayli değerli bir figür olan Kont Simon'u yüceltmenin de bir amaç doğrultusunda tasarlanmış dinî-politik bir hamle olabileceği akıldan çıkartılmamalıdır.

Pierre'in tasvirleri de yukarıdaki çıkarımımızı destekler niteliktedir. Kont VI. Raymond, koyu bir Kont Simon taraftarı olan yazarın anlatımı içerisinde oldukça içten pazarlıklı, hain, kötü niyetli ve hırslı bir kişiliktir. Kont VI. Raymond'un Kilise'ye, Haçlılar'a ve Kont Simon'a beslediği düşmanlık, seferin başından itibaren kendisini belirli şekillerde göstermiştir. VI. Raymond'un Kilise ile uzlaşması dahi yalnızca seferi geciktirmek ve kendi topraklarından uzaklaştırmak adına uygulanmış bir stratejidir. Kont Simon'a bağlılığıyla bilinen yazar, düşmanın efendisine duymuş olduğu en ufak saygı ibaresini dahi doğal olarak Kont Simon'u yüceltmek ve düşman Kont VI. Raymond'u aşağılamak adına eserine kaydetmek istemiş olmalıdır.⁴⁰⁰

Pierre, Kont VI. Raymond'un Kilise nazarındaki imajını Haziran 1209'da gerçekleşen kefarete tasvirinde okuyucuya sunmaktadır. Uzlaşının bir parçası olarak, Saint-Gilles Kilisesi'nde düzenlenen halka açık kefarette Kont VI. Raymond yemin etmiş, kaba bir cübbe giymiş ve kırbaçlanmıştır. Ardından Pierre de Castelnau'nun defnedildiği mezar odasına girmek durumunda kalan kont, "*yaşarken öylesi küstahça davrandığı kişinin ölü bedenine saygı göstermek durumunda kalmış*"⁴⁰¹ ve kilisenin diğer kapısından ayrılmıştır.⁴⁰²

³⁹⁹ GP (S&S) 61-62.

⁴⁰⁰ PVC (S&S) 40-45.

⁴⁰¹ "...quem enim contempserat vivum ei reverentiam compulsus est exhibere et defuncto." PVC (PL) 564.

⁴⁰² Pegg, *Holy War*, 64-65. PVC (S&S) 44-45.

Daha önce Pierre de Castelnau'nun suikastının özellikle Papa III. Innocentius'un zihninde Thomas Becket'in öldürülüşü ardından yaşananları canlandırdığından bahsetmiştik. Yazarın anlatısı da 1170 yılında Canterbury Piskoposu Thomas Becket'in katline sebebiyet vermekle suçlanan ve 1173-1174 yılları arasında iç savaşla boğuşan İngiltere Kralı II. Henry'nin başından geçenlere fazlasıyla benzemektedir. II. Henry, yaşadığı problemlerin Piskopos Becket'in öldürülmesine sebep olmasından mütevellit gerçekleştiğini ilân ederek Becket'in gömülü olduğu Canterbury Katedrali'nde benzer bir uygulama gerçekleştirmiş, kırbaçlanmış ve daha sonra Becket'in mezarını ziyaret etmiştir.⁴⁰³ Hadiseler arasındaki ayrıntıların benzerliğinin Pierre tarafından bilinçli yahut bilinçsiz olarak tasarlandığı bilinmemekle birlikte, incelemekte olduğumuz diğer yazarlar kendi eserlerinde bu hadiseyle ilgili herhangi bir kayıt düşmemeyi seçmişlerdir. Her iki şekilde de Pierre de Castelnau'nun ölümünün Papa ve Kilise'ye bağlı kişileri bundan 39 yıl önce vuku bulan Becket cinayeti derecesinde şoka uğrattığı, bilinçlerinde yer ettiği ve önemli bir düşmanlık nedeni olarak kullanıldığı akla gelebilir.⁴⁰⁴

Pierre'in sayısız övgüyle donattığı, Guilhem'in genellikle saygıyla bahsettiği ve Guillaume'un birkaç eleştiri dışında aksi yönde konuşmayı tercih etmediği Kont Simon ise *Canso*'nun anonim yazarı tarafından ciddi bir biçimde hedef alınmıştır. Anonim yazarın nazarında Kont Simon'un en büyük suçu ise bir Güneyli erdemi olan, kelime anlamı 'onur' olan fakat Güneyliler için bundan daha fazlasını ifade eden *paratge*'yi aşağılamaktır. *Paratge*, yazarın kullanım şekliyle Güneyli varlığını ve onurunu kapsamakla beraber, bir şekilde Kont VI. Raymond ve oğlu VII. Raymond ile bağdaşmış bir olgudur. Yazar, Kont Simon'un kazandığı zaferlerin, ele geçirdiği toprakların ve Kont VII. Raymond ile oğluna verdiği zararların ardından *paratge*'nin zarar gördüğünü, tam tersi durumlarda ise *paratge*'nin kurtulduğunu ifade etmektedir. Eylül 1213'te gerçekleşen Muret Savaşı'nı anlatmadan önce "*Paratge'yi yok eden ve (bu topraklardan) süren*"⁴⁰⁵ bir olaydan söz etmek üzere olduğunu belirtmiştir. Yazar, 1217'de Kont VI. Raymond'un Toulouse'a geri

⁴⁰³ Björn Weiler, "Kings and Sons: Princely Rebellions and the Structures of Revolt in Western Europe, c.1170 - c.1280" *Historical Research*, Vol.: 82, No: 215 (2009) 36. Frank Barlow, *Thomas Becket* (Berkeley: University of California Press, 1990) 269-270.

⁴⁰⁴ Costen, *Albigensian*, 116.

⁴⁰⁵ "Car Paratge ne fo destruit e decassatz" *GT&A* (M-C) II, 16.

dönmesini ise “Çünkü erdem ve Paratge gömülmüştü, / şimdi canlılar, dirildiler, iyileştiler ve kurtuldular”⁴⁰⁶ dizeleriyle kutlamıştır.⁴⁰⁷

Anonim yazar, Kont Simon’un zalim, sabırsız, öfkeli, kibirli ve hırslı bir kişiliğe sahip olduğu konusunda ısrarcıdır. Örneğin, yazarın anlatımı içerisinde 1216’da Genç VII. Raymond’a karşı Beaucaire’de başarısız olan Kont Simon, öfkeli ve rezil olmuş bir şekilde tasvir edilmiş, mücadele sırasında da kendi soyluları tarafından yer yer tenkite maruz kalmıştır. Beaucaire’deki yenilgisinin intikamını ise suçsuz Toulouse halkından çıkartmaya niyetlenen öfkeli Kont Simon, yönetimi altındaki halka haksız yere ağır vergiler ve yıkım getirmiştir. Gerçekleşen hadiseler esnasında Kont Simon’un, yazarın Alain de Roucy⁴⁰⁸ ağzından sürekli eleştirildiği ve öfke kontrolü, yanlış kararları ve hırsı nedeniyle uyarıldığı diyaloglar mevcuttur. Özellikle Toulouse’un yağmalanmasına karşı çıkan Alain, bu davranışın Kont Simon’un kendi sonunu getireceğini söyleyecek cüreti bulmuştur. Ancak Shirley’nin de belirttiği üzere gerçekte bu tür diyalogların yer alması olası değildir. Hayal ürünü olan ve akılda kalıcılığı güçlendirmek amacıyla tasarlanmış olan bu diyaloglar, yazarın Kont Simon’a karşı olumsuz fikirlerini açıklamakta kullandığı başka bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁰⁹

Genç VII. Raymond, Pierre des Vaux-de-Cernay’ın eserindeki ana düşmanlardan biri olmasına rağmen, babası Kont VI. Raymond’un seviyesinde itham ve hakaretlere maruz kalmamıştır. Bu toleransın sebepleri, VII. Raymond’un ‘gençliği’ ve ‘aptallığı’dır. Yazar, VII. Raymond’un 1216’da Papa III. Innocentius’un emirlerine karşı gelerek Provence’ta bazı bölgeleri ele geçirmesini, “*hâlâ genç, fakat gençliğin verdiği toyluktan ziyade aptallığıyla hareket ediyor*”⁴¹⁰ sözleriyle açıklamıştır. Yine de Pierre, 1213’te Muret Savaşı öncesi önemli ruhbanlar tarafından Papa’ya gönderilen raporu okuyucuya Güneyli soyluların Kilise düşmanı olduğu fikrini

⁴⁰⁶ “Perque Pretz e Paratges qui era sebelhitz, / Es vius e restauratz e sanatz e gueritz.” *GT&A* (F) 404-405.

⁴⁰⁷ Marie Blaise, “El reis no respon mot ni nulha re no ditz (142, 6) Terre Gaste et Paratge dans la Chanson de la Croisade Albigeoise” *Revue des Langues Romanes*, Tome: 121, No: 1 (2017) 197. *GT&A* (S) 68-122.

⁴⁰⁸ Alain de Roucy, Fransa Krallığı’na bağlı Champagne Kontluğu’nun bir şövalyesidir. 1211 yılında sefere katılan Alain, 1213 yılında Termes’in, 1214 yılında ise Bram ve Montréal’in yönetimini üstlenmiştir. 1221 yılında Montréal’de ölmüştür. *GP* (S&S) 47, dn. 84.

⁴⁰⁹ Paul S. Linden, “Alain de Roucy et la voix anonyme de La Chanson de la Croisade Albigeoise” *French Forum*, Vol.: 32, No: 1-2 (Winter-Spring 2007) 16-17. *GT&A* (S) 104-107.

⁴¹⁰ “puer sed non a puerilitate, imo potius a stultitia” *PVC* (PL) 701.

empoze etme amacıyla yerleştirmiştir. Bu mektubun içeriğinde Kont VI. Raymond, Kont Raymond-Roger ve Kont VI. Bernard'ın yanı sıra Genç VII. Raymond ve Kont Raymond-Roger'ın ođlu Roger-Bernard de Foix'nın adları da geçmekte, Kilise ve Tanrı'nın dūřmanları olarak gōsterilmektedirler. Yine Muret Savaşı'ndan hemen önce Haçlı saflarındaki piskoposlar tarafından aforoz edilenler arasında VII. Raymond'un ve Roger-Bernard de Foix'nın adı da geçmektedir.⁴¹¹

Fakat Roger-Bernard, Pierre tarafından VII. Raymond'dan daha fazla dūřmanlıđa maruz kalmıştır. Roger-Bernard, yazarca “*En kōtū hain Roger-Bernard, Foix Kontu'nun ođlu, ahlāksızlıđı babasından aşağı kalır olmayan...*”⁴¹² biçiminde tanımlanmış, bir kilisede rahip ldōrecek kadar ileri gittiği dahi iddia edilmiştir. Roger-Bernard'ın, Pierre'in nazarında Kont Simon'un bař dūřmanının oğlundan daha fazla nefret kazanmak ve şeytanlaştırılabilmek için ise 1211 yılında Montgey önlerinde yeni gelen Haçlı gruplarını pusuya dūřūrōp kırması ve Baudouin de Toulouse'un asılmasında rol oynaması yetmiştir.⁴¹³ Diđer yōnden bakıldığında, Kont Simon'un ođlu Amaury ise VII. Raymond'un aksine yazarlar tarafından yeterince dikkate alınmamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri ise, Amaury'nin hem babası yaşarken, hem de kont olduktan sonra oldukça etkisiz kalmış olması ve bundan mōtevellit Amaury'e yōnelik herhangi bir dūřmanlařtırılmaya yahut abartılı vgōlere ihtiyaç duyulmaması olabilir.

Foix Kontu Raymond-Roger, hālihazırda Pierre'in Gōneyli heretiklerin bař savunucularından biri olarak lanse ettiği soylulardandır. Kont VI. Raymond'un en yakın vassalı ve mōttefiđi olarak tanıtılan Kont Raymond-Roger, karakter itibariyle vahşi, zalim, gōvenilmez ve uzlaşılması imkānsız bir dūřman olarak gōsterilmiřtir. Hatta yazar, Kont Raymond-Roger'a yōnelttiđi ithamları sayfalar boyunca aktardıktan hemen sonra açıkça “*Bu en zalim kōpek, Kilise ve Tanrı'ya karşı daha birçok suç işledi*”⁴¹⁴ şeklinde not dūřmekte ve onu insan olmamakla suçlamaktadır. Kont ve paralı askerleri kiliseleri kirletmiş, İsa figūrlerini parçalamış, piskoposları kandırmış ve Kont Simon ile olan anlaşmasına riayet etmemiştir. Fakat Guilhem,

⁴¹¹ *PVC* (S&S) 206. *RHGF* 19, 250-254.

⁴¹² “Traditor autem ille pessimus Rogerus Bernardi, filius comitis Fuxi, a patris sui non degenerans pravitate” *PVC* (PL) 606.

⁴¹³ *PVC* (S&S) 112-113. *GP* (S&S) 50-51.

⁴¹⁴ “Multa quidem et alia mala commisit crudelissimus canis iste in Ecclesiam et in Deum” *PVC* (PL) 603.

Kont Raymond-Roger'in 'cesur' ve 'aslan yürekli' olduğunu ifade etmiş, olumsuz bir yorum yapmamıştır.⁴¹⁵

Kont Raymond-Roger'in karısının ve kız kardeşlerinin birer heretik olduğu ve heretikleri kendi topraklarında koruyup kolladığı yazarların değindiği noktalardan biridir. Guillaume de Puylaurens, Eylül 1207'de Pamiers'te vaki olan ve Katolik vaizler ile Valdensiyenler arasında geçen bir münazarada Kont Raymond-Roger'in kız kardeşlerinden biri açıkça heretikleri savunmuştur. Buna cevaben Stephanus de Misericordia⁴¹⁶, “Örekenizin başında çalışmaya geri dönün, hanımım! Böylesi bir tartışmaya katılmak sizi ilgilendiremez!”⁴¹⁷ demiştir. Aynı vakayı anlatan Pierre ise münazarada Kont Raymond-Roger'in kız kardeşinin değil bizzat kendisinin bulunduğunu ve kontun iki taraflı oynadığını iddia etmiştir. Ayrıca Pierre, Guillaume'un yazmış olduğu gibi Kont Raymond-Roger'in yalnız bir kız kardeşinin heretikleri savunduğunu değil, iki kız kardeşinin farklı sapkın inançlara dâhil olduğunu aktarmıştır. Kontun eşi ve bir kız kardeşi Valdensiyen iken diğeri olan Esclarmonde bir Kathar *perfecta*'sıdır.⁴¹⁸ Kont Raymond-Roger'ye en olumlu bakan yazar olan *Canso*'nun anonim yazarı dahi bu iddiaları çürütmemiştir.

Kont VI. Raymond'un Haçlılar'a katılan ve 1214 yılında idam edilene dek Kont Simon'a sadık kalan öz kardeşi Baudouin, ilginç bir biçimde *Canso*'nun anonim yazarı tarafından yok sayılmıştır. Guillaume, anonim yazarın sessizliğinin nedeni hakkında bize bazı ipuçları sunmaktadır. Baudouin, Kuzey Fransa'da doğup büyümüş ve Guillaume'un bildirdiği üzere Albi Haçlı Seferi'nden birkaç yıl önce ağabeyinin yanına gelerek Toulouse Kontluğu'nda kalmayı istemiştir. Ancak Kont

⁴¹⁵ Ghil, “Ideological Models”, 135. *PVC* (S&S) 103-107.

⁴¹⁶ Adı geçen kişi hakkında *Chronica* dışında başka hiçbir kaynakta veri bulunmamaktadır. Jean Duvernoy, bu ismin metin bozulmasından dolayı meydana gelen bir hatadan kaynaklı olarak bu şekilde yazıldığını öne sürmektedir. *GP* (D) 49, dn. 4 (akt. *GP* (S&S) 24, dn. 98).

⁴¹⁷ “İte, domina, filare colum vestram! Non interest vestra loqui in huiusmodi concione.” *GP* (D) 54. Dokumacılık Katharlara ithaf edilen bir meslektir. Eckbert de Schönau da Katharların ‘dokumacı’ (texerant) olarak bilindiğini aktarmıştır. Katharların dokumacılığa olan yönelimleri kendilerini gizleyerek halk arasına karışma ve daha çok yeni üye kazanma amaçlı olabilir. Ayrıca dokumacılığın sadece Katharların ekonomik güç elde etmek için seçtiği bir iş kolu olma ihtimâli de bulunmaktadır. Bu yüzden münazaraya müdahale eden kadının Esclarmonde de Foix olma ihtimâli çok daha yüksektir. *GP* (D) 48, dn.: 3 (akt.: *GP* (S&S) 24, dn.: 97). Yvette Debergue, “Bonas Femnas and the Consolamen” *Journal of Religious History*, Vol.: 35, No: 4 (December 2011) 536. Eckberti Schonaugiensis, “Sermones Contra Catharos” *PL* 195, 13. Lutz Kaelber, “Weavers into Heretics? The Social Organization of Early-Thirteenth-Century Catharism in Comparative Perspective” *Social Science History*, Vol.: 21, No: 1 (Spring 1997) 112-117.

⁴¹⁸ Roach, “The Cathar Economy”, 54. *PVC* (S&S) 27. *GP* (S&S) 23-24.

VI. Raymond tarafından hoş karşılanmayarak tanınmamış, bunun üzerine Kuzey Fransa'ya geri dönerek doğum belgeleri ile Toulouse'a tekrar gelmek durumunda kalmıştır. Bu sefer nispeten hoş karşılanan Baudouin, yine de hiçbir “*toprak veya unvan*”⁴¹⁹ ile ödüllendirilmemiştir. Yine yazara göre Baudouin, Albi Haçlı Seferi sırasında isteğinin dışında Montferrand'ı savunmaya gönderilmiş, yalnız başına bırakılmış ve askerlerinin hayatını kurtarmak için Kont Simon'a tâbi olmuştur. Son olarak Kont VI. Raymond, 1214 yılında Baudouin'i idam ettirerek kardeş katline bulaşmış ve itibarını yerle bir etmiştir.⁴²⁰ Tüm bu hadiseler göstermektedir ki, anonim yazarın Baudouin'i yok sayışı Kont VI. Raymond'un bariz bir hatasını örtme girişimidir.

Anonim yazar, Guy de Montfort'u ağabeyi Kont Simon'a nazaran daha mantıklı, fakat yine de bir zalime yardım eden başka bir zalim olarak görmektedir. 1218 yılında vuku bulan Toulouse Kuşatması sırasında kasıklarından yara alan Guy de Montfort, “*şeytanî sözler ederek (atından) yere inmiş*”⁴²¹, Kont Simon'a hitaben “*Tanrı (bizi) yere çaldı, paralı askerlere yardım ediyor. / Ve bu yara beni bir Hospitalier yapacak!*”⁴²² demiştir. Kont Simon ve Guy'un Tanrı'ya yer yer isyanda bulunduğu anonim yazar tasvir edilmişse de, Simon dışında bir soylunun bu kadar açık bir biçimde Tanrı'yla ve saygın bir tarikatla dalga geçtiğinin kurgulanması önceden düşünülmüş olmalıdır. Nitekim seferin hedefi olan Güneyli soyluların en büyük problemi Kilise'nin yanlarında bulunmayışı ve Hristiyan dünyasındaki heretik imajlarıdır.

3.2.3. Güneyli Halk, Haçlılar ve Heretikler

Pierre des Vaux-de-Cernay'ın Güneylilere ve *Canso*'nun anonim yazarının Fransızlara atfettiği karakteristik özellikler aslen döneme ait Fransızlar ve Güneylilerin birbirlerine karşı toplumsal önyargılarını yansıtmaktadır. Sean McGlynn, Güneylilerin Fransızları kaba, barbar, savaşçı ve görgüsüz; Fransızların

⁴¹⁹ “beneficio et honore” *GP* (D) 64.

⁴²⁰ *GP* (S&S) 31-51.

⁴²¹ “E dechen a la terra e ditz motz aversers” *GT&A* (F) 570.

⁴²² “Ha Dieus gitatz en ira et amparals rotors, / Que per aquesta plagam farai Ospitalers” *GT&A* (F) 570. Anonim yazar, Guy'un kasıklarından vuruluşunu kara mizah ile aktarmayı tercih etmiştir. Hospitalier şövalyeleri, tarikata dâhil olmadan evvel bekâret yemini etmekle yükümlülerdi. Jean Imbert, “Le Régime Juridique des Établissements Hospitaliers du Nord de la France au Moyen Age” *Revue du Nord*, Tome: 29, No: 115 (Juillet-Septembre 1947) 199.

ise Güneylileri tembel, sefa düşkün ve tehlikeli derecede müsamahakâr görmektedir. Söz konusu önyargılarla beraber Güneyli toplumunun içerisinde Ortaçağ'da yaygın olarak görülen *pro patria mori* (vatan⁴²³ için ölmek) fikrine benzer bir çeşit ortak millî bilinç bulunduğu, bu ortak bilincin değerlerinden birinin de dinî hoşgörü olduğu düşünülmektedir.⁴²⁴

Pierre, Güneyli sıradan halk ile bölgedeki heretikler arasında neredeyse hiç ayırım yapmamaktadır. Özellikle Toulouse halkı için oldukça ağır ithamlarda bulunan Pierre, şehir halkının çok eski zamanlardan beri heretik düşünceler içerisinde bulunduğunu iddia etmektedir. Pierre, sapkınlığın Toulouse halkına nesilden nesle aktarılıp kalplerine işlediğini ve yalnızca tehdit edildiklerinde Kilise ile uzlaşmaya yanaştıklarını, fakat gizlice yine sapkın inançlarını devam ettirdiklerini belirtmiştir. Pierre des Vaux-de-Cernay'a benzer eleştirileri 1213 yılında Papa III. Innocentius'a yazdığı mektupta Béziers Piskoposu Bertrand de Saint-Gervais (psk.tar.: 1212-1215) de yazmıştır. Piskopos Bertrand, mektubunda Toulouse'un eskiden bu yana bir heretik yuvası olduğunu ve bundan dolayı yerle bir edildiğini ifade etmiştir. Pierre ise iddiasını desteklemek adına 5. yüzyılda Toulouse'un hâkimi olan Vizigot Kralı I. Alaric'in (t.370/75-410) sapkınlığı dolayısıyla şehirdeki darağacında asılarak utanç içerisinde can verdiği hatalı bilgisini ileri sürmüştür.⁴²⁵

Pierre, Güneylilerin birçoğunu heretiklik ile itham etmekte beis görmezken Guillaume sapkınlığı halk ile özdeşleştirmekten memnun değildir. Yine de yazar, heretikler ile heretik olmayan Güneyliler arasındaki çizginin yer yer bulanık olduğunu kabul etmektedir. Yazarın yukarıda da aktarmış olduğumuz Piskopos

⁴²³ Hristiyanlıkta insan sürekli sürgündedir ve gerçek 'vatan' "Tanrı'nın krallığı"dır. Ortaçağ siyasi düşüncesinde ise 'vatan' kelimesiyle modern dönemde anladığımız ülkelerden ziyade, "kişinin doğduğu kasaba yahut şehir" ifade edilmektedir. Güneylilerin 'pro patria'sı muhtemelen ikincisidir. Ernst H. Kantorowicz, "Pro Patria Mori in Medieval Political Thought" *The American Historical Review*, Vol.: 56, No: 3 (April 1951) 475-477.

⁴²⁴ McGlynn, *Kill Them All*, 27-28. Andrew Roach, "Occitania Past and Present: Southern Consciousness in Medieval and Modern French Politics" *History Workshop Journal*, No: 43 (Spring 1997) 4-5.

⁴²⁵ Alaric'in Aryan inancına mensup bir heretik olduğu doğru olmakla birlikte, ne Toulouse'da öldüğü, ne de asılarak idam edildiği gerçeği yansıtmaktadır. Kral Alaric, günümüz İtalya'sının Cosenza şehri civarında muhtemelen sıtma nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Francesco M. Galassi, Raffaella Bianucci, Giacomo Gorini, Giacomo M. Paganotti, Michael E. Habicht, Frank J. Rühli, "The Sudden Death of Alaric I (c. 370 410 AD), The Vanquisher of Rome: A Tale of Malaria and Lacking Immunity" *European Journal of Internal Medicine*, Vol.: 31 (2016) 84-87. Guéblin ve Lyon, Pierre'in Alaric'in hayatı ile ilgili bir metni yanlış yorumladığını düşünmektedir. *PVC (G&L)* I, 8, dn. 2 (akt.: *PVC (S&S)* 9, dn. 22).

Foulques ile Pons Adhémar arasında geçen diyalogu aktarışı bu görüşün bir belirtisidir. Bir diğer örnekte, Kilerci Sicard ile Albi Piskoposu Guilhem Peyre arasında geçen halka açık münazara sonucunda Sicard'ın haksız olduğu ve düşüncelerinin sapkınlığı 'kanıtlanmış'tır. Buna rağmen Sicard'ın Albi'de yaşamaya devam etmesi ve halk tarafından kovulmaması da halkın heretiklere karşı en hafif tabirle 'tolerans gösterdiği'ne işaret etmektedir.⁴²⁶

Guillaume de Tudela da sapkınlığın Güneyli toplumu içerisinde oldukça yaygın olduğunu bildirmektedir. Heretikliğin Languedoc'un neredeyse tüm kesimlerinde kuvvetlendiğini ifade eden Guilhem, halkın çoğunluğunun ya heretik olduğunu ya da onları desteklediğini iddia etmektedir. Buna rağmen yazar, bir şekilde heretikleri Güneylilerden farklı bir topluluk olarak görmektedir. Yazar, sapkınlığın Languedoc'ta ne kadar yaygınlaştığını anlattığı aynı *laisse* (bölüm) içerisinde heretikleri 'Bulgarlar' olarak adlandırmayı seçmiştir.⁴²⁷ Daha önce bahsettiğimiz üzere Katharların inanç esaslarının Bogomillere benzemesi ve bu sapkınlığın Bulgar Krallığı'nda ortaya çıktığı inancı doğrultusunda kullanılmış olan bu isim, aynı zamanda yazarın Güneyliler ile heretikler arasında köken farkı bulunduğu iddiasını da destekler. Guilhem'e göre böyle bir çürümüşlük, Güneyliler'in kendi suçu olmamalıdır. Yazar, bu nedenle heretiklerin kökenini Güneyli olmayan bir millete bağlayarak yalnızca 'temiz bir ahmaklık' bahanesi arkasına sığınmayı uygun görmüştür.

Pierre'in Güneyli halk hakkındaki olumsuz düşünceleri yalnızca sapkınlığa olan yatkınlıkları üzerine değildir. Yazara göre Güneyli halkın ekseriyeti sözlerine güvenilmez, yeminlerini tutmaz, içten pazarlıklı, hain, korkak ve aldatıcı kişilerdir. Pierre'in anlatımına göre Güneyliler, üstün bulundukları durumlarda Haçlılara karşı her türlü hakareti ve hıyaneti lâıyk görürken, güçten düştiklerinde teslim olarak uygun zamanı kollamayı yahut kaçmayı seçmişlerdir. Muret Savaşı'nın hemen sonrasında Toulouselu halktan oluşan ve geride bekleyen askerler, Piskopos Foulques'un teslim olma çağrısına haberi getiren elçiyi öldürerek yanıt vermişlerdir. Bu hareketin sebebi güç dengesinin kendi lehlerine olduğuna, Haçlı ordusunun Kral Pere'in kuvvetleri tarafından imha edildiğine ve bu çağrının bir oyalama taktiği

⁴²⁶ GP (S&S) 15-16.

⁴²⁷ GT&A (S) 11-12.

olduğuna inanmalarıdır. Fakat yenilginin kesinleşmesinden ve tüm Güneyli ordusunun yok edilmesinden sonra, Toulouse’un kuzeydoğusunda bulunan Rabastens yerleşimi yerel halk tarafından acilen boşaltılmış ve Haçlılara terk edilmiştir.⁴²⁸

Guilhem de Tudela ise halkın Haçlılara karşı gelmesini, düşmanlık göstermesini ve direnmesini basitçe ‘ahmaklıklarına’ yormayı seçmiştir. Guilhem için Güneyli halkın ahmaklığının en bariz örnekleri 1209 yılında gerçekleşen Béziers Kuşatması sırasında görölmektedir. Yazar, Montpellier Piskoposu Renaud’un teslim olma çağrısına kulak asmayan çoğunluk için Haçlıların “*Bézierslilerin aptal ve çıldırmış olduğunu düşündüklerini*”⁴²⁹ aktarmıştır. Çünkü kendilerini bekleyen kesin sonun farkındaydılar. Yine de ahmaklıklarına yenik düşen ve Haçlıları kıskırtmak için çeşitli taciz hareketlerinde bulunan ve huruca kalkışan Béziers halkı, bu hareketlerinden ötürü yazar tarafından “*balinadan daha cahil ve aptal*”⁴³⁰ olarak tanımlanmıştır.⁴³¹

Guilhem’in halkın saldırganlığını cehalet ve aptallıklarına bağlaması, yazarın halka duyduğu bir çeşit sempatinin sonucu olarak açıklanabilir. Zira Béziers katliamı sonucunda hissettiği acıma duygusunu Tanrı’ya katledilenlerin ruhlarını bağışlaması için yalvararak gösteren yazar, Carcassonne Vikontu Raymond-Roger’in ölümü ardından Carcassonne’da yaşanan yoğun yas havasına da değinmeyi ihmâl etmemiştir.⁴³² Böylece Pierre’in söz ettiği ‘kendi efendilerine dahi sadâkatsiz Güneyliler’den oldukça farklı bir Güneyli halk imajı çizmiş, hatta bilinçli olarak yahut olmayarak bu durumun tam tersini savunmuştur.

Guilhem’in cehaletlerini öne sürerek Haçlı karşıtı hareketlerini kabullenmediği Güneyli halkı, *Canso*’nun anonim yazarı tarafından Pierre’in anlatısına benzer biçimde bilinçli ve yekvücut bir direniş içerisindeymiş gibi tasvir edilmektedir.

⁴²⁸ *PVC* (S&S) 217-218.

⁴²⁹ “Quels tenon totz per nescis e per gent forsenea” *GT&A* (F) 30.

⁴³⁰ “Que son plus fol e nesci que no es la balena” *GT&A* (F) 32. Ortaçağ’da balinaların aptallıkla ilişkilendirilmesi ile ilgili herhangi bir kanıt olmadığını ifade eden Shirley, bu kelimenin kafiye için seçildiğini öne sürmektedir. *GT&A* (S) 20, dn. 3. Fakat balinalar, Hristiyan sanat düşüncesinde aldaticılığı ve Şeytan’ı da temsil etmekteydi. Guilhem, burada halkın heretikler tarafından kandırılarak felâkete sürüklendiğini imâ etmiş olabilir. George Wells Ferguson, *Signs & Symbols in Christian Art* (Oxford: Oxford University Press, 1961) 26.

⁴³¹ *GT&A* (S) 19-20.

⁴³² *GT&A* (S) 21-22.

Güneyliler ve özellikle Toulouse halkı, *paratge*'nin asıl savunucusu olan Kont VI. Raymond ve oğlu VII. Raymond'a karşı sonsuz bir sevgi ve bağlılık beslemektedir. Hatta 1216'da Kont Simon'un Toulouse'ta halka uyguladığı muameleden memnun olmayan halk, gizlice Kont VI. Raymond'a haber göndererek şehre davet edecek kadar ileriye gitmiştir. Haçlılar'a kılıç tehdidi ile teslim olan şehirliler, Kont VI. Raymond'un gelişi ile hızla ve gönüllü olarak biat etmiş, ilâveten Haçlı kuşatması sırasında aktif olarak şehrin savunmasında rol oynamışlardır.⁴³³ Görüldüğü üzere anonim yazara göre halkın aklında cehaletten doğan bir Haçlı karşıtlığından ziyade, katliamlarla ve bağlılıklarla pekişmiş bir Haçlı düşmanlığı fikri bulunmaktadır.

Guillaume de Puylaurens'in eserine bakıldığında, Güneyli halka diğer yazarlara nispeten çok daha farklı ve görece eleştirel baktığı gözlemlenebilmektedir. Béziers'te yaşanan katliamın ardından Guillaume, yaşananların suçunu halka atmayı tercih etmiştir. Şehirlilerin Haçlılara biat etmek yerine 'kibirleri ve günahları yüzünden' direnmeyi seçtiklerini ifade eden yazar, hadisenin Vikont Raymond Trencavel'i haince öldüren ve heretiklere kucak açan halka karşı ilahî bir intikam olduğunu düşünmektedir. Ancak Guillaume, kökeni ve geçmişi dolayısıyla Toulouse halkıyla daha kolay empati kurabilmektedir. Muret Savaşı sonrası yakınlarını kaybeden Toulouseluların ağıtlarını duymanın acı verici olduğunu aktaran Guillaume, bu hadisede ise halkın masum olduğunu söylemektedir.⁴³⁴

Sefere katılım gösteren Haçlıların kökenleri de eserlerdeki ötekileştirme öğelerinden biri olarak kullanılmıştır. *Canso*'nun anonim yazarı Haçlıları Fransız olarak görmüş ve bu yönde değerlendirmiştir. Bu tanımlama genel olarak doğrudur. Haçlı ordusunun büyük bir kısmı, Kuzey Fransa'dan gelen Fransızlardan oluşmaktaydı. Fakat anonim yazardan önce *Canso*'yu yazmaya başlayan Guilhem, Agenais'ten gelen Güneylilerin oluşturduğu bir Haçlı ordusunun varlığından da bahsederek tüm Haçlıların Fransız, tüm Güneylilerin de heretik olmadığı görüşünü öne sürmüştür. Pierre ise Haçlı askerlerinin kökenleri hakkında çok daha ayrıntılı bilgiler sunmuş ve seferin tüm Hristiyanlığın ortak savaşı olduğunu ispat etmeyi amaçlamıştır.⁴³⁵

⁴³³ Costen, *The Cathars*, 149. *GT&A* (S) 119-123.

⁴³⁴ *GP* (S&S) 32-35.

⁴³⁵ *GT&A* (S) 17-18. *PVC* (S&S) 115.

Pierre'in anlatısına göre askerlerin bağılılıkları da seferin gidişatında etki yaratmıştır. Örneğin Kont Simon'un Carcassonne ve Béziers'in hâkimi oluşunun hemen ardından Nevers Kontu Hervé ve Burgundiya Dükü Eudes Haçlı ordusundan ayrılmak istemiş, ısrarlar karşısında Dük Eudes bir süre daha kalmaya karar vermiştir. Kont Simon'un adamlarının bir bölümü de aynı fikri paylaşmış ve Haçlı kampını terk etmiştir. Kont Hervé ise kendi topraklarına dönmekte ısrarcı olmuş ve emrindeki Haçlıların büyük bir bölümü ile birlikte Kuzey Fransa'ya doğru yola çıkmıştır. Bu durumun ardında Kont Hervé ile Dük Eudes arasındaki bir husumetin olduğu Pierre tarafından ortaya atılmıştır.⁴³⁶ Eylül 1209'da Haçlılar, Dük Eudes'un önerisi ile Cabaret şehrini muhasara altına almış, fakat bu girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Amacına ulaşamamış bir hücumun sonrasında Dük Eudes, kendi topraklarına dönüş hazırlıklarına başlamış ve üç gün sonra tüm kuvvetleriyle Haçlı kampını terk ederek Kont Simon'u yalnız bırakmıştır.⁴³⁷

Paralı askerler, sefer sırasında önemli rol oynamış ve eserlerde olumlu yahut olumsuz biçimlerde yer almış figürlerdir. Ortaçağ toplumunda paralı askerlere bakışın hayli negatif oluşu ve Languedoc topraklarında birçok paralı askerinin bulunmuş olması, yazarların kullandığı önemli bir ögedir. Paralı askerler, kontrol edilemez ve yağmacı yapılarıyla Kilise'nin ve *negotium pacis*'in (barış işi) doğal düşmanlarıdır. Öyle ki Üstad Milo, 1207 yılında aforozun kaldırılması ve uzlaşının sağlanması için Kont VI. Raymond'a topraklarındaki paralı askerleri derhal kovmasını da şart koşmuştur.⁴³⁸ Languedoc'un siyasî yapısının karışıklığı ve bölgedeki soyluların yeterince asker bulamamasından dolayı İspanya ve Hollanda gibi bölgelerden çokça paralı asker buradaki soylulara hizmet vermekteydi. Hatta Toulouse Piskoposu Raymond de Rabastens'in dahi bölgeye paralı askerler getirip kendi adına savaştırdığı bilinmektedir. Paralı askerler, efendilerine sadık olmadıkları gibi, çevrelerindeki yerleşimlere de sıkça zarar vermekte ve Kilise'nin talep ettiği ilahî barışı bozmaktaydılar. Bu yüzden paralı askerler ve onları yanlarında bulunduranlar hoş karşılanmazdı.⁴³⁹

⁴³⁶ *PVC* (S&S) 59-60.

⁴³⁷ *PVC* (S&S) 63-64.

⁴³⁸ "Appendix D: Mercenaries and the Crusade" içinde *PVC* (S&S) 300.

⁴³⁹ Durgun, "Multifaceted" 180.

Yazarlar sıklıkla paralı askerliği hakaret olarak kullanmış, paralı askerlerin yaşattığı problemlere değinmiştir. Örneğin Guillaume de Puylaurens, Languedoc'ta sapkınlığın artması ile ortaya çıkan kötülükler arasında hırsızlar, soyguncular ve katillerin yanısıra paralı askerleri de saymaktadır. Pierre des Vaux-de-Cernay'ın Kont VI. Raymond'a yönelttiği sapkınlık ithamlarından birisi de paralı asker bulundurmak ve bunlarla kutsal mekânlara ve komşu topraklara saldırmaktı. Hatta Haçlılar için Güneyliler ile paralı askerler arasındaki birliktelik o denli rahatsız edicidir ki, anonim yazarın hayalî diyaloglarından birinde Guy de Montfort, ağabeyi ile arasında geçen bir konuşma esnasında Güneyliler için “*paralı askerler*”⁴⁴⁰ adını kullanmıştır.⁴⁴¹ Ancak paralı asker kullanımı yalnızca Güneylilere has bir durum değildi. Pierre'in de aktardığı üzere Kont Simon de Montfort, özellikle sefere yeterince Haçlı katılmadığı zamanlarda ordusuna paralı askerleri dâhil etmişti. Fakat Pierre, Haçlı ordusuna katılan paralı askerleri farklı şekillerde isimlendirerek *routier*'lerden ayırmaktadır.⁴⁴²

3.2.4. Kilise ve Ruhbanlar

Her ne kadar Haçlı Seferi ardında siyasî ve/veya ekonomik sebeplerin olduğu sıklıkla vurgulansa da, Hristiyanlık öğretisinde *bellum justum*'un (âdil/haklı savaş) gerçek nedeni hâlihazırda var olan dinî problemlerdir. Bundan dolayı kaçınılmaz olarak dinî figürler ve din adamları, eserlerde taraf belirtmekte ve okuyucuyu yazarın tarafına çekmekte ve karşı tarafı kötülemekte kullanılmıştır.

Albi Haçlı Seferi'nin emrini veren ve ölümüne dek seferin gidişatını sıkı bir biçimde kontrol altında tutan Papa III. Innocentius, hem Pierre, hem de *Canso*'nun anonim yazarı tarafından kendi cephelerindeymiş gibi tasvir edilmiştir. Kimi zaman iki yazar da haklı olsa da, Papa'nın kendilerinden farklı düşündüğü Toulouse Kontluğu'nun topraklarının paylaşımı ve seferin çeşitli noktalarda durdurulması gibi hususlara değinmekten kaçınmışlardır. Anonim yazar, III. Innocentius'un 1215 yılında Kont

⁴⁴⁰ “roters” *GT&A* (F) 570. Bu Eski Oksitanca kelimenin tekil hâli “rotier”dir. Fransızca “routier” kelimesi ile aynı kökten (ruptarii “paralı asker”) gelmektedir. William D. Paden, *An Introduction to Old Occitan* (New York: The Modern Language Association of America, 1998) 470.

⁴⁴¹ Lippiatt, “Implementing” Kongre Bildirisi, 1-7. *PVC* (S&S) 24-25. *GP* (S&S) 8.

⁴⁴² Pierre, Kont Simon'un ordusundaki paralı askerleri “soldiarii” veya “stipendiarii” olarak adlandırmıştır. Bu adlandırma, Haçlı ordusundaki paralı askerlerin “routier”lerden farklı olduklarını, kendi liderleri altında hizmet veren paralı asker birlikleri olmaksızın ödeme karşılığında savaşa katılan şövalyeler olduklarını ifade etmektedir. “Appendix D: Mercenaries and the Crusade” içinde *PVC* (S&S) 300-301.

VI. Raymond'u ve Kont Raymond-Roger'i gayet sıcak karşıladığını, kontun oğlu VII. Raymond ile yakın sohbetlerde bulunduğunu ve öğütler verdiğini anlatmaktadır. Pierre de Papa'nın bu husustaki 'hatalı' kararlarına yer yer değinse de genel olarak VI. Raymond'un heretikliğine ve gözden düşmüşlüğüne vurgu yapmakta, gerektiği durumlarda resmî belgelerle iddiasını desteklemektedir.⁴⁴³

Papalık elçileri Arnaud Amaury ve Üstad Milo, 1209 yılında gerçekleşen Béziers Katliamı sırasında Haçlı ordusunu bilfiil komuta etmişlerdir. Yukarıda sözü edildiği gibi Pierre ve Guillaume, Béziers'te yaşananların Tanrı'nın intikamı olduğu üzerine görüş birliği içerisindeyken Guilhem de Tudela katliamın kaçınılmaz fakat yine de abartılı ve rahatsız edici olduğuna işaret etmiştir. Diğer kaynaklardan öğrendiğimiz üzere, katliamın hemen ardından elçiler, Papa III. Innocentius'a gönderdikleri mektupta zaferlerini bildirmiş, askerlerinin katliamını gururla aktarmıştır. İncelemekte olduğumuz eserlerde değinilmese de, Arnaud Amaury'nin hagiografisini yazmış olan Caesarius von Heisterbach⁴⁴⁴ (t.1180- t.1240) katliamın emrinin bizatihi Arnaud tarafından verildiği hususunda bilgi vermektedir. Caesarius, çıkan kargaşada heretik ve Katolikleri ayırt edemeyen askerlerin Arnaud Amaury'e durumu bildirmesi üzerine yaşananları "...ve onun (Arnaud Amaury'nin) şöyle dediği rapor edildi: 'Hepsini öldürün. Tanrı kendinden olanı bilir.'⁴⁴⁵ Ve şehirde sayısız kişi öldürüldü."⁴⁴⁶ biçiminde aktarmıştır.⁴⁴⁷

Elçi Arnaud tarafından "*Tanrı kendinden olanı bilir*" emrinin gerçekten verilip verilmediği modern tarihçiler tarafından bir problem olarak ele alınmıştır. Marvin ve Sumption, katliamın gerçekleşme hızına ve Arnaud'un askerleri durdurmaya yetecek

⁴⁴³ GT&A (S) 72-83. Örneğin, III. Innocentius'un IV. Lateran Konsili'nde Provence topraklarını VII. Raymond'a bırakması Pierre için yanlış bir karardır. PVC (S&S) 254-255. Fakat yazar Toulouse ve diğer bölgelerin Kont Simon'a bırakılmasının haberini kendi kaleminden aktarmak yerine papanın mektubunu olduğu gibi eserine eklemeyi seçmiştir. PVC (S&S) 248-250.

⁴⁴⁴ Caesarius von Heisterbach, 1180 yılı civarında Köln yakınlarında doğdu. 1199'da Almanya'nın Siebengebirge kasabası yakınlarındaki bir Sistersiyen kuruluşu olan Heisterbach Manastırı'na girdi. Başrahip olarak manastıra yeni gelenleri eğitme görevini üstlendi. Bu tezde de yer verilmiş olan *Dialogus Miraculorum*, döneminin en popüler eserlerinden biridir. Jacques Berlioz, "Exemplum et Histoire: Césaire de Heisterbach (v. 1180-v. 1240) et la Croisade Albigeoise" *Bibliothèque de l'École des Chartes*, Tome: 147 (1989) 50-52.

⁴⁴⁵ 2 Timoteos 2:19.

⁴⁴⁶ "...fertur dixisse: Caedite eos. Novit enim Dominus qui sunt eius. Sicque innumerabiles occisi sunt in civitate illa." Caesarius von Heisterbach, *Dialogus Miraculorum*, vol.: 1 (ed.: Joseph Strange) (Köln: H. Lempertz & Comp., 1851) 302.

⁴⁴⁷ Graham-Leigh, "Justifying Deaths" 283. GP (S&S) 32-33. PVC (S&S) 50-51. GT&A (S) 20-22. PL 216, 137-141.

otoriteye sahip olmadığına dikkat çekerek bu sözlerin söylenmemiş olabileceğini varsaymıştır. Bunun yanı sıra Caesarius'un Béziers hadisesi sırasında orada olmadığı⁴⁴⁸, olayın kendisine başka bir kaynaktan ulaştırıldığı yazar tarafından eser içerisinde belirtilmiştir. Ancak bu sözlerin söylenmiş olduğuna kesin bir kanıt bulunmaması, bizi Caesarius'un aslen neyi kastettiğini anlamaya çalışmaktan alıkoymamalıdır. Örneğin Béziers'li tarihçi Fernand Niel (1903-1985), Caesarius'un aktardığı sözlerin dönem kaynaklarında bulunmamasına rağmen Arnaud'un ve Haçlıların sefer sırasında sergilediği davranışların başlı başına birer kanıt olduğunu öne sürmektedir.⁴⁴⁹

Arnaud Amaury'nin gereğinden sert mizacı Haçlı yanlısı yazar Pierre'in de doğruladığı bir husustur. Yazarın aktarımına bakıldığında Temmuz 1210'da Minerve'nin Haçlılar tarafından ele geçirilmesinin ardından Arnaud Amaury'nin beklenmedik ziyareti ile kan dökülmeden gerçekleşmek üzere olan teslimiyet, kontrollü bir katliama evrilmiştir. Şehre giren Haçlılar, Arnaud'un emriyle şehirde bulunan kadın ve erkek Katharları iki farklı yerde toplamıştır. Guy des Vaux-de-Cernay, bu kişilere Katolik inancına dönmeyi teklif etmiş, fakat hiçbirini kabul etmemiştir. Nihayetinde 140 kadar heretiğin yakılarak idam edildiği olayda Arnaud'un parmağının olduğu ve Minerve her ne kadar heretiklerin yaşam alanlarından biri olsa da Kont Simon'un teslim olan şehirlilere dokunmakta isteksiz olduğu Pierre tarafından ima edilmektedir.⁴⁵⁰

Canso'nun anonim yazarı, odaklanmayı seçtiği olaylar ve eserini kaleme aldığı zaman aralığından mütevellit Arnaud Amaury üzerine pek bir yorumda bulunmamıştır.⁴⁵¹ Fakat seferin daha sonraki kısımlarında rol oynayan Kardinal Bertrand, yazarın dinî otoriteyi ve dinî otoritenin izin verdiği yıkımı eleştirmekte

⁴⁴⁸ Ayrıca yazarın eseri *Dialogus Miraculorum*'un yazılış tarihi takriben 1223 yılı, yani olaydan 14 yıl kadar evvel olarak kabul edilmektedir.

⁴⁴⁹ "...il n'existe aucune preuve historique que cette phrase n'ait pas été prononcée, elle est au contraire cruellement confirmée par les faits." Fernand Niel, *Albigéois et Cathares* (Paris: Presses Universitaires de France, 1970) 77.

⁴⁵⁰ *PVC* (S&S) 84-85.

⁴⁵¹ Anonim yazarın Arnaud Amaury'den söz ettiği tek kısım, IV. Lateran Konsili esnasındadır. *GT&A* (S) 78. Arnaud'un karakteri hakkında hiçbir yorumda bulunmayan yazar, adını dahi anmaktan imtina etmiştir. Bunun sebebi Arnaud'un yazarın konu aldığı olay örgüsünde yeri olmaması ile ilgili olabileceği gibi, yazarın duyduğu tarifsiz öfkenin farklı bir yansıması olarak da görülebilir. Dahası, eserin kaleme alındığı dönem içerisinde hâlâ yaşamakta ve Narbonne Başpiskoposluğu görevini yürütmekte olan Arnaud Amaury, yazar tarafından eleştirilmesi hayli tehlikeli veya karşı durulması faydasız bir kişi olarak görülmüş olabilir.

kullanabileceği bir figür olarak eserde yer almıştır. Kont Simon’un ölümünün ardından 1218’de Kont Amaury’i yönlendiren Kardinal Bertrand, Toulouse’un muhasarasının devamına ve direniş gösteren şehir sakinlerinin tamamının imhasına icazet vermiştir. Anonim yazar, Bertrand’ın Haçlılar’a seslenişini;

“Romalı Kardinal vaaz verip okudu, / Ölüm ve katliam önden gitmeli diye. / Ve Toulouse’ta ve çevresinde / kimse hayatta kalmamalı. / Ne hanımlar, ne kızlar, ne de hamile kadınlar, / Hiçbir yaratık, sütten kesilmemiş bebek dahi. / Hepsi yanan alevler içerisinde ölmeli”

dizelerinde aktarmıştır.⁴⁵² Pierre ve Guillaume da Kardinal Bertrand’ın savaş yanlısı kişiliğini ve sert müdahalelere olan yatkınlığını ima etmektedir.

Eserlerde bahsi geçen tüm din adamları Haçlı taraftarı değildir. Pierre de Castelnau’nun öldürülmesinin ardından Kilise ile uzlaşısı için Kont VI. Raymond tarafından gönderilen elçiler arasında eski Toulouse Piskoposu Raymond de Rabastens ve Auch Başpiskoposu Bernard de Montaut bulunmaktadır. Pierre des Vaux-de-Cernay, bu ruhbanları “*nefret edilesi ve kötü kalpli adamlar*”⁴⁵³ olarak tanıtmıştır. *Canso*’nun anonim yazarının belirttiği üzere Lyon Başdiyakozu⁴⁵⁴, 1215 tarihli IV. Lateran Konsili’nde Piskopos Foulques’a karşı çıkmış ve Kont VI. Raymond’u açıkça savunma cüreti göstermiştir. Lyon Başdiyakozu’nun itirazının konsilde alınan kararda bir etkisi olmamıştır.⁴⁵⁵ Ancak Lyon Başdiyakozu’nun konsilde Kont VI. Raymond’u koruduğunun belirtilmesi, tüm ruhbanların Güneylilerin aleyhine fikir birliğinde bulunmadığını ve Haçlıları desteklemediğini gösterme amacını taşıyor olabilir.

Görüldüğü üzere, yazarlar arasında ‘biz’ ve ‘öteki’ algıları kesin çizgilerle ayrılmış olanlar yalnızca Pierre des Vaux-de-Cernay ve *Canso*’nun anonim yazarıdır. Pierre, *Historia* içinde özellikle Kont Simon ve Haçlıların büyük bir çoğunluğunu överken, yerel halk ve ruhbanlar da dâhil olmak üzere Haçlılara ve Kont Simon’a karşı gelen herkesi düşmanlaştırmakta ve sapkınlıkla ilişkide olmakla itham etmektedir. Pierre’in

⁴⁵² “Quel cardenal de Roma prezicans e ligans / Que la mortz e lo glazis an tot primeiramens, / Aissi que dins Tholoza nils apertenemens / Negus hom no i remanga ni nulha res vivens / Ni dona ni donzela ni nulha femna prens / Ni outra creatura ni nulhs enfans laitens, / Que tuit prengan martiri en las flamas ardens.” *GT&A* (F) 642.

⁴⁵³ “quosdam execrables et malignos” *PVC* (PL) 561.

⁴⁵⁴ Sözü edilen başdiyakozun bu yahut başka kaynaklarda adı geçmemektedir. Ancak Martin-Chabot, kişinin “heretikleri savunmak” suçundan 1217 yılında aforoz edildiğini ve (muhtemelen affedildikten sonra) 1218 yılında azledildiğini aktarmıştır. *GT&A* (M-C) II, 65, dn. 5 (akt. *GT&A* (S) 78, dn. 2).

⁴⁵⁵ *GT&A* (S) 78. *PVC* (S&S) 39.

tam aksine anonim yazar ise Kont VI. Raymond ve beraberindekilerin kahramanlıklarına övgüler dizmekte, Kont Simon ve Haçlıları ise işgalcilik ve barbarlık gibi suçlardan sorumlu tutmaktadır. Pierre'in aldığı eğitim, Sistersiyen Tarikatı'na ve Kont Simon'a olan bağlılığı müttefik ve düşman ayrımı yapmasında rol oynamışken, anonim yazarın toplumsal kimliği ve aidiyet duygusu daha çok ön plana çıkmıştır.

Guilhem de Tudela ve Guillaume de Puylaurens ise bazı durumlarda bu müttefik ve düşman seçeneklerinin arasında kalmış ve kimi zaman iki tarafı da savunarak yahut eleştirerek kurtulmuşlardır. Örneğin Guilhem, Haçlıları savunduğu hâlde Güneyli halk ile heretikler arasında köken farkı olduğunu ima ederek ve halkın 'aptallığı ve cahilliği' dolayısıyla Haçlılara karşı geldiğini iddia ederek tüm Güneylilerin sapkınlıkla ilgisi bulunmadığını göstermeye çalışmıştır. Benzer biçimde Haçlı Seferi'ni haklı bulan Guillaume, Kont VI. Raymond'un can düşmanı Kont Simon'a saygı duyduğunu ve Kont Simon öldüğünde üzüldüğünü aktarmış, bir bakıma Kont VI. Raymond'u savunmaya girişmiştir. Böylece, yazarların aidiyetlerinin ve toplumsal kimliklerinin bazı noktalarda 'öteki'yi belirlemekte zorlanmalarına neden olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, ülkemizde üzerinde yeterince durulmamış olan Albi Haçlı Seferi'ni temel anlatı kaynaklarının perspektifinden eleştirel biçimde inceleyerek bu olayın özelde Haçlı Seferleri Tarihi, genelde Ortaçağ Avrupa Tarihi için değerini vurgulamak ve kaynakların ışığında dönemi birçok açıdan gözlemlemek hedeflenmiştir. Çalışmamızın sonucunda planlanıldığı gibi gelecek çalışmalara katkı sağlayacak sonuçlar elde edilerek Albi Haçlı Seferi'nin ve dönem kaynaklarının uygun bir biçimde değerlendirilmesine çaba gösterilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde dönem kaynaklarının genel bir tahlili yapılmış, aynı zamanda yazarların hayatları ve düşünsel dünyaları da incelenmiştir. Bu inceleme sırasında göze çarpan ilk husus, tüm yazarların 12. Yüzyıl Rönesansı'ndan ciddi biçimde etkilenmiş olduklarıdır. Gerek Oksitanca bir trubadur eseri yazan Guilhem de Tudela ve anonim yazar, gerekse Latince kronikler kaleme alan Guillaume de Puylaurens ve Pierre des Vaux-de-Cernay, eserlerinde edebî kaliteye, örneğin canlı betimlemelere, hitabete ve kelime oyunlarına önem vermişlerdir. Söz konusu eserlerin edebî kalitelerinin yüksekliği, yazarların retorik becerileri, klasik eserlere ve destanlara atıfta bulunmaları ve dolayısıyla klasik Batı kültürüne hâkimiyetleri bu etkinin en önemli göstergeleridir. Yazarların kendi dönemlerinin şartlarında aldıkları iyi eğitim de eserlerin biçimsel kalitesini arttıran faktörlerdendir. Dikkati çeken bir diğer husus, değerlendirilen eserlerde dinî olay, figür ve temalara çok sık yer verilmesidir. Bu husus da yazarların Kilise eğitiminden geçmiş olmalarıyla ve bu nedenle yazarların anlatısında Albi Haçlı Seferi'nin dinî boyutunun daha fazla ön plana çıkmasıyla açıklanabilir.

İncelenen eserlerde yazarların belirli bir tarih metoduna sahip olduğu görülmektedir. *Canso*'nun anonim yazarı hariç (muhtemelen anonim yazar *Canso*'yu ortasından devraldığı için) tüm yazarlar, kaynakların başında anlatılarının doğru olduğunu belirtmiş ve çeşitli noktalarda kaynak göstermişlerdir. Öte yandan yazarların bu ifadeleri, eserlerin tarafsız olduğu ve yazarların fikirlerini yansıtmadığı anlamına

gelmemektedir. Aksine, yazarlar kendi fikir ve hedefleri doğrultusunda eserlerine yön vermiş ve bu yolda yukarıda da değinilen edebî ve dinî unsurları kullanmışlardır. Yazarlar içinde Haçlı Seferi'nin en büyük destekçisi olan Pierre des Vaux-de-Cernay, Haçlıları ve Kont Simon de Montfort'u savunmayı ve yüceltmeyi amaç edinmiştir. Guilhem de Tudela, seferi desteklerken Güneyli halkın seferden dolayı zarar görmesinden rahatsız olduğunu bildirmiştir. Anonim yazar, *Canso*'nun sefer dostu yönünü tersine çevirerek Güneylilerin ve Kont VI. Raymond'un haklılığını ispatlamaya girişmiştir. Guillaume de Puylaurens ise *Chronica*'yı seferden bir süre sonra yazmış olmasından dolayı nispeten tarafsız kalmış, savaşan taraflara yönelik eleştirilerde bulunmuş ve genel olarak seferin kendisini kutsallaştırmıştır. Böylece her bir yazar, Albi Haçlı Seferi'ne farklı bir perspektiften yaklaşmış ve seferin ayrı noktalarına yoğunlaşmışlardır. Yazarların hemfikir oldukları neredeyse tek husus ise heretiklere olan düşmanlıklarıdır.

Çalışmamızın ikinci bölümü içerisinde seferden önce yaşanan hadiseler tartışılmış, bölgedeki heretik topluluklar tanıtılmış ve yazarların heretikler hakkındaki fikirlerine değinilmiştir. Albi Haçlı Seferi'nin temel nedeninin Languedoc'ta bir süredir baş gösteren dinsel sapkınlıklar olduğu açıktır. Robert Ian Moore gibi günümüz revizyonist tarihçilerinin heretik grupların Kilise tarafından sefer başlatma amacıyla tasarlandığı iddiası, dönem kaynaklarının heretikler hakkında aktardığı bilgiler ve heretikleri sınıflandırma şekillerine bakıldığında doğru görünmemektedir. Dahası, tüm yazarlar Languedoc'ta faaliyet gösteren Katharlar ve Valdensiye'nin ayrı gruplar olduğunun, bu grupların fikrî kökenlerinin ve inanç temellerinin birbirlerinden farklı olduğunun farkında görünmektedirler. Pierre, eserinin başında bölgede faaliyet gösteren Katharlar ve Valdensiye'nin hakkında okuyucuya birtakım bilgiler sağlamıştır. Pierre'in erişebildiği kitaplar ve aldığı eğitim dolayısıyla ulaştığı bu bilgiler Guillaume de Puylaurens ve Guilhem de Tudela gibi yazarların da sağladığı daha kısıtlı verilerle büyük oranda örtüşmektedir. Fakat Pierre'in heretik olarak tanımladığı kişiler, yalnızca Katharlar ve Valdensiye'lere ait özellikleri taşımamıştır. Dinsel sapkınlar ve Güneyliler arasında da hiçbir fark gözetmeyen Pierre, heretik karşıtı olan diğer çağdaşları tarafından iyi şekilde anılan Lavaur Baronesi Girauda gibi kişileri dahi sırf Haçlıların karşısında bulunduğu için sapkın ilân edebilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Pierre, bir kişi yahut toplumun

heretik olduğuna yalnızca Kathar yahut Valdensiyen inançlara sahip olmalarına göre değil, Haçlıların ve Kont Simon'un siyasî veya askerî tasarruflarına karşı çıkıp çıkmadığına göre de karar vermektedir.

Guilhem de Tudela, Languedoc ve çevresindeki dinsel sapkınlıklar üzerine pek fazla bilgi sağlamamakla birlikte eserinde sapkınlara olan öfkesini dile getirmiştir. Ancak heretikler, Guilhem'in anlatısı içerisinde yalnızca Albi Haçlı Seferi'nin başlamasının müsebbibidir. Öte yandan Güneylilerin heretiklerle bir ilişkisi olduğunu reddeden anonim yazar, bunun Haçlılarca da bilindiğine inanmaktadır. Anonim yazara göre Haçlılar ve Kont Simon, sadece toprak ve para elde etmeyi ve *paratge*'yi yok etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle masum olan Kont VI. Raymond, oğlu Genç VII. Raymond ve beraberindeki Güneyli soylular ve halkın savunması Haçlılarca iftiraya uğratılmakta, fakat Güneyliler *paratge*'yi ve varlıklarını korumaya devam etmektedirler. Papa III. Innocentius'un dahi Kont VI. Raymond ve oğluna yakınlık gösterdiğini savunan anonim yazar, seferin asıl amacı olan dinsel sapkınlık problemini eserin dışına iterek okuyucuyu Pierre'in tam aksine sapkınlığın aslında o kadar da yaygın olmadığına inandırmayı amaçlamış olabilir. Guillaume'un Güney'deki heretik topluluklar hakkında verdiği bilgiler Pierre'e nazaran daha az olsa da Kilise'nin heretiklerle mücadele süreci diğer tüm dönem kaynaklarına göre çok daha geniş bir biçimde aktarılmıştır. 1145 yılında Bernard de Clairvaux'nun Verfeil'i ziyaretinden 1209 yılında Albi Haçlı Seferi'nin başlayışına kadar Kilise ile heretikler arasındaki etkileşimi çeşitli kaynaklara dayanarak anlatan yazar, sefer ile heretikler arasındaki bağlantıyı bu biçimde temellendirmiştir. Albi Haçlı Seferi'nin olması gerektiğini savunan Guillaume, Güneyli soyluların ve din adamlarının sapkınlığı durdurmakta başarısız olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümü Albi Haçlı Seferi'nin dönem kaynaklarında ele alınışlarının ve yazarların sahip olduğu öteki algısının incelenmesine ayrılmıştır. Kaynaklar, yazarlarının bulundukları taraflar itibariyle bazı olayların üzerinde fazlasıyla durmuş, bazı olayları da kısmen yahut tamamen göz ardı edebilmişlerdir. Örneğin, 1214 yılında Kont VI. Raymond'un kardeşi Baudouin de Toulouse'u idam ettirdiği bilgisi diğer yazarlarca işlendiği (ve eleştirildiği) hâlde anonim yazar tarafından yok sayılmıştır. Çünkü bu hadise Kont VI. Raymond'un itibarını

zedeleleyen bir harekettir. Yine aynı şekilde, Kont Simon'un 1216'da Toulouse'tan topladığı ağır harç ve vergiler Pierre'in *Historia*'sı hariç tüm eserlerde geçmektedir. Ancak yaşananlar müellifler tarafından genel hatlarıyla büyük farklar veya bozulmalar olmadan yazıya geçirilmiştir. Bilinçli ve belirli bir amaca hizmet eden dezenformasyon niteliğindeki bazı bilgiler dışında kaynakların içerikleri, ufak tarih ve isim hataları göz ardı edildiğinde tutarlıdır.

Eserlerdeki öteki algısı, yazarların toplumsal önyargıları ve aidiyetleri üzerinden oluşmuştur. Pierre, sefer anlatısı boyunca hayranlık duyduğu Kont Simon'u övmüş, kontun düşmanı Kont VI. Raymond ve Güneylileri çeşitli yönlerden karalama gayreti göstermiştir. Pierre, Kont VI. Raymond'u heretikleri savunmak ve bizzat bir heretik olmak, ahlâksızlık, Kilise'ye düşmanlık taslamak, canî ve zalim bir kişilik olmak gibi suçları işlemekle itham etmiştir. Güneyli direnişinin başında bulunan Kont VI. Raymond haricinde çoğu Güneyli soyluyu ve halkı da düşman olarak gören Pierre, bu kişi ve toplulukları heretiklere atfedilen özelliklerle tanımlayarak okuyucusunun gözünde Güneylilik ile heretikklik arasında bir bağ oluşturmaya çalışmıştır. Seferin gerekliliğini, heretiklerin yoldan çıkmışlığını ve Güneyli soyluların heretiklerin yayılışını durduramayışını itiraf eden Guilhem de Tudela, Haçlıların sebep olduğu katliam ve yıkımdan duyduğu rahatsızlığı da açıkça belirtmiştir. Guilhem, hem Kont Simon ve diğer Kuzeyli soylulardan, hem de Kont VI. Raymond ve beraberindeki Güneyli soylulardan saygıyla söz etmekte, iki tarafın soyluları arasından da belirgin bir düşman gösterememektedir. Din adamı kimliği ve Baudouin de Toulouse'a yakınlığı sebebiyle Albi Haçlı Seferi'ni destekleyen ve Haçlı soylularına saygı gösteren Guilhem, muhtemelen Güneyli oluşundan ötürü Güneyli soylulara ve halka da belirli bir derecede sempati de duymaktadır.

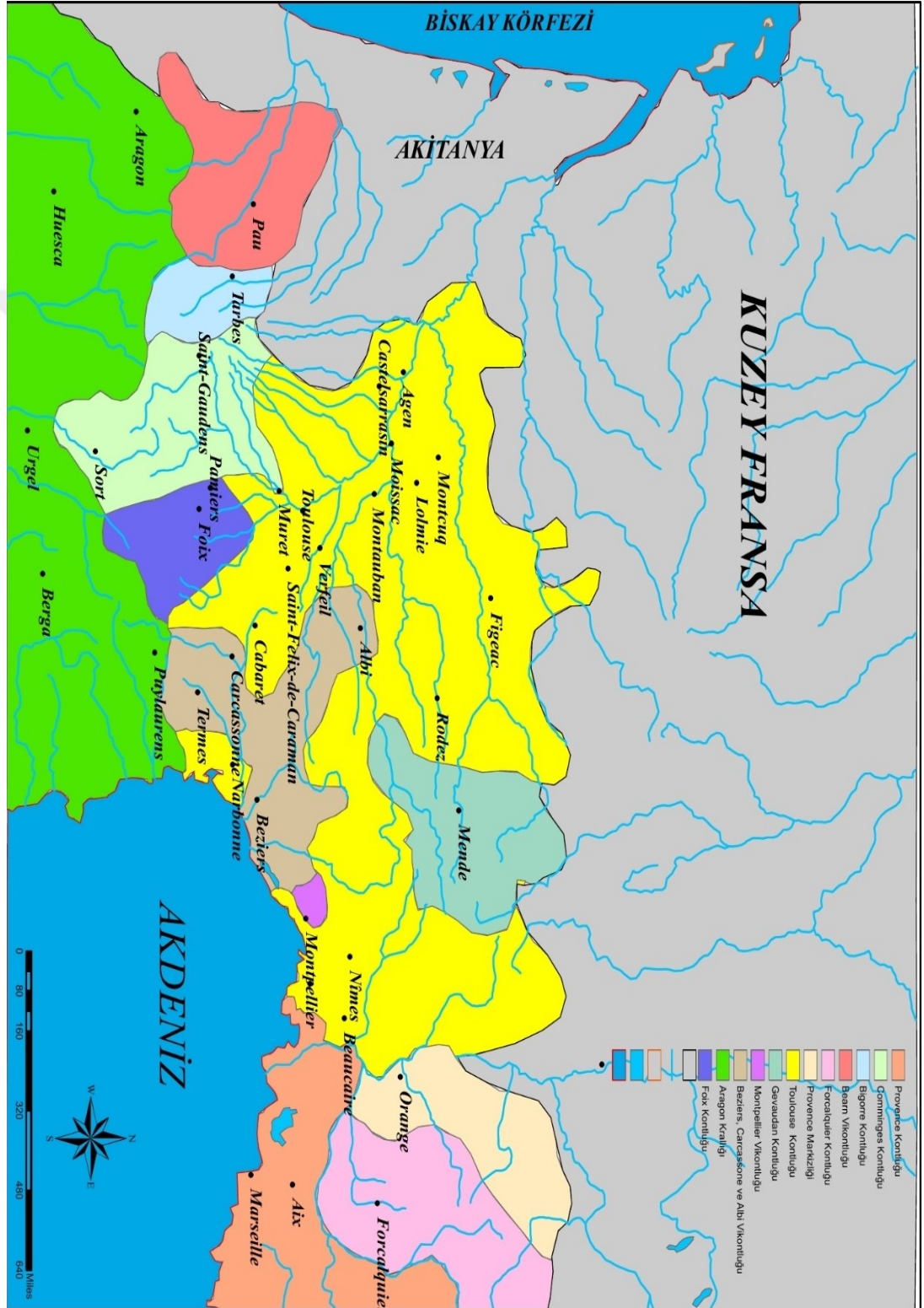
Canso'nun anonim yazarı ise Pierre'in tam tersine Kont VI. Raymond ve Genç VII. Raymond'u yüceltmekle ve davranışlarını haklı çıkartmakla ilgilenmiş, Kont Simon'a, Haçlılara ve Haçlı müttefiklerine ise hakarete varan ithamlarda bulunmuştur. Anonim yazarın Kont Simon'a yönelttiği başlıca suçlamalar ise *paratge*'ye zarar vermesi, Güneylilere ve Languedoc topraklarına yıkım getirmesi, din savaşı adı altında para ve güç hırsı içerisinde hareket etmesidir. Guilhem'in dışladığı ve düşmanlaştırdığı kişi ve gruplar daha çok heretikler ve Haçlı ordusu

içerisindeki *ribaud*'lar iken, bir diğer Güneyli yazar olan Guillaume de Puylaurens ise öfkelerini ekseriyetle heretiklere yoğunlaştırmıştır. Guillaume, genel olarak seferi desteklemiş, Güneyli soyluların bölgedeki heretikleri bastırmakta yetersiz olduğunu ve bölge halkının üzerine gelen katliamı hak ettiğini iddia etmiştir. Ancak Kont Simon'u ve Haçlıları özellikle 1216'da Toulouse'ta uyguladığı yaptırımlardan dolayı sert bir dille eleştiren yazar, benzer şekilde savaşta ölen Güneyliler için de üzüntüsünü dile getirmiştir. Yine de taraflar arasında bir denge politikası güden yazar, Kont VI. Raymond'un baş düşmanı Kont Simon'a saygı duyduğu ve ölümüne üzüldüğü gibi gerçek dışı iddialarda bulunmuştur. Bu dikkatli usul ve görece tarafsız tutumun önemli bir sebebi, Guillaume'un eseri kaleme aldığı yıllarda Toulouse Kontu olan VII. Raymond'un hizmetinde bulunması, Albi Haçlı Seferi'nin noktalanmış olması ve yazarın içinde bulunduğu dönemin siyasî atmosferine uygun bir kronik oluşturma çabasıdır.

Özetle, Albi Haçlı Seferi'ni tarihyazımı açısından ele almış olan bu çalışma, hem yazarların dinî, siyasî ve toplumsal aidiyetlerinin, hem de dönem tarihçiliğinin olaylara yaklaşımını göstermesi sebebiyle yalnızca seferi değil, başlı başına bir dönemi tanımamıza ve incelememize olanak sağlamaktadır. Bu çalışma sayesinde Albi Haçlı Seferi dönem kaynaklarının daha bilinir ve anlaşılır kılınması, böylece ülkemizde Haçlı Seferi Tarihi ve Ortaçağ Tarihi için oldukça sıra dışı ve değerli olan bu hadise üzerine farkındalık oluşturulması mümkündür. Çalışmamızın araştırma ve yazma safhalarında gördüğümüz üzere ülkemizde hâlen yeterince incelenmemiş olan Albi Haçlı Seferi konusunun, ülkemiz araştırmacıları tarafından bu çalışmanın sunduğu veriler de göz önüne alınarak daha geniş ölçülerde değerlendirilebilmesi ümit edilmektedir.

HARİTALAR

Harita 1: Languedoc'un bölgesel konumu, siyasî yapısı ve yerleşim yerleri.

Harita 2: 13. yüzyıl başında Avrupa'nın siyasi haritası.

KAYNAKÇA

- Adémar de Chabannes, *Chronique* (ed.: Jules Chavanon). Paris: Alphonse Picard et Fils, 1897.
- ALBAYRAK, Kadir. *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi*. İstanbul: Emre Yayınevi, 2005.
- ALBAYRAK, Kadir. “İznik Konsili Öncesinde ve Sonrasında Heretik Hıristiyan Akımları”. *Uluslararası İznik Sempozyumu* (İznik: 5-7 Eylül 2005) 103-137.
- ANGLADE, Joseph. *Histoire sommaire de la littérature méridionale au moyen age*. Paris: Boccard, 1921.
- Anna Komnena. *Alexiad: Malazgirt’in Sonrası* (çev.: Bilge Umar). İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1996.
- ARNOLD, John H., Peter Biller (eds.), *Heresy and Inquisition in France 1200 – 1300*. Manchester: Manchester University Press, 2016.
- AUDISIO, Gabriel, *The Waldensian Dissent: Persecution and Survival c. 1170-c. 1570*. (trans.: Claire Davison), Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- BAGLEY, C. P. “Paratge in the Anonymous Chanson de la Croisade Albigeoise”. *French Studies*, Vol.: 21, No: 3 (July 1967), 195-204.
- BARBER, Malcolm. *Cathars: Dualist Heretics in Languedoc in the High Middle Ages*. London: Routledge, 2014.
- BARBEZAT, Michael D. “The Fires of Hell and the Burning of Heretics in the Accounts of the Executions at Orleans in 1022” *Journal of Medieval History*, Vol.: 40, No: 4 (2014) 399-420.
- BARLOW, Frank. *Thomas Becket*. Berkeley: University of California Press, 1990.
- BEDUHN, Jason. “The New Marcion: Rethinking the “Arch-Heretic””. *Forum (Third Series)*, Vol.: 4, No: 2 (Fall 2015) 163-179.

- BERLIOZ, Jacques. "Exemplum et Histoire: Césaire de Heisterbach (v. 1180-v. 1240) et la Croisade Albigeoise" *Bibliothèque de l'École des Chartes*, Tome: 147 (1989) 49-86.
- Bernard of Clairvaux. *The Letters of Saint Bernard of Clairvaux* (trans.: Bruno Scott James). Kalamazoo: Cistercian Publications, 1998.
- Bernardus Guidonis, *De Fundatione et Prioribus Conventuum Provinciarum Tolosanae et Provinciae Ordinis Praedicatorum* (ed.: P. A. Amargier). Roma: Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, 1961.
- _____. *Bible Gateway* (Karşılaştırılabilir çevrimiçi İncil yayınları). <https://www.biblegateway.com/> (Erişim Tarihi: 21. 02. 2021).
- BLAISE, Marie. "El reis no respon mot ni nulha re no ditz (142, 6) Terre Gaste et Paratge dans la Chanson de la Croisade Albigeoise" *Revue des Langues Romanes*, Tome: 121, No: 1 (2017) 179-204.
- BRUSCHI, Caterina, Peter Biller (eds.) *Texts and the Repression of Medieval Heresy*. Woodbridge: York Medieval Press, 2003.
- BYSTED, Ane Lise. "Crusading Ideology and Imitatio Christi in Anders Sunesen, Bernard of Clairvaux and Innocent III". *Les Élités Nordiques de L'Europe Occidentale (XIIe-XVe Siècle) Nouvelle Édition* (en ligne) (eds.: Tuomas Martti Samuel Lehtonen, Élisabeth Mornet). Paris: Éditions de la Sorbonne, 2007. <https://books.openedition.org/psorbonne/33133> (Erişim Tarihi: 04.09.2020) 127-138.
- BYSTED, Ane Lise. *The Crusade Indulgence: Spiritual Rewards and the Theology of the Crusades, c. 1095-1216*. Leiden: Brill Publishing, 2015.
- CABRÉ, Miriam, Sadurní Martí, Stanley F. Levine, "Literature". *The Year's Work in Modern Language Studies*, Vol. 65 (2003), 216-233.
- Caesarius von Heisterbach. *Dialogus Miraculorum*, vol.: 1 (ed.: Joseph Strange). Köln: H. Lempertz & Comp., 1851.

- CASSIDY-WELCH, Megan. "Images of Blood in the *Historia Albigensis* of Pierre des Vaux-de-Cernay". *Journal of Religious History*, Vol.: 35, No: 4 (2011) 478-491.
- _____. "Charte de Niquinta" *Histoire des Ducs, Marquis et Comtes de Narbonne* (ed.: Guillaume Besse). Paris: Antoine de Sommaville, 1660. 483-486.
- CLIFTON, Chas S. *Encyclopedia of Heresies and Heretics*. New York: Barnes & Noble Books, 1997.
- COLISH, Marcia L. "Peter of Bruys, Henry of Lausanne, and the Façade of St-Gilles". *Traditio*, Vol.: 28 (1972) 451-460.
- _____. "Concilium Lateranense III - Third Lateran Council (1179)" içinde Norman P. Tanner (ed.). *Decrees of the Ecumenical Councils: Nicaea I to Lateran V., Vol.: 1*. London: Sheed & Ward – Washington DC: Georgetown University Press, 1990, 211-225.
- CONSTABLE, Giles. *Crusaders and the Crusading in the Twelfth Century*. London: Ashgate Publishing, 2008.
- COSTEN, Michael. *The Cathars and the Albigensian Crusade*. Manchester, Manchester University Press, 1997.
- DE GAÁL, Emery. "Our Lady and the Saints" içinde *The Oxford Handbook of Catholic Theology* (eds.: Lewis Ayres, Medi Ann Volpe, Thomas L. Humphries). Oxford: Oxford University Press, 2019, 214-228.
- DE GAUJAL, Marc-Antoine-François, *Etudes historiques sur le Rouerque*. Tome 3. Paris: Dupont, 1859.
- DEANE, Jennifer Kolpacoff. *A History of Medieval Heresy and Inquisition*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc, 2011.
- DEANESLY, Margaret. *The Lollard Bible and Other Medieval Biblical Versions*. Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2002.
- DEBERGUE, Yvette. "Bonas Femnas and the Consolamen" *Journal of Religious History*, Vol.: 35, No: 4 (December 2011) 532-545.

- DEMİRKENT, Işın, *Haçlı Seferleri*. İstanbul: Dünya Yayınları, 1997.
- DÉBAX, Hélène. “Les légats méridionaux: Pierre de Castelnau, Raoul de Fontfroise et Arnaud Amalric. Recherches sur leurs familles et leurs motivations”. *Cahiers de Fanjeaux*, No: 55 (2019) 198-223.
- DIEHL, Peter D. "Ad Abolendam (X 5.7. 9.) and Imperial Legislation Against Heresy.". *Bulletin of Medieval Canon Law*, Vol.: 19 (1989) 1-12.
- DOSSAT, Yves. “La Chronique de Guillaume de Puylaurens”, *Actes des congrès de la Société des historiens médiévistes de l'enseignement supérieur public*, 8e congrès (Tours, 10-12 juin 1977) 259-265.
- DUIGNAN, Brian (ed.). *Medieval Philosophy: from 500 to 1500 CE*. Chicago: Britannica Educational Publishing, 2011.
- DURGUN, Fatih, ““They Are Worse Than Saracens With Their Strong Hand and Their Arm Stretched in Fight”: Multifaceted Context of the Albigensian Crusade” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 48 (Şubat 2017) 176-183.
- DURGUN, Fatih. “Ortaçağ Avrupa’sında Tarih yazımı: Bede”. *Dünyada Tarihçilik* (ed.: Ahmet Şimşek). Ankara: Pegem Akademi, 2017, 29-46.
- Eckberti Schonaugiensis, “Sermones Contra Catharos” *Patrologia Latina, Series Secunda* (ed. Jacques-Paul Migne). Paris: Jacques-Paul Migne, 1855, 11-102.
- ERİM, Müzehher. *Lâtin Edebiyatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987.
- EVANS, Gillian Rosemary. *Bernard of Clairvaux*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- EVANS, Gillian Rosemary. *A Brief History of Heresy*. Oxford: Blackwell Publishing, 2003.
- _____. “Ex Chronico Anonymi Canonici Laudunensis” içinde *Recueil des Historiens des Gaules et de la France, Nouvelle Édition*. Tome 13 (ed. Dom Martin Bouquet) Paris: Victor Palmé, 1869, 677-683.

- FERGUSON, George Wells. *Signs & Symbols in Christian Art*. Oxford: Oxford University Press, 1961.
- FRASSETTO, Michael. *Heretic Lives: Medieval Heresy from Bogomil and the Cathars to Wyclif and Hus*. London: Profile Books, 2007.
- GALASSI, Francesco M., Raffaella Bianucci, Giacomo Gorini, Giacomo M. Paganotti, Michael E. Habicht, Frank J. Rühli. "The Sudden Death of Alaric I (c. 370 410 AD), The Vanquisher of Rome: A Tale of Malaria and Lacking Immunity" *European Journal of Internal Medicine*, Vol.: 31 (2016) 84-87.
- Geoffroi de Villehardouin, "Konstantinopolis'in Fethi" Geoffroi de Villehardouin, Henri de Valenciennes, *IV. Haçlı Seferi Kronikleri* (ed. ve çev.: Ali Berktaş). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, 1-150.
- GHIL, Eliza Miruna. "Ideological Models and Poetic Modes in the Song of the Albigenian Crusade". *Romantic Review*, Vol.: 75, No: 2 (1984) 131-146.
- GRAHAM-LEIGH, Elaine. "Justifying Deaths: The Chronicler Pierre des Vaux-de-Cernay and the Massacre of Béziers" *Mediaeval Studies*, Vol.: 63 (2001) 283-303.
- GRAHAM-LEIGH, Elaine. *The Southern French Nobility and the Albigenian Crusade*. Woodbridge: The Boydell Press, 2005.
- GRIFFE, Élie. *Le Languedoc cathare de 1190 à 1210*. Paris: Letouzey et Ané, 1971.
- Guillaume de Puylaurens, *Chronique 1145-1275* (trans. & ed.: Jean Duvernoy) Toulouse: Le Pérégrinateur Editeur, 1996.
- Guillaume de Puylaurens, *Chronique De Maître Guillaume De Puylaurens Sur La Guerre Des Albigeois (1202-1272)* (trans.: Charles Lagarde) Béziers: Chez Bénézech-Roque et De Rebière, 1864.
- Guillaume de Tudèle, *Histoire de la Croisade contre les Hérétiques Albigeois - Écrite en vers provençaux par un Poète Contemporain* (trans. & ed.: Charles-Claude Fauriel) Paris: Imprimerie Royale, 1837.

Guillaume de Tudèle, *La Chanson de la Croisade Albigeoise*. tome 2. (trans. & ed.: Eugène Martin-Chabot) Paris: Les Belles Lettres, 1957.

Guillaume de Tudèle et continuateur anonyme, *Chanson de la Croisade contre les Albigeois, en vers.*, Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Français 25425.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b60006868/f9.item> (Erişim Tarihi: 18.03.2020).

Guillelmo de Podio-Laurentii, *Historia negotii Albiensis: authore Guillelmo de Podio-Laurentii; ad calcem subjicitur genealogia Comitum Tholosanorum, à Trossino primo Comite ad Philippum, filium Ludovici IX. Regis Francorum*. Bibliothèque Nationale de France, Département des Manuscrits, Latin 5213.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10027170z/fl.image> (Erişim Tarihi: 19.03.2020).

Guillelmo de Podio-Laurentii. *Historia negotii Albiensis, quod olim constat actum esse in provincia Narbonensi et Albiensi, Ruthenensi, Caturcensi et Agennensi dioecesisibus, pro tuenda fide catholica et pravitate haeretica extirpanda: authore Magistro Guillelmo de Podio-Laurentii*. Bibliothèque Nationale de France, Département des Manuscrits, Latin 5212.
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b9076654q/fl.image> (Erişim Tarihi: 19.03.2020).

GÜNDÜZ, Şinasi. “Maniheizm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Cilt: 27 (2003) 575-577.

GÜNDÜZ, Şinasi. “Mecûsîlik”. *TDV İA*. Cilt: 28 (2003) 279-284.

GÜNTHER, Hans-Christian (ed.). *Brill's Companion to Horace*. Leiden: Brill, 2013.

HAMILTON, Bernard. “The Cathar Council of Saint-Félix Reconsidered”. *Archivum Fratrum Praedicatorum*, Vol. 48 (1978) 23-53.

HAMILTON, Janet, Bernard Hamilton, Yuri Stoyanov (eds.) *Bizans Döneminde (650-1405) Hristiyan Düalist Heretikler* (çev.: Leyla Kuzucular). Ankara: Yurt Kitap-Yayın, 2011.

- HARRISON, Robert. "Eckbert of Schönau and Catharism: A Reevaluation". *Comitatus: A Journal of Medieval and Renaissance Studies*, Vol.: 22, No: 1 (1991) 41-54.
- HASKINS, Charles Homer. *The Renaissance of the Twelfth Century*. Cambridge: Harvard University Press, 1955.
- Heribert de Périgord. "Heriberti Monachi Epistola: De Heretici Petragoricensibus". *Veterum Analectum, Tome 3* (ed.: Jean Mabillon). Paris: Ludovici Billaine, 1682, 467-468.
- HODZİÇ, İsmajil. *Bogomilizm ve Bosna-Hersek Bogomilleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2007.
- HOUSLEY, Norman. *Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*. New Haven: Yale University Press, 2008.
- Hugh Eteriano. *Contra Patarenos* (ed. & trans.: Janet Hamilton). Leiden: Brill Publishing, 2004.
- HUOT, Sylvia. "The Political Implications of Poetic Discourse in the Song of the Albigensian Crusade". *French Forum*, Vol.: 9, No: 2 (May 1984) 133-144.
- HYDE, Thomas. *Historia Religionis Veterum Persarum Eorumque Magorum*. Oxonii: Theatro Sheldoniano, 1700.
- IMBERT, Jean. "Le Régime Juridique des Établissements Hospitaliers du Nord de la France au Moyen Age" *Revue du Nord*, Tome: 29, No: 115 (Juillet-Septembre 1947) 195-204.
- INGERSOLL, Robert Green. *The Works of Robert G. Ingersoll: Volume 12*. Frankfurt am Main: Outlook Verlag, 2018.
- IŞIK, Halim. "Hristiyan Düalist-Gnostik Bir Tarikat Olarak Bogomilizm Ve Avrupa Heretik Topluluklarına Etkileri". *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1 (Temmuz 2017) 109-187.
- Iuvenalis. *Saturae, II*. 79-81. <https://www.thelatinlibrary.com/juvenal/2.shtml>. (Erişim Tarihi: 2.07.2020).

- JAMES, Bruno Scott. *Saint Bernard of Clairvaux*. Manchester: Manchester University Press, 1957.
- KAELBER, Lutz. "Weavers into Heretics? The Social Organization of Early-Thirteenth-Century Catharism in Comparative Perspective". *Social Science History*, Vol.: 21, No: 1 (Spring 1997) 111-137.
- KANAT, Cüneyt, Devrim Burçak. *Sorularla Haçlı Seferleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.
- KANTOROWICZ, Ernst H. "Pro Patria Mori in Medieval Political Thought" *The American Historical Review*, Vol.: 56, No: 3 (April 1951) 472-492.
- KELLENS, Jean. "Zarathushtra: Métamorphoses d'un Prophète". *Pensée grecque et sagesse d'Orient. Hommage à Michel Tardieu* (eds.: M.A. Ali Moezzi, Jean-Daniel Dubois, Christelle Jullien, Florence Jullien). Turnhout: Brepols Publishing, 2009. 359-364.
- KIENZLE, Beverly Mayne. *Cistercians, Heresy and Crusade in Occitania, 1145–1229: Preaching in the Lord's Vineyard*. York: York Medieval Press, 2001.
- KURPIEWSKI, Christopher M., "Writing Beneath the Shadow of Heresy: the Historia Albigensis of Brother Pierre des Vaux-de-Cernay". *Journal of Medieval History*, Vol.: 31, No: 1 (2005) 1-27.
- LACHET, Claude. "Prise d'Orange" *Dictionnaire des lettres françaises: le Moyen Âge* (ed.: Geneviève Hasenohr, Michel Zink). Paris: Fayard, 1992, 1204-1205.
- LADNER, Gerhart B. "Terms and Ideas of Renewal" içinde *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century*. (eds.: Robert L. Benson, Giles Constable, Carol D. Lanham) Toronto: University of Toronto Press, 1999, 1-33.
- LAMBERT, Malcolm. *Ortaçağda Dinsel Sapkınlıklar* (çev.: Erdem Gökyaran). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2015.
- LAWRENCE, Eugene. *Historical Studies*. New York: Harper & Brothers Publishers, 1876.

- LE ROY LADURIE, Emmanuelle. *Montaliou: Cathars and Catholics in a French Village, 1294-1324* (trans.: Barbara Bray) Harmondsworth: Penguin Books, 1984.
- LÉGLU, Catherine, Rebecca Rist, Claire Taylor (eds. & trans.). *The Cathars and the Albigensian Crusade: A Sourcebook*. New York: Routledge, 2014.
- LINDEN, Paul S. "Alain de Roucy et la voix anonyme de La Chanson de la Croisade Albigeoise". *French Forum*, Vol.: 32, No: 1-2 (Winter-Spring 2007) 1-17.
- LIPPIATT, Gregory E. M. "Implementing the Negotium Pacis et Fidei: The Statutes of Pamiers, Heresy, and Social Order, 1212" Kongre Bildirisi. *International Medieval Congress* (1-4 July 2013) Paper 1324-c.
- LIPPIATT, Gregory E. M. *Simon V of Montfort and Baronial Government, 1195-1218*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- LUCHAIRE, Achille. "A Realist Ascends the Papal Throne". *Innocent III: Vicar of Christ or Lord of the World?* (ed.: James M. Powell). Boston: D.C. Heath and Company, 1963. 5-16.
- MADAULE, Jacques. *The Albigensian Crusade: An Historical Essay* (trans.: Barbara Wall). New York: Fordham University Press, 1967.
- MARKOWSKI, Michael, "Crucesignatus: Its Origins and Early Usage". *Journal of Medieval History*, Vol.: 10, No: 3 (1984) 157-165.
- MARROU, Henri-Irénée. "L'arianisme comme phénomène alexandrin". *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*. Vol.: 117, No:3 (1973) 533-542.
- MARTIN, Sean, *The Cathars*. Harpenden: Pocket Essentials, 2005.
- MARVIN, Laurence W. "The White and Black Confraternities of Toulouse and the Albigensian Crusade, 1210–1211". *Viator*, Vol.: 40, No: 1 (2009) 133-150.
- MAYER, Hans Eberhart. *The Crusades* (trans.: John Gillingham). New York: Oxford University Press, 1972.
- MCCARTHY, Daniel. "On The Shape of the Insular Tonsure". *Celtica*, Vol.: 24 (2003) 140-167.

- MCDONNELL, Ernest W. "The Vita Apostolica: Diversity or Dissent". *Church History*, Vol: 24, No: 1 (1955) 15-31.
- MCGLYNN, Sean, *Kill Them All: Cathars and Carnage in the Albigensian Crusade* (e-book edition). Gloucestershire: The History Press, 2015.
- MOORE, Robert Ian, "The Origins of Medieval Heresy". *History*, Vol.: 55, No: 183 (1970) 21-36.
- MOORE, Robert Ian. *The War on Heresy*. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2012.
- MORRIS, Colin. *The Papal Monarchy: The Western Church from 1050 to 1250*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- MUNDY, John Hine. "The Parishes of Toulouse from 1150 to 1250". *Traditio*, Vol.: 46 (1991) 170-204.
- MURPHY, R. J. "Rectors", *New Catholic Encyclopedia*, Second Edition (Detroit: Gale, 2003) Vol.: 11, 957-958.
- NIEL, Fernand. *Albigens et Cathares*. Paris: Presses Universitaires de France, 1970.
- O'BRIEN, John M. "Jews and Cathari in Medieval France". *Comparative Studies in Society and History*. Vol.: 10, No. 2 (January 1968) 215-220.
- OBOLENSKY, Dimitri. "Papas Nicetas: A Byzantine Dualist in the Land of the Cathars", *Harvard Ukrainian Studies*, Vol.: 7 (1983) 489-500.
- OBOLENSKY, Dimitri. *The Bogomils: A Study in Balkan Neo-Manichaeism*. Twickenham: Anthony C. Hall, 1972.
- OLDENBOURG, Zoë. *Massacre at Montségur: A History of Albigensian Crusade* (trans.: Peter Green). New York: Pantheon Books, 1961.
- Ovid, *Ars Amatoria, Book I* (ed. Adrian Swayne Hollis). Oxford: Clarendon Press, 1989.
- OYMAK, İskender. "Pavlikianların Tarihçesi, İnanç Esasları ve Pratikleri". *Dini Araştırmalar*, Cilt: 11, No: 31 (Mayıs-Ağustos 2008) 137-157.

PADEN, William D. *An Introduction to Old Occitan*. New York: The Modern Language Association of America, 1998

_____. “Paraliturgy” *Catholic Culture: Catholic Dictionary*.
<https://www.catholicculture.org/culture/library/dictionary/index.cfm?id=35397> (Erişim Tarihi: 02.04.2020)

PATERSON, Linda M. *The World of Eleanor of Aquitaine: Literature and Society in Southern France between the Eleventh and Twelfth Centuries* (ed.: Marcus Bull, Catherine Léglu). Woodbridge: Boydell Press, 2005.

PEGG, Mark Gregory. *A Most Holy War: The Albigensian Crusade and the Battle for Christiendom*. Oxford: Oxford University Press, 2008.

PELTIER, Adolphe-Charles. *Dictionnaire Universel et Complet des Conciles tant Généraux que Particuliers, des Principaux Synodes Diocésains et des Autres Assemblées Ecclésiastiques les Plus Remarquables*. Tome 2. Paris: Jacques Paul Migne, 1847.

Peter of les Vaux-de-Cernay, *The History of the Albigensian Crusade* (trans.: W. A. Sibly, M. D. Sibly) Woodbridge: The Boydell Press, 2000.

Petri Vallium Sarnaii Monachi, “Historia Albigensium, et Sacri Belli in Eos Suscepti” içinde *Recueil des Historiens des Gaules et de la France, Nouvelle Édition*. Tome 19 (ed. Dom Martin Bouquet) Paris: Victor Palmé, 1880, 1-192.

Petri Vallium Sarnaii Monachi. *Hystoria albigensis, vol. I* (eds.: Pascal Guéblin, Ernest Lyon) Paris: Champion, 1926.

Petrus Monachus Vallium Sarnaii. *Historia Albigensis - Hildeberti epistole (85)*. Bibliothèque Nationale de France, Département des Manuscrits, Latin 18334.

Petrus Vallis Caernaii. “Historia Albigensium Et Sacri Belli In Eos AD 1209” *Patrologia Latina, Series Secunda*. Tome 213 (ed. Jacques-Paul Migne). Paris: Jacques-Paul Migne, 1855, 543-711.

- _____. “Pierre des Vaux-de-Cernay” *Archives de littérature du moyen âge*.
https://www.arlima.net/mp/pierre_des_vaux-de-cernay.html. (Erişim Tarihi: 24.03.2020).
- Pierre des Vaux-de-Cernay, *Histoire de l’Heresie des Albigeois et de la Sainte Guerre Entreprise contre eux (de l’an 1203 a l’an 1218)* (trans.: François Guizot) Paris: Chez Jean-Louis-Joseph Brière, 1824.
- PITA, Gonzalo L. “Waldensian and Catholic Theologies of History in the XII-XIV Centuries: Part II”. *Journal of the Adventist Theological Society*. Vol.: 26, No.: 1 (2015) 94-138.
- PREMINGER, Alex, T.V.F. Brogan (eds.). *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. Princeton: Princeton University Press, 1993.
- PURKIS, William J., Matthew Gabriele (eds.). *The Charlemagne Legend in Medieval Latin Texts*. Woodbridge: Boydell & Brewer, 2016.
- _____. “Rabanus Maurus” *Hymnary*. https://hymnary.org/person/Maurus_R. (Erişim Tarihi: 07.01.2021)
- RILEY-SMITH, Jonathan. *What Were the Crusades?*. London: Macmillan Publishers, 1977.
- RIST, Rebecca. “Salvation and the Albigensian Crusade: Pope Innocent III and the Plenary Indulgence” *Reading Medieval Studies*, Vol.: 36 (2010) 95-112.
- ROACH, Andrew. “Occitania Past and Present: Southern Consciousness in Medieval and Modern French Politics” *History Workshop Journal*, No: 43 (Spring 1997) 1-22.
- ROKAI, Melina. “Impossible Escape: Inquisitor Jacques Fournier and the Trials of the Cathars at the end of Their Existence in Languedoc” *Annals of the Faculty of Law in Belgrade/Анали правног факултета у Београду*. Vol. 65, No: 4 (2017) 124-134.
- ROREM, Paul, *Hugh of Saint Victor*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- RUNCIMAN, Steven. *The Medieval Manichee: A Study of the Christian Dualist Heresy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

- RÜTH, Axel. “Representing Wonder in Medieval Miracle Narratives”. *MLN*. Vol.: 126, No: 4 (September 2011) (French Issue Supplement) 89-114.
- SACKVILLE, L. J. *Heresy and Heretics in the Thirteenth Century*. Woodbridge: York Medieval Press, 2011.
- Saint Augustine. *The De Haeresibus of Saint Augustine: A Translation with an Introduction and Commentary, A Dissertation* (ed. & trans.: Liguori G. Müller). Washington D.C.: The The Catholic University of America Press, 1956.
- SAWYER, Edwin A., “The Waldensian Influence on the Moravian Church”. *Transactions of the Moravian Historical Society*, Vol. 25 (1988), 47-61.
- SENÉCAL, Joseph-André. “Samuel de Champlain and the Naming of Vermont” *Vermont History*, Vol.: 77, No: 2 (2009) 119-128.
- SETTON, Kenneth (ed.). *A History of the Crusades, vol. II: The Later Crusades, 1189-1311*. Madison: The University of Wisconsin Press, 1969.
- SS Innocentius III. “Document 52: Innocent III Équipare le Crime d’Hérésie et le Crime de Lèse-Majesté (Vergentis in senium, 25 mars 1199)” içinde Patrick Gilli, Julien Théry. *Le Gouvernement Pontifical et L’Italie des Villes au Temps de la Théocratie (Fin XIIe-mi-XIVe Siècle)*. Montpellier: Presses Universitaires de la Méditerranée, 2010, 553-559.
- SS Lucius III. “Ad Abolendam Diversam Haeresium Pravitatem” *Papalık Fermanı* (Verona, 4 Kasım 1184)
https://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_1184-11-04__SS_Lucius_III__Ad_Abolendam_Diversam_Haeresium_Pravitatem__LT.doc.html (Erişim Tarihi: 03.09.2020).
- SS Paulus VI. “Ministeria Quaedam”. *Motu Proprio* (Roma, 15.08.1972)
https://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_1972-08-15__SS_Paulus_VI__Motu_Proprio_'Ministeria_Quaedam'___LT.pdf.html (Erişim Tarihi: 12.08.2020).

- STOCK, Brian. *The Implications of Literacy: Written Language and Models of Interpretation in the Eleventh and Twelfth Centuries*. Princeton: Princeton University Press, 1983.
- STOYANOV, Yuri. *The Other God: Dualist Religions from Antiquity to Cathar Heresy*. New Haven: Yale University Press, 2000.
- STRAYER, Joseph R. *The Albigensian Crusades*. Michigan: The University of Michigan Press, 1992.
- SULLIVAN, Donald D. "Cathars" *Encyclopedia of Monasticism* (eds.: William M. Johnston, Christopher Kleinhenz). London, Routledge, 2000. 251-252.
- TAMM, Marek, Linda Kaljundi, Carsten Selch Jensen (eds.) *Crusading and Chronicle Writing on the Medieval Baltic Frontier*. London: Routledge, 2011.
- TAYLOR, Claire, *Dualist Heresy in Aquitaine and the Agenais, c.1000-c.1249*. Doctoral dissertation, University of Nottingham, 1999.
- TAYLOR, Claire, "The Letter of Héribert of Périgord as a Source For Dualist Heresy in the Society of Early Eleventh Century Aquitaine". *Journal of Medieval History*, Vol.: 26, No: 4, (December 2000) 313-349.
- TAYLOR, Robert A. *A Bibliographical Guide to the Study of the Troubadours and Old Occitan Literature*. Kalamazoo: Medieval Institute Publications, 2015.
- _____. *The Deeds of Pope Innocent III by an Anonymous Author* (ed. & trans.: James M. Powell). Washington D.C: The Catholic University of America Press, 2007.
- THÉRY, Julien. "Introduction" *Innocent III et le Midi: Cahiers de Fanjeaux*, Tome: 50 (2015) 11-35.
- TOLAN, John V. *Saracens: Islam in the Medieval European Imagination*. New York: Columbia University Press, 2002.
- TOWNSEND, Anne Bradford. *The Cathars of Languedoc as Heretics: From the Perspectives of Five Contemporary Scholars*. Unpublished doctoral dissertation. Union Institute & University, 2007.

- TREADGOLD, Warren. *A History of the Byzantine State and Society*. Stanford: Stanford University Press, 1997.
- TYERMAN, Christopher. *The Debate on the Crusades, 1099-2010*. Manchester: Manchester University Press, 2011.
- WAKEFIELD, Walter L., Austin P. Evans (eds. & trans.). *Heresies of the High Middle Ages*. New York: Columbia University Press, 1969.
- WAKEFIELD, Walter (ed.). *Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France, 1100-1250*. Berkeley: University of California Press, 1974.
- WEILER, Björn. "Kings and Sons: Princely Rebellions and the Structures of Revolt in Western Europe, c.1170 - c.1280" *Historical Research*, Vol.: 82, No: 215 (2009) 17-40.
- WILKS, Michael. *The Problem of Sovereignty in the Later Middle Ages: the Papal Monarchy with Augustinus Triumphus and the Publicists*. New York: Cambridge University Press. 1963.
- William of Puylaurens, *The Chronicle of William of Puylaurens: The Albigensian Crusade and Its Aftermath* (trans.: W. A. Sibly, M. D. Sibly) Woodbridge: The Boydell Press, 2003.
- William of Tudela and an Anonymous Successor, *The Song of the Cathar Wars: A History of the Albigensian Crusade* (trans.: Janet Shirley) Aldershot: Ashgate Publishing, 2000.
- WILLIAMS, Christopher J. F. "Saint Anselm and His Biographers". *The Downside Review*. Vol.: 82, No: 267 (April 1964) 124-140.
- VEDDER, Henry C. "Origin and Early Teachings of the Waldenses, according to Roman Catholic Writers of the Thirteenth Century". *The American Journal of Theology*. Vol. 4, No. 3 (July 1900) 465-489.
- VON HARNACK, Adolf. *Marcion: The Gospel of the Alien God* (trans.: John E. Steely, Lyle D. Bierma). New York: Labyrinth Press, 1990.